

รายงานการวิจัย
เรื่อง

การศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน
Study of child rearing culture lu Mien Tribe

นางสาวจันทรา แซ่ลิว
นางวาสนา จักรแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

รายงานการวิจัย
เรื่อง

การศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอิวเมี่ยน
Study of child rearing culture Iu Mien Tribe

นางสาวจันทรา แซ่ลิว
คณะครุศาสตร์ ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง
นางวาสนา จักรแก้ว
คณะวิทยาการจัดการ ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2557)

หัวข้อวิจัย	การศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอัวเมี่ยน
ผู้ดำเนินการวิจัย	นางสาวจันทรา แซ่ลิ้ว และ นางวาสนา จักรแก้ว
ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชลาธิป สมานโท
หน่วยงาน	คณะครุศาสตร์ ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง คณะวิทยาการจัดการ ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ปี พ.ศ.	2558

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอัวเมี่ยน โดยใช้เทคนิคในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 65 คน แบ่งเป็น ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยชนเผ่าอัวเมี่ยน จำนวน 20 คน และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านโครงสร้างทางกายภาพและข้อมูลทั่วไป ชนเผ่าอัวเมี่ยนมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านโครงสร้างทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ไปตามยุคสมัย สาธารณูปโภค เทคโนโลยี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอัวเมี่ยน โดยเฉพาะในด้านขององค์ความรู้ใหม่ๆ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมและการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง

2. ด้านวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ชนเผ่าอัวเมี่ยนมีการวางแผนครอบครัว คือ แต่งงานและมีบุตร เมื่อมีความพร้อมทั้งในด้านสุขภาพและทางด้านเศรษฐกิจในการดำเนินชีวิตและการอบรมเลี้ยงดูเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับ ประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรมและความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีการดูแลบุตรหลังคลอดที่ปฏิบัติตามข้อห้ามข้อควรปฏิบัติ แต่ไม่เคร่งครัดเช่นในอดีต

3. ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ครอบครัวชนเผ่าอัวเมี่ยนจะไม่แบ่งหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างชัดเจน นั่นคือ แม่จะเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ พ่อมีหน้าที่ในการหารายได้จุนเจือครอบครัวและช่วยดูแลลูกร่วมกับแม่ ส่วนสมาชิกในครอบครัวจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดูแลเด็ก ในด้านรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอัวเมี่ยน ไม่มีรูปแบบที่แน่นอนจะเลี้ยงดูตามสภาพครอบครัวและชุมชนที่เป็นอยู่ แต่ในบางครั้งก็มีรูปแบบการเลี้ยงดูที่ปล่อยอิสระและเข้มงวดสลับกันไป ส่วนความคาดหวังชนเผ่าอัวเมี่ยนคาดหวังที่อยากให้ลูกผู้ชายเพื่อมาสืบสกุล เมื่อเติบโตคาดหวังให้ลูกเป็นคนดี มีงานทำที่ดี และสืบทอดวัฒนธรรมความเป็นชนเผ่าอัวเมี่ยนต่อไป

ชนเผ่าอัวเมี่ยนมีการเลี้ยงดูเด็กและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ตามสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว ชุมชนและองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอด มุ่งเน้นให้เด็กปฐมวัยเจริญเติบโต มีพัฒนาการที่สมวัย ด้วยการมอบความรัก ความเอาใจใส่รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ วัฒนธรรมประเพณีที่เหมาะสมตามวิถีชีวิตของชนเผ่าอัวเมี่ยน

Research Title	Study of child rearing culture Lu Mien Tribe
Researcher	Miss Juntra Saeliw and Mrs. Wassana Chakkaew
Research Consultants	Ed.D Chalatif samshito
Organization	Faculty of Education. Lampang Campus. Faculty of Management. Lampang Campus. Suan Dusit Rajabhat University
Year	2015

The objective of study were to study of young children rearing culture Lu Mien Tribes. By using purposive sampling technique, 65 people were selected including 20 experts and 45 parents of young children. The research instrument included in-depth interview non-interview participate observation and non-participate observation. The study is part of quality research and the results indicated that:

1. On the physicality and general information: The Lu Mien people's physicalities, Society and economy changed based on generation cycles moreover, Infrastructure, technology and children's development centers played. An important role in raising the children, especially the influence of new Knowledge regarding children's development. This had relieved some burden from parents.

2. Culture, traditions, spiritual activities, beliefs were involved and engaged play of marriage and having children were set if health conditions and financial readiness were met. All of the aforementioned aspects had been passed on from the older generations to present. However, certain beliefs such as how to care for new burns have been relaxed more than in the past.

3. Regarding the roles of parents and parenting, mothers assumed the role raising developing and parenting children while father's main duty was to support the families and other members of families and siblings also lent helping hands in taking care of children. Hence, no specific techniques or methods were used when raising children, Every thing is based on each family's condition and local community.

For the first child preference, The Lu Miens preferred to have a boy in order to continue to carry on with the root and expectation was high for the child to be a good and capable person. He also expected to preserve and continued with the Lu Miens culture and traditions.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการสนับสนุนจาก ทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิป สมาธิโต อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจงานวิจัย อาจารย์แคะเว่น ศรีสมบัติ ที่ให้คำปรึกษา ด้านข้อมูลของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการทำงานวิจัย ขอขอบพระคุณ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครอง ทุกๆ หมู่บ้าน ที่ให้การสนับสนุนด้านข้อมูล รวมทั้งขอขอบพระคุณ คุณสายทอง โรจน์ทรศนีย์ ที่ช่วยเหลือด้านภาษาเมี่ยนและอำนวยความสะดวกการเดินทางเพื่อเก็บข้อมูล และขอขอบคุณบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง ที่ให้ความช่วยเหลือ กำลังใจและความห่วงใยด้วยดีเสมอ

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	3
คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
แนวคิดทางวัฒนธรรม	6
ความหมายและที่มาของวัฒนธรรม	6
แนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม	7
แนวคิดทางวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเด็ก	10
หลักการทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเด็ก	11
แนวคิด หลักการและความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	13
แนวคิดหลักการในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	13
ความหมายและความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	14
บทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	16
รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	29
ความเชื่อในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	34
ความรู้ทั่วไปของชนเผ่าอิวเมียน	41
ความหมายของชนเผ่าอิวเมียน	41
ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชนเผ่าอิวเมียน	42
จำนวนประชากรของชนเผ่าอิวเมียน	44
ระบบโครงสร้างทางสังคมของชนเผ่าอิวเมียน	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
กรอบแนวคิดในการวิจัย	51

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	52
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น	52
การเลือกพื้นที่ในการศึกษา	54
การสร้างและออกแบบเครื่องมือในการสัมภาษณ์	55
การเตรียมตัวเข้าสู่ภาคสนาม	56
การเก็บข้อมูลในภาคสนาม	56
ประเด็นในการเก็บข้อมูลภาคสนาม	57
เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล	58
การตรวจสอบข้อมูล	59
การวิเคราะห์ข้อมูล	60
การนำเสนอรายงาน	61
บทที่ 4 ผลการวิจัย	62
ด้านโครงสร้างทางกายภาพและบริบทของชุมชน	62
ด้านประเพณี ประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต	66
ด้านพิธีกรรมความเชื่อ ในการตั้งครุฑ การคลอดบุตรและการดูแลหลังคลอด	72
ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน	89
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	114
สรุปผลการวิจัย	114
อภิปรายผล	124
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	129
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	131
บรรณานุกรม	132
บรรณานุกรมภาษาไทย	132
บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ	135
ภาคผนวก	136
ภาคผนวก ก แนวคำถามในการสัมภาษณ์	137
ภาคผนวก ข รายชื่อหมู่บ้านที่เก็บข้อมูล	144
ภาคผนวก ค ภาพประกอบการเก็บข้อมูล	146
ประวัติผู้วิจัย	149

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	จำนวนประชากรชนเผ่าอิวเมียนในจังหวัดต่างๆ	45
2.2	ยาสมุนไพรของชนเผ่าอิวเมียน	47
4.1	ยาสมุนไพรที่ชนเผ่าอิวเมียนใช้หลังคลอดบุตร	87

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	สัดส่วนอาหารที่เหมาะสม	26
4.1	การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้าน	63
4.2	บรรยากาศในหมู่บ้าน	63
4.3	ลักษณะการสร้างบ้านเรือนของชนเผ่าอิวเมี่ยน	64
4.4	การย้อมไขแดงของเด็กชนเผ่าอิวเมี่ยน	69
4.5	ไขแดงและส่งเป่าในวันขึ้นปีใหม่	69
4.6	การจัดโต๊ะและการประกอบพิธีกรรมในวันสารทจีน	72
4.7	การยกน้ำชาในพิธีแต่งงาน	77
4.8	การแต่งกายในพิธีแต่งงานแบบใหญ่	77
4.9	การนอนหลับของเด็กบนหลังแม่	93
4.10	การนอนหลับบนพื้นในเวลากลางวัน	93
4.11	การปั่นจักรยานของเด็ก	95
4.12	การเล่นใบพัดของเด็ก	95
4.13	การแต่งกายของเด็กชนเผ่าอิวเมี่ยน	98
4.14	การแต่งกายด้วยชุดที่ทันสมัย	98
4.15	การเปลวหจ่ามที่มือและเท้าเมื่อเป็นไขของเด็กชนเผ่าอิวเมี่ยน	100
4.16	การเล่นเกมในไอแพดร่วมกับเพื่อน	104
4.17	การเล่นหมากเก็บกับเพื่อนต่างวัย	104
4.18	การเลี้ยงดูเด็กด้วยพ่อแม่	112
4.19	คุณยายเลี้ยงหลาน	112
ค-1	สัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านยาสมุนไพรและผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมี่ยน	147
ค-2	การเดินทางสู่หมู่บ้านห้วยชมพู จังหวัดเชียงรายและหมู่บ้านน้ำกิ จังหวัดน่าน	147
ค-3	การเลี้ยงลูกของผู้ปกครองบ้านน้ำเกาะจังหวัดน่านและบ้านห้วยชมพู	147
ค-4	การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญด้านยาสมุนไพรและด้านประเพณีวัฒนธรรม	148
ค-5	สัมภาษณ์ผู้ปกครองที่ดูแลเด็กและผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรมบ้านขุนแม่หวาด	148
ค-6	ถ่ายภาพร่วมกับผู้ปกครองบ้านห้วยแม่เหล็กและบ้านปางค่า	148

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประกอบด้วยประชากรที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติหลายชนเผ่า และชาวเขาก็คือกลุ่มชนเผ่าหนึ่ง ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานับร้อยๆ ปี ประกอบด้วย ลัวะ ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ม้ง (แม้ว) เมี่ยน (เย้า) ลีซู (ลีซอ) ลาหู่ (มูเซอ) อะข่า (อีเกอ) ถิ่น ขมุ ปะหล่อง และผีตอแหล่ ชาวเขาเหล่านี้มีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร ที่แตกต่างจากชาวไทยพื้นราบ และในแต่ละชนเผ่าก็มีความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องของขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิต สังคมของชาวเขายังคงเป็นสังคมที่ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด และการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของแต่ละชนเผ่า โดยที่มิผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ถ่ายทอดความเชื่อ หรือพิธีกรรมนั้นๆ ซึ่งพิธีกรรมและความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนเผ่า และพิธีกรรม แสดงออกถึงความสัมพันธ์ที่คนมีต่อวิญญาณ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเขา อย่างไรก็ตาม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่ดั่งงามเหล่านี้กำลังจะเลือนหายไปจากสังคมของชนเผ่าและนับวันจะมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ (ศูนย์ประสานงานพัฒนาการศึกษาบนที่สูง, 2536)

ชนเผ่าเย้า หรือ อีวเมี่ยน เป็นชนเผ่าหนึ่งที่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทยมาเป็นเวลาช้านาน ชนเผ่าอีวเมี่ยนมีวัฒนธรรมประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของตนและวิถีชีวิตที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างใกล้ชิดตั้งแต่เกิดจนตายและมีการสืบทอดกันมาทั้งในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่มีลายลักษณ์อักษร ชุมชนของเมี่ยนนั้นเป็นชุมชนที่พึ่งตนเองค่อนข้างสูงทั้งในด้านการดำรงชีวิตและการจัดการภายในกลุ่ม เมี่ยนจะมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีภาษาพูดที่เป็นของตนเอง การแต่งกายที่เฉพาะของตนเอง นับถือผีหรือบรรพบุรุษ มีพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อของชุมชน มีองค์ความรู้ภูมิปัญญา รวมทั้งมีวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนมานาน ชนเผ่าอีวเมี่ยนจะมีความเชื่อในการเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่อ่อนคลอดจนกระทั่งถึงอายุ 6 ขวบ ว่าเด็กในวัยนี้ต้องมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อบอกบรรพบุรุษให้ปกป้องรักษา รวมทั้งพิธีรับขวัญเพื่อให้โตวันโตคืน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ชนเผ่าอีวเมี่ยนมีวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างจากชนเผ่าอื่นๆ แต่ในปัจจุบันความยากจนและสถานะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้คนรุ่นใหม่จำนวนมากทิ้งถิ่นฐานตนเองเข้าสู่เมืองเพื่อทำงาน ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัว นอกจากนี้ ระบบการถ่ายทอดวัฒนธรรมก็ขาดช่วงรวมทั้งหนุ่มสาวยุคสมัยนี้ให้ความสำคัญกับความรู้ใหม่มากกว่าองค์ความรู้เดิม จึงทำให้วัฒนธรรมของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ทั้งที่เป็น พิธีกรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เลือนหายไปกับกาลเวลา และทำให้ผู้ใหญ่รุ่น ปู่ ย่า ตายาย ขาดโอกาสในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เนื่องจากคนรุ่นพ่อแม่ ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลับต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการทำงาน

(เครือข่ายวัฒนธรรมอ้าวเมี่ยน, 2545) สอดคล้องกับที่ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544) กล่าวถึงวิถีชีวิตของชุมชนทั้งในเมืองและท้องถิ่นที่พบ ชาติความเป็นชุมชนมากขึ้น โดยเริ่มจากความไม่สนใจที่จะทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน ชุมชนตกอยู่ในสภาพที่ต่างคนต่างอยู่ ที่สำคัญ คือชาติความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของในสมบัติส่วนรวมของชุมชนและชาติความผูกพันกับท้องถิ่น ทั้งๆ ที่การรวมหมู่ถือเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมในวิถีชีวิตของคนไทยมาโดยตลอด ดังนั้น พื้นที่ทางกายภาพที่ชาวบ้านใช้เป็นพื้นที่พบปะเสวนา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อโอกาสในการถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ นอกจากนี้ ลักษณะสำคัญของระบบความรู้ท้องถิ่นไทย คือเป็นความรู้ที่สัมพันธ์กับบริบทฐานทรัพยากร ถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองความจำเป็นในการยังชีพ และเป็นความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ซึ่งความรู้ประเภทนี้ คนในชุมชนเท่านั้นที่จะรู้เป็นการผูกพันกันด้วยวัฒนธรรมที่พิเศษต่างจากกลุ่มอื่น อีกส่วนหนึ่งเป็นความรู้ในมิติทางวัฒนธรรมซึ่งสืบทอดผ่านเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่ชุมชนสร้างขึ้น ได้แก่ ธรรมเนียม ประเพณี จารีต ฮีต – คอง ตำนาน เพลงกล่อมเด็ก สุภาพศิต เรื่องเล่าต่างๆ การละเล่น เป็นต้น เครื่องมือเหล่านี้จะซ่อนความรู้ที่ถูกทดสอบและกรองแล้วว่า เป็นความรู้สำคัญที่ควรสืบทอดต่อๆ ถึงลูกหลานซึ่งในอดีตนั้นวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอ้าวเมี่ยนยังคงยึดมั่นในหลักของความเชื่อในเรื่องของผีสามเทวดา และวิญญาณที่มองไม่เห็น พิธีกรรม มีการปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดทั้งของบิดามารดาและครอบครัวที่มีต่อการเลี้ยงดูเด็ก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปตามยุคสมัยจึงทำให้ในปัจจุบันนี้ วัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้เลือนหายไปตามกาลเวลา แต่ผู้เฒ่าผู้แก่ก็ยังเชื่อว่า วัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กยังคงเหลืออยู่ หากยิ่งนานไปก็อาจจะทำให้วัฒนธรรมเหล่านี้ ที่บรรพบุรุษรักษามาอย่างยาวนานเลือนหายไปก็ได้ เนื่องจากว่า ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นเหลือน้อยลงทุกที และไม่มีผู้สานต่อ ส่วนผู้ปกครองของเด็กก็ยึดมั่นในวัฒนธรรมใหม่มากกว่าที่จะปลูกฝังวัฒนธรรมเดิมๆ ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้กับชนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นความจริงที่เราหลีกเลี่ยงไม่ได้กับการเลือนหายของวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนตามกาลเวลา แต่มีใจว่า ชุมชนจะให้วัฒนธรรมนั้นเลือนหายไปโดยที่คนรุ่นหลังไม่มีโอกาสได้เรียนรู้หรือไม่มีโอกาสสืบทอดเลย

จากการประมวลผลความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ทำให้คณะผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่าง ของชนเผ่าอ้าวเมี่ยนที่มีความหลากหลายที่เห็นได้อย่างชัดเจนและควรค่าแก่การศึกษาเรียนรู้ เผยแพร่ต่อไปเพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงาม ผู้วิจัยเองในฐานะที่เป็นชนเผ่าอ้าวเมี่ยนและเป็นชนรุ่นหลัง ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอ้าวเมี่ยนอย่างแท้จริง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอ้าวเมี่ยนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ต้องการให้วัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กนี้ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้กับชนรุ่นหลังเพื่อศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอัวเมี่ยน ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่แรกเกิด จนถึงอายุ 6 ขวบ ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2556 – มีนาคม 2557

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา ได้แก่

- ด้านโครงสร้างทางกายภาพและบริบทของชุมชน
- ด้านประเพณี วัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต
- ด้านพิธีกรรมและความเชื่อในการตั้งครุฑ การคลอดบุตร และการดูแลหลังการคลอดบุตร
- ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

3. ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้ปกครองชนเผ่าอัวเมี่ยน ที่อยู่ในเขตภาคเหนือ ทั้งหมด 4 จังหวัด 9 หมู่บ้าน กระจายตามอำเภอต่างๆ ดังนี้

1. หมู่บ้านแม่เลี่ยม หมู่ 3 ตำบลห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. หมู่บ้านเล่าซีก้วย หมู่ 16 ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
3. หมู่บ้านห้วยชมพู หมู่ 6 ตำบลห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
4. หมู่บ้านน้ำกิ หมู่ 5 ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
5. หมู่บ้านน้ำเกาะ หมู่ 6 ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน
6. หมู่บ้านใหม่ปางค่า หมู่ 1 ตำบลผาซางน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา
7. หมู่บ้านปางมะโอ หมู่ 4 ตำบลผาซางน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา
8. หมู่บ้านผาซ้อ หมู่ 1 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
9. หมู่บ้านขุนแม่หวด หมู่ 4 ตำบลบ้านขุนแม่หวด อำเภोगาว จังหวัดลำปาง

4. ลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นการศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอัวเมี่ยน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

วัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยบนพื้นฐาน วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ การดูแลบุตร บทบาทหน้าที่และรูปแบบในการเลี้ยงดู รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัยชนเผ่าอัวเมี่ยน

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านข้อมูลชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอัวเมี่ยน ที่เป็นพี่เลี้ยงของชนเผ่าอัวเมี่ยน

ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย หมายถึง พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กชนเผ่าอัวเมี่ยน แรกเกิด จนถึง 6 ขวบ

ชนเผ่าอ้าวเมี่ยน หมายถึง ชาวเขาเผ่าหนึ่ง อยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย ที่มีวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน
2. เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยชนเผ่าอ้าวเมี่ยนในเวทีสาธารณะมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เรื่องเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยน ในอดีต ปัจจุบัน และการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในแต่ละบริบททั้งในประเทศและต่างประเทศ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการดูแลเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอิวเมี่ยน คณะผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

- 1.1 ความหมายและที่มาวัฒนธรรม
- 1.2 แนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม
- 1.3 วัฒนธรรมชุมชน: วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาชาวบ้านและธรรมชาติ
- 1.4 แนวคิดทางวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเด็ก
- 1.5 หลักการทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเด็ก

2. แนวคิด หลักการ และความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

- 2.1 แนวคิด หลักการ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 2.2 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 2.3 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 2.4 บทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 2.5 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
- 2.6 ความเชื่อในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 2.7 ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมและเจตคติในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

3. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนเผ่าอิวเมี่ยน

- 3.1 ความหมายของชนเผ่าอิวเมี่ยน
- 3.2 ประวัติศาสตร์ชนเผ่าอิวเมี่ยน
- 3.3 ความเป็นมาของชนเผ่าอิวเมี่ยน
- 3.4 จำนวนประชากรของชนเผ่าอิวเมี่ยน
- 3.5 ระบบทางโครงสร้างทางสังคมของเมี่ยน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

1.1 ความหมายและที่มาวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นคำที่เกิดขึ้นในภาษาไทยสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ คำเดิมภาษาอังกฤษ คือ culture ในตอนแรกพระมหารุ่นแห่งวัดมหาธาตุ ได้แปลว่า ภูมิธรรม แต่กรมหมื่นนราธิป พงษ์ประพันธ์ ทรงเล็งเห็นว่าคำว่า ภูมิธรรม มีความหมายค่อนข้างคงที่ จึงทรงมีพระประสงค์ให้คำนี้มีลักษณะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงทรงแปลใหม่ว่า วัฒนธรรมและมีการใช้สืบทอดกันมาตลอด (วีระ บำรุงรักษา, 2542)

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2536) ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรม ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาของสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมยังรวมไปถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในสังคม ตั้งแต่ภายในจิตใจของคน ค่านิยม คุณค่าทางใจ คุณธรรม ลักษณะนิสัย แนวคิด สติปัญญา ท่าที วิธีปฏิบัติของมนุษย์ต่อร่างกาย จิตใจของคน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจท่าทีการมองและการปฏิบัติของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมเป็นการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ คุณธรรม และภูมิปัญญาทั้งหมดที่ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้นๆ อยู่รอดและเจริญต่อไปได้ และเป็นอย่างที่เป็นในปัจจุบัน

อมรา พงศาพิชญ์ (2541) มีความเห็นสอดคล้องกับพระเทพเวที โดยได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งมนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ ฉะนั้น วัฒนธรรม คือ ระบบในสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น มิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ วัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์ในสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาแล้วจึงสอนคนรุ่นหลังๆ ได้เรียนรู้หรือนำไปปฏิบัติ วัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอด

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมใน ความหมายทั่วไป และ ความหมายเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

วัฒนธรรมในความหมายทั่วไป คือ วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบการปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ซาบซึ้ง ยอมรับ และปฏิบัติร่วมกัน อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ

วัฒนธรรมในความหมายเชิงปฏิบัติการ หมายถึง ความเจริญงอกงามซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1. วัฒนธรรมด้านจิตใจ หมายถึง สิ่งที่เป็นรากฐานหรือพื้นฐานของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่โน้มนำให้มนุษย์คิดพูด และทำด้วยความรัก และความปรารถนาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ยังผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เป็นไปด้วยความอบอุ่น ได้แก่ ภูมิปัญญา ความเชื่อ ค่านิยม คุณธรรม อุดมการณ์ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมด้านสังคม หมายถึง ระเบียบแบบแผนแห่งการดำเนินชีวิตที่ช่วยให้มนุษย์อยู่อาศัยและทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความเรียบร้อยงดงาม ได้แก่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

3. วัฒนธรรมด้านวัตถุ หมายถึง สิ่งประดิษฐ์และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่แสดงออกซึ่งความประณีตแห่งความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคาร เครื่องประดับตกแต่ง ศิลปกรรม ตลอดจนผลงานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

โดยความหมายของวัฒนธรรมทั้ง 3 ประเภทนี้ ย่อมต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสมและสมดุล มีการส่งสมสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้ได้ และก่อให้เกิดผลดีกรรมและผลผลิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

กล่าวโดยสรุปว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกภูมิปัญญาทางสังคม เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เป็นสมบัติของส่วนรวมและถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งสู่อีกสังคมหนึ่ง ซึ่งเป็นการรักษาวัฒนธรรมเอาไว้ให้คนรุ่นหลังต่อไปและวัฒนธรรมนั้นอาจจะสลายตัวหรือตายไปได้ เมื่อคนในสังคมนั้นไม่ยอมรับหรือไม่มีการถ่ายทอดต่อไป

1.2 แนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม

อมรา พงศาพิชญ์ (2541) กล่าวถึง การปรับตัวทางวัฒนธรรมที่รวมทั้งวัฒนธรรมในรูปวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งรวมถึงระบบความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตและพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม เป็นการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือกลุ่มคนอื่น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและมนุษย์สามารถควบคุมได้ มีประเด็นพิจารณา ดังนี้

1. การศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมควรพิจารณาองค์ประกอบด้านศิลปวัฒนธรรมและสังคมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ ฯลฯ
2. องค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมร้อยเรียงประสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นองค์รวม
3. การปฏิสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียง หรือการค้นพบสิ่งใหม่ภายใต้สังคมตนเองจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยน เพื่อการคงอยู่ของสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ
4. วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ องค์ประกอบแต่ละส่วนมีความหมายสื่อความหมายที่ลึกซึ้งและกว้างขวางกว่าข้อเท็จจริง
5. การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องดำเนินเป็นกลุ่มการปรับเปลี่ยนของสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในปัจเจกบุคคล การสืบทอดวัฒนธรรมต้องถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของกลุ่ม
6. พฤติกรรมของมนุษย์สามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ไม่มีพฤติกรรมของมนุษย์ใดที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้เลย

ดังนั้น วัฒนธรรมเป็นระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่ใช่ระบบที่ที่เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณ วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องเรียนรู้และมีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งการถ่ายทอดวัฒนธรรมภายในสังคมเดียวกัน คือ การสืบทอดวัฒนธรรมในแนวตั้งจากรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งในกระบวนการที่พ่อแม่อบรมสั่งสอนลูก ส่วนการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งสู่สังคมหนึ่งเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมในแนวนอนและเป็นการที่สังคมหนึ่งยอมรับวัฒนธรรมของสังคมอื่นและเกิดการปรับตัววัฒนธรรมให้เข้ากัน โดยที่ฝ่ายรับวัฒนธรรมใหม่ละทิ้งวัฒนธรรมของบางส่วน ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนจนทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิม

1.3 วัฒนธรรมชุมชน: วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาชาวบ้านและธรรมชาติ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2537) ได้ให้ความหมาย ชุมชน ไว้ว่า ชุมชน คือ อาณาบริเวณแห่งหนึ่งที่ครอบครัวหลายครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันเป็นระยะเวลาต่อเนื่องยาวนาน มีองค์กรสถาบันต่างๆ ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้บริการต่อสมาชิกของชุมชน ซึ่งมีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน มีอาชีพ การทำมาหากิน ถึงแม้จะหลากหลาย แต่อิงอาศัยสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกัน แต่ละชุมชนย่อมมีผู้นำและมีความผูกพันกันในหมู่สมาชิก โดยมีขนบธรรมเนียม ประเพณี ความคิด ความเชื่อเป็นสื่อกลางและเห็นว่า ชุมชนมีเพียง 2 ประเภท คือ ชุมชนที่มีชีวิต กับชุมชนที่ตายแล้ว

ชุมชนที่มีชีวิตนั้นยังคงมีองค์ประกอบและสมาชิกของชุมชนอาศัยอยู่ครบถ้วน เช่น ครอบครัว วัด โรงเรียน กลุ่มอาชีพ กลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มสังคม กลุ่มวิถึของชุมชน อันได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมที่เป็นมรดกตกทอด มีลมหายใจของชุมชน คือ อาชีพ การทำมาหากิน รายได้ การคบหาสมาคม และกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทำให้สมาชิกของชุมชนดำเนินชีวิตอยู่ได้ พอกอยู่ พอกิน และสงบสุข

ส่วนชุมชนที่เจ็บป่วยใกล้ตายหรือตายแล้วเป็นชุมชนที่สมาชิกและองค์กรของชุมชนขาดความสมบูรณ์ เป็นการละทิ้งถิ่นฐานของแรงงานในครอบครัว วัดร้าง ขาดพระสงฆ์ หรือไม่มีกิจกรรมทางศาสนา โรงเรียนขนาดเล็กถูกปิดถูกยุบรวมกับโรงเรียนที่ใหญ่กว่าชุมชนถูกครอบงำ โดยกระแสความเชื่อที่แปลกปลอมไร้คุณธรรมเป็นฐาน อาชีพในชุมชนถูกประเมินค่าต่ำและสมาชิกของชุมชนขาดความผูกพันกับถิ่นกำเนิด หมู่บ้านรกร้าง ไม่มีความหมายต่อชาวบ้านอีกต่อไป เป็นพลังของชุมชนขาดความเข้มแข็ง ถูกดูดดึงคุณค่าอันดีงามไปโดยชุมชนอื่นที่ใหญ่กว่า ทันสมัยกว่า และเปลี่ยนแปลงเร็วกว่า อย่างขาดสมดุล อาการป่วยของชุมชนมีหลายระดับ และผู้ที่ซบพลังชุมชนฟื้นคืนได้ คือทุกคนในชุมชน ทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร ทั้งที่เป็นภาครัฐและเอกชนจะต้องร่วมมือกัน

สุรวุฒิ ปัดไธสง (2545) ได้กล่าวสรุปถึง วัฒนธรรมชุมชนว่า เป็นระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ ระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกา ธรรมเนียมประเพณี พิธีการ แบบแผนความประพฤติและการปฏิบัติ ซึ่งชุมชนได้สร้างสะสม และสืบทอดหรือผลิตขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนาน อันเป็นการยืนยันหรือพิสูจน์ได้ว่าเป็นประโยชน์สำหรับชุมชน วัฒนธรรมชุมชนมีลักษณะการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชน มีลักษณะเป็นองค์รวม และเป็นพลวัต วัฒนธรรมแต่ละมิติจะเชื่อมโยงระหว่าง

ชุมชน และเชื่อมโยงกับระบบภายนอก มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตามบริบทและเวลา จำแนกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ ดังนี้

1. วัฒนธรรมที่เป็นระบบความสัมพันธ์และ แบบแผนประเพณีปฏิบัติเกิดขึ้นในลักษณะใกล้ชิด เกื้อกูลกัน ทั้งที่เป็นระบบเครือญาติ องค์กรทั้งขนาดใหญ่ หรือเล็ก ที่เป็นโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ องค์กรทางศาสนา องค์กรทางอาชีพ องค์กรสวัสดิการสังคม องค์กรทางการศึกษา และกลุ่มสหกรณ์ ออมทรัพย์

2. วัฒนธรรมที่เป็นระบบความคิดความเชื่อที่สร้างขึ้นตามบริบทของสังคมเอกลักษณ์เฉพาะตน มักผูกโยงกับพิธีกรรมและระบบสัญลักษณ์

3. ประเพณี วัฒนธรรม อันเป็นแนวปฏิบัติที่สืบทอดกันมายาวนาน ชาวบ้านยึดถือตามบรรพบุรุษ ประเพณีส่วนใหญ่มีหลักการทางศาสนา หรือหลักปฏิบัติทั่วไปที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเป็นตัวกำกับ

4. ความรู้ของชุมชน ซึ่งจะเชื่อมโยงกับทุกมิติของชุมชน เป็นตัวกำหนดหรือสร้างชีวิตชุมชน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการทำมาหากิน ยารักษาโรค สมุนไพร ความรู้ทางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรสภาพแวดล้อม ภูมิศาสตร์ ตลอดจนความเชื่อ ประเพณี และหลักคำสอนทางศาสนา ระบบความรู้จะมี เกิดความดำรงอยู่เพื่อประโยชน์สำหรับชุมชนได้นั้น ต้องมีกระบวนการสร้างผลิตซ้ำ ถ่ายทอด ใช้สอย แพร่กระจาย และการปรับปรุง ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

5. ภูมิปัญญา เป็นความรู้ที่ชุมชนสร้างขึ้นมา เพื่อให้เป็นความรู้ประจำท้องถิ่นมีเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะ สะท้อนความเป็นท้องถิ่นของตัว แต่อาจนำไปใช้แห่งอื่นได้หากประยุกต์ใช้ถูกต้องเหมาะสม ภูมิปัญญาต้องอาศัยปราชญ์ ผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญของชุมชนเป็นผู้สร้างสรรค์ สืบทอด กระจาย ผลิตซ้ำ ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาที่มีความจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของชุมชนมาตั้งแต่เดิม ซึ่งมีการสืบทอดกันมาอย่างไม่ขาดสาย มีการปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนสามารถผสมผสานกับภูมิปัญญาหรือความรู้จากนอกชุมชน

6. คุณธรรม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทั้งหมดของคน ระบบคุณธรรมเป็นสิ่งที่ยอมรับร่วมกันว่า เป็นหลักการที่ทำให้ส่วนรวมอยู่ร่วมกันได้ คุณธรรมที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ สัจจะ เอื้ออาทร ใฝ่หาใจซึ่งกันและกัน และรู้สึกแห่งความเป็นชุมชน วัฒนธรรมเป็นเงื่อนไขความเข้มแข็งของชุมชน กล่าวได้ว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม คือ ชุมชนที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่ถูกครอบงำโดยวัฒนธรรมอื่นๆ จนต้องพึ่งพาชุมชนอื่น เงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การสืบสานวัฒนธรรมมาระยะเวลายาวนาน ต่อเนื่อง คนในชุมชนคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมหรือเอาธุระของชุมชน มีความรับผิดชอบ ช่วยเหลือส่วนรวม สำนึกในความเป็นคนในชุมชน เป็นสำนึกที่สะท้อนความรักความผูกพันห่วงแหน เป็นเจ้าของชุมชน มีภูมิปัญญาและความรู้ของชุมชน ซึ่งสามารถกำหนดอัตลักษณ์ของชุมชน มีระบบความรู้เป็นของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอด การปรับ การแพร่กระจาย และการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม มีวิสัยทัศน์สามารถมองเห็นปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา มีคุณธรรมที่คนในชุมชนยึดถือ

เป็นแนวปฏิบัติ เป็นรากฐานว่ามีประโยชน์ในการดำรงชีวิต มีความสามารถในการปรับตัว ประสานกับวัฒนธรรมภายนอกอย่างเหมาะสม

1.4 แนวคิดทางวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเด็ก

กุศล สุนทรธาดา (2541) ศึกษาทบทวนสถานการณ์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย ได้สรุปแนวคิดทางวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเด็ก จากงานวิจัยของภาคประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไว้ดังนี้

1. การสำนึกความเป็นไทย โดยยึดสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นรากฐานความมั่นคงของชาติ

2. ความประพฤติของเด็กไทย โดยยึดแนวปฏิบัติตามลักษณะของสมบัติผู้ดี วัฒนธรรมไทย ถือเอาความสงบ เรียบร้อย และความสำรวมในการแสดงกิริยา วาจา มารยาท เป็นหลักใหญ่ ซึ่งตรงกับหลักพุทธศาสนาที่ว่า “เป็นผู้ประพฤติดีทั้งกาย วาจาใจ” คือมี กิริยา วาจาอ่อนหวาน นุ่มนวล สุภาพเรียบร้อย มีความซื่อสัตย์สุจริต

3. การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรม เป็นพื้นฐาน ค่านิยม ที่เป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่เด็กได้รับรู้ ได้แก่ การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวก การช่วยเหลือเกื้อกูลและเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การเคารพผู้ใหญ่ การทำบุญด้วยหวังผลให้ร่วมเย็นเป็นสุข ความผูกพันต่อบรรพบุรุษ การกินอยู่ที่เรียบง่าย

4. การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยรักและถนอมในวิถีชีวิตแบบไทยพ่อแม่เลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีธรรมชาติ เด็กอ่อนจะให้กินนมแม่ มีการสัมผัสทางกาย เช่น การโอบอุ้ม การหอม การจูบ ลูบหลัง ให้นอนหนุนตัก แห่กล่อม อาบน้ำแต่งตัวให้ ป้อนข้าว เวลานอนก็นอนกับพ่อแม่ นอกจากนี้ยังมีการสัมผัสทางวาจา ท่าทาง เช่น การหยอกล้อ เล่านิทาน หัวเราะ ร้องเพลงให้ฟัง ตักเตือน เมื่อโตแล้วยังอยู่ในสายตาผู้ใหญ่ คอยระวังไม่ให้เกิดอันตราย ความใกล้ชิดทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัย ได้เรียนรู้ทางสังคม การปรับตัว ได้เรียนรู้พฤติกรรมและความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ ได้รับรู้ถึงความรักและห่วงใย ความผูกพันระหว่างลูกกับพ่อแม่ มีความก้มเองอย่างลึกซึ้ง ลูกจึงมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ทดแทนพระคุณพ่อแม่โดยการดูแลยามแก่เฒ่า

5. วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กไทย ได้แก่ วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ เครื่องเล่นและการละเล่นต่างๆ เป็นต้น โดยเฉพาะ การเล่นเป็นกิจกรรมที่เด็กชอบ และได้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การเล่นของเด็กได้รับการวิเคราะห์แล้วว่า ก่อให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาการและการแสดงออก

6. วัฒนธรรมด้านภาษา เรื่องจากคนไทยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน มักมีการสอดแทรกภาษาไว้ในการเล่นต่างๆ เช่น บทสนทนาโต้ตอบ (งูกินหาง) คำคล้องจอง (เล่นรีรีข้าวสาร) และนิทานพื้นบ้านซึ่งสะท้อนความคิดความเชื่อ และวิธีการดำเนินชีวิตของคนไทยในอดีต เด็กไทยได้รับการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของภาษาไทยเพื่อจรรโลงวัฒนธรรมการละเล่นต่างๆ ไว้

7. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและจิตวิญญาณ เด็กไทยเติบโตขึ้นท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ฝึกสังเกต เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจจากการทดลองสัมผัสสัมพันธ์ ทำให้เด็กสามารถปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดีเพราะวิถีชีวิตวัฒนธรรมคนไทยผูกพันกับธรรมชาติและขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สติปัญญา และสิ่งแวดล้อมทางจิตวิญญาณที่ผู้ใหญ่จัดไว้ในวิถีชีวิตคนไทย ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การปรับตัวและค่านิยมต่างๆ ในการดำเนินชีวิต

8. วงศาคณาญาติ สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น แต่ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติยังคงมีอยู่มาก นอกจากนี้พ่อแม่ซึ่งมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูโดยตรงแล้ว ญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง ยังมีส่วนในการอบรมเลี้ยงดู โดยเฉพาะย่า ยาย เป็นผู้เลี้ยงอย่างใกล้ชิด เมื่อแม่มีความจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน พี่น้องทั้งหญิง ชาย มักจะได้รับการมอบหมายให้ดูแลแทน เด็กได้กิน นอน เล่น และออกกำลังกาย ช่วยทำงานบ้านร่วมกับผู้ใหญ่เสมอ นอกจากนี้ เพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ก็อาจได้รับความไว้วางใจให้ดูแลลูกแทน ทำให้เด็กได้เรียนรู้วิถีชีวิตในสังคมไทย

1.5 หลักการทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเด็ก

ทิสนา แคมมณี และคณะ (2536) กล่าวถึงทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเด็กในหลักการและรูปแบบการศึกษาตามวิถีชีวิตไทย ไว้ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยความรัก ให้การสัมผัสโอบกอด ดูแลเอาใจใส่ พุดคุยด้วยความรักความเอ็นดู และให้ความปลอดภัยให้กับเด็ก เป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ที่ช่วยให้เด็กเติบโตอย่างมีความสุขทั้งกาย และใจ จึงควรส่งเสริมให้พ่อแม่ และผู้ที่เลี้ยงดูเด็กทั้งหลายได้เห็นคุณค่าของและนำไปปฏิบัติ

2. ถึงครอบครัวไทยจะมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง จากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น วงศาคณาญาติก็ยังมีส่วนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การพัฒนาเด็กจึงต้องเห็นความสำคัญของวงศาคณาญาติ ควรส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและวงศาคณาญาติ รวมทั้งให้ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็กไปในทิศทางเดียวกัน

3. การฝึกเด็กให้เป็นผู้ที่มีใจดี มีสง่า มีกิริยามารยาทเรียบร้อย น่ารัก มีสัมมาคารวะทั้งกาย วาจา ใจ ตามคุณสมบัติของผู้ดี จะช่วยให้เด็กมีความประพฤติที่เหมาะสม ทั้งด้านคุณธรรมและสังคม

4. ในอบรมเลี้ยงดูเด็ก ควรส่งเสริมค่านิยมของความเป็นเด็กดี อันได้แก่ ความมีมารยาทดี รู้จักกาลเทศะ มีความขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด รู้จักช่วยเหลือ และเอื้อเฟื้อแบ่งปันให้ผู้อื่น อันจะทำให้เด็กเป็นที่รักของบุคคลทั่วไป

5. การแต่งกายแบบไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ โดยเฉพาะการแต่งกายแบบท้องถิ่น เด็กจึงควรได้รับการจูงใจให้เห็นความงามของเครื่องแต่งกายแบบไทย ที่เป็นแบบท้องถิ่นของตนเอง และให้แต่งกายแบบท้องถิ่นตามโอกาสที่เหมาะสม

6. ศิลปะไทย เช่น ภาพวาด รูปปั้น รูปแกะสลัก สถาปัตยกรรมที่ปรากฏตามที่อยู่อาศัย หรือศาสนาสถานที่ต่างๆ รวมทั้ง การแต่งกายแบบไทย มีคุณค่าทั้งด้านจิตใจและประโยชน์ใช้สอย เด็กจึงควรได้รับการโน้มน้าวให้เห็นความงามของศิลปะไทย โดยเฉพาะศิลปะในท้องถิ่นของตน

7. ดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นสิ่งจรรโลงใจให้เป็นสุข สนุกสนาน แต่ละท้องถิ่นมีเครื่องดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นของตน เด็กจึงควรได้รับการปลูกฝังให้ชื่นชมในความไพเราะของดนตรีท้องถิ่น และความงามของนาฏศิลป์ของท้องถิ่น

8. เครื่องเล่นและการเล่นของเด็กเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเป็นการเพิ่มประสบการณ์ชีวิตให้กับเด็ก และยังเป็นสื่อสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้ให้ควรเข้าใจ เอาใจใส่ และใช้เครื่องเล่นเป็นเครื่องมือในการอบรมเลี้ยงดู

9. เด็กไทยสามารถเรียนรู้การเล่นจากสิ่งที่เป็นธรรมชาติรอบตัว เช่น เล่นหม้อข้าว หม้อแกง เล่นหมากเก็บ การพัฒนาเด็กจึงสามารถใช้สิ่งธรรมชาติเป็นสื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้

10. วิธีการเล่น กฎ กติกา ตลอดจนการตัดสินผลการเล่น ส่วนใหญ่มีสาระด้านคุณธรรม และสอดแทรกค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไว้ การเล่นจึงมีคุณค่าทางศีลธรรม

11. การเล่นของเด็ก เป็นการฝึกทักษะทางสังคม ได้ฝึกการปรับตัว ฝึกพฤติกรรมกลุ่ม การเล่นจึงเป็นสื่อสำหรับการอบรมเลี้ยงดูในด้านการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีแก่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

12. การเล่นของไทยสนุกสนาน ไม่ต้องสิ่งประกอบที่มีราคาแพง สามารถส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ จึงควรนำมาใช้เป็นสื่อในการพัฒนาเด็กโดยเฉพาะการเล่นท้องถิ่น

13. ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่ทำให้คนไทยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและแสดงถึงความเป็นเจ้าของประเทศอย่างแท้จริง คนไทยจึงควรเห็นความสำคัญ และภาคภูมิใจในภาษาของตน นอกจากนี้ควรส่งเสริมเด็กไทยให้พูดภาษาไทย ด้วยการนำการเล่นของเด็กที่มีภาษาเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น คำกลอน คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย นิทาน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมภาษาไทยอันเป็นวัฒนธรรมของชาติที่มีค่ายิ่ง

14. การจงใจให้เด็กรักชาติ ฝึกปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่จำเป็นต่อการความมั่นคงของชาติ และการปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นไทย

15. วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับธรรมชาติ เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม เช่น เทวดา แม่คงคา แม่โพสพ เด็กไทยควรได้รับการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการดำรงชีวิตและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ตามวิถีชีวิตที่เคยเป็นมาซึ่งจะช่วยให้เด็กดำเนินชีวิตได้อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ

16. เด็กไทยได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ จะทำให้เด็กมีจิตที่อ่อนโยน การพัฒนาเด็กจึงต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติและส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้มาก

17. เด็กไทยเรียนรู้ค่านิยมและบทบาทต่างๆ จากสิ่งแวดล้อมทางจิตวิญญาณ ที่ผู้ใหญ่จัดให้ อาทิเช่น หิ้งพระ ภาพบรรพบุรุษ พิธีกรรมต่างๆ การจัดสิ่งแวดล้อมทางจิตวิญญาณให้ส่งเสริมค่านิยมและคุณธรรมที่พึงประสงค์ จึงเป็นวิธีการสำคัญประการหนึ่งในการปลูกฝังค่านิยมและช่วยให้เด็กเรียนรู้บทบาทต่างๆ

2. แนวคิด หลักการ และความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

2.1 แนวคิด หลักการของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

เยี่ยมลักษณ์ อุดาการ (2545) ได้ให้แนวคิดและหลักการในการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กในปัจจุบันมีความแตกต่างจากในอดีตมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ลักษณะของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สภาพเศรษฐกิจ รวมทั้งค่านิยม ทักษะ และความรู้ต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป ท่างกลางความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เยาวชนในปัจจุบันมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามหากมองให้ลึกลงไปจะพบว่า ความมีศักยภาพของเยาวชนนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูในขั้นตอนแรก ซึ่งรากเหง้าของการอบรมเลี้ยงดูนั้น ได้มาจากแนวคิดค่านิยมและพื้นเพ รากฐานองค์ความรู้ของคนในสมัยก่อนโดยเฉพาะ อย่างค่านิยม ภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นยังถือว่า มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และควรค่าอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ เพราะนั่นหมายถึงว่า การถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของชาติได้อย่างมั่นคง เช่นเดียวกับที่ ทิศนา ขัมมณีและคณะ (2536) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย นับเป็นช่วงวิกฤติของชีวิตมนุษย์ ผลของการอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ต่างๆ ที่บุคคลได้รับในช่วงนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางรากฐานชีวิตในขั้นต่อไป และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็กไทยและได้สรุปแนวคิดและหลักการเพื่อการพัฒนาเด็กไทยไว้ 4 แนวคิด คือ

1. แนวคิดหรือกระบวนการทางพระพุทธศาสนา แนวคิดที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก ได้แก่ แนวคิดในการพัฒนามนุษย์ (เช่น หลักธรรมที่ว่าด้วยขั้น 5 และทิศทั้ง 6) แนวคิดด้านการพัฒนาสติปัญญา (เช่น หลักอริยสัจ 4) แนวคิดด้านการพัฒนาจริยธรรม (เช่น หลักไตรสิกขา) และแนวคิดเกี่ยวกับกัลยาณมิตร (เช่น กัลยาณมิตร 7 ประการ)

2. แนวคิดทางวัฒนธรรมไทย ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาเด็กได้ ได้แก่ การสำนึกความเป็นไทย และความเป็นตัวตนของตนเอง ความประพฤติเด็กไทย ค่านิยมและคุณธรรมพื้นฐาน ความรักและทะนุถนอม ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมและวงศาคณาญาติ

3. แนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษา เช่น การพัฒนามนุษย์ และการพัฒนาเด็กโดยครอบครัว และแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย เช่น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการความต้องการพื้นฐานของเด็ก การเรียนรู้ และการเล่นของเด็ก

4. แนวคิดด้านความต้องการพื้นฐานของเด็ก ซึ่งมี 7 ได้แก่ ความต้องการด้านโภชนาการ สุขภาพอนามัย ด้านความแข็งแรงของร่างกาย ด้านสติปัญญา จิตใจอารมณ์ สังคม ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ด้านการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ และด้านสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก เช่น การศึกษา การสาธารณสุข

2.2 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นได้มีผู้ศึกษาและให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้ดังนี้ สุมณ อมรวิวัฒน์ (อ้างถึงใน ดวงเดือน มุลกลาง, 2546) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง ลักษณะวิธีการต่างๆ ที่ผู้เลี้ยงดูใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก ดูแลเด็ก อบรมสั่งสอนเด็กและมีปฏิสัมพันธ์ต่อเด็ก รวมทั้งการปฏิบัติตัวของผู้เลี้ยงดู ความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับเด็ก ตลอดจนสื่อ กิจกรรม และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วย พรทิพย์ พิชัย (2545) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง การที่บิดามารดา หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเลี้ยงดูเด็กพึงปฏิบัติต่อเด็กที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ให้ได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานทางด้านร่างกาย และจิตใจอย่างเพียงพอ รวมทั้ง ชี้แนะสั่งสอน อบรมเด็ก ด้วยการมีความรู้ มีความรัก มีความเข้าใจ มีความตระหนักรู้มองเห็นความสำคัญของเด็ก ปรับวิธีการเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ค่านิยม ธรรมชาติของเด็ก ความต้องการและความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นคนดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด มีบุคลิกภาพดี สามารถเผชิญกับสภาพการณ์ของสังคมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีปกติสุข

รติชน พิทยสส์ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูสามารถแบ่งความหมายเป็น 2 ส่วน คือ การอบรมและการเลี้ยงดูการอบรม หมายถึง การแนะนำสั่งสอนให้ความรู้ให้แนวคิด แนวปฏิบัติ ถ่ายทอดบุคลิกภาพ ค่านิยม ตลอดจนการทำตัวเป็นตัวอย่างในเรื่องต่างๆ ให้เด็กมีนิสัยที่พึงประสงค์ การเลี้ยงดู หมายถึง การดูแลในเรื่องอาหาร ดูแลสุขภาพ ดูแลความเป็นอยู่ เพื่อสนองความต้องการของเด็ก เลี้ยงดูส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาการทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามวัยอันเหมาะสมการอบรมเลี้ยงดูจึงหมายถึงการแนะนำสั่งสอนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เลี้ยงดูส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาการครบทุกด้านสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กหรือบุตร โดยการดูแล เอาใจใส่ ให้คำแนะนำ สั่งสอน ให้ความช่วยเหลือ ให้ความรักคุ้มครอง ให้ความอบอุ่น และตอบสนองความต้องการให้ทั้งทางกายและจิตใจกับเด็ก

ทศนา แหมมณี และคณะ (2536) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง การที่เด็กได้รับการพัฒนาให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ และมีพัฒนาการอย่างเหมาะสมครบทุกด้าน เด็กจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากผู้ใหญ่ใกล้ชิดอย่างถูกต้อง ซึ่งที่ผู้ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด คือ บิดามารดา

กมลนันท์ รังสยาธร (2543) ได้กล่าวสรุป การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็ก โดยการให้คำแนะนำสั่งสอน ดูแลให้ความช่วยเหลือคุ้มครองและตอบสนองความต้องการทางกายและใจ เพื่อให้เด็กได้มีชีวิตและการเจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตามความมุ่งหวัง นอกจากนี้ การอบรมเลี้ยงดูยังเป็นกระบวนการในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล เป็นเรื่องของ การถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติของแต่ละครอบครัว

บลูม (Bloom, 1971) ได้ให้คำนิยามการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้ 2 ลักษณะ คือทางสังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการทำให้บุคคลมีวิถีชีวิตที่เป็นระเบียบและในแง่ของแต่ละบุคคล

หมายถึง กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนจากชีวอินทรีย์เป็นมนุษย์ สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ และปฏิบัติตามค่านิยม อุดมคติ และระดับความทะเยอทะยาน

กรีน (Green, 1974) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นการอบรมให้รู้ระเบียบสังคม เป็นกระบวนการที่เด็กจะได้รับวัฒนธรรมและสร้างสมบุคลิกภาพกับความเป็นตัวของตัวเอง

เซียร์ส และคณะ (Sears and others, 1977) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตของเด็กและการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีผลบางประการต่อพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบันและศักยภาพของการกระทำในอนาคตของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูได้เหมาะสมเพียงไรนั้น พ่อแม่จำเป็นจะต้องประพฤติ ปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย และในแต่ละสถานการณ์ของสังคม ต่อเนื่องกันตั้งแต่เกิด การเรียนรู้ครั้งแรกของมนุษย์ขึ้นอยู่กับ การเลี้ยงดูของพ่อแม่โดยถือว่า พ่อแม่คือครูคนแรกของลูก

เครก (Craig, 1979 อ้างใน สมคิด อิศระวัฒน์, 2542) กล่าวถึงความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก คือ กระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้ในการพัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และความคาดหวังของสังคม ตลอดจนการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทของงานในสังคมนั้นๆ

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อเด็กถึงลักษณะและวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการเลี้ยงดู เด็ก ดูแลเด็ก อบรมสั่งสอนเด็กและมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก รวมทั้งการปฏิบัติตัวของผู้เลี้ยงดูเด็ก และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วยเพื่อให้เด็กมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมตามวัย ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นกระบวนการในพัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ของบุคคล เป็นเรื่องของการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติของแต่ละครอบครัวในแต่ละสังคม การอบรมเลี้ยงดูจัดเป็นสิ่งแวดล้อมซึ่งแต่ละบุคคลจะได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดู ส่วนวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง การปฏิบัติตนของบิดามารดา ผู้ดูแลเด็ก ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

2.3 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กถือว่ามีความสำคัญอย่างต่อการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพมีผู้ศึกษาให้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้ดังนี้

วรารณ รักษ์วิชัย (2540) ได้กล่าวไว้ว่า ในการอบรมเลี้ยงดูให้มีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างไม่มีปัญหานั้น การปฏิบัติตนของพ่อแม่มีความสำคัญอย่างยิ่งและวิธีการปฏิบัติที่จะช่วยให้การพัฒนาเด็กให้เป็นไปตามแนวทางที่เหมาะสมพ่อแม่ควรปฏิบัติดังนี้

1. ตั้งเป้าหมายในการอบรมเลี้ยงดูลูก ในเด็กอายุ 3 – 6 ปี จะมีพฤติกรรมชอบเลียนแบบพ่อแม่หรือบุคคลที่เรารัก ดังนั้น พ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีของลูกเพื่อให้เด็กเห็นเป็นแบบอย่างที่ดีชัดเจน การที่พ่อแม่ตั้งเป้าหมายในการอบรมเลี้ยงดูไว้นั้นจะช่วยให้เลี้ยงลูกได้ตามแบบที่ดีไม่เป็นไปตามอารมณ์ซึ่งจะส่งผลดีต่อเด็กอย่างดีที่สุด

2. รู้จิตวิทยาการอบรมเลี้ยงดูลูก การอบรมเลี้ยงดูนั้นอย่างน้อยที่สุดพ่อแม่จะต้องรู้ถึงพัฒนาการขั้นต่างๆ ของเด็กแต่ละวัย โดยยึดถือพัฒนาการ ความสามารถ และความต้องการของเด็กเป็นหลัก นอกจากนั้นจะต้องเอาใจใส่ในเรื่อง โภชนาการการกิน การนอน การขับถ่าย การป้องกันโรค อุบัติเหตุ และการจัดสภาพแวดล้อมที่รวมทั้งมีจิตวิทยาที่ดีในการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วย

ศรีเรื่อน แก้วกังวาล (2540) ได้กล่าวถึง ความเป็นพ่อแม่ไว้ว่า หลายคนมั่นใจว่าการเป็นพ่อแม่เป็นเรื่องที่ทุกคนทำได้โดยไม่ต้องฝึกอบรมมาก่อน ที่จริงพ่อแม่ร้อยละน้อยที่สามารถเลี้ยงลูกให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ได้อย่างสมบูรณ์ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่างๆ บุคลิกภาพที่ไม่ปกติ และนิสัยเกเรจนกลายเป็นอันธพาล เกี่ยวโยงมาจากประสบการณ์เบื้องต้น ซึ่งเด็กได้รับภายในครอบครัวของตน ทุกคนควรสำนึกว่า พ่อแม่ที่มีประสิทธิภาพต้องศึกษาบทบาทของเขาเริ่มตั้งแต่ก่อนลูกเกิดจนกระทั่งลูกเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เด็กเกเรเป็นที่รังเกียจของสังคม ส่วนมากมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ไม่รู้จักรีธีอบรมเลี้ยงดู องค์กรประกอบนอกบ้านอันเป็นสาเหตุให้เด็กเสีย เป็นเพียงองค์กรประกอบรองลงมาเท่านั้น

สามารถสรุปได้ว่า ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กคือทรัพยากรอันมีค่าของประเทศ ที่จะเจริญเติบโตต่อไปในอนาคตอย่างมีคุณภาพ หากผู้ที่เกี่ยวข้องในการเลี้ยงดู ให้ความสำคัญกับการอบรมเลี้ยงดู สิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาบุคลิกภาพและพัฒนาการด้านต่างๆ ต่อไป

2.4 บทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า เป็นการกระทำที่กำหนดให้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู เป็นต้น ส่วนในหนังสือ Dictionary of Education ให้ความหมายของบทบาทไว้ดังนี้ (Good,1973)

1. ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละบุคคลภายในกลุ่มที่กำหนด
2. เป็นพฤติกรรมของหน้าที่ที่คาดหวัง หรือหน้าที่ที่บุคคลต้องกระทำให้บรรลุผลสำเร็จภายใต้สภาพแวดล้อมที่สังคมกำหนด ดังนั้น บทบาทจึงหมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อ แม่ บทบาทของผู้ปกครอง บทบาทของครู เป็นต้น

2.4.1 บทบาทของผู้ปกครอง

บทบาทของผู้ปกครอง หมายถึง การประพฤติปฏิบัติด้วยวาจา และการกระทำของบิดา มารดา และบุคคลที่เลี้ยงดูต่อเด็ก ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีผู้กล่าวถึง บทบาทของผู้ปกครอง พ่อ แม่ ไว้หลายท่าน ได้แก่

สุนน อมรวิวัฒน์ และทศนา แชมมณี (อ้างถึงในสุชีรา เล่นวารี, 2545) ได้อธิบายเกี่ยวกับบ้านไว้ว่า บ้าน คือ สถานที่อยู่อาศัยซึ่งเด็กได้เริ่มเรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ องค์กรประกอบที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก คือ พ่อแม่ ผู้ปกครองญาติพี่น้องและผู้ดูแลเด็ก นอกจากนี้

ได้จำแนกบทบาทของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็กในการ “สั่งสอน ฝึกฝน อบรม บ่มนิสัย” เด็กไว้ดังนี้

1. บทบาทในฐานะที่เป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ และการฝึกการปรับตัว การจัดสภาพแวดล้อมที่ดี จะเป็นการสร้างสรรค์สถานการณ์การเรียนรู้ที่จะทำให้เด็กได้เกิดประสบการณ์และได้ฝึกการปรับตัวในทางที่ดีขึ้นมีหลักในการจัดสภาพแวดล้อมดังนี้

1.1 จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้ร่มรื่น สุขสงบ อบอุ่น และปลอดภัยผู้ปกครองมีความรักใคร่ปรองดองกัน ทำให้บรรยากาศในบ้านสดชื่น จัดหาไม้ดอก ไม้ประดับปลูกภายในบ้านบ้านจะร่มรื่น น่าอยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้จัดไว้เป็นระเบียบ มีเครื่องใช้อำนวยความสะดวกตามควรแก่ฐานะ จัดสถานที่ไว้ให้เด็กเล่นทั้งในร่มและกลางแจ้ง จัดหาหนังสือภาพ หนังสือนิทาน เกม การเล่นเกมเล่นต่างๆ เช่น รถจักรยานสามล้อ ลูกบอล ชิงช้า ฯลฯ ให้เด็กได้เล่นอย่างสนุกสนาน ได้ฝึกหัดได้ปฏิบัติจริง ได้ฝึกเขาว์เพื่อให้เกิดปัญญา ได้มีโอกาสสำรวจและเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากสภาพแวดล้อมภายในบ้านอย่างอิสระ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยไม่รู้สึกลัว เป็นการเสริมกำลังใจให้เด็กได้มีความภาคภูมิใจ มีความมั่นใจในสิ่งที่ตนเลือก คิดและปฏิบัติ เป็นการสร้างพื้นฐานเบื้องต้นเพื่อให้เด็กมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป

1.2 สร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็กให้เด็กสามารถดูซึมค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังเอง โดยผู้ปกครองไม่ต้องเสียเวลาพร่ำสอนจนเกินไป เช่น ถ้าต้องการให้เด็กเป็นคนสะอาดก็ต้องพยายามจัดสถานที่ที่เด็กอาศัยอยู่ให้สะอาดไม่ให้มีเศษขยะเกลื่อนกลาดภายในบ้าน ภาชนะเครื่องใช้สะอาดอยู่ตลอดเวลา นิสัยในเรื่องความสะอาดก็จะพัฒนาขึ้นในตัวเด็ก

1.3 จัดให้เด็กได้ใกล้ชิดกับบุคคลและสภาพแวดล้อมที่เป็นตัวอย่างที่ดี เพื่อให้เป็นตัวอย่างให้เด็ก ประพฤติตามในสิ่งที่ดีงาม ตามที่ผู้ปกครองอยากจะให้เด็กเป็น เช่น ถ้าต้องการให้เด็กมีความซื่อสัตย์ ผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กก็จะต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่หยิบขโมยสิ่งของของผู้อื่นเขาไม่ให้ ไม่พูดโกหก ไม่คดโกง ผู้ปกครองต้องปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก เมื่อเด็กได้เห็นตัวอย่างที่ดี นานๆ เข้าก็จะยอมรับและปฏิบัติตนเป็นคนดี

1.4 จัดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาหาประสบการณ์จากสถานที่ สภาพแวดล้อมใกล้ๆ ตัวเด็ก เช่น โรงพยาบาล วัด ตลาด สวนสาธารณะ อนุสาวรีย์ สถานีรถไฟ สนามบิน ท่าเรือ ที่ทำการไปรษณีย์ ฯลฯ พาเด็กไปทัศนศึกษา เพื่อเปิดหูเปิดตาได้ความรู้กว้างขวางเท่าที่สามารถจะทำได้ เช่น พาไปวัดใกล้ๆ บ้านเพื่อทำบุญหรือร่วมพิธีทางศาสนาที่นับถือ พาทัศนศึกษาทางรถเมล์ ทางเรือ ทางรถไฟหรือทางเครื่องบิน พาเด็กไปตลาด ไปเที่ยวสวนสาธารณะ พาไปที่ทำการไปรษณีย์เพื่อส่งจดหมาย ฯลฯ ซึ่งสามารถพัฒนาความคิด ความมีเหตุผล ช่วยขัดเกลาจิตใจให้ละเอียดอ่อน พัฒนาเด็กให้เป็นคนช่างสังเกต และช่วยพัฒนาสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นในตัวเด็กได้

1.5 แสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงามให้เด็กปฏิบัติตาม เช่น รูปภาพที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมด้านต่างๆ การสอนให้เด็กไหว้หรือแสดงมารยาทที่ดีเมื่อมีคนให้สิ่งของ ชี้แนะให้เด็กเข้าใจและปฏิบัติตามให้ถูกต้อง การชักนำให้เด็กเข้าใจและประพฤติตามวัฒนธรรมที่ดีงามเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาเด็กในทางที่ดีที่ควรได้

1.6 เสนอเหตุการณ์หรือเรื่องราวปัญหาสิ่งแวดล้อมเด็กที่เด็กสนใจ นำมาสนทนากัน เช่น เมื่อเด็กได้พบเห็นหรือสัมผัสสิ่งต่างๆ หรือได้ฟังเรื่องราวต่าง อาจจะเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องจากโทรทัศน์ วิทยู หรือข่าวที่ได้ฟังมาหรือไปพบเห็นมาที่เด็กสนใจ นำมาสรุปให้เด็กเห็นคุณค่า เห็นความหมายของสิ่งนั้น เด็กปฐมวัยเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น ถ้าผู้ปกครองช่วยจัดสถานการณ์ให้เอื้ออำนวยต่อความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก จะเป็นการช่วยส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็น และเพิ่มพูนความรู้ให้กับเด็ก นอกจากนี้ให้โอกาสในการเรียนรู้แล้วผู้ปกครองควรจัดสถานการณ์ให้เอื้ออำนวยต่อความอยากรู้อยากเห็นของเด็กด้วย

2. บทบาทในฐานะเป็นผู้ให้ข่าวสาร ความรู้และข้อเท็จจริง พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็ก ต้องสามารถใช้เทคนิควิธีสั่งสอนเด็กให้รู้จริงและรู้แจ้ง อีกทั้งสามารถนำข่าวสารข้อเท็จจริงต่างๆ มาสนทนา เชื่อมโยงให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กรู้จักแก้ปัญหา โดยการใช้ปัญญา

3. บทบาทในฐานะเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เลียนแบบ การปฏิบัติตนของพ่อ แม่จึงจำเป็นต้องถึงพร้อมด้วยการปฏิบัติชอบ เพื่อให้เกิดความศรัทธา นิยมยกย่องและปฏิบัติตามพ่อแม่ ผู้ปกครองผู้ซึ่งใกล้ชิดกับเด็กที่สุด สิ่ง que เด็กเริ่มเลียนแบบ คือ กิริยา วาจา ต่อจากนั้นเด็กก็จะเลียนแบบการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ ที่ผู้ใหญ่แสดงออก โดยผู้ใหญ่ปฏิบัติอย่างไรมีพฤติกรรมเป็นไปในทางใด เด็กที่อยู่ใกล้ชิดย่อมได้เรียนรู้และเลียนแบบอย่างนั้น

4. บทบาทในฐานะที่เป็นผู้ป้องกันทางเสื่อม และเป็นผู้ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมในทางที่ดี

4.1 ผู้ใหญ่ต้องไม่แยกตนออกจากเด็ก ต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด มีความรักเมตตา เอาใจใส่ และต้องมีความเข้าใจเด็ก ทั้งในด้านพัฒนาการ ความรู้สึกนึกคิด และปัญหาของเด็ก

4.2 ความใกล้ชิดและความเข้าใจเด็กทำให้ผู้ใหญ่สามารถป้องกันได้มากกว่า การแก้ไข ผู้ใหญ่จึงเป็นผู้ที่แนะทางดี ชี้ทางเสื่อมให้แก่เด็ก

4.3 การพัฒนาพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปในทางที่ดีนั้น ควรใช้วิธีการเสริมแรงจูงใจ และให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ

4.4 ผู้ใหญ่ควรให้โอกาสเด็กได้สังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของคนในสังคมและฝึกให้เด็กได้วิเคราะห์ เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการประพฤติดีกับผลที่เกิดจากการประพฤติไม่ดี

5. บทบาทในฐานะเป็นผู้แก้ไขและปรับปรุงพฤติกรรมของเด็ก จะเห็นได้ว่า พ่อแม่เป็นบุคคลแรกที่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของพ่อแม่ในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมีดังนี้

5.1 มีเจตคติที่ดีต่อเด็ก เจตคติของพ่อแม่ที่มีต่อเด็คนั้นควรเป็นไปในทางที่ดีเสมอ พ่อแม่ที่มีเจตคติต่อเด็กในทางที่ดีนั้น จะต้องเข้าใจพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของเด็กในวัยต่างๆ ไม่ตำหนิเด็ก เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากเด็กอื่นๆ หาสาเหตุและทำความเข้าใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นกับเด็ก หาทางแก้ไขด้วยความรักและเห็นใจเด็กเสมอ

5.2 สนองความต้องการของเด็กในทุกด้าน การสนองความต้องการของเด็ก แบ่งออกได้เป็น 3 ประการใหญ่ๆ คือ

5.2.1 การตอบสนองความต้องการทางด้านสรีระวิทยา อันได้แก่ การสนองความต้องการต่างๆ ดังนี้

- การรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการสามารถช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโตได้อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และดำรงชีวิตอยู่อย่างดีอาหารที่จำเป็นนั้น ได้แก่ อาหารประเภทโปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน เกลือแร่ วิตามิน เป็นต้น

- การเอาใจใส่เรื่องการพักผ่อนนอนหลับ ให้ได้รับการพักผ่อนอย่างเพียงพอกับวัยของเด็ก และการพักผ่อนหย่อนใจต่างๆ เช่น การฟังเพลง การอ่านหนังสือ ดูทีวี การทำงานอดิเรก ควรจัดให้เหมาะสมกับเวลาและวัยของเด็ก

- ส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และ จัดอุปกรณ์ เครื่องเล่นตามสมควร

- การเอาใจใส่เรื่องเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม จัดให้พอเพียงและเหมาะสมกับฤดูกาลและเศรษฐกิจ และการดูแลความสะอาดความเรียบร้อย

- ฝึกหัดเรื่องการขับถ่ายให้กับเด็ก เมื่อถึงเวลาอันสมควร ด้วยความละมุนละม่อมและอดทน ไม่ใช้วิธีลงโทษรุนแรง โดยเริ่มตั้งแต่การฝึกหัดให้นั่งกระโถนไปจนถึงการจัดการขับถ่ายให้เป็นเวลา

- การป้องกันโรคและการเจ็บป่วยของเด็กเริ่มตั้งแต่การฉีดวัคซีนเพื่อสร้างภูมิต้านทานโรค ดูแลป้องกันและรักษาโรคต่างๆ ตั้งแต่เด็กจนโต ตรวจร่างกายและดูแลสุขภาพของเด็กอย่างสม่ำเสมอ

- ระวังเรื่องอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นกับเด็กโดยเฉพาะอุบัติเหตุจากความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ตลอดจนกระทั่งความปลอดภัยเรื่องสวัสดิภาพในสังคม

5.2.2 การตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยา ได้แก่ การสนองความต้องการต่างๆ ดังนี้

- ให้ความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เด็กต้องการความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่เป็นอย่างมาก ตั้งแต่เขาเริ่มมีชีวิตสัมผัสตาโลก ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจ ความไว้วางใจในคนอื่นและมองโลกในแง่ดี ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาบุคลิกภาพของเขาต่อไป

- ปฏิบัติกับเด็กให้เขาเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ให้ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในบ้าน มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดความภูมิใจจะได้ไม่ถูกหักเหความสนใจไปนอกบ้าน และถูกชักจูงไปในทางเสียหายได้

- อิสสรภาพและความเป็นตัวของตัวเองกับเด็ก ให้รู้จักการช่วยเหลือตนเองตามวัยอันสมควร ไม่เข้มงวดจนเกินไป และไม่คอยช่วยเหลือมากเกินไป

5.3 ถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีให้กับเด็ก การถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีที่ดีได้แก่

5.3.1 ให้เด็กรู้จักยกย่องวัฒนธรรมของชาติ เกิดความต้องการที่จะรักษามรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีของไทยไว้

5.3.2 ปลุกฝังลักษณะที่ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เช่น ความเป็นระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ความกล้าในการแสดงความคิดเห็น การรู้จักแก้ปัญหา

5.3.3 อบรมมารยาทในสังคม เช่น การปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ มารยาทในการรับประทานอาหาร

5.4 ปลุกฝังเจตคติที่ดีต่อบุคคล และสิ่งต่างๆ การปลุกฝังเจตคติที่ดีนี้ ทำได้โดย

5.4.1 บิดามารดามีเจตคติที่ดีต่อบุคคลต่างๆ และสิ่งต่างๆ ก่อน แล้วเด็กจะเอาเป็นแบบอย่าง

5.4.2 ให้ความรักเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ และบุคคลต่างๆ ในความเป็นจริง เช่น ให้อ่านจากหนังสือ เพื่อเด็กได้มีเจตคติที่ถูกต้อง

5.4.3 อภิปรายร่วมกันในครอบครัว เช่น อภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์ในหนังสือพิมพ์ ข่าววิทยุ ข่าวโทรทัศน์

5.4.4 จัดประสบการณ์ตรงให้กับเด็ก ให้เด็กได้พบกับสภาพการณ์ที่ดีและบุคคลที่ดี

5.4.5 ใช้การจูงใจ เช่น การชมเชยและการยกย่องบุคคลทำดี

5.5 ส่งเสริมความสนใจของเด็ก การส่งเสริมความสนใจของเด็กจัดทำได้โดย

5.5.1 จัดหาอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมต่างๆ ให้บันทึก เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ในการวาดภาพระบายสี หนังสือนิทาน หนังสือการ์ตูน อุปกรณ์การศึกษา เครื่องเล่นต่างๆ

5.5.2 พาออกไปดูสถานที่ต่างๆ ที่สำคัญ หรือหาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้ เช่น พาไปว่ายน้ำ เล่นกีฬา ไปสวนสัตว์ หรือพิพิธภัณฑ์ หรือพาไปชมภาพยนตร์

5.6 ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ในช่วงวัยก่อนเรียนการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กนั้น กำลังอยู่ในขั้นเจริญเติบโต พ่อแม่ควรพยายามส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้ให้มากโดยทำได้ดังนี้

5.6.1 ฝึกให้เด็กรู้จักใช้ความคิดในการแสดงออกที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน

5.6.2 ฝึกให้เด็กมีสมาธิในการเรียน การศึกษาค้นคว้าต่างๆ ไม่ท้อถอย มีความสามารถในการตั้งสมาธิในการทำงานแต่ละอย่างได้เป็นอย่างดีมีการควบคุมอารมณ์ของตนเองให้เหมาะสมกับกาลเทศะต่างๆ ด้วย

5.6.3 ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดก้าวหน้า พยายามแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มพูนความสามารถของตนเองให้มีความเข้าใจ

5.6.4 ให้ความเข้าใจในความงามของศิลปะต่างๆ และความไพเราะของดนตรี

5.6.5 ให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ

5.6.6 ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยการให้โอกาสให้เด็กได้แสดงออก

5.6.7 ให้มีโอกาสเข้าร่วมรับผิดชอบในการทำงานส่วนรวม

5.6.8 ให้เรียนตามความถนัดเพื่อออกปฏิบัติงานตามที่ชอบและให้โอกาสใช้สติปัญญาได้อย่างเต็มความสามารถ

5.7 สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็ก สิ่งแวดล้อมที่ดีที่บ้านควรสร้างให้แก่เด็กนั้นมิใช่สิ่งแวดล้อมทางด้านวัตถุเท่านั้น ควรจะรวมถึงสิ่งแวดล้อมทางด้านจิตใจด้วย ได้แก่

5.7.1 พยายามทำทุกอย่างเพื่อให้เด็กรู้สึกว่าเขาได้รับความรักอย่างเพียงพออย่าให้สถานการณ์ทางบ้านบีบบังคับไม่让孩子ได้รับความอบอุ่น พยายามให้มีสิ่งที่น่าสนใจภายในบ้านเพื่อที่เด็กจะได้ไม่ต้องไปแสวงหาความรักนอกร้าน แต่ให้ได้คบหาสมาคมกับเด็กดีๆ ได้แบบอย่างที่ดี

5.7.2 พ่อแม่ควรทำทุกอย่างให้เด็กเห็นว่าเป็นที่พึ่งแก่เขาได้ทั้งร่างกายและจิตใจ เมื่อเด็กมีปัญหาถาม ควรพร้อมที่จะตอบหรือแก้ไข แนะนำให้เด็กรู้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี แต่เรื่องการตัดสินใจให้เขาได้ตัดสินใจอย่างเป็นอิสระบ้าง ให้เขารู้สึกว่าเขาต้องช่วยตัวเองมากกว่าให้พ่อแม่ช่วย

5.7.3 ให้สภาพการณ์ต่างๆ ในครอบครัวเป็นเครื่องเร้าหรือกระตุ้นเตือนให้ชีวิตเขาเจริญเติบโต รู้จักหางานให้เขาทำภายในบ้านเพื่อให้เกิดทักษะและช่วยพัฒนาด้านกล้ามเนื้อโดยพยายามให้มีประสบการณ์ในการทำงานให้มากที่สุด

5.7.4 พ่อแม่เป็นแบบอย่างในความประพฤติที่ดี เช่น พูดจาไพเราะ เป็นตัวอย่างแก่เด็ก กระทำในสิ่งที่ดีไม่พูดปดให้เด็กเห็น มีความรับผิดชอบไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ไม่อิจฉาริษยาหรือแย่งความเป็นใหญ่กันและไม่วางระเบียบเข้มงวดเกินไป

5.7.5 ให้เด็กได้รู้ถึงสภาพความเป็นอยู่ภายในครอบครัวเมื่อโตพอ อาจให้รู้ถึงรายจ่ายภายในบ้าน ให้รู้เรื่องการประหยัด การใช้จ่ายต่างๆ

5.7.6 ให้เด็กมีสิทธิ์มีเสียงตามความคิดอ่านของครอบครัวรู้เรื่องกฎระเบียบง่ายๆ ที่ตั้งขึ้นในบ้าน มีส่วนในการวางกฎระเบียบนั้น ให้รับผิดชอบในงานบ้านบางอย่างให้รับรู้การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในบ้าน และพยายามให้เด็กรู้ว่าเขามีหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว

5.8 ทำตัวเป็นครูของลูก หน้าที่โดยตรงของพ่อแม่ก็คือการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนลูกเท่ากับเป็นครูคนแรกของลูก การทำตัวเป็นครูที่ดีของลูกทำได้ดังนี้

5.8.1 ให้โอกาสในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของลูกโดยผ่านประสาททั้ง 5 คือ ตา หู ปาก จมูก และการสัมผัส และจัดหาวัสดุเพื่อการกระตุ้นความเข้าใจและการใช้ประสาททั้ง 5 นั้น เช่น หาเครื่องเล่น และเกมต่างๆ

5.8.2 ให้เวลาและความสนใจต่อลูกอย่างจริงจังในการฝึกฝนทักษะความรู้ และการส่งเสริมพัฒนาการต่างๆ

5.8.3 ให้กำลังใจในการฝึกหัดความชำนาญ และการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยดี เช่น การฝึกหัดการใช้ภาษา ทักษะทางกีฬา ศิลปะและดนตรี ภูมิใจให้รักการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อย่างมีชีวิตชีวาและมีจุดหมาย

5.9 การให้แรงเสริมและการลงโทษ

5.9.1 พ่อแม่ควรต้องเอาใจใส่ต่อความคิดเห็นของลูก สนใจกิจกรรมต่างๆ ของลูก ให้คำแนะนำ ส่งเสริมและเฝ้าดูผลสำเร็จในงานของลูกด้วยความตั้งใจและอดทน เมื่อลูกประสบความสำเร็จพ่อแม่ควรแสดงความดีใจอย่างชัดแจ้ง และการให้เสริมด้วยการชมเชยหรือการให้รางวัล (อาจจะเป็นกอด จูบ ลูกศิระชะ) เพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง และมีกำลังใจในการทำงานอย่างอื่นต่อไป

5.9.2 พ่อแม่ควรใช้แรงเสริมเป็นตัวสร้างบุคลิกภาพของเด็กตามที่ตนต้องการจะให้เด็กเป็น พ่อแม่จะต้องเป็นแบบอย่างโดยแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมให้ลูกเห็นอย่างเด่นชัด เช่น การแสดงถึงความเป็นคนอดทนในการทำงาน ความมีระเบียบวินัย มีเหตุผล และมีอารมณ์มั่นคง เพื่อลูกจะได้ยึดเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป

5.9.3 พ่อแม่ควรจะใช้วิธีการลงโทษให้เหมาะสมการทำโทษยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก การลงโทษทางร่างกายยังไม่ใช่เป็นสิ่งที่ล้าสมัยหรือใช้ไม่ได้ ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kohlberg) กล่าวว่า ในเด็กอายุ 1 – 7 ปี การทำโทษทางร่างกายยังใช้ได้ดี เพราะเด็กในวัยนี้กำลังเกิดการเรียนรู้ โดยหลีกเลี่ยงการถูกทำโทษทางร่างกาย การตีเด็กเป็นการตีเพื่อสั่งสอน ไม่ใช่ตีเพราะความโกรธหรือสาเหตุอื่น ฉะนั้น การตีเด็กเพื่อลงโทษจึงไม่ผิดและใช้ได้ดีที่สุดสำหรับพัฒนาการด้านพัฒนาจริยธรรมให้แก่เด็กในวัยนี้ แต่อย่างไรก็ตามการลงโทษเด็กควรมีหลักการที่ถูกต้องด้วยจึงจะทำให้การลงโทษนั้นเกิดผลดีแก่ตัวเด็กและการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ (วรารักษ์ รักรวิชัย, 2540) ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก นอกจากจะต้องดูแลเด็กให้มีพัฒนาการเป็นไปตามวัย ตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจแล้ว ยังต้องอบรมเลี้ยงดูให้มีระเบียบวินัย มีลักษณะนิสัยที่ดี ช่วยเหลือตัวเองได้ ดังนั้นควรให้ความสำคัญในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.4.2 บทบาทในการส่งเสริมการสร้างระเบียบวินัย

ระเบียบวินัย (Discipline) หมายถึง การแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นระเบียบแบบแผนและการแสดงความเชื่อฟังจากผู้ที่เป็นที่เหนือกว่าและมักรวมถึงการหักห้ามการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปด้วย การสร้างระเบียบวินัยให้กับเด็กนั้นจำเป็นต้องสอนให้เด็กรู้จักควบคุมตนเองหรือที่เรียกว่า มีวินัยในตนเอง เพราะระเบียบวินัยที่เกิดจากแรงขับภายในตัวเด็กเองจะทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมออกมาในทางที่ดีเพราะเด็กจะรู้จักตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเองและเป็นที่ยอมรับของสังคม ยิ่งถ้าแรงบังคับจากภายนอกมากเกินไปจะทำให้เด็กมีความขัดแย้ง ในการสร้างระเบียบวินัยมีข้อควรพิจารณาดังนี้ (ลักขณา สกฤติขเรศสีมา, 2542) หลักของระเบียบวินัยประกอบด้วยการสร้างวินัยซึ่งมีหลักสำคัญ 4 ประการ

1. เด็กต้องประพฤติในสิ่งที่ดี และขจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา
2. เด็กต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับการกระทำดีและไม่พึงพอใจกับการกระทำที่ไม่ดี และหลีกเลี่ยงการกระทำนั้น
3. เด็กต้องการทำความดีจนกระทั่งเกิดความเคยชินหรือเกิดเป็นนิสัยโดยไม่ต้องมีใครแนะนำ

4. เด็กต้องเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่พึงปรารถนาเป็นพฤติกรรมที่ดีที่พึงปรารถนาของสังคม การฝึกวินัย

นักจิตวิทยาได้แยกการฝึกวินัยออกเป็นใหญ่ๆ คือ

- การฝึกวินัยโดยใช้ความรักเป็นตัวนำ (Love - oriented technique) ได้แก่ การให้คำยกย่องชมเชยเป็นรางวัล และการแสดงความไม่รักเป็นข้อทำโทษ จากการศึกษาพบว่า แม่ที่ทำโทษลูกทางกายตลอดเวลา จะฝึกวินัยลูกได้ยากกว่าแม่ซึ่งแสดงความรักใคร่ในตัวลูก และทำโทษเฉพาะเป็นครั้งคราวเท่านั้น

- การฝึกวินัยโดยใช้วัตถุเป็นตัวนำ (Object - oriented technique) ได้แก่ การให้สิ่งของเป็นรางวัล การตัดสิทธิ์และลงทัณฑ์เป็นข้อทำโทษ จากการศึกษาพบว่า การที่พ่อแม่ฝึกวินัยด้วยการเข่นตีหรือการทำโทษอย่างรุนแรง จะมีผลทำให้ลูกขาดความนับถือตนเองหรือตีค่าตัวเองต่ำ (Low self - esteem) อีกทั้งมีลักษณะก้าวร้าวไม่เป็นมิตร การฝึกวินัยโดยใช้การลงโทษทางกายนั้นเท่ากับพ่อแม่เป็นแบบฉบับแห่งความก้าวร้าวให้ลูกนั่นเอง

- การวางกฎเกณฑ์ในการฝึกระเบียบวินัยจำเป็นต้องพึงการวางกฎเกณฑ์ เพราะกฎเกณฑ์นั้นมีประโยชน์ คือ เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กรู้มาตรฐานของการปฏิบัติตนที่จะทำให้สังคมที่เขาอาศัยอยู่ยอมรับ และเป็นตัวยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาได้ กฎเกณฑ์ที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้คือ จะต้องคงเส้นคงวาเอาไว้ให้มัน มิฉะนั้นเด็กจะปฏิบัติตัวไม่ถูกว่าเขาควรจะทำอะไร หรือไม่ควรทำอะไร กฎเกณฑ์ที่ดีจะต้องมีเหตุผลว่าทำ เช่นนี้เพราะอะไร ถ้าเด็กเข้าใจเหตุผลแล้วก็ควรบอกเหตุผลกับเด็กด้วยกฎเกณฑ์ควรมีแต่น้อยและสามารถให้เด็กทำตามได้ด้วยทำผิดควรสั่งสอนไม่ลงโทษรุนแรง ควรเข้าใจว่าไม่มีใครสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้ตามกฎ ควรสอนให้เด็กปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ ไม่ใช่ใช้อำนาจบังคับ

2.4.3 บทบาทของพ่อแม่ในการส่งเสริมระเบียบวินัย

ในการส่งเสริมระเบียบวินัย ผู้ที่เป็นพ่อแม่หรือมีบทบาทในการเลี้ยงดู ควรส่งเสริมระเบียบวินัยของเด็ก ดังนี้

1. พ่อแม่ควรสร้างความเชื่อถือและศรัทธาให้แก่ลูก และจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก
2. การใช้อำนาจโดยการสั่งให้ทำนั้นทำนี้จะไม่เกิดผลดีในการฝึกวินัย ควรใช้กุศโลบาย และใช้อำนาจแบบอ่อนโยน
3. พ่อแม่ไม่ควรขัดแย้งกันเองในการวางกฎระเบียบให้ลูกเห็น หรือสั่งกันคนละที่ไม่เหมือนกัน ควรปรึกษาหารือกันก่อน และหาทางออกร่วมกันได้
4. พ่อแม่ต้องตัดสินใจปัญหาพร้อมกันได้ และบอกให้ลูกรู้ได้เมื่อเกิดความสับสน
5. พ่อแม่ไม่ควรให้เด็กทำอะไรเมื่อเขาไม่พร้อม ซึ่งจะเป็นการลดทอนอิสรภาพของเด็ก
6. เมื่อลูกเริ่มรู้จักคิด ควรส่งเสริมให้รู้จักตัดสินใจในความคิดและการกระทำของเขา

เอง ทาวิธีพูดที่แสดงความเชื่อมั่นในความสามารถ และการตัดสินใจของลูก เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในตัวเองให้กับลูก

2.4.4 บทบาทพ่อแม่ในการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดี

ลักษณะนิสัยที่ดีต่างๆ เป็นสิ่งที่พ่อแม่สามารถปลูกฝังให้ลูกปฐมวัยได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับตัวพ่อแม่ที่จะมีหลักการหรือวิธีการที่จะปลูกฝัง หลักในการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีของเด็กปฐมวัย มีดังนี้

1. พ่อแม่ต้องปลูกฝังสม่ำเสมอ การปลูกฝังลักษณะนิสัยให้ลูกสม่ำเสมอ จะทำให้ลูกเกิดความเคยชิน ปฏิบัติจนติดเป็นนิสัย การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีนั้นต้องอาศัยเวลา พ่อแม่จึงต้องอาศัยความอดทน ฝึกลูกสม่ำเสมอ

2. พ่อแม่จะต้องไม่ขัดแย้งกันในการปลูกฝังลักษณะนิสัยให้กับลูก

3. พ่อแม่ต้องรีบแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของลูกทันที เมื่อลูกแสดงพฤติกรรมนั้นๆ

4. ให้แรงเสริมกับลูก เมื่อลูกแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

5. การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้ลูกวัยนี้ ต้องคำนึงถึงระดับวุฒิภาวะของลูกด้วยว่าพร้อมที่จะฝึกปฏิบัติในสิ่งที่พ่อแม่ต้องการหรือไม่

6. การช่วยให้เด็กรู้จักบังคับตนเองการช่วยให้เด็กสามารถบังคับตนเองได้นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ผู้ใหญ่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเด็ก ดังนั้นสิ่งที่ควรทำในการช่วยให้เด็กรู้จักบังคับตนเองมีดังนี้

- สร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกไม่บังคับขู่เข็ญให้ทำตามหรือปล่อยปละละเลยจนเกินไป การที่让孩子ทำอะไรควรชี้แจง และแนะนำเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจที่จะทำสิ่งนั้นแจ่มแจ้ง

- ให้อิสระแก่เด็กในการพัฒนาตนเอง ไม่ควรควบคุมตลอดเวลา ให้โอกาสที่จะออกไปเล่นหรือเข้าสังคมกับเพื่อน เพื่อเขาจะได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับเด็กอื่น รู้จักการเป็นผู้ให้เป็นผู้รับ ทั้งยังส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นตามธรรมชาติของเด็กด้วย

- จงพยายามศึกษาเด็กว่ามีความสามารถทำอะไรได้บ้าง และพยายามส่งเสริมให้ทำสิ่งต่างๆ ที่เขาสามารถทำได้ ไม่มอบความรับผิดชอบแก่เด็กจนเกินกำลัง

- ช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่ควรกระทำ

- อธิบายคำถามต่างๆ ที่เด็กสนใจ และมีความเต็มใจที่จะอธิบายปัญหาหรือรับฟังเหตุผลต่างๆ และนำมาพิจารณา

- มีความนับถือในตัวเด็ก อย่าบังคับจนเกินไป ปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง

- ยกย่องชมเชยเด็กในโอกาสอันควร เพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังใจและแสดงความพอใจการกระทำของเด็ก

- เป็นคนมีเหตุผล อธิบายเหตุผลต่างๆ ให้เด็กเข้าใจก่อนที่จะให้ทำตาม

- มีความคงเส้นคงวาอย่าทำการลงโทษเด็กเมื่อเวลาโกรธ ควรยกตัวอย่างบุคคลที่มีระเบียบวินัยดีมาให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง การให้กฎเกณฑ์ต่างๆ จะต้องใช้ในเวลาที่เหมาะสมกับเด็ก

7. การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้กับลูกนั้นต้องค่อยเป็นค่อยไป อาศัยระยะเวลา และต้องให้ลูกแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ออกมาได้เองตามธรรมชาติที่ควรจะเป็นไม่ใช่การบังคับขู่เข็ญหรือลงโทษให้ทำได้ในทันทีทันใด

8. พ่อแม่เป็นต้นแบบที่ดีให้ลูกในการสร้างลักษณะนิสัยที่ดี

9. การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้ลูก ควรให้กิจกรรมต่างๆ เป็นเครื่องช่วยให้ลูกได้เกิดการเรียนรู้ และเลียนแบบต้นแบบที่ดีๆ เหมาะกว่าการปลูกฝังโดยการสั่งสอนกล่าวโดยสรุป บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครองในครอบครัว มีหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมโดยการให้ความรักความอบอุ่น ความมั่นคงปลอดภัย มีการพูดจาสื่อสารที่ดีต่อกัน มีการส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตให้ลูก ฝึกให้รู้จักช่วยเหลืองานบ้าน ฝึกให้ลูกได้ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง สอนให้ลูกทำความดี มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณส่งเสริมให้ลูกได้รับการศึกษาในวัยที่เหมาะสม สิ่งสำคัญที่สุดของช่วงเวลาที่มียุคภาพก็คือ พ่อแม่ ต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกได้เห็น และเลียนแบบได้ ทั้งนี้การอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาว่าพ่อแม่ต้องอยู่กับลูกยาวนานแค่ไหน แต่ขึ้นอยู่กับว่าพ่อแม่ปฏิบัติ อย่างไรกับลูก หรืออยู่ร่วมกับลูกอย่างไรอาจกล่าวได้ว่า บทบาทและหน้าที่ของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูเป็นสิ่งสำคัญ จะช่วยทำให้เด็กมีประสิทธิภาพ และสามารถทำให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นคนดีของสังคม

2.4.5 บทบาทของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็ก

พ่อ แม่ เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูลูกเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ให้พัฒนาไปตามวัยได้อย่างเหมาะสม ดังที่ (วราภรณ์ รักรวิชัย, 2536) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการเตรียมความพร้อมทางพัฒนาการด้านต่างๆ ดังนี้

1. บทบาทของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูและการเตรียมความพร้อมพัฒนาการทางกาย

การเตรียมพร้อมทางด้านร่างกายสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งจำเป็นลำดับแรก ความแข็งแรงของเด็กจะเป็นพื้นฐานในการเจริญเติบโต ตลอดจนความพร้อมทางด้านอารมณ์ การเข้าสังคม และความคิดสติปัญญา ดังนั้น พ่อแม่จึงควรให้ความสำคัญต่อการเลี้ยงดูและการเตรียมพร้อมทางด้านร่างกายก่อน เด็กในวัยปฐมวัย ตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ขวบ เป็นวัยที่มีความต้องการอาหารถูกสัดส่วนและปริมาณพอเพียง ซึ่งจะช่วยให้ร่างกายมีการเจริญเติบโตเต็มที่ เซลล์ร่างกายและเซลล์สมองของเด็กจะมีการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ ทำให้เด็กมีความสมบูรณ์และตามสมรรถภาพในการเรียน และรับรู้ได้เร็ว และดีกว่าเด็กเป็นโรคขาดอาหาร และเด็กจะต้องได้พักผ่อนอย่างเพียงพอและเหมาะสม ดังนั้นกิจกรรมในการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยโดยทั่วไปจะประกอบด้วย การจัดหาและให้อาหาร การเล่นเกม การขับถ่าย การนอนหลับและพักผ่อน การรักษาความสะอาดร่างกาย และการสร้างภูมิคุ้มกันโรคอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยคือ อาหารที่มีสารอาหารครบ 5 ชนิดตามที่ร่างกายต้องการในวันหนึ่งสารอาหารที่ต้องการมี

- โปรตีนจะช่วยเสริมสร้างร่างกายให้โตขึ้นสูงขึ้น น้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นร่างกายจึงต้องการมากเพื่อไปสร้างกล้ามเนื้อและเนื้อเยื่อต่างๆ ซึ่งได้แก่ เนื้อ นม ไข่ และข้าว
- แคลเซียม จะช่วยเสริมสร้างด้านโครงกระดูก บำรุงให้กระดูกให้แข็งแรงและเติบโตขึ้น ได้แก่ นม ปลา ผักใบเขียว
- เหล็ก มีความจำเป็นสำหรับร่างกายมาก เพราะเหล็กเป็นส่วนประกอบของเม็ดโลหิตแดง โดยที่เม็ดโลหิตจะพาออกซิเจนไปเลี้ยงเซลล์ต่างๆ ในร่างกาย ถ้าขาดธาตุเหล็กก็จะทำให้เป็นโรคโลหิตจาง
- วิตามินต่างๆ จะช่วยเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ร่างกาย ถ้าขาดวิตามินบางอย่าง อาจจะทำให้เป็นอันตรายได้ เช่น ถ้าขาดวิตามินเออาจจะตาบอด หรือขาดวิตามินบีหนึ่ง อาจจะเป็นโรคเหน็บชาได้ และถ้าขาดมากๆ อาจจะทำให้เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ ซึ่งได้แก่ ผลไม้สด ผักสด ตับ สัตว์ต่างๆ ผักใบเขียว
- ไขมัน จะทำให้ร่างกายมีพลังงานและความอบอุ่น ร่างกายเด็กเล็กต้องการมา เพราะเด็กใช้พลังงานในร่างกายสูงในการเล่น การวิ่งเพราะเด็กไม่ชอบอยู่นิ่งๆ เด็กต้องให้กินอาหารที่ให้พลังงานมาก เช่น ข้าว อาหารจำพวกแป้ง
- เหล็ก ได้แก่ ตับ ไข่แดง ผักที่มีใบสีเขียว ไข่ เนื้อวัว

ภาพที่ 1.1 สัดส่วนอาหารที่เหมาะสม

ที่มา : My Health Bloggang การแพทย์รักษากาย ธรรมชาติรักษาใจ, 23 มิถุนายน 2555

2. บทบาทของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูและเตรียมความพร้อมทางด้านสติปัญญา

การเจริญเติบโตทางสติปัญญาของบุคคล อาจแสดงให้เห็นได้ โดยบุคคลนั้นมีความสามารถที่จะใช้การคิดแบบเป็นเหตุเป็นผลก่อให้เกิดการสร้างสรรค เพื่อให้ตนเองได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง โครงสร้างของกระบวนการทางสติปัญญา แต่ละระยะจะเกิดขึ้นดังนี้

ระยะที่ 1 แรกเกิดจนถึง 2 ขวบ เด็กจะสร้างแบบฉบับการคิด โดยความสามารถจำได้ว่าวัตถุและเหตุการณ์บางอย่างเป็นอย่างเดียวกัน เช่น จำพ่อแม่ จำว่าถ้าหิวต้องร้องไห้ หรือถ้าร้องไห้จะมีคนอุ้ม เด็กจะเรียนรู้โดยการใช้ประสาทสัมผัส

ระยะที่ 2 อายุตั้งแต่ 2 – 7 ขวบ เด็กเริ่มจัดกระทำกับสภาพแวดล้อมโดยทางสัญลักษณ์ ระยะนี้แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ อายุ 2 – 4 ขวบ เป็นระยะที่สัญลักษณ์เริ่มมีความสำคัญและขั้นหยั่งรู้หรือขั้นก่อนการคิด และ อายุ 4 – 7 ขวบ เป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุ กล่าวคือ เด็กเริ่มพัฒนาความสามารถในการรู้จักสิ่งที่เป็นตัวแทนและรู้จักการวางแผนนำสิ่งที่รู้จักนั้นมาสัมพันธ์กัน จัดเป็นการคิดแบบพื้นฐานเริ่มรู้จักคิดเป็นเหตุเป็นผล แต่อาจจะแตกต่างไปจากความคิดอ่านของผู้ใหญ่ ความคิดของเด็กในวัยนี้ จะเป็นความคิดแบบริเริ่มสร้างสรรค์ คิดแต่สิ่งที่แปลกใหม่ เด็กจะเริ่มคิดจากจินตนาการความคิดฝัน เด็กเริ่มเรียนรู้ภาษาพูดและเข้าใจความหมาย ขอบลองผิดลองถูก เริ่มสามารถวิเคราะห์และแยกประเภทของสิ่งของได้บ้าง แต่บอกคุณสมบัติไม่ได้

ระยะที่ 3 เป็นระยะที่เด็กมีการพัฒนาโครงสร้างการคิดที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เด็กอายุประมาณ 7 – 11 ขวบ เด็กจะมีการคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบการทำงานต่างๆ คิดร่วมกับคนอื่น แบ่งกันทำงาน การทำงานเป็นกลุ่ม

ระยะที่ 4 เป็นระยะที่เด็กมีความเข้าใจและทดลองใช้เหตุผล เด็กเริ่มเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรมมากขึ้น เด็กในระยะนี้อายุประมาณ 11 ขวบขึ้นไป ความคิดของเด็กจะเริ่มรู้จักการคาดคะเนเหตุการณ์ต่างๆ จากประสบการณ์และความคิดเดิมบางครั้งใช้การคิดเชิงวิทยาศาสตร์ จากทฤษฎีการพัฒนาทางสติปัญญาของเพียเจท์ ทำให้ได้ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ดำเนินไปในลักษณะที่มีขึ้นก่อนการคิดของเด็ก ต่างกันตามระดับขั้นของอายุ เด็กจะเริ่มคิดจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมก่อนนามธรรม ดังนั้น พ่อแม่จึงควรจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้กับเด็กในสิ่งที่เป็นรูปธรรมให้มากที่สุดเพื่อเด็กจะได้เห็นสิ่งของได้สัมผัสได้เล่นได้ทดลอง จนกระทั่งเด็กเกิดความเข้าใจ และสามารถจะพัฒนาการคิดและเหตุผลได้ ในการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านสติปัญญา พ่อแม่สามารถทำได้โดย

- การส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางด้านภาษา
- การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและพัฒนาทักษะทางด้านคณิตศาสตร์
- การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและพัฒนาทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์

3. บทบาทพ่อแม่ในการเลี้ยงดูและเตรียมความพร้อมทางด้านอารมณ์

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีความอยากรู้อย่างเห็น มีความต้องการพิเศษในการที่จะได้คำแนะนำจากผู้อยู่ใกล้ชิด โดยเฉพาะพ่อแม่ เด็กช่วงอายุ 1 – 5 ปีแรกของชีวิตเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาบุคลิกภาพ เมื่อชีวิตผ่านพ้นวัยทารกแล้ว บุคลิกภาพของคนได้พัฒนาขึ้นพื้นฐานและโครงสร้างเรียบร้อยแล้ว การอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก เด็กในวัยนี้เริ่มเรียนรู้พฤติกรรมที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง เริ่มมีความรับผิดชอบขึ้น การแสดงออกทางด้านอารมณ์จะพัฒนาขึ้นจากวุฒิภาวะและการเรียนรู้ของเด็ก เด็กทารกจะร้องไห้เมื่อต้องการให้ตอบสนองความต้องการ ไม่ว่าจะป็นหิว กลัว เด็กจะร้องไห้ เมื่อโตขึ้นเด็กเริ่มจะมีการชี้ หรือบอกถึงความต้องการของตน และเมื่อสามารถใช้ภาษาสื่อความหมาย เด็กก็จะใช้วิธีพูดบอก พอโตขึ้นก็สามารถใช้เหตุผลอธิบายได้ การแสดงออกทางด้านอารมณ์ของเด็กในวัยนี้ เป็นการแสดงอารมณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย และบางครั้งรุนแรงมาก เป็นวัยเจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตนเอง จะสังเกตเห็นได้เมื่อเด็กบางครั้งจะมีอารมณ์หวาดกลัวอย่างสุดขีด อิจฉาริษยาอย่างไม่มีเหตุผล โกรธง่าย และโมโหร้าย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ในเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ อย่าง เช่น การอบรมเลี้ยงดูสิ่งแวดล้อม สุขภาพร่างกาย และสุขภาพทางด้านจิตใจ

อารมณ์ของเด็กปฐมวัยจะเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่เกิดขึ้นเพียงครู่ก็จะหายไป ทั้งนี้เพราะเด็กไม่สามารถจะควบคุมหรือเก็บอารมณ์ของตนเองได้ อารมณ์ที่แสดงออกนั้นจะแสดงออกอย่างเต็มที่ ไม่สามารถจะปิดบังซ่อนเร้นได้ การแสดงอารมณ์จะมีทั้งด้านดีและด้านร้าย อารมณ์ของเด็กเปลี่ยนแปลงง่าย เพราะเด็กมีความสนใจเพียงระยะสั้นๆ เมื่อความสนใจเปลี่ยนไป อารมณ์ก็เปลี่ยนไปได้เช่นกัน การแสดงอารมณ์ของเด็กมีการควบคุมได้ดีขึ้นตามวุฒิภาวะ และการเรียนรู้ของเด็ก ความรุนแรงของอารมณ์จะลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบการสอนของพ่อแม่ จะทำให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ของตนดีขึ้น

4. บทบาทพ่อแม่ในการเลี้ยงดูและเตรียมความพร้อมทางด้านสังคม

เด็กเริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวก่อนเมื่อเริ่มโตขึ้นอายุ 3 – 6 ปี เด็กเริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัวมาสู่โรงเรียน เด็กจะต้องเรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับสังคมกับเด็กอื่นๆ โรงเรียนสอนเด็กปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เด็กจะเริ่มเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม พ่อแม่ต้องคอยช่วยแนะนำและสังเกต ให้กำลังใจให้เด็กได้มีการพัฒนาการทางด้านสังคมในครอบครัวให้สมบูรณ์ เพื่อจะได้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่นต่อไปก่อนที่เด็กจะเริ่มเข้าโรงเรียน พ่อแม่ควรจะช่วยให้เด็กเรียนรู้การปรับตัวให้เข้าสังคมกับเด็กอื่นๆ ให้มีประสบการณ์เบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในวัยต่อไป

พ่อแม่จะช่วยส่งเสริมความพร้อมทางด้านอารมณ์และสังคมได้ โดยการให้เด็กรู้จักช่วยตนเอง รู้จักรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุขโดย การให้ความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ต่อเด็กอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กได้มีพื้นฐานทางอารมณ์

อย่างดี ไม่มีความกลัว จะทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นใจ มองทุกสิ่งในแง่ดี มีคุณธรรม ให้คำชมเชย เมื่อเด็กทำ ความดีหรือทำถูกใจ สร้างความมั่นใจให้เด็ก อธิบายชี้แจง ข้อสงสัยของเด็กอย่างมีเหตุผล เมื่อเด็ก เกิดอารมณ์อิจฉาริษยา เมื่อมีน้องเกิดใหม่ ต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจและดึงเด็กให้มีส่วนร่วมในการ ดูแลน้อง พ่อแม่ทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก เพราะเด็กวัยนี้ชอบเลียนพฤติกรรมของคนที่ได้กรัก เคารพ พาเด็กไปให้รู้จักและเล่นกับญาติพี่น้องอื่นๆ หรือเล่นกับลูกของเพื่อนบ้าน และสอนแนะนำให้ เด็กอยู่ร่วมกับคนอื่นๆ ฝึกให้เด็กมีวินัย รู้จักระเบียบ กฎเกณฑ์บางประการของทางบ้าน และสังคม เพื่อเป็นการฝึกเด็กให้เรียนรู้ว่า เมื่อเติบโตขึ้นมาตนเองจะต้องอยู่ในสังคมและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อมได้ง่าย และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและเตรียมความพร้อมทางด้านอารมณ์และสังคมให้กับ เด็ก วิธีการที่จะส่งเสริมเด็กได้ พ่อแม่ทำได้ดังนี้

1. การสนทนาและชี้แนะ พ่อแม่สนทนากับเด็กถึงเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และ สังคม โดยยกตัวอย่างนิทาน หรือให้ดูรูปประกอบ
2. การฝึกปฏิบัติ พ่อแม่แนะนำและฝึกให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ เช่น การขับถ่าย การแต่งตัว การรับประทานอาหาร การกิจประจำวัน การช่วยเหลือตัวเอง และการทำงานเป็นกลุ่ม

2.5 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นโดยทั่วไป บิดา มารดา มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูให้ เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ต่างๆ ได้ ดังนั้น บิดามารดาจึงมีอิทธิพลต่อลูกมากที่สุด ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของ แต่ละครอบครัว ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูไว้

บุษบง ตันติวงศ์, (2537) ได้กล่าวถึงรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การเลี้ยงดูแบบนี้พ่อแม่จะปฏิบัติต่อลูกด้วยการให้ ความยุติธรรม ไม่ตามใจและไม่เข้มงวดเกินไป ให้ความรัก ความอบอุ่น ยอมรับและมีเหตุผลใน การรับฟังความคิดของเด็ก พ่อแม่จะมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลลูกด้วยกัน บรรยากาศในครอบครัว จะมีการตัดสินใจต่างๆ ร่วมกัน เด็กที่เติบโตในครอบครัวแบบนี้ มักจะเป็นเด็กที่กล้าแสดงออก มีความ เชื่อมั่นในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีเหตุผลและมีความคิดสร้างสรรค์
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การเลี้ยงดูแบบนี้พ่อแม่มักจะวางกฎระเบียบต่างๆ ไว้ให้ลูกปฏิบัติตาม ถ้าไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกทำโทษ ซึ่งการลงโทษนั้นพ่อแม่ก็จะบอกกฎเกณฑ์และ เหตุผลในการลงโทษอย่างสมเหตุสมผล แต่เด็กก็จะรู้สึกว่าตนเองถูกควบคุมมากเกินไป ไม่มีอิสระใน ด้านการกระทำ ความคิด สิ่งที่พบเสมอนั้นคือพ่อแม่มักจะผลักดันให้ลูกแสดงความสามารถเกินวัย โดยใช้เหตุผลของพ่อแม่เป็นเครื่องตัดสิน ทั้งที่เด็กนั้นยังไม่พร้อม การเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้เด็กขาด ความมั่นใจ ขาดความริเริ่มสร้างสรรค์และไม่กล้าที่จะแสดงออก
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การเลี้ยงดูแบบนี้ พ่อแม่จะไม่กวดขันให้เด็กทำ อะไร ปล่อยให้เด็กทำถูก ทำผิดด้วยตนเองตามใจชอบ โดยที่ไม่คำนึงถึงเหตุผลว่าควรหรือไม่ควร เหมาะสมหรือไม่ ซึ่งเด็กจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองขาดการเอาใจใส่ ดูแล สนับสนุนหรือแนะนำจากพ่อ

แม่ เมื่อเด็กโตขึ้นจะทำให้เด็กขาดความรัก ความอบอุ่น ไม่เชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น ไม่ศรัทธาใน ความยุติธรรม ไม่เคารพกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ของสังคม ไม่มีความอดทนและขาดการปฏิสัมพันธ์กับ ผู้อื่น

สุมน อมรวิวัฒน์, (2534) ได้กล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีไทยที่สอดคล้องกับ บุขบง ต้นติวังค์ ดังนี้

1. การให้อิสระเชิงควบคุม เป็นการเลี้ยงดูเด็ก โดยให้อิสระเด็กในการทำกิจกรรมประจำวัน เรื่องที่เกี่ยวกับตนเองในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกิน การเลือกเสื้อผ้า การเล่น แต่จะเป็นการให้อิสระโดยที่ควบคุมดูแลอยู่ห่างๆ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของเด็ก

2. การควบคุมเชิงละเลย เป็นการเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีควบคุม แต่ไม่ได้ควบคุมตลอดเวลา จะมี บางเวลาที่ปล่อยปละละเลย ซึ่งในช่วงที่ปล่อยปละละเลยนั้น มักจะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญสำหรับเด็ก เช่น เรื่องของความปลอดภัย ความสะอาด เป็นต้น

3. การยอมรับแบบไม่แสดงออก การเลี้ยงดูเด็กในสังคมที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท มักไม่ค่อยแสดงออกถึงพฤติกรรมการยอมรับเด็กอย่างชัดเจน เช่น รักลูก รักหลาน แต่ไม่พูด ไม่บอก หรือกอดสัมผัส เมื่อเด็กเติบโตขึ้นมา การแสดงออกในสิ่งเหล่านี้ก็จะลดน้อยลง ทั้งนี้ ในความเป็นจริง แล้วพ่อแม่ก็ยังรักลูกเช่นเดิม

4. การเป็นแบบอย่าง การเลี้ยงดูโดยให้เด็กได้เรียนรู้ โดยการเรียนแบบพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่ในบ้านหรือผู้ใกล้ชิดปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในชีวิตประจำวัน ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้ด้วย ตามวิถีชีวิตของคน ในชุมชนนั้นๆ ซึ่งจะมีรูปแบบไม่ตายตัว

5. การให้เด็กได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อม ตามสภาพการณ์แล้วการเกิดการเรียนรู้ตาม ธรรมชาติของครอบครัวของคนไทยในชนบท จะเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมที่เป็น ธรรมชาติ และสภาพการณ์จริงๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งสถานการณ์ต่างๆ เหล่านี้ จะทำให้เด็ก เกิดการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองและได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทำให้เด็กเรียนรู้การ อยู่ร่วมกันในสังคมอีกด้วย

6. การใช้พฤติกรรมทางวาจาอย่างมากและแสดงเหตุผลน้อย การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ใน ครอบครัวไทย ผู้ใหญ่มักจะใช้พฤติกรรมทางวาจา ตักเตือน ว่ากล่าว ชู หลอก ดุด่า และเสริมแรงใน หลายๆ รูปแบบ ซึ่งถ้าใช้อย่างเหมาะสมก็จะทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมที่ดี แต่หากใช้ไม่เหมาะสมก็จะทำ ให้เด็กเกิดพฤติกรรมตรงข้ามได้

7. การใช้อำนาจในการอบรมเลี้ยงดู ในครอบครัวไทย โดยเฉพาะในสังคมชนบท มักจะพบว่า ผู้ใหญ่ชอบใช้อำนาจในการเลี้ยงดู ซึ่งลักษณะการใช้อำนาจจะแสดงออกทั้งวาจา และกิริยาท่าทาง เช่น ขอบบังคับให้เด็กทำในสิ่งต่างๆ โดยมีค่านึงถึงความพร้อมของเด็ก และเมื่อเด็กทำไม่ดีหรือทำ ไม่ได้ก็ถูกดุด่า และในบางครั้งก็อาจถูกทำโทษด้วยการตี

8. การไม่คงเส้นคงวา การเลี้ยงดูในลักษณะนี้ โดยมากพบในครอบครัวที่พ่อแม่มีอารมณ์ที่ แปรปรวนอยู่ตลอดเวลา และแสดงออกให้เด็กรับรู้ถึงอารมณ์ของตนเอง การใช้วาจา และท่าทาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กได้รับผลกระทบต่อกิจกรรมของเด็กด้วย เช่น หากวันไหนอารมณ์ดี ก็จะ อนุญาตให้ทำกิจกรรมหลายๆ อย่าง แต่หากวันไหนอารมณ์ไม่ดี ก็จะใช้คำไม่สุภาพกล่าวด้วยความ

โมโห มีการดุด่า ห้าม บังคับ ทำให้เด็กทำกิจกรรมที่ทำตามปกติไม่ได้ และรับอารมณ์แม่ไม่ทันเกิด ความสับสนในสภาวะอารมณ์ของผู้ใหญ่

9. การมีผู้ดูแลเด็กหลายคน ในลักษณะของครอบครัวชนบท มักจะเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิกอยู่ร่วมกันหลายคนและหลายวัย ดังนั้น เด็กที่เติบโตท่ามกลางสิ่งเหล่านี้จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่อบอุ่น แต่ในขณะเดียวกันก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาต่อพฤติกรรมเด็กได้เช่นกัน เพราะเด็กจะเกิดการสับสนว่า จะเชื่อใครหรือจะอย่างไรดี เมื่ออีกคนบอกว่าทำได้ อีกคนหนึ่งกับบอกว่า ทำไม่ได้

10. การสนองตอบของพ่อแม่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย วุฒิภาวะ และเพศของเด็ก ในสังคมไทยท่าทีที่พ่อแม่แสดงออกถึงพฤติกรรม ความรู้สึก จะเปลี่ยนแปลงไปตามวัย วุฒิภาวะ และเพศของเด็ก เช่น เมื่อลูกผู้หญิงโตขึ้นพ่อก็มีการแสดงออกในการกอดน้อยลง ลูกที่เป็นชาย เมื่อโตก็จะแยกห้องนอนไม่ให้นอนร่วมกับน้องหรือพี่ผู้หญิงต่อไป เด็กชายเน้นการปลุกฝังให้เข้มแข็ง อดทน ดูแลน้องๆ ส่วนเด็กหญิง ก็เน้นเรื่องกิริยา มารยาท สอนให้ทำงานบ้าน บางครอบครัวเลี้ยงดูลูกคนสุดท้ายด้วยความตามใจ เป็นต้น

วารสารณ์ รักวิจัย (2540) ได้กล่าวถึงรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่หลากหลายและสอดคล้องกับบุคลิก ตันติวงศ์ ได้ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ความอบอุ่นแบบประชาธิปไตยการเลี้ยงดูแบบนี้ คือการให้ความรักความอบอุ่นแบบประชาธิปไตย เป็นการเลี้ยงดูโดยใช้กาลา 3 บท ได้แก่ ความรัก ความเอาใจใส่ และความเข้าใจ ในการเลี้ยงดูลูกต้องใช้เหตุผลและผลกับลูกเพื่อให้ลูกรู้สึกว่าตนเองได้รับความยุติธรรม และต้องมอบทั้ง 3 กาลาให้ลูกพร้อมๆ กัน เพราะพ่อแม่ต้องถือว่า ลูกคือคนสำคัญของครอบครัว และให้ลูกในสิ่งที่ลูกต้องการจริงๆ จัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ตรงกับพัฒนาการของลูกตามความเหมาะสมกับความสามารถทางกาย อารมณ์ สังคม และทักษะของลูก โดยที่พ่อแม่ไม่บังคับในสิ่งที่ลูกไม่ยอมทำ หรือไม่สามารทำได้ ให้การยอมรับและยกย่อง โดยสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้ลูก ให้อิสระลูกในการทำกิจกรรมต่างๆ เอาใจใส่ ช่วยเหลือตามความเหมาะสม ยอมรับความสามารถและการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองของลูก พ่อแม่คอยให้กำลังใจ คำปรึกษา ความมั่นคงปลอดภัยแก่ลูก ตลอดจนแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตในแต่ละวัยแก่ลูกเพื่อให้ลูกเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข หลักการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ที่พ่อแม่จะทำได้คือ

1.1 พ่อแม่ให้สิทธิแก่ลูกในฐานะที่ลูกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ให้ลูกเป็นตัวของตัวเองมากที่สุดและฝึกให้ลูกคิดได้ด้วยตนเอง

1.2 พ่อแม่มีหน้าที่ให้สิ่งต่างๆ ที่ตรงกับพัฒนาการของลูกตามความเหมาะสมและความสามารถ

1.3 พ่อแม่ควรเอาใจใส่ต่อความคิดเห็นของลูก มีความใส่ใจในกิจกรรมที่ลูกทำ มีการเสริมแรงทางบวกอยู่ตลอดเวลา

1.4 พ่อแม่ควรมีเวลาใกล้ชิดลูก และทำตัวเป็นเพื่อนที่ดีของลูก

1.5 พ่อแม่ควรใช้แรงเสริมเป็นตัวสร้างบุคลิกภาพของเด็กตามที่ตนต้องการและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก

1.6 พ่อแม่ต้องส่งเสริมการมีสุขภาพจิตที่ดีให้แก่ลูก โดยการให้อิสระแก่ลูกควบคู่กับการทำหน้าที่และความรับผิดชอบทำให้ทั้งสองสิ่งสมดุลกันขึ้นในตัวเด็ก

1.7 พ่อแม่ควรใช้วิธีการลงโทษลูกให้เหมาะสม และควรใช้หลักการที่ถูกต้องด้วย จึงจะทำให้การลงโทษนั้นเกิดผลดีแก่ตัวเด็กและการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่

1.8 การฝึกวินัยกับลูกเป็นสิ่งที่จำเป็น ควรเริ่มทำเมื่อลูกเริ่มโตพอที่จะเข้าใจเหตุและผลแล้ว (ประมาณ 2 – 3 ขวบ) แต่ไม่ควรกำหนดระเบียบวินัยมากเกินไปเมื่อเด็กยังไม่พร้อม

1.9 พ่อแม่ควรสร้างสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้ลูกเกิดความอยากรู้อยากเห็น และเกิดความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ

1.10 พ่อแม่ควรช่วยให้ลูกได้เรียนรู้ที่จะอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กในวัยเดียวกันหากพ่อแม่สามารถสร้างบรรยากาศในบ้าน ให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกเป็นไปด้วยความรัก ความอบอุ่นและมีประชาธิปไตย พ่อแม่จะประสบผลสำเร็จในการปลูกฝังลูก ให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่สับสนวุ่นวาย และมีปัญหา ได้อย่างมีความสุข

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบคาดหวังเอาภัยกับเด็ก เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่เรียกร้องเอาจากลูก โดยพ่อแม่มีความต้องการเคี่ยวเข็ญให้ทำตามที่พ่อแม่หวังไว้ พ่อแม่จะกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตกับลูก ลูกต้องทำตามจุดประสงค์ความต้องการของพ่อแม่ ลูกมีหน้าที่ทำตามทุกอย่างแม้จะไม่ชอบก็ตาม วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ พ่อแม่มักจะทำดังนี้

2.1 พ่อแม่เคี่ยวเข็ญให้ลูกทำในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าดีเท่านั้น

2.2 พ่อแม่มักจะว่ากล่าว ตูต่า เมื่อลูกพยายามอธิบายเหตุผลหรือแสดงความคิดเห็นคัดค้าน ลูกต้องทำตามความพอใจของพ่อแม่ทุกครั้ง

2.3 พ่อแม่กำหนดรายการอาหาร กิจกรรมให้กับลูกทุกอย่าง

2.4 พ่อแม่จะเป็นผู้กำหนดวิธีการดำเนินของลูกตั้งแต่เกิดจนกระทั่งโต

รูปแบบการเลี้ยงดูเด็กแบบนี้ก็จะทำให้เด็กเป็นคนว่านอนสอนง่าย แต่มีเด็กหลายคนเป็นคนเจ้าอารมณ์ ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถค้นพบความสามารถของตนเองขาดความริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบพึ่งพาผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่เองก็ต้องดูแลตั้งแต่เด็กจนกระทั่งโต

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่สนใจที่จะอบรมสั่งสอนลูกเลย ปล่อยให้ลูกทำตามอำเภอใจ ไม่มีใครคอยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ให้ไม่ค่อยสนใจความเป็นอยู่ของลูก ให้ความรักลำเอียง หรือดูต่ำทำท่าเกินกว่าเหตุ เลี้ยงดูตามมีตามเกิด ตามครั้งก็ปล่อยให้ผู้อื่นเลี้ยงให้แทน วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ พ่อแม่มักจะทำ ดังนี้

3.1 ไม่ค่อยสนใจในความเป็นอยู่ของลูก

3.2 มักจะระบายอารมณ์ด้วยการทำโทษลูกเสมอ

3.3 ไม่ค่อยใส่ใจกับสิ่งที่ลูกพูด หรือถาม

3.4 พ่อแม่ชอบขู่ลูกต่างๆ นานา อยู่เสมอๆ

3.5 พ่อแม่ปล่อยให้ลูกทำตามใจชอบ ไม่ชี้แจงหรือแนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

3.6 พ่อแม่มักจะรักลูกไม่เท่ากัน

การอบรมเลี้ยงดูเด็กในรูปแบบนี้ก็จะทำให้เด็กเป็นเด็กที่ก้าวร้าว มีทัศนคติที่มีดีต่อพ่อแม่ ขาดความรักความอบอุ่น มีอาการเซื่องซึม อารมณ์แปรปรวนง่าย มีปัญหาทางสุขภาพจิต และมักพบว่า เป็นยูวอาชญากรส่วนใหญ่ที่มาจากกรอบรมเลี้ยงดูแบบนี้

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักถนอมมากเกินไป เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่คอยปกป้องดูแลลูกมากเกินไป ไม่ให้ลูกได้รับความลำบากหรืออันตรายใดๆ คอยให้ความช่วยเหลือลูกทุกอย่าง จนลูกไม่รู้จักวิธีการช่วยเหลือตนเอง ไม่รู้จักการแก้ปัญหา เมื่อมีเหตุอะไรเกิดขึ้นพ่อแม่ก็จะช่วยเหลือตลอดเวลา ถนอมลูกเสมือนไขในหิน ยุงมิให้โต ไรมิให้ตอม พ่อแม่ที่ให้วิธีการเลี้ยงดูแบบนี้ มักจะทำเช่นนี้

- 4.1 คอยช่วยเหลือแนะนำทุกอย่าง
- 4.2 ไม่ยอมให้ลูกเล่นกับเพื่อนๆ เพราะกลัวลูกถูกรังแก
- 4.3 ไม่ยอมให้ลูกทานอาหารเองเพราะกลัวเลอะเทอะ
- 4.4 พ่อแม่มักจะช่วยลูกทำการบ้านเสมอๆ
- 4.5 ไม่ยอมให้ลูกกินอาหารหรือขนม จนกว่าพ่อแม่จะได้ชิมก่อน
- 4.6 เมื่อลูกป่วยเล็กน้อยพ่อแม่ก็จะวิตกเกินเหตุ
- 4.7 ไม่ยอมให้ลูกช่วยทำงานบ้านสักอย่างแต่กับทำให้ลูกทุกอย่าง

การอบรมเลี้ยงดู เช่นนี้จะทำให้ลูกเอาแต่ใจตนเอง พึ่งตนเองไม่ได้ ทำอะไรไม่เป็น ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเองไม่ได้ เด็กจะมีแนวโน้มที่จะเป็นสุขภาพจิตเสีย

เยี่ยมลักษณะ อุดการณ (2545) สรุปได้ว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่สอดคล้องกับวราภรณ์ รักวิชัย ได้ 4 แบบดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย เป็นวิธีการแบบพ่อแม่เป็นใหญ่ เข้มงวดกวดขันควบคุมอย่างใกล้ชิด เด็กไม่มีโอกาสได้เป็นอิสระหรือเป็นตัวของตัวเอง ไม่มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเอง พ่อแม่มีหน้าที่ในการออกคำสั่ง ทำหน้าที่ในการทำตามคำสั่ง เด็กจะเกิดความรู้สึกว่า ตนเองไม่มีอิสระอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่เข้มงวดเกินไป พ่อแม่มักจะใช้การลงโทษเป็นการปรับพฤติกรรมของเด็ก

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ ไม่สนใจลูกปล่อยให้ลูกทำทุกอย่างอย่างอิสระ โดยที่ไม่มีการสนับสนุนหรือชี้แนะว่าสิ่งไหนถูกสิ่งไหนผิดและเหมาะสมหรือไม่ ทำให้ลูกขาดความรักความอบอุ่น ไม่มีความเชื่อมั่นในผู้อื่น เป็นเด็กก้าวร้าว และโกรธง่าย

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบทะนุถนอม เป็นวิธีการที่พ่อแม่คอยปกป้องลูกอยู่ตลอดเวลาเหมือนไขในหิน ไม่ให้ลูกได้มีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ไม่ให้ลูกได้ลำบากหรืออันตราย ขาดโอกาสในการพึ่งพาตนเอง ทำให้ลูกไม่รู้จักโต ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่มีความมั่นใจและไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นวิธีการสั่งสอนด้วยเหตุและผล ให้โอกาสเด็กได้คิด ได้ตัดสินใจ ได้มีส่วนรับรู้และรับผิดชอบด้วยตนเอง ได้แสดงออกอย่างเต็มที่ โดยมีพ่อแม่คอยให้คำแนะนำแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมและให้กำลังใจ ให้ลูกรู้สึกถึงความมั่นคง ปลอดภัย

อย่างไรก็ตามการอบรมเลี้ยงดูเด็กในแต่ละครอบครัวอาจมีหลายรูปแบบผสมผสานกันไป แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการอบรมเลี้ยงดูหลายรูปแบบก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถบอกได้ว่ารูปแบบหรือวิธีการไหนดีที่สุด ปัจจุบันสื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างมาก การก้าวร้าววัฒนธรรมต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การกิน การเลี้ยงดูบุตร ได้เข้ามาครอบงำการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ตลอดจนความบีบคั้นทางเศรษฐกิจทำให้วิถีชีวิตและวิธีการเลี้ยงดูบุตรเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

ดังนั้น การจะพัฒนาเด็กไทยในอนาคตให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัยหลักวิธีการต่างๆ ที่สามารถผสมผสานความรู้ตามสากลกับวิถีชีวิตแบบไทยและวัฒนธรรมดั้งเดิม ให้เข้ากันได้อย่างลงตัว และเหมาะสม

กุศล สุนทรธาดา (2541) (อ้างใน ทิศนา ขัมมณี, 2534) กล่าวว่า หลักในการพัฒนาเด็กไทยต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นไทยและวัฒนธรรมดั้งเดิม อาศัยหลักการศึกษาปฐมวัย สนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก และลักษณะของเด็กไทยที่พึงปรารถนา ดังนี้

1. มีสายใยผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว
2. มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ เจริญเติบโตสมวัย มีบุคลิกที่เหมาะสมมั่นคง มีความเคารพและมั่นใจในตนเอง
3. มีวัฒนธรรมที่ดีงาม เข้าใจหลักที่ถูกต้องของศาสนา สาระแก่นแท้ของชีวิตและคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. มีความสามารถในการสื่อสารมากกว่า 1 ภาษา และรู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเข้าใจถึงสาระ ประโยชน์สามารถนำมาประยุกต์ให้ได้อย่างกลมกลืน
5. เลื่อมใสในการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
6. เข้าใจสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและสิทธิของตนที่พึงจะได้รับ
7. รู้จักคิด ไม่มั่งงาย และรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่างๆ จนเห็นคุณค่าของพลังงาน
8. มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. รับผิดชอบในการรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
10. รู้จักปรับเปลี่ยนแนวคิดและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.6 ความเชื่อในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

2.6.1 แนวคิดของความเชื่อ

จรรยา สุวรรณทัต (2539) กล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทยว่า มีความเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและค่านิยมต่างๆ สิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรมและเจตคติต่อการอบรมเลี้ยงดู โดยเฉพาะในเรื่องของ ขนบธรรมเนียมประเพณี บางอย่างที่ใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติ หรือเป็นที่นิยมของกลุ่มชนในการปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต ความเชื่อ และค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัวของพ่อแม่ และเด็กได้เป็นอย่างดี เช่น การเอาตะกรุดพิสมรผูกข้อมือ เชื่อว่า จะปิดเป่าการรังควานของผีร้าย การรักษาศีลเพื่อให้เด็กเกิดมามีจิตใจดี และห้ามยื่นคางสิ่งต่างๆ ด้วยเกรงว่าเด็กจะคลอตยาก รวมทั้ง

เมื่อเด็กคลอดมาแล้วก็ต้องมีการประกอบพิธีกรรมบางอย่างที่เป็นจะอำนวยความสะดวกหรือความเป็นสิริมงคล เช่น การทำขวัญให้แก่เด็กอย่างเจียบๆ ภายในบ้าน ตามความเชื่อเกรงว่าจะมีผีเอาตัวเด็กไปได้ นอกจากนี้ยังมีการปูเปลเด็กใบมะตูม ถั้วงา หาแมงสาวยๆ เลี้ยงงายๆ แล้วอุ้มแมงออก เอาเด็กนอนในเปลแห่กล่อมต่อไป เชื่อว่า จะทำให้เด็กเลี้ยงง่ายเหมือนแมง

2.6.2 ความหมายของความเชื่อ

โดยธรรมชาติของบุคคลจะมีแนวโน้มในการแสวงหาความเชื่อมากกว่าความจริง ถ้าบุคคลเชื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เขาจะแสดงให้เห็นในรูปของการกระทำหรือการพูดเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ ทั้งนี้โดยอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ทั้งความเชื่อในสิ่งนั้นๆ อาจเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องหรือผิดจากข้อเท็จจริงก็ได้ หรือความเชื่ออาจเป็นเพียงความรู้สึกนึกคิด หรือสมมุติฐาน ซึ่งอาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่สนองตอบสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรม จะประกอบด้วยประเพณี การปฏิบัติ ความเชื่อ ค่านิยม เจตคติ และอื่นๆ แตกต่างกันไป ในการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะพบว่า บ่อยครั้งที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ แม้ว่าในการกระทำนั้นไม่จำเป็นต้องระบุดังความเชื่อในทุกกรณี แต่อย่างน้อยที่สุดก็จะเกี่ยวข้องกับความเชื่อบางอย่างอยู่เสมอ

ดังนั้น ความหมายของความเชื่อ จึงหมายถึง ความเชื่อเป็นความนึกคิดหรือความเข้าใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ ความเข้าใจหรือความนึกคตินั้นทำให้บุคคลมีแนวโน้มในการประพฤติปฏิบัติตามแนวคิดหรือความเข้าใจนั้นๆ

2.6.3 แหล่งที่มาของความเชื่อ

แหล่งที่มาของความเชื่อ อาจอธิบายได้ว่า แต่เดิมมนุษย์เชื่อว่า มีอำนาจลึกลับที่อาจมีผลดีหรือผลร้ายต่อตนได้ และด้วยความเกรงกลัวต่ออำนาจลึกลับ มนุษย์จะพยายามกระทำสิ่งต่างๆ ตามความเชื่อของตนเพื่อป้องกันมิให้ตนถูกลงโทษ นับเป็นการกระทำเพื่อเอาใจต่ออำนาจลึกลับนั้น จึงทำให้เกิดพิธีต่างๆ ขึ้น เช่น การบวงสรวงต่อผู้เป็นเจ้าของหรือเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์ การประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพราะเชื่อว่า สิ่งทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นจะเกิดขึ้นโดยมีผู้บันดาลผลให้เป็นไป เช่น ฝนตก แดดออก ลมพัด หายป่วย โชคดี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เมื่อยุคแห่งความเจริญทางวิทยาศาสตร์มาถึง ความเชื่อได้ลดความสำคัญลงไป เพราะมนุษย์มีความเข้าใจในหลักการของวิทยาศาสตร์มากขึ้น จึงสามารถทราบหรือค้นพบแหล่งที่มาของธรรมชาติต่างๆ ได้ว่าเป็นอะไร ความเชื่อในอำนาจเวทมนต์ และสิ่งต่างๆ ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติก็คลายลงไป ในเรื่องของความเชื่อและการรู้ได้ของคนเราเกิดขึ้นได้ ดังนี้

1. วิธียึดมั่นหรือเกาะแน่นในของเดิม วิธีนี้ คือ เมื่อคนรู้และเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วก็จะยึดมั่นหรือฝังแน่นอยู่กับสิ่งนั้น จะทักท้วงว่า สิ่งนั้นเท่านั้นที่เป็นจริง ยังมีปรากฏการณ์เพิ่มขึ้นมาก็จะสนับสนุนให้บุคคลเชื่อในสิ่งนั้นมากขึ้น ผู้ที่เชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเองเชื่อนั้น เมื่อตนเองเผชิญกับข้อเท็จจริงที่ขัดแย้งกับความเชื่อของตนก็จะโต้แย้งว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

2. วิธียึดอำนาจเหนือ เป็นวิธีการสร้างความเชื่อจากอำนาจของผู้รู้ ถ้าหากว่า คัมภีร์ว่าไว้อย่างไรก็จะเชื่ออย่างนั้น ถ้าศาสตราจารย์วิจารณ์ว่าอย่างไรก็จะเชื่อตามนั้น เป็นวิธีที่มีอำนาจเหนือว่าวิธีแรก เสมือนสุภาษิตที่ว่า “ตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด” แต่หากว่า เมื่อไหร่ที่ผู้ใหญ่ผิดพลาดความเชื่อถือและผู้ที่เชื่อถือก็จะผิดพลาดไปด้วย

3. วิธีรู้ได้และเชื่อสิ่งที่เกิดขึ้นก่อน คือ เป็นการเชื่อในสิ่งที่ผู้กระทำมาก่อนและสิ่งนั้นมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือ เช่น การสร้างถนนในที่ลุ่ม ในสมัยก่อนคนรู้จักก่อนหินโตๆ มาถม ซึ่งถนนก็ยังพังอยู่ ตอนหลังมามีการใช้ทรายอัดลงไป คนรุ่นหลังก็ทำตาม

4. วิธีการทางวิทยาศาสตร์ วิธีนี้มีลักษณะผิดแผกจากวิธีอื่นๆ ที่มีการแก้ปัญหาและเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีการตรวจสอบและพิสูจน์ได้ว่า จริงเพียงใดก่อนจะปักใจเชื่อ

2.6.4 ประเภทของความเชื่อ

ความเชื่อสามารถแบ่งตามลักษณะของความเชื่อได้ ดังนี้

1. ความเชื่อที่เกิดจากความกลัว ความเชื่อส่วนใหญ่เกิดมาจากความกลัว ในสิ่งที่ไม่มีความเห็นและมองไม่เห็น เหตุที่กลัวก็เพราะว่าไม่รู้ เชื่อว่า ผลทั้งหลายต้องมาจากการกระทำของผู้ใดคนหนึ่ง ผู้หนึ่งเป็นใครก็ไม่รู้ ไม่ว่าจะเป็ น เทวดา ผีศาจ วิญญาณ ล้วนแล้วแต่มนุษย์เป็นผู้กำหนดขึ้นมาเอง เพราะเมื่อสิ่งต่างเหล่านี้ ก็ต้องมีการเช่นไหว้ บูชา เพื่อเป็นสวัสดิมงคลหรือมิให้สิ่งเหล่านั้นลงโทษ

2. ความเชื่อที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติและ การสังเกตธรรมชาติ มนุษย์มีธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อม ได้สัมผัสและประสบอยู่เป็นประจำ เมื่อมีปรากฏการณ์ผิดปกติเกิดขึ้น เช่น จันทรุปราคา สุริยุปราคา รุ้งกินหาง รุ้งกินน้ำ ดาวหาง ผีพุ่งได้ เป็นต้น ก็มีความเชื่อว่า เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเป็นเพราะอย่างนั้นเพราะอย่างนี้ เชื่อไปต่างๆ นานา ความเชื่อทำนองนี้เกิดขึ้นจากการสังเกตมาหลายชั่วอายุคน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน เกิดเนื่องมาจากภัยของสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการเจ็บป่วย จึงต้องมีการขนขวายหาสิ่งต่างๆ มาแก้ไขเพื่อความอยู่รอด ซึ่งมีเหตุให้ใช้ยากลางบ้านมากมายขึ้น

4. ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ความเชื่อในข้อนี้มีอยู่ แม้คนจะเจริญแล้วก็ตาม ทั้งนี้เพราะความมั่นคงทางใจของมนุษย์ จึงต้องพึ่งพาไสยศาสตร์ เช่น การเสกปา การลงยันต์ การผูกตะกรุดในเด็ก การรดน้ำมนต์ การแก้บน เป็นต้น

5. ความเชื่อในโชคลาง ความเชื่อนี้ก็มีสาเหตุมาจากการสังเกต และประสบการณ์ของบุคคลที่ประสบมา เช่น การเขม่นตาซ้ายร้ายจะมาถึง เขม่นตาขวาร้ายยังไม่ถึง หรือจิ้งจกที่กแสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้น เป็นต้น

6. ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิตฝันและฤกษ์ยาม เป็นความเชื่อที่อาศัยสัญลักษณ์ต่างๆ เป็นเครื่องมือในการแปลความหมาย โดยอาศัยประสบการณ์และสถิติต่างๆ เข้ามาช่วย เช่น ถ้าฝันเห็นคนนำแก้วแหวนเงินทองมาให้ ก็จะมีโชคลาภในการได้บุตร หรือจะมีลาภลอยจากความเชื่อทั้งหลายที่กล่าวมา เป็นความเชื่อที่ยังขาดเหตุผลหรือไม่หลักการทางวิทยาศาสตร์ กระนั้นก็ดี

ยังจัดเป็นความเชื่อที่จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลที่ปฏิบัติด้วยมีเจตนาแฝงอยู่ คือ ส่วนใหญ่ทำไปเพื่อความปลอดภัยและความเป็นสวัสดิมงคลของบุคคลและเพื่อให้สะดวกต่อการอบรมสั่งสอนบุตรหลานและคนรุ่นต่อไป

2.7 ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมและเจตคติในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ทศนา แชมมณี และคณะ (2536) ได้กล่าวสรุปถึง ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และเจตคติในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ในรายงานการวิจัย เรื่องหลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย ไว้ดังนี้

1. ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมเกี่ยวกับการเกิดและการคลอดในระยะตั้งครรถ์นั้น มีความเชื่อที่สำคัญๆ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของมารดา ซึ่งครอบคลุมในเรื่องของการแต่งกาย การทำงาน การบริโภคอาหาร และสภาวะทางอารมณ์ ความเชื่อของเพศของเด็กในครรภ์ และที่มาของเด็ก เป็นต้น ในระยะคลอดนั้นมีความเชื่อที่สำคัญๆ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการเตรียมของใช้เด็กก่อน การเตรียมสถานที่คลอด การทำให้คลอดง่าย การปฏิบัติตัวของมารดาขณะคลอด รวมทั้งลักษณะของเด็กที่คลอดออกมา และการปฏิบัติต่อเด็กทารกแรกคลอดระยะหลังคลอด เช่น การอยู่เดือน การเข้ากระโجم เป็นต้น

2. ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ความเชื่อและประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีการทำขวัญเด็ก เป็น 3 ระยะ คือการทำขวัญตอนแรกเกิด การทำขวัญวัน และการทำขวัญเดือน เมื่อเด็กอายุครบ 1 เดือน ส่วนการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามความเชื่อดั้งเดิมนั้น จะเป็นไปตามความเชื่อในเรื่องต่างๆ ได้แก่ อาหารสำหรับผู้ป่วย การรักษาพยาบาล กิริยามารยาท การรับประทานอาหาร การรักษาความสะอาดของร่างกาย การนอน การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว และการควบคุมดูแลการพฤติกรรมของเด็ก

3. ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมและเจตคติเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยในปัจจุบัน เด็กได้รับการดูแลและเลี้ยงดูจากครอบครัวอย่างอบอุ่น การเลี้ยงดูในลักษณะที่ไม่เข้มงวดแต่ก็ไม่ปล่อยปละละเลยจนเกินไป เด็กได้รับการฝึกให้ช่วยเหลือตนเองตั้งแต่เด็กๆ ตลอดจนการปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อของบรรพบุรุษ ในเรื่องของการแสดง ความเชื่อในเรื่องของผีसाง โขชะตา สิ่งศักดิ์ต่างๆ ยังมีอิทธิพลต่อวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยที่ความเชื่อเหล่านี้จะมีอิทธิพลมากในครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่ำ อาชีพรับจ้าง เกษตรกรรม หรือมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำและกลุ่มชนที่อยู่บนที่ราบสูง

พ่อแม่ส่วนใหญ่มักจะควบคุมให้ลูกเชื่อฟัง และทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่และใช้วิธีการเลี้ยงดูตามแบบที่ปฏิบัติต่อๆ กันมา ส่วนปู่ ย่า ตา ยายของไทยนั้น ส่วนใหญ่มีเจตคติทางบวกในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่สอดคล้องกับพ่อแม่ และเป็นพ่อแม่ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า พ่อแม่และปู่ย่า ตายายที่มีเจตคติในทางลบต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งจะมีระดับการศึกษาต่ำกว่า

อำภพร พัววิไล และคณะ (2546) ได้กล่าวถึง ความเชื่อและค่านิยมในการเลี้ยงดูเด็กไว้ใน เอกสารรายงานวิชาการ โครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทยระยะที่ 1 ฉบับที่ 10 ดังนี้

1. ด้านอาหารการกิน

1.1 เรื่องนม ส่วนใหญ่การให้อาหารในขวบปีแรก จะเป็นนมแม่ ผู้เลี้ยงดูเชื่อว่านมแม่มีประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด ความเชื่อนี้เป็นตามความเชื่อดั้งเดิมผสมผสานกับความเชื่อสมัยใหม่คือ ได้มาจากคนแก่สอนมา รวมทั้งในกลุ่มใหม่ที่รับความรู้จากคำแนะนำของหมอและเจ้าหน้าที่ที่โรงพยาบาล แม่ส่วนใหญ่เชื่อว่า นมแม่จะทำให้เด็กแข็งแรง ไม่เจ็บป่วยง่าย ฉลาด ว่องไว และไม่ดื้อ ทำให้เด็กมีความผูกพันกับบิดามารดา รวมทั้งสะดวกและประหยัด คำกล่าวที่ว่า กินนมวัวแล้วทำให้เด็กดื้อเหมือนวัวเหมือนควาย ยังมีการพูดถึงประปราย ซึ่งในระหว่างการให้นมลูกนี้แม่ส่วนใหญ่จะระมัดระวังในเรื่องอาหารที่รับประทานโดยการหลีกเลี่ยงอาหารหมักดอง รสเผ็ด รสจัด รวมถึงเครื่องดื่มนมทุกชนิด เพราะเชื่อว่า อาหารเหล่านี้จะผ่านไปสู่ลูกทางน้ำนมจะทำให้เด็กท้องเสีย สุขภาพไม่ดี นอกจากนี้แม่ยังรับประทานอาหารที่เชื่อว่ามีประโยชน์ในระหว่างให้นมลูก เช่น ปลา หมู นม ผัก ผลไม้ ต้มหรือแกงทั้งปลีกกล้วยทำให้น้ำนมมาก ตมน้ำอุ่นหรือตมน้ำมากๆ

1.2 อาหารเสริมนอกจากนมแม่ ถึงแม้ว่า แม่ส่วนใหญ่จะได้รับความรู้จากแพทย์พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขว่า ควรให้อาหารเสริมแก่เด็กภายหลังเด็กอายุ 4 เดือนเป็นต้นไป แต่ส่วนใหญ่แล้วพบว่า แม่เริ่มให้อาหารเสริมจากนมแม่ที่เมื่อเด็กอายุครบ 1 เดือนหรือเมื่ออายุย่างเดือนที่สองเป็นต้นไป ซึ่งอาหารชนิดแรกๆที่ให้คือ กล้วยน้ำว้าขูดและข้าวบด ด้วยเหตุผลที่ว่ากล้วยจะทำให้หนักท้องหรืออยู่ท้องกว่าการให้นมเพียงอย่างเดียว นมเป็นน้ำเด็กจะปัสสาวะออกมาหมด ทำให้เด็กไม่อิ่ม นอกจากนี้กล้วยน้ำว้ายังมีวิตามินหลายชนิด การให้กล้วย และข้าวบด หรือข้าวต้มและหรือแป้งนม (แป้งข้าวเจ้ากวนกับน้ำตาล) เร็วขึ้นจะทำให้เด็กอึด ทนเร็ว แข็งแรงกว่าให้นมเพียงอย่างเดียว เมื่อเด็กสามารถรับกล้วยและข้าวบดได้ดีแล้ว เมื่อเด็กอายุ 3 เดือนขึ้นไป ผู้เลี้ยงดูเกือบทั้งหมดเริ่มให้อาหารเสริมหลายชนิดมากขึ้น เช่น ไข่ ตับ หมู ปลา น้ำต้มผัก ในระยะนี้ผู้เลี้ยงดูจะศึกษาสมุดคู่มือการดูแลบุตร เมื่อเด็กอายุได้ 5 - 6 เดือน ผู้เลี้ยงดูจะให้อาหารหลากหลายมากขึ้น เปลี่ยนจากข้าวบดเป็นข้าวต้ม ในบางพื้นที่จะเริ่มป้อนข้าวเหนียวกับหมู เนื้อ หรือไก่ย่าง เคี้ยวป้อนเด็ก อาหารประเภทโปรตีนที่ผู้เลี้ยงดูเด็กเน้นมากในระยะนี้คือ ปลา ส่วนใหญ่เชื่อว่าปลาทำให้เด็กฉลาด สติปัญญาดี แข็งแรง การให้เด็กรับประทานปลา และเมื่อเด็กเริ่มมีฟัน ผู้เลี้ยงดูจะให้รับประทานอาหารขบเคี้ยว อาหารแข็ง กรอบ ผัก ผลไม้ ได้เหมือนผู้ใหญ่อย่างไรก็ตามมีส่วนน้อยที่เด็กในวัยนี้รับประทานอาหารที่มีรสเผ็ด ยกเว้นในกรณีที่ได้รับประทานเอง ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับอาหารของเด็กนี้ ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงดูจะได้รับคำแนะนำจากญาติ ผู้ใหญ่ในครอบครัว ญาติ หรือเพื่อนบ้าน ที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมาก่อน การให้อาหารเด็กจึงเป็นการให้อาหารที่เด็กสามารถรับประทานได้หรือทำให้เด็กตกเองได้

2. การนอนของเด็ก

2.1 ท่านอนของเด็ก ความเชื่อของผู้เลี้ยงดูและมารดา ในเรื่องท่านอนของเด็กนั้น ส่วนใหญ่เชื่อว่า ท่านอนตะแคงเป็นท่าที่ดีที่สุดเหมาะสำหรับเด็กเพราะทำให้เด็กหัวทุก ทำให้ดูสวยงาม

และมีสติปัญญาดี และทำให้หายใจได้คล่อง ในขณะที่บางส่วนได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่อนามัยว่า การให้เด็กนอนคว่ำ ซึ่งคำแนะนำนี้ไม่สอดคล้องกับความเชื่อและการปฏิบัติที่ทำอยู่ และท่านอนคว่ำ จะทำให้เด็กหายใจไม่ออก นอกจากนี้ ท่านอนคว่ำยังเป็นท่าต้องห้ามตามความเชื่อดั้งเดิม โดยเฉพาะ ในเด็กเพศชายคือ การนอนคว่ำจะทำให้ตับดำ โตขึ้นจะดี สอนยาก ไม่ดูแลบิดามารดา ไม่สนใจ พี่น้อง ใจดำ ใจเด็ด ไม่ยอมใคร ใจคอจะโหดเหี้ยม ไม่ปราณีใคร

2.2 การกล่อมนอน ความเชื่อในเรื่องการกล่อมนอน ค่อนข้างแตกต่างในแต่ละพื้นที่ ศึกษา ยังมีความเชื่อในเรื่องการห้ามกล่อมเด็กในเวลากลางคืน โดยเฉพาะการกล่อมที่ส่งเสียงเอื้อน ร้อง “เอ...เอ...เอ...” หรือ “อ้อ...อ้อ...อ้อ...” ซึ่งการร้องในลักษณะนี้คล้ายฝึกกล่อมลูก และเวลาที่เด็ก จะดูตนนอนหลับได้เอง มีบ้างที่เอามือลูบหลังหรือกั้นเด็กเบาๆ เพื่อให้เด็กหลับ มีกลุ่มตัวอย่าง บางส่วนที่ขูให้เด็กกลัว เมื่อเด็กไม่ยอมนอน

2.3 ข้อห้ามเกี่ยวกับการนอนของเด็ก ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงดูจะไม่ให้เด็กนอนกลางวัน มาก เพราะกลางวันจะไม่ยอมนอน รวมทั้งห้ามนอนก่อนตะวันตกดิน เพราะเป็นช่วงผีจร จะทำให้เด็ก งอแง ไม่สบาย แต่ถ้าง่วงนอนมากจะใช้ดินหม้อหรือน้ำหมากป้ายเป็นรูปกากบาทที่หน้าผากเด็ก จะทำให้ผีมองไม่เห็นเด็กจะไม่มารบกวนหรืออำ (ผีอำ) เวลาเด็กนอน ในเรื่องทิศหัวนอน พบว่า บางราย ห้ามเด็กนอนหันศีรษะไปทิศตะวันตก ซึ่งเป็นทิศนอนของคนตาย ถือว่าไม่เป็นมงคล นอกจากนี้ยังเชื่อว่า การตบศีรษะเด็กจะทำให้เด็กนอนดิ้น และปัสสาวะรดที่นอน ห้ามตบก้นเด็ก เพราะจะทำให้เด็ก ร้องกวนไม่ยอมนอน

3. การเปลี่ยนท่าของเด็ก

ความเชื่อในเรื่องการเปลี่ยนท่าของเด็กมีความคล้ายกันในทุกพื้นที่ เพียงแต่คำที่ใช้ แตกต่างกันไปตามภาษาท้องถิ่น การเปลี่ยนท่าหนึ่งไปอีกท่าหนึ่ง ในแต่ละช่วงวัยตามการพัฒนาการ จะใช้คำว่า “ถ่ายตัว” เช่น จากท่านอนกลายเป็นพลิกคว่ำ จากพลิกคว่ำเป็นคืบคลาน จากนั้นเป็นยืน เป็นต้น และยังมีความเชื่อว่า ไม่ควรทำสิ่งใดๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กที่พยายามจะเปลี่ยนท่า เพราะจะทำให้เด็กช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เมื่อโตขึ้น นอกจากนี้ยังห้ามพูดหรือบ่น ขณะที่เด็กอยู่ในระหว่างการ เปลี่ยนท่าหรือถ่าย เพราะจะไม่เป็นผลดีต่อเด็กจะทำให้เด็กถ่ายไม่หยุด

4. การขยับถ่าย

ในเด็กขวบปีแรกนี้จะไม่มีปัญหามากนักในเรื่องการขยับถ่ายมีบ้างที่ท้องผูก ซึ่งบางส่วนบอกว่าเกิดจากนมผง และบางส่วนบอกว่าเกิดจากกล้วยที่ผสมอาหารให้เด็กไม่สุกเต็มที่ การแก้ปัญหาท้องผูกส่วนใหญ่จะปรับสูตรนมที่ให้โดยผสมน้ำเพิ่มขึ้น หรือสวนด้วยยาสวนที่มีขายตาม ร้านขายยาทั่วไป ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่จะสามารถบอกได้เมื่อเด็กต้องการถ่ายอุจจาระ โดยสังเกตจาก อาการของเด็กที่แสดงออกมาคือ ผายลม บิดตัวไปมา ทำท่าเบ่ง หน้าแดง ขนลุก ในเด็กเพศชายจะ เห็นอัมชะหัด การขยับถ่ายใน 3 เดือนแรกนี้ส่วนใหญ่จะให้เด็กอยู่ในท่านอนบนที่นอนหรือบนขาของ มารดา และจะกระตุ้นการถ่ายโดยใช้เสียงกระตุ้น “ฉี่ๆ...” หรือ “อึ้อ้อ...” เป็นต้น ส่วนข้อห้ามในเรื่อง ขยับถ่ายสำหรับเด็กขวบปีแรกนี้ยังไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่จะเป็นการห้ามปัสสาวะหรืออุจจาระในที่ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ควรแก่การเคารพ เช่น ศาลพระภูมิ จอมปลวก ต้นไม้ใหญ่ เสาบ้าน เพราะเป็นที่

อยู่ของผีบ้านผีเรือน เจ้าที่เจ้าทาง ถ้าใครล่วงละเมิดจะเป็นผลให้ไม่สบาย ปวดท้อง ร้องไม่หยุด เจ็บไข้
ดังนั้น ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่จะหลีกเลี่ยงการปฏิบัติดังกล่าวเมื่อพาเด็กออกนอกบ้าน

5. การดูแลความสะอาดร่างกาย

5.1 การอาบน้ำ เกือบทั้งหมดของมารดาและผู้เลี้ยงดู เป็นผู้อาบน้ำให้เด็กใน 3
เดือนแรก จะอาบน้ำอุ่นเพราะเชื่อว่า เด็กยังปรับตัวไม่ได้กับน้ำเย็น ในบางรายจะอาบน้ำอุ่น
จนกระทั่งอายุ 1 ปี จำนวนครั้งและเวลาของการอาบน้ำส่วนใหญ่จะขึ้นกับอากาศ อุณหภูมิแวดล้อม
ภายนอก เมื่ออากาศเย็น ผู้เลี้ยงดูจะอาบน้ำเพียงครั้งเดียว แต่ถ้าอากาศร้อนมักอาบน้ำเย็น 2 ครั้ง
เช้า - ป่าย ส่วนใหญ่จะไม่อาบน้ำในเวลาเย็นหรือค่ำ เพราะจะทำให้เด็กเป็นหวัดและไม่สบายได้
ข้อห้ามอื่นๆ คือ จะไม่อาบน้ำเวลาเด็กไม่สบาย เช่น เป็นไข้หรือหวัด และเมื่อสระผมจะไม่ตักน้ำราด
ศีรษะ แต่จะใช้ฟองน้ำชุบน้ำหรือมือเปียกถูผมให้เปียกแทน เชื่อว่า การตักน้ำราดศีรษะจะทำให้เด็ก
เป็นหวัดได้ง่าย สบู่และแชมพูที่ผู้เลี้ยงดูเกือบทั้งหมดใช้ในการอาบน้ำสระผมเด็กจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้
สำหรับเด็กอ่อนโดยเฉพาะ และส่วนใหญ่จะอาบน้ำในอ่างโดยเฉพาะภายหลังที่สะดือหลุดออกแล้ว

5.2 การทำความสะอาดฟัน การงอกของฟันเด็กสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในการ
เลี้ยงดูเด็กในหลายๆ เรื่อง เช่น การเปลี่ยนชนิดและประเภทของอาหารที่รับประทาน การหย่านมแม่
อย่างไรก็ตามความเชื่อบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการงอกของฟัน เช่น ห้ามส่องกระจก หรือหิวลม จะทำให้
ฟันห่าง ฟันไม่สวยนั้น ปัจจุบันไม่ค่อยมีความเชื่อแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีฟันงอกเมื่ออายุ
7 เดือนเป็นต้นไป ข้อสังเกตเมื่อเด็กฟันจะงอกคือ เด็กจะกัดหัวนมแม่ กัดของที่หยิบจับ ดูดนิ้ว
มีน้ำลายมาก เมื่อเกิดขึ้น ผู้เลี้ยงดูจะหาของที่สะอาด หรือผ้าที่สะอาดให้กัด เมื่อฟันขึ้นจะทำความสะอาด
สะอาดฟัน โดยจะใช้สำลีหรือผ้าชุบน้ำทำความสะอาดให้วันละ 1 - 2 ครั้ง

5.3 การตัดผมและตัดเล็บ ข้อห้ามในเรื่องวันที่ไม่ควรตัดผมเด็ก ยังมีการกล่าวถึง
ประปรายคือ ไม่ควรตัดผมวันพุธ บ้างบอกว่าจะทำให้เด็กเจ็บไข้ ไม่สบาย บ้างบอกว่าวันพุธเป็นวันเนา
เปื่อย วันไม่ดี บ้างเลือกตัววันพฤหัสบดีและวันเสาร์เพราะเป็นวันแข็งแรง เป็นวันดีทำให้หัวแข็ง
ไม่เจ็บไม่ไข้ กลุ่มผู้นับถืออิสลามเชื่อว่า “วันสุหนัต” คือ วันพฤหัสบดีและวันศุกร์ ถือเป็นวันดี ให้ตัด
ผมหรือโกนผมได้ บ้างเชื่อว่า ให้ตัดผมในวันเกิดของเด็กหรือวันอังคารจะเป็นวันดี ความเชื่อในเรื่องนี้
ค่อนข้างกระจาย ไม่สม่ำเสมอ เวลาที่เด็กไม่สบายไม่ควรตัดทั้งผมและเล็บ เพราะจะทำให้เด็กเจ็บป่วย
หนัก ในเรื่องการตัดเล็บจะมีความเชื่อในเรื่องวันที่ตัดเล็บได้อยู่บ้าง แต่ความเชื่อนี้คงอยู่ค่อนข้างน้อย
บางรายบอกว่า ให้ตัดเล็บได้เฉพาะวันที่เด็กเกิด วันพุธห้ามตัดเล็บ ความเชื่อใหม่คือ ไม่ตัดเล็บในเวลา
กลางคืนเพราะอาจตัดเข้าเนื้อเด็กทำให้เจ็บได้

5.4 การแต่งกาย ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่จะเลือกเสื้อผ้าที่นิ่มไม่ระคายผิว ความบางหรือ
หนาของผ้าจะขึ้นกับอากาศ และเลือกให้เหมาะสมกับเพศ สำหรับเด็กเพศชายจะเป็นเสื้อและกางเกง
สีเรียบ จะไม่ใส่ลายการ์ตูนหรือดอกไม้ ถ้าเป็นเพศหญิงเน้นกระโปรงหรือเสื้อและกางเกงผ้ายืดสีสด
ลายการ์ตูนและดอกไม้ เพราะใส่ง่าย สะดวก เด็กเพศหญิงจะใส่เสื้อผ้าของเด็กเพศชายได้ แต่เด็กเพศ
ชายจะไม่ใส่ของเพศหญิง ทั้งนี้ รวมถึงเสื้อผ้าของพี่ๆ ที่เก็บไว้และนำมาใส่จะใส่ตามเพศเดียวกันใน
เด็กชาย

5.5 การทำความสะอาดเสื้อผ้าเด็ก ในขวบปีแรกของเด็กนี้ การซักผ้าของเด็กเมื่อเด็กยังเล็กมากและใช้ผ้าอ้อม จะซักผ้าของเด็กแยกจากเสื้อผ้าของผู้ใหญ่ เพราะผ้าเด็กเปื้อนอุจจาระและปัสสาวะ เมื่อเด็กเริ่มใส่เสื้อผ้าจะแยกซักจากผู้ใหญ่หรือซักก่อนเพราะถ้าซักรวมกันจะทำให้ผ้าไม่สะอาด อาจทำให้เกิดผดผื่นได้ น้ํายาที่ใช้ซักผ้าเด็กจะเป็นน้ํายาซักผ้าเด็กโดยเฉพาะ ผู้เลี้ยงดูจะซักผ้าของเด็กรวมกับผู้ใหญ่และใช้ผงซักฟอกเด็กรวมกับผู้ใหญ่เมื่อเด็กอายุ 1 ปีขึ้นไป ความเชื่อที่ว่า ไม่ตากผ้าในเวลากลางคืนเพราะเป็นเวลาผีตากผ้าอ้อม จะทำให้เด็กร้องไห้ไม่นอน ยังเป็นความเชื่อที่ได้รับการกล่าวถึงบ้าง แต่ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าจะทำให้ผ้าไม่แห้ง ซึ้น เหม็นอับ เปียกน้ำค้าง จะทำให้เด็กเป็นหวัด

6. การฝึกสุขนิสัยเด็ก

6.1 การกิน การให้นมเด็คนั้นแม่จะให้นมเด็กเมื่อเด็กร้องหรือหิว หรือก่อนเข้านอน การให้นมเด็คนั้นจะไม่ได้กำหนดเวลาให้ เมื่อเริ่มให้อาหารเด็กจะเริ่มให้เป็นมื้อเวลาและเมื่อนั่งได้และใช้มือหยิบจับอาหารใส่ปากเองได้ จะให้นั่งรับประทานอาหารเป็นเวลาพร้อมกับครอบครัว โดยที่ผู้เลี้ยงดูจะป้อนร่วมด้วยเพื่อให้แน่ใจว่าอ้อมอย่างไรก็ตามผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่บอกว่าจะฝึกเด็กให้รับประทานอาหารหลังอายุ 1 ปีขึ้นไป เพราะพุดรู้เรื่องแล้ว ซึ่งการฝึกนี้รวมถึงการรับประทานอาหารให้เป็นเวลาและฝึกความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการรับประทาน การจับช้อน การนั่งกับที่ขณะรับประทานอาหารและการล้างมือ ในระหว่างนี้การป้อนอาหารยังไม่เป็นที่ ยังเป็นการอุ้มเดินป้อนอาหารนอกบ้านเป็นส่วนใหญ่เพื่อให้เด็กรับประทานอาหารได้มาก

6.2 การนอน ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่จะเริ่มดูแลให้เด็กนอนเป็นเวลาโดยเฉพาะในเวลากลางคืน โดยจะกล่อมให้นอนก่อนเวลาที่พ่อแม่จะเข้านอน หรือเข้านอนพร้อมกัน ส่วนในเวลากลางวันจะให้เด็กนอนตามเวลาที่เด็กง่วงนอน

6.3 การขับถ่าย ถึงแม้ว่าผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่บอกว่า จะเริ่มฝึกเด็กขับถ่ายอุจจาระ และปัสสาวะ ให้เป็นที่และเป็นเวลาเมื่ออายุ 1 ปีขึ้นไป แต่ในทางปฏิบัติแล้วพบว่าจะให้เด็คนั่งบนขาของแม่หรือจับนั่งบนพื้นที่มีช่องให้ถ่ายเมื่อเด็กอายุ 1 เดือนขึ้นไป และมักจะให้นั่งกระโถนเมื่อสามารถนั่งได้เมื่อเด็กอายุ 6 เดือนเป็นต้น

3. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนเผ่าอิวเมียน

3.1 ความหมายของชนเผ่าอิวเมียน

เครือข่ายวัฒนธรรมอิวเมียน (2545) ได้ให้ความหมายของชนเผ่าเย้า หรือ เมียน เป็นชาวเขาเผ่าหนึ่ง อยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย คำว่า เย้า ไม่มีในภาษาของเมียน เนื่องจากเป็นคำเรียกที่กำหนดโดยทางการ ซึ่งไม่มีใครทราบที่มาอย่างแน่ชัด และความหมายที่แน่นอน โดยทั่วไปเย้าจะไม่เรียกตัวเองว่า เย้า เพราะในภาษาเมียนไม่มีคำนี้ ดังนั้น เย้าจะเรียกตัวเองว่า เหยาจู่ คนเย้าจึงนำมาเรียกตัวเองว่า ยิวเมียน หรืออิวเมียน ซึ่งมีความหมายว่า คน หรือมนุษย์ แต่ประเทศจีนเรียกเย้า

3.2 ประวัติศาสตร์ชนเผ่าอ้วเมี่ยน

เครือข่ายวัฒนธรรมอ้วเมี่ยน (2545) ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมี่ยนว่า เมี่ยน หรือ (เย้า) ได้รับการจัดให้อยู่ในเชื้อชาติ มองโกลอยด์ คืออยู่ในตระกูลจีนธิเบต ได้ปรากฏครั้งแรกในเอกสารบันทึกของจีน สมัยราชวงศ์ถัง โดยปรากฏในชื่อ ม่อ เย้า มีความหมายว่า ไม่อยู่ใต้อำนาจของผู้ใด เล่ากันว่า เมื่อประมาณ 2000 กว่าปีมาแล้วบรรพชน ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ราบรอบทะเลสาบตงถึง แถบแม่น้ำแยงซี ไม่ยินยอมอ่อนน้อมให้ชนชาติผู้ปกครองรัฐ และไม่ยินยอมอยู่ภายใต้การบังคับกดขี่ของรัฐ จึงได้ทำการอพยพเข้าไปในป่าลึกบนภูเขาสูง ได้ตั้งถิ่นฐานสร้างบ้านด้วยมือของเขาเอง เพื่อปกป้องเสรีภาพจึงถูกขนานนามว่า ม่อ เย้า ซึ่ง เหยา ซี เหลียน ได้บันทึกไว้ในเสียงชูต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่ง คำเรียกนี้ถูกยกเลิกไปเหลือแต่คำว่า "เย้า" เท่านั้น คำว่า เย้าเคยปรากฏในเอกสารจีน เมื่อประมาณศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสต์ศักราช ซึ่งมีความหมายว่า ป่าเถื่อน หรือ คนป่า กล่าวกันว่า ในประเทศจีนชนชาติเย้า มีคำเรียกขานชื่อของตนเองแตกต่างกันถึง 28 ชื่อ แต่คนเย้าในประเทศไทย เรียกตัวเองว่า เมี่ยน (MIEN) หรือ อ้วเมี่ยน (IU MIEN) ซึ่งมีความหมายว่า มนุษย์ หรือ ศาสตราจารย์เหยา ซุ่น อัน กล่าวว่า ชาวเย้าในประเทศจีนแยกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ เผ่าเปี่ยน เผ่าปู้ญ เผ่าฉาซัน และเผ่าผิงตี้ ชาวเย้าเผ่าเปี่ยนมีประชากรมากที่สุดและเป็นกลุ่มที่ย้ายถิ่นฐานตลอดเวลาเป็นระยะทางที่ไกลที่สุด และกระจายกันอยู่ในอาณาบริเวณที่กว้างขวางที่สุดด้วย

มีนิทานที่เล่าขานต่อๆ กันมาของชาวเมี่ยนว่า ในสมัยก่อนตออง (โล่งซ้วน) ตากู (กู่ฟาม) ซึ่งเป็นเทพอยู่บนสวรรค์ มีความคิดที่จะสร้างเผ่าเมี่ยนขึ้นมา ดังนั้น ตออง และตากูจึงได้ปรึกษากันอยู่บนสวรรค์ว่า จะให้ตากูลงมาเกิดในโลกมนุษย์ โดยให้ลงมาเกิดเป็นลูกสาวคนที่สามของพระราชินี ส่วนตอองจะลงมาเกิดในร่างของสุนัขมังกร เพราะมนุษย์ถือว่า สุนัขนั้นเป็นสัตว์เดรัจฉานที่ต่ำต้อยที่สุด มักมีคนดูถูกตลอดเวลา ดังนั้น เมื่อถึงเวลาทั้งคู่จึงลงมาเกิด โดยวางแผนกันไว้ว่า อนาคตต้องทำการปกป้องคุ้มครองเผ่าเมี่ยน ตากูลงมาเกิดเป็นลูกสาว พระราชินีชื่อว่า แป้งซู่ ซึ่งมีสิริโฉมงดงาม และฉลาดกว่าคนอื่น และได้ทำสัญลักษณ์ว่า มีไฟหนึ่งเม็ดที่ขาของตากู ขณะนั้นในโลกมนุษย์มีเมืองอยู่ 2 เมือง เป็นของฝ่ายแป้งซู่ และกู่ซู่ได้ตกลงทำสงคราม มีคืนหนึ่งทั้งแป้งซู่ และกู่ซู่ต่างก็ได้ฝันว่า จะมีคนมาช่วยทำศึกให้ตนจากนี้ 10 วัน ซึ่งขณะนั้นฝ่ายของแป้งซู่ ยังไม่พร้อมที่จะทำการสู้รบ จึงได้เรียกเหล่าขุนนางมาปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรดี และในที่สุดก็สรุปว่าถ้าภายใน 1 เดือน ใครที่สามารถตัดหัวของกู่ซู่แล้วนำมาให้ตนได้ ตนจะยกลูกสาวคนที่สามให้ผู้นั้นเป็นรางวัล โดยให้เป็นลูกเขย และจะยกแผ่นดิน และข้าทาสบริวารให้ปกครองครึ่งหนึ่ง เมื่อประกาศออกไปแล้วประชาชนในเมืองของแป้งซู่ไม่มีใครกล้าอาสาออกไปสู้รบกับกู่ซู่

ที่ท้ายเมืองมีครอบครัวหนึ่ง ตั้งบ้านอยู่ที่ปากทางนอกเมือง วันหนึ่งได้มีสุนัขมังกร 5 สีตัวหนึ่งชื่อว่า ผันหู เข้ามาหา หญิงหม้ายคนหนึ่งเห็นเข้าจึงได้พูดขึ้นว่า ตั้งแต่เกิดมาในโลกนี้ยังไม่เคยเห็นสุนัขมังกรตัวไหนที่มีลักษณะสง่างาม และฉลาดเช่นนี้มาก่อน เราจะเอาสุนัขมังกรตัวนี้ไปถวายให้กับพระราชินีเป็นการสร้างบุญกุศลดีกว่า ดังนั้น จึงไปบอกพระราชินี เมื่อพระราชินีทราบจึงส่งคนรับกลับไปเลี้ยงไว้ เมื่อพระราชินีได้เห็นก็รู้สึกดีใจ และได้สังเกตเห็นจุดต่างๆ บนร่างกายที่มีทั้งหมด 120 จุด และแต่ละจุดก็มีความสวยงามมาก และที่สำคัญคือ รู้ภาษาด้วย วันหนึ่งพระราชินีได้เปิดประชุมกับเหล่าขุนนาง และผันหูก็เข้าไปร่วมด้วย เมื่อฟังแล้วก็ไม่เห็นมีใครขึ้นอาสาจะไปปราบกู่ซู่ได้ ผันหูจึงกล่าวขึ้นว่า ไม่จำเป็นเลยที่จะต้องสิ้นเปลืองเสบียงอาหาร และใช้ทหารทั้งกองทัพ ให้เข้าไปจัดการ

คนเดียว เพราะเป็นสัตว์เดรัจฉาน ต่ำต้อย คงไม่มีใครสงสัย และเฉลียวใจ ฝ่ายแปงฮู่งก็เห็นด้วย เมื่อถึงเวลาออกเดินทาง เรื่องเดือดร้อนไปถึงบนสวรรค์เบื้องบนต้องส่งยารวิเศษมาให้พันธุ์หู 1 เม็ด เมื่อกินแล้วสามารถ ทนความหิวและอยู่ในทะเลได้ 7 วัน 7 คืน เมื่อย่างน้ำไปถึงฝั่งของกู่ฮู่ง กู่ฮู่งเห็นเข้า ก็นึกดีใจแล้วคิดว่าคงจะเป็นสุนัขมังกรที่จะมาช่วยตน

เมื่อพูดถึงกู่ฮู่ง กู่ฮู่งเป็นกษัตริย์ที่ชอบเข่นฆ่าคน ชอบทำสงคราม ชอบเอารัตเอาเปรียบประชาชน กู่ฮู่งเมื่อเห็นพันธุ์หูกลางนึกในใจว่า คราวนี้เมื่อมีสุนัขมังกรก็เห็นว่า มีความสามารถมากมาย อีกทั้งฉลาดด้วย จึงรกรากับสมบัติอันมีค่า ไม่ว่าจะไปที่แห่งใดจะพาพันธุ์หูไปด้วยเสมอเหมือนเงาตามตัว เมื่อมีพันธุ์หูคุ้มครองคราวนี้ กู่ฮู่งก็ไม่ต้องการทหารอารักขาอีกแล้ว จึงปล่อยปลະละเลยราชกิจบ้านเมือง ไม่สนใจพอยู่กันไปพันธุ์หู เมื่อได้โอกาสเหมาะจึงกระโดดกัดคอ กู่ฮู่งขาด และคาบไว้ว่ายข้ามทะเลกลับ เมื่อถึงเมืองแปงฮู่งเห็นก็ดีใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ตนไม่ต้องไปรบ แต่กลับได้ชัยชนะ จึงเกิดการจัดงานเลี้ยงใหญ่โต แปงฮู่งเคยพูดว่า ถ้าใครสามารถเอาหัวกู่ฮู่งมาได้จะยกลูกสาวคนที่สามให้ และเมืองอีกครั้งหนึ่ง แปงฮู่งกล่าวแล้วยอมไม่คืนค่า แต่ส่งสารลูกสาวที่ต้องแต่งงานกับสุนัขมังกร กลัวโดนนิโทษ และลูกสาวจะต้องอายุ ไม่กล้าสู้หน้าคน ดังนั้น จึงได้ทำผ้าคลุมหน้าเจ้าสาวไว้ แล้วเกณฑ์สาว ๆ ในเมืองที่มีรูปร่าง หน้าตาที่คล้ายลูกสาว ตนแล้วแต่งตัวคล้ายกันหมด ประมาณ 10 คนให้ทั้งหมดมานั่งอยู่ข้างนอก และให้ข้าทาสบริวารทุกคนออกมาชี้ว่า คนไหนเป็นลูกสาวของตน แต่ไม่มีใครสามารถชี้ตัวได้ถูกต้อง ดังนั้น จึงเรียกพันธุ์หูมาชี้ตัว พันหูจึงได้ใช้จมูกดมไปตามเท้าของแต่ละคนไปเรื่อยๆ เพื่อจะหาสัญลักษณ์ที่ได้ บอกกับตาผู้ไว้ ดูไปเรื่อยๆ จนเจอไฟหนึ่งเม็ดที่หน้าแข้ง จึงได้ใช้ปากจับชายเสื้อของลูกสาวแปงฮู่งไว้แล้วดึง 2 - 3 ครั้ง

เมื่อแปงฮู่งเห็นดังนั้น จึงรู้ว่าไม่สามารถหลบหลีกได้ และคิดในใจว่าสุนัขตัวนี้คงไม่ธรรมดาแน่ จึงจัดงานแต่งให้ 3 วัน 3 คืน แปงฮู่งส่งสารลูกสาวตัวเอง จึงได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งขึ้นมาเรียกว่า เกีย เช่น ปือง หนังสือเดินทาง และแบ่งข้าทาสบริวารคอยติดตามรับใช้ และสามารถทำมาหากินได้บนผืนแผ่นดินได้โดยไม่ผิดกฎหมาย และได้แต่งตั้งลูกเขยของตนเป็น ฟ่าน ต่าย โหว ซึ่งเป็นแซ่แรกของเผ่าเมียน คือ แซ่ฟ่าน และได้บอกว่า ถ้าหากมีบุตรต้องพามาให้แปงฮู่งตั้งชื่อให้

เมื่อได้อำลา แปงฮู่งแล้วก็นำบริวารทั้งหมดเข้าไปในป่า ซึ่งไม่มีบ้านเมืองต้องทำการโค่น ล้มแผ้ว ถางป่า เพื่อสร้างบ้านเมืองขึ้นมาใหม่ กระทั่งภรรยาได้คลอดบุตรออกมา เป็นชาย 6 คน หญิง 6 คน ลูกชายได้แต่งภรรยาเข้าบ้าน และลูกหญิงทั้งหมดก็ให้แต่งสามีเข้าบ้านเพื่อช่วยกันสืบเชื้อสาย

3.3 ความเป็นมาของชนเผ่าอิวเมียน

มงคล จันทรบำรุง (2535) และเครือชายวัฒนธรรมอิวเมียน (2545) ได้สรุปว่าการอพยพเข้ามาในประเทศไทยของชนเผ่าอิวเมียนกลุ่มดอยอ่างขางว่า จากการบอกเล่าของนายจันทร แซ่เต็น เป็นชาวบ้านอำเภอเทิง จังหวัด ลำปาง ซึ่งเป็นญาติของพลุาศีรี ศรีสมบัติ กล่าวได้ว่า เคยได้ยินพ่อแม่ของตนบอกว่า ก่อนหน้าที่พลุาศีรี ศรีสมบัติ ได้ย้ายถิ่นฐานมาเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้น นายเย่าเพย แซ่เต็น หรือเพี้ยผาง ได้นำเมียนกลุ่มหนึ่งย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยทางอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จากนั้นไม่นานก็ได้ย้ายไปตั้งถิ่นฐานบริเวณดอยอ่างขางอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ นายจ้อยโจว แซ่ฟ่าน ยืนยันว่าตนเองก็เคยได้ยิน นายรามัน แซ่ฟ่าน (อดีตผู้ใหญ่บ้านคนแรกของ บ้านปางควาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่) เล่าว่า นายเย่าเพย แซ่เต็น

นายอุ่งหว่าง แซ่ฟ่าน (บิดาของนายรามัน) ได้ย้ายมาจากประเทศลาวผ่านทาง อำเภอเชียงของพร้อมกัน แต่นายเย่าเพย แซ่เต๋น ได้นำเมียจนจำนวนหนึ่งไปตั้งถิ่นฐานบริเวณดอยหมากหินกอง ประเทศพม่า ส่วนนายอุ่งหว่าง แซ่ฟ่าน ได้นำเมียจนจำนวนหนึ่งไปตั้งถิ่นฐานบริเวณดอยอ่างขาง ต่อมาเมียจนที่อยู่ในประเทศพม่าก็ได้ย้ายตามมาที่บริเวณดอยอ่างขาง

นอกจากนี้ นายแช่งเอี้ยน แซ่ฟ่าน กล่าวว่า บรรพบุรุษของตนเคยอยู่ในบริเวณดอยอ่างขางมาแล้วประมาณ 3 รุ่น หรืออย่างน้อย 120 ปี จากข้อมูลดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า เมียนกลุ่มดอยอ่างขางนี้ได้ย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศไทยทางอำเภอเชียงของ ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกับเมียนกลุ่มเชียงราย และน่าน คือ ประมาณ 132 ปี เมื่อพ.ศ. 2412 ได้เริ่มตั้งถิ่นฐานบริเวณดอยอ่างขางและบริเวณใกล้เคียงทั้งในประเทศไทยและประเทศพม่า (พ.ศ. 2380) จากนั้นเมียนกลุ่มนี้ก็ได้อพยพย้ายกระจายตัวไปยังบริเวณต่างๆ ดังนี้ ห้วยชมพู ดอยผาลั้ง ดอยยาว จังหวัดเชียงราย และต่อมาก็ได้กระจายตัวมาตั้งถิ่นฐานบริเวณอำเภอฝาง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เพิ่มขึ้น

เมียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแซ่ฟ่าน แซ่จ้าว แซ่เต๋น ลักษณะการแต่งกายของเมียนกลุ่มนี้แตกต่างจากกลุ่มอื่น คือ ผู้หญิงจะโพกหัวพันไขว้กัน เก็บชายผ้าทั้งสองข้างและมีลายปักเป็นลายดอกใหญ่ที่ผ้าโพกหัว ส่วนกางเกงผู้หญิงนั้นจะให้ไหมสีต่างๆ ปักลวดลายสลับกัน ไม่เน้นสีแดงสีหนึ่ง เหมือนกับกลุ่มอื่นๆ ที่ใช้สีแดงมากกว่าสีอื่น สำหรับการเคลื่อนย้ายของเมียนกลุ่มนี้ก่อนที่จะเข้าสู่ประเทศไทยนั้น ไม่สามารถจะค้นคว้าได้ เพราะส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญของหนังสือ ไซ่ว โต้ว ซึ่งเป็นหนังสือบันทึกที่ฝังศพของบรรพบุรุษ และมีส่วนน้อยที่สามารถอ่าน เขียน หนังสือ จีนได้

3.4 จำนวนประชากรของชนเผ่าอิวเมียน

เครือข่ายวัฒนธรรมอิวเมียน (2545) ได้นำข้อมูลประชากรชนเผ่าอิวเมียน จากทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทยมาแสดงในตาราง ปัจจุบันชนเผ่าอิวเมียนมีจำนวนที่มากกว่านี้ แต่ยังไม่การสำรวจอย่างเป็นทางการและเมียนที่อาศัยอยู่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ได้อพยพไปอยู่ที่หมู่บ้านอื่นเกือบหมดแล้ว

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรชนเผ่าอัวเมี่ยนในจังหวัดต่างๆ

จังหวัด	หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	หลังคาเรือน/หลัง	ชาย / คน	หญิง/ คน	รวมประชากร/ คน
กำแพงเพชร	8	7	561	2,004	2,055	4,059
เชียงราย	39	29	2,544	8,087	7,953	10,027
เชียงใหม่	3	5	235	859	829	1,688
ตาก	1	0	64	207	194	401
สุโขทัย	0	5	95	408	377	785
พะเยา	17	20	1,215	3,969	3,882	7,851
ลำปาง	7	19	815	2,588	2,571	5,159
น่าน	23	11	3,977	6,344	5,960	12,304
เพชรบูรณ์	0	1	14	41	42	83
รวมทั้งหมด	98	97	9,501	24,494	23,863	48,357

ที่มา: เครือข่ายวัฒนธรรมเมี่ยน, 2545

3.5 ระบบทางโครงสร้างสังคมของเมี่ยน

สมเกียรติ จำลอง (2545) ได้กล่าวถึง ชุมชนของเมี่ยนในอดีตนั้นเป็นชุมชนพึ่งตนเองค่อนข้างสูงทั้งในด้านการดำรงชีวิตและการจัดการภายในชุมชน จะมีตำแหน่งหรือฝ่ายต่างๆ ที่มีความสำคัญและเอื้อต่อการจัดการในชุมชนนั้น ตำแหน่งหรือฝ่ายต่างๆ ในชุมชนของเมี่ยนพอสรุปได้ดังนี้

1. ผู้ปกครองหรือหัวหน้าหมู่บ้าน ในชุมชนของเมี่ยนจะมีผู้ปกครองหรือหัวหน้าหมู่บ้าน 1 คน หัวหน้าบ้านนี้อาจได้รับการแต่งตั้งจากราชการหรือไม่ได้รับการแต่งตั้งจากราชการ โดยทั่วไปหัวหน้าหมู่บ้านมักจะเป็นบุคคลที่มาจากกลุ่มแซ่ที่ใหญ่ที่สุดในหมู่บ้าน หรืออาจเป็นผู้นำในการอพยพมาตั้งหมู่บ้านแห่งใหม่ ซึ่งจะทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของชาวบ้านและเป็นผู้ไกล่เกลี่ยคดีความหรือข้อพิพาทต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และระหว่างชุมชน ภาษาเมี่ยนเรียกว่า “ตัวเมี่ยน” “ล่างโก” หรือ “ล่างเจี้ยว” จะเป็นผู้ที่ความเสียสละและมีชื่อเสียงในชุมชนนั้นๆ

2. กลุ่มผู้อาวุโส เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในหมู่บ้านมากโดยเฉพาะในด้านการปกครองและดูแลหมู่บ้าน ซึ่งจะทำงานร่วมกับหัวหน้าหมู่บ้านเวลามีปัญหาหรือคดีความต่างๆ เพราะเมี่ยนนับถือและยกย่องผู้อาวุโส ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์และผ่านโลกมามาก ดังคำเปรียบเปรยของเมี่ยนที่ว่า “ปัว เต้า โอ้ว แซง ต้องตุ้ เที้ยด เต้า เมี่ยนก็ ปัว เต้า เมี่ยนโก ต้องตุ้ เที้ยดเต้า เจี้ยว” หมายถึง คนหนุ่ม 3 คน เทียบเท่ากับคนแก่ 1 คน คนแก่ 3 คน เทียบเท่ากับผู้อาวุโส 1 คน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกลุ่มผู้อาวุโสในชุมชนได้ชัดเจนเป็นอย่างดี

3. ผู้ประกอบพิธีกรรม ซึ่งโดยทั่วไปภาษาเมียนเรียกว่า “ชิบ เมี้ยน เมี้ยน” (อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม) จะเป็นผู้ที่มิบเทาและได้รับความนับถือในชุมชน เมี้ยนเชื่อว่า ในโลกนี้มีทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและนอกเหนือธรรมชาติ สิ่งนี้เมี้ยนเชื่อว่า “เมี้ยน” หรือ วิญญาณ ซึ่งจะมีทั้งวิญญาณดีและวิญญาณร้าย วิญญาณดีก็จะช่วยปกป้องคุ้มครองมนุษย์ ส่วนวิญญาณร้ายก็จะทำให้เกิดสิ่งไม่พึงประสงค์ขึ้น ดังนั้น เพื่อให้มนุษย์มีความสุข ความเจริญรุ่งเรือง เมี้ยนจึงต้องติดต่อกับเมี้ยนหรือวิญญาณดี ให้ช่วยปกป้องคุ้มครองตน และควบคุมวิญญาณร้ายมิให้ทำอันตรายหรือก่อให้เกิดสิ่งไม่ดีแก่มนุษย์ เมี้ยนจึงต้องมีอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นผู้ประกอบพิธีดังกล่าว ผู้ที่จะประกอบพิธีกรรมได้นั้นจะต้องเรียนรู้ภาษาจีน ซึ่งอ่านออกเสียงภาษาเมี้ยนก่อนให้ได้เสียก่อน เพราะเมี้ยนจะให้ใช้อักษรจีนเป็นตัวเขียนของเผ่า การบันทึกเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และใช้ประกอบพิธีกรรมทั้งการเขียนและการสวด อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมจะต้องเป็นผู้ที่เคยผ่านพิธี “กว่าตัง” หรือบวช ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่บุญบารมีมากกว่าคนธรรมดา

4. ช่างตีเหล็ก ในสังคมเมียนเป็นสังคมเกษตรกรรม วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการทำมาหากิน เช่น จอบ เสียม มีด ขวาน ส่วนมากจะซื้อเหล็กมาจากในเมืองแล้วนำมาให้ช่างตีเหล็กเป็นคนทำ เพราะอุปกรณ์บางอย่างมีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนพื้นราบ ดังนั้นช่างตีเหล็กจึงมีความสำคัญมากโดยเฉพาะด้านการทำวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ตำแหน่งช่างตีเหล็กส่วนใหญ่จะสืบทอดกันมาในสายตระกูลและมีการถ่ายทอดให้กับผู้อื่นที่สนใจด้วย

5. ช่างเงิน ในสังคมเมียน เงินเป็นทรัพย์สินที่มีค่ามาก เพราะเงินนอกจะใช้เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนสิ่งของ การปรับสินไหมแล้วยังนำมาทำเป็นเครื่องประดับต่างๆ โดยเฉพาะเครื่องประดับของสตรีเมียน มีทั้งแหวน กำไล ต่างหู และสร้อยคอต่างๆ ซึ่งช่างเงินในหมู่บ้านจะเป็นผู้ออกแบบ และทำให้เครื่องประดับแต่ละอย่างก็จะมีการทำที่ละเอียด ประณีตและสลักลวดลายที่สวยงาม ช่างเงินจึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญอีกตำแหน่งหนึ่งในก้านศิลปะหัตถกรรมในสังคมเมียน ตำแหน่งช่างเงินนี้ ส่วนใหญ่จะมีการสืบทอดจากตระกูลเดียวกัน แต่ก็มีถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นที่สนใจอีกด้วย

6. หมอยาสมุนไพร หมอสมุนไพร หรือที่เรียกว่า “เดี่ยไซ” จะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพฤกษศาสตร์ และการใช้สมุนไพรในการรักษาผู้ป่วยเป็นพิเศษ มีทั้งหญิงและชาย แต่หมอยาสมุนไพรบางคนก็เก่งในการรักษาโรคเฉพาะด้าน ในชุมชนหนึ่งจะมีหมอยาสมุนไพรหลายคน แต่ที่เก่งๆ หรือมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมของคนทั่วไปนั้นมีไม่มากนัก หมอยาสมุนไพรจะมี 2 ประเภท คือ ประเภทที่ถ่ายทอดตามสายตระกูล อีกประเภทหนึ่งคือที่ไปขอเรียน ศึกษามาจากหมอยาที่มีความเชี่ยวชาญ

ตารางที่ 2.2 ยาสมุนไพรของชนเผ่าอิวเมี่ยน

ประเภทยาสมุนไพร	ชื่อยาสมุนไพร	สรรพคุณ
รักษาโรคที่เกี่ยวข้องกับสตรี	1. ปวงเตี้ยต้ม 2. ชู่งเตี้ยจ๋าม 3. อินตี๋ 4. โขยง 5. อ้อหลุนเม้ย	- รักษาอาการบวม คั้นตามร่างกายหลังคลอด - แก้อาการตกขาว - แก้ไอ ปวดท้อง ใช้ต้มอาบหลังคลอด - ป้องกันอาการแท้งลูก - รักษาอาการร้อนใน ปวดท้องน้อยและปีกมดลูก
รักษาโรคกระดูก เอ็นกล้ามเนื้อ	1. เบ้าะม้วยเตี้ย 2. โต้้มจางปวง 3. อู้จ่าพี	- แก้อาการฟกช้ำ, กระดูกหัก, ข้อเคล็ด - รักษาอาการเป็นตะคริว - รักษากระดูกหัก
รักษาโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร	1. เมยเนี้ยว, เมยเจียะ 2. เตี้ยงตอนร่วง 3. ป้างเตี้ย	- รักษาโรคนิว, ปัสสาวะขัด - รักษาโรคกระเพาะอาหาร - แก้อาการท้องแข็ง, ม้ามใหญ่

7. หมอตำแย หมอตำแยกับหมอยาสมุนไพรอาจจะเป็นบุคคลเดียวกัน เพราะในสังคมเมี่ยนให้ความสำคัญกับการดูแลแม่และเด็กหลังคลอด ผู้ที่จะเป็นหมอตำแยได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในด้านการใช้สมุนไพร และสามารถดูแลหญิงหลังคลอดและเด็กได้อย่างปลอดภัย เมื่อหญิงท้องคลอดลูก ถึงเวลากำหนดคลอด จะเอาผ้าคาดเอวของเมี่ยนนำมามัดกับข้อ แล้วให้หญิงที่จะคลอดลูกจับผ้าไว้ ห้ามนอน ต้องนั่ง เชื่อกันว่า ถ้านอนแล้วจะคลอดลูกไม่สะดวก จะต้องมีคนพยุงข้างละ 1 คน หมอตำแยจะเอาผ้ารองเด็กไว้ เช่น ผ้าห่ม หรือ ฟางข้าว จะรองจนกว่าเด็กออกมาทั้งตัว หมอตำแยจะดึงรกออกมาวัดให้ยาวจากสะดือถึงหัวเข่าของทารก จากนั้นก็เอาด้ายมามัดที่รกใกล้ๆ กับสะดือ แล้วใช้เปลือกไม้ไผ่ตัดออก ถ้ามีสิ่งสกปรกอยู่ในปากต้องล้างออกมาให้หมด ถ้าทารกร้องไม่ออกให้รูตสายสะดือจากทางรกที่ติดกับแม่มาหาตัวเด็ก จะทำให้เด็กร้องออก หลังจากนั้นใช้น้ำอุ่นเช็ดตัวเด็ก และแม่หมอตำแยจะต้มไข่ไก่กับพริกไทยให้มารดาทาน ตามด้วยเนื้อไก่ เมี่ยนเรียกไก่นี้ว่า “กินเปี้ยะปุงแจ” ไก่นี้ห้ามเชือดคอ ให้ฆ่าด้วยวิธีการเอาเชือกรัดคอ เวลาที่ทำความสะอาดไก่ห้ามล้างปาก เพราะเชื่อว่าถ้า ล้างปากไก่จะทำให้เวลาที่เด็กทานนมจะอาเจียนออกมา แล้วสับเป็นชิ้นเล็กๆ ต้มกับยาสมุนไพร เนื้อไก่จะให้มารดาทาน ส่วน หัว คอ ปีก จะให้ผู้ประกอบอาหารทาน ไก่นี้ห้ามผู้อื่นรับประทานจะมีการเชิญผู้ประกอบพิธีกรรม เพื่อทำพิธีบอกวิญญาณบรรพบุรุษให้รับรู้ว่าขณะนี้มีความสุขใหม่เพิ่ม และขอให้ช่วยคุ้มครองด้วย

เมียนมีความเชื่อว่า ถ้าหากได้ลูกแฝดชายหญิงถือกันว่า ทั้งสองเป็นเนื้อคู่กัน ต้องแบ่งลูกสาวให้ผู้อื่นไปเลี้ยงดู เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วต้องให้เขาทั้งสองแต่งงานกัน มิเช่นนั้น จะทำให้เกิดเรื่องไม่ดีกับคนใดคนหนึ่ง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทิพจุฑา สุภิมารส (2550) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยเขมรถิ่นไทยตามแนวทฤษฎีการสร้างพลังภูมิปัญญาชาวบ้านพบว่า องค์ประกอบของกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยเขมรถิ่นไทยชุมชนปรี๊ดมคุณลักษณะของผู้ถ่ายทอดจะเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญในองค์ความรู้และเนื้อหาวัฒนธรรมนั้นๆ เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำทางธรรมชาติของชุมชน คุณลักษณะของผู้รับการถ่ายทอด มีทั้งการถ่ายทอดให้ลูกหลานภายในครอบครัวและการถ่ายทอดให้คนในชุมชนที่มีความสนใจเรียนรู้ สำหรับวิธีการถ่ายทอดจะเป็นลักษณะมุขปาฐะ การแสดงวิธีการให้เรียนรู้จดจำ การทดลองทำด้วยตนเองและการเลียนแบบจากผู้ถ่ายทอด ส่วนสื่อที่ใช้ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรมและสื่อวัสดุ เด็กปฐมวัยที่ผ่านกระบวนการมีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองในเรื่องของการใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการเรียนรู้และการสื่อสารรับรู้เรื่องของวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย อาหาร ขนมห่มพื้นบ้าน ประเพณีในชุมชน และรับรู้วิถีการพึ่งพาอาศัย การดูแลสุขภาพจากป่าชุมชน

จิตตินันท์ ชุมทอง (2547) ได้ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับเขavnอารมณ์ของนิสิตศึกษามหาวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า มีตัวแปร 5 ตัว ที่เกี่ยวข้องกับเขavnอารมณ์ คือ 1) การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง 2) การเห็นคุณค่าในตนเอง 3) การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา 4) การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ 5) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (แบบทอดทิ้ง) โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเขavnอารมณ์ หมายความว่า นิสิตนักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่จะมีคะแนนเขavnอารมณ์สูง ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง มีความสัมพันธ์ทางลบกับเขavnอารมณ์ หมายความว่า นิสิตนักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งมีคะแนนเขavnอารมณ์ต่ำ

दनัย กล่าวแล้ว (2545) ได้วิจัยเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทยใหญ่ กรณีศึกษาหมู่บ้านสามัคคี จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ครอบครัวเดี่ยวผู้ดูแลเด็กประกอบด้วยพ่อแม่ แม่เฒ่าและพี่ชายหรือพี่สาวของเด็ก ส่วนในครอบครัวขยายผู้ดูแลเด็กนอกจากจะประกอบด้วยพ่อแม่ พี่สาวพี่ชายแล้ว ยังประกอบด้วยลุง ป้า น้า อา แต่แม่ก็เป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็กและให้ความรักการเอาใจใส่และหยุดงานมาดูแลลูกที่บ้านจนลูกมีอายุประมาณ 1 – 2 ปี จึงจะเริ่มออกทำงานและยังมีการนำขวัญ (พลังชีวิต) มาเป็นส่วนหนึ่งในการอธิบายเกี่ยวกับการเจ็บป่วยด้วยสาเหตุต่างๆ และชาวไทยใหญ่มักจะเรียกชื่อพ่อหรือแม่ตามหลังการเรียกชื่อลูกเสมอๆ ทำให้พ่อแม่ต้องคอยอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เติบโตมีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เพราะพฤติกรรมที่ไม่ดีจะส่งผลให้พ่อแม่ได้รับการติฉิน นินทาจากคนอื่น ๆ และนำความเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูล

สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (2545) ได้วิจัยเรื่ององค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพของแม่และเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยน พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ในช่วงเวลาก่อนการตั้งครรภ์ ระหว่างการตั้งครรภ์ และหลังการคลอดแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกวิธีการและขั้นตอนล้วนมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับกับความเชื่อ วิธีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน แม้ว่าสถานการณ์ต่างๆ จะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลามากแค่ไหนก็ตาม แต่ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนก็ยังคงให้ความสำคัญและนับถือการปฏิบัติหรือแนวความเชื่อดั้งเดิมอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การตาย โดยเฉพาะการเกิด จะต้องมีความพิถีพิถันเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอด โดยยึดถือแนวความเชื่อ ในเรื่องของ พิธีกรรม การเรียกขวัญ ข้อปฏิบัติและข้อห้ามต่างๆ ซึ่งชาวเมี่ยนเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องและมีผลต่อการเลี้ยงดูเด็ก

สุรณี วงศ์ไพบุลย์ (2542) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนปรีณสรอยแยลส์วิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนรูปแบบการเลี้ยงดูแบบทะนุถนอม แบบอัตตาธิปไตย และการแบบปล่อยปละละเลยมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ส่วนลักษณะการเลี้ยงดูด้านจิตพิสัย ด้านการตัดสินใจ และด้านกิจนิสัยมีการปฏิบัติในระดับมาก สำหรับด้านสุขอนามัย ด้านสังคมและด้านการปรับตัว มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ปรีชา สุกใส (2541) ได้ศึกษาเจตคติเกี่ยวกับจริยธรรม ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมของครอบครัวที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่า จริยธรรม ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมทางด้านบวกที่ครอบครัวส่วนใหญ่ยอมรับและเห็นด้วย นั่นคือ หลักการอบรมเลี้ยงดูที่สืบทอดกันมา แต่ความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน ครอบครัวมีเจตคติด้านบวกต่อการยอมรับ การกระทำที่สะท้อนให้เห็นว่า สภาพการขาดจริยธรรม ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม อันจะส่งผลถึงการปลูกฝังกระบวนการเรียนรู้แก่บุตรหลานที่เป็นเด็กและเยาวชนอันจะเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นพลเมืองดีและสร้างสรรค์สังคมไทยให้ก้าวหน้าต่อไป

Nijhof and Rutger (2007) ได้ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับการจัดการกับปัญหา และการแสดงออก เมื่อเป็นโรคคิดถึงบ้านของวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ และแบบตามใจจะมีประสบการณ์ในการคิดถึงบ้านโดยมีอารมณ์คิดถึงบ้านรุนแรงกว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุม และแบบทอดทิ้ง ในขณะที่เดียวกันนักเรียนเหล่านี้ก็มักใช้วิธีที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับอารมณ์คิดถึงบ้านได้ดีกว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุมและแบบทอดทิ้ง

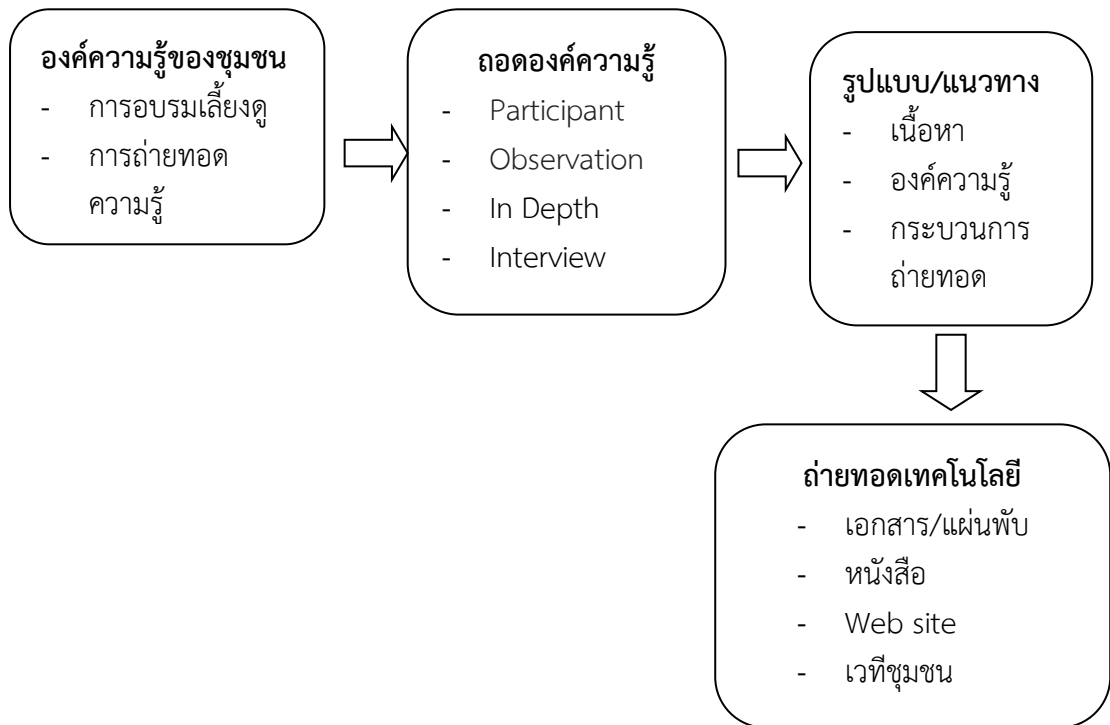
Wolfradt, Hemple, and Miles (2003) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับความวิตกกังวลและพฤติกรรมในการจัดการความวิตกกังวลของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความวิตกกังวลสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ และแบบตามใจ

Maccoby and Martin (1983) ได้เพิ่มเติมรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบที่ 4 คือ 4) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง (ไม่ควบคุมและไม่ตอบสนองความรู้สึกเด็ก) จากการประมวลงานวิจัยทั้งในและนอกประเทศพบสอดคล้องกันว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีประสิทธิภาพสามารถหล่อหลอม

ให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้มีความสามารถในการปรับตัว มีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม มีความสามารถในการกำกับตนเอง และมีความฉลาดทางอารมณ์ คือ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่

Diana Baumrind (1971) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันแห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียเบิร์กลีย์ เป็นผู้หนึ่งที่สนใจศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูอย่างจริงจัง Baumrind ได้เสนอมิติสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรว่า ประกอบด้วย 2 มิติ คือ 1) มิติควบคุมหรือเรียกกร้อจากบิดามารดา และ 2) มิติการตอบสนองความรู้สึกเด็ก จากการผสมผสาน 2 มิติ ทำให้ Baumrind จัดรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (ควบคุมและตอบสนองความรู้สึกเด็ก) 2) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม (ควบคุมแต่ไม่ตอบสนองความรู้สึกเด็ก) และ 3) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (ไม่ควบคุมแต่ตอบสนองความรู้สึกเด็ก) ได้อธิบายไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมต่อการพัฒนาตามวุฒิภาวะของเด็ก เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่บิดามารดาจะอนุญาตให้เด็กมีอิสระตามวุฒิภาวะของเด็ก แต่ในขณะเดียวกันบิดามารดาจะกำหนดขอบเขตพฤติกรรมของเด็กและกำหนดให้เด็กเชื่อฟังและปฏิบัติตามแนวทางที่บิดามารดากำหนดไว้ บิดามารดาจะแสดงความรัก ความเอาใจใส่ และให้ความอบอุ่นต่อเด็ก สนใจพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็น และสนับสนุนให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของครอบครัว ให้ความเสมอภาค มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับในสิทธิซึ่งกันและกัน ให้การชี้แนะอย่างมีเหตุผล อธิบายถึงเหตุผลของการเรียกร้องให้ปฏิบัติตามคำสั่ง รวมไปถึงการลงโทษบิดามารดาจะใช้อำนาจเมื่อจำเป็น และมีเหตุผลในการใช้อำนาจที่นำไปสู่พัฒนาการที่ดีของเด็ก บิดามารดาจะไม่ตัดสินใจสิ่งต่างๆ โดยความต้องการของตนฝ่ายเดียว แต่จะยึดข้อตกลงร่วมกัน บิดามารดาจะมีรูปแบบและมาตรฐานของการแสดงออกต่อเด็กอย่างชัดเจน แต่จะมีการปรับและยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัย เรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยชนเผ่าอิวเมียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัย เป็นประชากรชนเผ่าอิวเมียนใน 4 จังหวัด โดยมีการสุ่มแบบเจาะจง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอิวเมียนจำนวน 20 คน และ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยชนเผ่าอิวเมียน จำนวน 45 คน

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาที่มุ่งประเด็นที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านโครงสร้าง บริบทแวดล้อม และวัฒนธรรมในการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชนเผ่าอิวเมียน ที่อาศัยอยู่ทางตอนเหนือของประเทศ ไทยมาเป็นระยะเวลาช้านาน ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) เนื่องจากเป็นวิธีการศึกษาที่เน้นความหลากหลายและครอบคลุมของข้อมูล เป็น การศึกษาที่เน้นการมองปรากฏการณ์อย่างเป็นภาพรวม และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับ สภาพแวดล้อมหรือระบบทั้งหมดเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการของการเกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์หนึ่งๆ ในสังคมเป็นองค์รวม ใน การค้นหาความจริงจะใช้วิธีการที่หลากหลาย ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลายและ หลากๆ หมู่มาก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ประกอบกับการจดบันทึกสภาพแวดล้อม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นำมาประมวลเข้าด้วยกัน วิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้แบ่งวิธีการ ดำเนินการวิจัยออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. การเลือกพื้นที่ในการศึกษา
3. การสร้างและออกแบบเครื่องมือในการสัมภาษณ์
4. การเตรียมตัวเข้าสู่ภาคสนาม
5. การเข้าเก็บข้อมูลในภาคสนาม
6. ประเด็นต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
7. เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล
8. การตรวจสอบข้อมูล
9. การวิเคราะห์ข้อมูล
10. การเสนอรายงาน

รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนมีดังนี้ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ก่อนที่จะเข้าสู่ภาคสนามผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเอกสาร ตำราต่างๆ ที่เกี่ยวกับการ อบรมเลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งแหล่งที่มาของข้อมูลที่เชื่อถือได้ ดังนี้

1.1 ศึกษาภาพรวมของเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้องการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย และวัฒนธรรมของการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอิวเมียน

1.2 รวบรวมรายชื่อแหล่งข้อมูล เอกสาร ตำรา ได้ดังนี้

- สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (เชียงใหม่)
- ห้องสมุดวิจัยแห่งชาติ (ว.ช)
- หอสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

1.3 สํารวจและเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้ดังนี้

- เอกสารส่วนบุคคล
- เอกสาร หนังสือ ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- หนังสือและตำราเกี่ยวกับชนเผ่าอิวเมียน
- งานวิจัย

1.4 นำข้อมูลเอกสารที่รวบรวมได้มาคัดเลือก และวิเคราะห์หลักฐาน ตลอดจนพิพากษ์ วิธีทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการพิจารณาตรวจสอบหลักฐานที่ได้คัดเลือกไว้แต่ละชั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ และเป็นจริงตามกระบวนการสืบสวน ค้นคว้า และสังเคราะห์หลักฐานที่มีประสิทธิภาพ ด้วยเกณฑ์การพิจารณาตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1.4.1 การวิพากษ์ภายนอก (External Criticism) เป็นการพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักฐานอื่นที่กล่าวถึงเรื่องเดียวกัน และอาจใช้กรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ว่า เป็นหลักฐานที่แท้จริงหรือไม่ สิ่งที่จะนำมาพิจารณาตรวจสอบมีหลายประการ เช่น อายุของเอกสาร ความสอดคล้องของภาษาที่ใช้กับระยะเวลาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความรู้ ประสบการณ์ และการยอมรับของของผู้วิจัย หรือผู้บันทึก การบันทึก หรือการเขียนเหตุการณ์เป็นไปอย่างมีอคติหรือไม่

1.4.2 การวิพากษ์ภายใน (Internal Criticism) เป็นการพิพากษ์เนื้อหา หรือความหมายที่แสดงออกในหลักฐานว่า มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด โดยเน้นถึงความถูกต้อง ตลอดจนความหมายที่แท้จริง ซึ่งมีความสำคัญต่อการประเมินหลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่มีลายลักษณ์อักษร ผู้วิจัยต้องวิเคราะห์ความหมายที่แท้จริงจากหลักฐานเหล่านี้ โดยคำนึงถึงความใกล้ชิดของเหตุการณ์ สภาพของผู้บันทึก ความลำเอียงที่เกิดจากปัจจัยต่างๆ ตลอดจนแรงจูงใจ ความสนใจ ความเป็นกลาง และเจตนาของผู้บันทึก เป็นต้น ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องใช้วิธีพิพากษ์ทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้เพราะเอกสารบางอย่างขัดแย้งกัน เช่น ชื่อหนังสือเดียวกัน ประวัติดชนเผ่าอิวเมียนเหมือนกัน แต่เนื้อหาอาจเขียนไม่ตรงกัน อันเนื่องมาจาก การที่ผู้บันทึกทำการอ้างอิงไปเรื่อยๆ จึงทำให้รายละเอียดของเนื้อหาตกหล่น หรือไม่ปรากฏเลย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยการวิพากษ์ทั้ง 2 แบบ ไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

2. การเลือกพื้นที่ในการศึกษา

ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าอิวเมียน และได้สอบถามอย่างไม่เป็นทางการจากผู้เชี่ยวชาญชนเผ่าอิวเมียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การศึกษาในระดับต่อไป จากนั้นผู้วิจัยได้เข้าติดต่อขอข้อมูลจากพื้นที่เป้าหมายจากผู้ประสานงานชนเผ่าอิวเมียนจากสมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย รวบรวมเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ประกอบเกณฑ์การเลือกหมู่บ้านที่ผู้วิจัยตั้งขึ้น ดังนี้

- 2.1 เป็นหมู่บ้านที่เป็นคนชนเผ่าอิวเมียนอาศัยอยู่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด
- 2.2 เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานกว่า 50 ปีขึ้นไป
- 2.3 เป็นหมู่บ้านที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าไว้ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการนำความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านต่างๆ ในวิถีชีวิตของครอบครัวชนเผ่าอิวเมียนมาพิจารณาประกอบด้วย
- 2.4 เป็นหมู่บ้านที่มีครอบครัวที่เลี้ยงดูเด็กแรกเกิด - 6 ขวบ จำนวน 20 ครอบครัวขึ้นไป
- 2.5 เป็นหมู่บ้านที่ไม่เคยมีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างและการทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กมาก่อน
- 2.6 เป็นหมู่บ้านที่มีความยินดีที่จะให้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามได้
- 2.7 เป็นหมู่บ้านที่ผู้วิจัยคุ้นเคยมาก่อน และสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนามได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 4 จังหวัด 9 หมู่บ้าน กระจายตามอำเภอต่างๆ ดังนี้

1. หมู่บ้านแม่เลียม หมู่ 3 ตำบลห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. หมู่บ้านเล่าซีก้วย หมู่ 16 ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
3. หมู่บ้านห้วยชมพู หมู่ 6 ตำบลห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
4. หมู่บ้านน้ำกิ หมู่ 5 ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
5. หมู่บ้านน้ำเกาะ หมู่ 6 ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน
6. หมู่บ้านใหม่ปางคำ หมู่ 1 ตำบลผาซางน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา
7. หมู่บ้านปางมะโอ หมู่ 4 ตำบลผาซางน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา
8. หมู่บ้านผาซ้อ หมู่ 1 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
9. หมู่บ้านขุนแม่หวด หมู่ 4 ตำบลบ้านหวด อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ซึ่งเป็นการพื้นที่ในการศึกษาแบบเจาะจง เพราะมีหลักเกณฑ์ครบตามที่ได้ระบุไว้ในข้างต้น จากนั้นผู้วิจัยได้เข้าขอคำปรึกษาจากผู้นำหมู่บ้านเพื่อเป็นข้อมูลในการออกแบบแผนที่ที่จะเข้าไปศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ดังนี้

- สอบถามจากผู้เชี่ยวชาญประจำหมู่บ้าน
- สอบถามและขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ

- ผู้ประสานงานสมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (ศ.ว.ท.)
- สอบถาม สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจากผู้อาวุโส ชนเผ่าอิวเมี่ยนประจำหมู่บ้าน
- รวบรวมรายชื่อบุคคลที่จะให้ข้อมูล ทั้งที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของพิธีกรรม ความเชื่อ การอบรมเลี้ยงดู และผู้ปกครองที่มีบุตรอายุแรกเกิด จนถึง 6 ขวบ

โดยวิธีการสอบถามจำนวนผู้เชี่ยวชาญและผู้ปกครองที่จะให้ข้อมูลจากผู้นำหมู่บ้าน อาสาสมัครของหมู่บ้าน จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้นำมาคัดเลือกเฉพาะผู้ที่เป็นชนเผ่าอิวเมี่ยนและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลานาน จากนั้นทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม เพื่อติดต่อขอสอบถาม สัมภาษณ์และขออนุเคราะห์ด้านข้อมูลต่างๆ ด้านโครงสร้างทางกายภาพและบริบทชุมชน ด้านประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอิวเมี่ยน

3. การสร้างและออกแบบเครื่องมือในการสัมภาษณ์

1. ในระหว่างการตรวจสอบและสืบค้นข้อมูล ผู้วิจัยได้นำรายละเอียดที่ต้องการศึกษามาสร้าง แบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ปกครอง เกี่ยวกับโครงสร้างทางกายภาพและบริบทของชุมชน และประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย โดยได้ออกแบบประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ ดังนี้ ออกแบบแนวคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ เกี่ยวกับโครงสร้างทางกายภาพ และบริบทของชุมชน และประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ที่เกี่ยวกับการ อบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

2. แบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 2 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็น ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน ประเพณีวัฒนธรรม การสร้างครอบครัวและการประกอบพิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับการคลอดบุตรและการดูแลหลังคลอดบุตร
- ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมี่ยน ในประเด็น ครอบครัวและการประกอบพิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับการคลอดบุตรและการดูแลหลังคลอด และการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ในประเด็นเรื่อง การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก บทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กและความคาดหวังในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

3. เมื่อออกแบบแนวคำถามในการสัมภาษณ์แล้วได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา

4. นำแนวคำถามมาปรับและแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ นำไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามวันเวลาและสถานที่ ที่กำหนดต่อไป

4. การเตรียมตัวเข้าสู่ภาคสนาม

ผู้วิจัยมีวิธีการเตรียมตัวในการดำเนินการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามดังนี้

4.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านชนเผ่าอ้าวเมียนในเขตพื้นที่ภาคเหนือจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งการเข้าทำความคุ้นเคยกับผู้นำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่อาสาสมัครและประชาชนในพื้นที่ พร้อมทั้งทำแผนที่หมู่บ้านและกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่จะศึกษาและขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในด้านภาษาของชนเผ่าอ้าวเมียน เพื่อเป็นผู้แปลภาษาเมียนให้เป็นภาษาไทย เนื่องจากผู้วิจัยเป็นเด็กรุ่นใหม่ยังไม่เข้าใจในภาษาเมียนบางคำ และผู้เชี่ยวชาญบางท่านยังไม่รู้ในเรื่องพิธีกรรม และบางท่านยังไม่เข้าใจในแนวการสัมภาษณ์

4.2 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์พื้นที่ในการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง

4.3 จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (แนวคำถาม) แบบสังเกต สมุดโน้ต ปากกา ดินสอ ยางลบ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปและคอมพิวเตอร์แบบพกพา (คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก)

4.4 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งวันเวลาที่จะลงภาคสนาม ไปยังผู้นำชุมชน จากนั้นผู้วิจัยได้เข้าพบผู้นำชุมชนเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยในการศึกษาข้อมูลในครั้งนี้ และให้ผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในหมู่บ้านทราบอีกครั้งหนึ่ง

5. การเข้าเก็บข้อมูลในภาคสนาม

ในการเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อเป็นการวางแผนในการศึกษาและเป็นการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

5.1 การแนะนำตัว ผู้วิจัยร่วมประชุมกับผู้นำชุมชน ว่าผู้วิจัยจะขอเข้ามาทำการศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอ้าวเมียน รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าอ้าวเมียน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะมอบให้ผู้นำหมู่บ้านและโรงเรียนเก็บไว้เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาต่อไป

5.2 การทำแผนที่หมู่บ้าน ผู้วิจัยได้เดินสำรวจหมู่บ้านและลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชาวบ้าน และกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำแผนที่ไว้ให้สะดวกต่อการไปเก็บข้อมูล ในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้ทักทายพูดคุย กับชาวบ้านและได้กลุ่มตัวอย่างเพื่อสร้างความคุ้นเคย ก่อนการเก็บข้อมูลจริง และได้เห็นสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมากมายรวมทั้งการเลี้ยงดูเด็กของชาวบ้าน นับเป็นประโยชน์ทางอ้อมอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงต่อมา

5.3 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ในการให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งสัดส่วนในการให้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ดังนี้

5.3.1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐานในด้าน ข้อมูลและโครงสร้างทางกายภาพของหมู่บ้านและวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลานาน มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณี และ

เป็นผู้เชี่ยวชาญในการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับเรียกขวัญเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ขวบ ที่ชาวบ้านให้การนับถือ ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลมารดาและบุตรก่อนคลอดและหลังคลอด รวมทั้งความเชื่อและข้อห้าม ข้อปฏิบัติต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติในระหว่างการตั้งครรภ์และหลังคลอด ตลอดจนการเลือกสมุนไพรในการดูแลมารดาและเด็ก ผู้ที่จะให้ข้อมูลจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน และเป็นที่น่าเชื่อถือของคนในชุมชน

5.4 การสัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กแรกเกิดจนถึง 6 ขวบ จากข้อมูลที่ได้จากอาสาสมัครของหมู่บ้าน และจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

5.4.1 เป็นครอบครัวที่พ่อแม่เป็นชนเผ่าอัวเมี่ยน

5.4.2 เป็นครอบครัวที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลานานตั้งแต่ 20 ปี

5.4.3 เป็นครอบครัวที่ยินดีที่จะให้ข้อมูลกับผู้วิจัยและแบ่งออกเป็นครอบครัวที่มีเด็กแรกเกิด - 6 ขวบ จากจำนวนครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง 45 ครอบครัวแบ่งตามช่วงอายุได้ ดังนี้

- ครอบครัวที่มีเด็กแรกเกิด - 2 ขวบ จำนวน 15 ครอบครัว
- ครอบครัวที่มีเด็กอายุ 2 - 4 ขวบ จำนวน 15 ครอบครัว
- ครอบครัวที่มีเด็กอายุ 4 - 6 ขวบ จำนวน 15 ครอบครัว

6. ประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตั้งเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2556 - เดือนมีนาคม 2557 รวมระยะเวลาทั้งหมด 4 เดือน โดยมีประเด็นการเก็บข้อมูลในการศึกษา ดังนี้

6.1 โครงสร้างทางกายภาพและบริบทของสังคม ชนเผ่าอัวเมี่ยน โดยพิจารณาถึง

6.1.1 องค์ประกอบของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขยาย และสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วยใครบ้าง

6.1.2 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว โดยพิจารณาจาก โครงสร้างบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในครอบครัวและโครงสร้างอำนาจภายในครอบครัว เช่น การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ และรูปแบบการปกครองภายในบ้าน เป็นต้น

6.2 การทำหน้าที่ของครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งจะพิจารณาถึงพฤติกรรม วิธีการปฏิบัติของครอบครัวชนเผ่าอัวเมี่ยน ในการดูแลเด็กปฐมวัยในเรื่องต่างๆ ดังนี้

6.2.1 การตอบสนองความต้องการของเด็กด้านร่างกายและสุขภาพอนามัยกับการปฏิบัติของผู้ดูแลเด็กในครอบครัวต่อเด็กวัยแรกเกิดถึงหกปี ในเรื่องของการบริโภค การพักผ่อนนอนหลับ การรับประทานอาหาร การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย ผม มือ เล็บ เท้าและฟัน การขับถ่าย การจัดหาเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่จำเป็น ตลอดจนการดูแลเรื่องความปลอดภัยให้แก่เด็กทั้งภายในและภายนอกบริเวณบ้าน การรักษาพยาบาลเมื่อเด็กเจ็บป่วยและการพาเด็กไปรับภูมิคุ้มกัน

6.2.2 การตอบสนองความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม ในเรื่องของการปฏิบัติของดูแลเด็กในครอบครัวต่อเด็กวัยแรกเกิดถึงหกปี เพื่อแสดงความรักความห่วงใยต่อเด็ก การส่งเสริมหรือการแก้ไขปรับปรุงให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้บทบาททางเพศของตนและสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี การจัดหาสภาพแวดล้อมและการจัดหาอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับเด็กตลอดจนการส่งเสริมให้เด็กได้เล่นและทำกิจกรรมต่างๆ อย่างอิสระ

6.2.3 การตอบสนองความต้องการด้านภาษาและวัฒนธรรม ในเรื่องของการ ถ่ายทอดภาษาเมียน และการเรียนรู้ภาษาไทยกลาง รวมถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมและค่านิยมของการเป็นชนเผ่าอิวเมียน การเปิดโอกาสให้เด็กได้ใกล้ชิดกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชนเผ่า เช่น ดนตรี ภาษา ตัวเลข การแต่งกาย

6.2.4 การตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ในเรื่องของการแสวงหารายได้ และการจัดสรรค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวซึ่งจะสังเกตและพิจารณาจากการ ประกอบอาชีพของคนในครอบครัว รายได้และค่าใช้จ่ายของครอบครัวในเรื่องต่างๆ การจัดสรร ค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็ก เช่น ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสุขภาพของเด็ก และค่าใช้จ่ายที่ เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของเด็ก

6.2.5 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอิวเมียน ในเรื่องของรูปแบบต่างๆ ที่ครอบครัวใช้เป็นแบบแผนในการเลี้ยงดูเด็ก เช่น แบบปล่อยปละละเลย แบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบอธิปไตย ว่าชนเผ่าอิวเมียนมีรูปแบบการเลี้ยงดูเด็กอย่างไร

6.3 บริบทแวดล้อมทางสังคมของครอบครัว พิจารณาจาก การให้ความสำคัญกับการมีบุตร ความเชื่อพิธีกรรม ข้อห้ามและข้อปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเลี้ยงดูบุตร ความสัมพันธ์ของสมาชิก ภายในครอบครัวกับครอบครัวใกล้เคียงความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัวกับชุมชน แบบแผน ในการประกอบอาชีพ การให้บริการหรือการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร สถาบันภายใน ชุมชน และสื่อต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทกับวิถีชีวิตของคนในครอบครัว

6.4 บริบทแวดล้อมทางกายภาพต่างๆ ของครอบครัว ซึ่งจะพิจารณาจากสภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์และพืชที่อยู่ในชุมชน การใช้เส้นทางคมนาคมขนส่งในกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินชีวิต สภาพการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชนเผ่าอิวเมียน

7. เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการ ประกอบการจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม และการบันทึกเสียง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของ โอกาส และระดับข้อมูลที่ต้องการจะได้รับ โดยรายละเอียดของวิธีการเก็บข้อมูลต่างๆ ดังนี้

7.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในระยะแรกของการเข้าสู่ ภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการดังกล่าวในการสังเกตเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้าน การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในหมู่บ้าน และการหาเลี้ยงชีพว่า สมาชิกภายในหมู่บ้านแต่ละคนมี

บทบาทหน้าที่ หรือพฤติกรรมอย่างไร ต่อมาเมื่อผู้วิจัยมีความคุ้นเคยและสนิทสนมกับชาวบ้านแล้ว และได้เลือกครอบครัวกลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว จึงใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ประกอบกับการใช้วิธีการอื่นๆ ตามแต่โอกาสที่เหมาะสม

7.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติในการสื่อสารระหว่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งทางกายภาพและทางวัฒนธรรม ทั้งในระหว่างการพัฒนาบุคลิกภาพ สันทนาการ หรือขณะร่วมกิจกรรมอื่นๆ และทำการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ทันที

7.3 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

ในช่วงแรกของการเข้าสู่ภาคสนาม จะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับชาวบ้านและกลุ่มตัวอย่าง ในเรื่องของการดำเนินชีวิตโดยทั่วไป เช่น การทำมาหาเลี้ยงชีพ อาชีพ สุขภาพร่างกายและความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลเด็กโดยทั่วไป ของชาวบ้าน เพื่อให้ข้อมูลเบื้องต้นที่จะแสดงให้เห็นภาพของความเป็นอยู่ของกลุ่มตัวอย่าง อันจะนำไปสู่การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลประกอบกับข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการอื่นๆ ต่อไป

7.4 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เมื่อผู้วิจัยได้พูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างแล้ว ก็จะขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ตามประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ พร้อมกับขออนุญาตในการใช้เครื่องบันทึกเสียง เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในประเด็นของโครงสร้างทางครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ บริบทแวดล้อมทางสังคมและ บริบทแวดล้อมทางกายภาพต่างๆ

8. การตรวจสอบข้อมูล

ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลเป็นระยะๆ เพื่อให้มั่นใจว่าได้ข้อมูลที่จะใช้ประกอบการวิเคราะห์ที่ถูกต้อง โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า ดังนี้

- การตรวจสอบข้อมูลจากการสำรวจชุมชน โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีที่ต่างกัน คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และจากเอกสารที่บันทึกเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้ในเรื่องเดียวกัน แต่จากวิธีการที่แตกต่างกันมีความสอดคล้องและเชื่อถือได้ หรือหากมีความแตกต่างกัน จะต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
- การตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่ทำการศึกษา จะใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และด้านข้อมูล ประกอบกับ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต่างกัน คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ว่า ข้อมูลที่ได้ในเรื่องเดียวกันแต่มาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต่างกันจะมีความ

สอดคล้องหรือมีความแตกต่างกัน หากข้อมูลที่ได้มีความสอดคล้องกันย่อมหมายความว่าข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือได้ในความถูกต้อง แต่หากข้อมูลที่ได้รับมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อหาข้อสรุปต่อไป

- การตรวจสอบจากแหล่งบุคคล ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบว่า ถ้าบุคคลให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่ โดยในกลุ่มตัวอย่างหลายๆ คนแต่สัมภาษณ์ในประเด็นเดียวกันว่าจะเหมือนกันหรือไม่ จากนั้นจึงทำการบันทึกข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องหรือข้อมูลที่แตกต่างกันและหาข้อสรุปที่เป็นข้อเท็จจริงต่อไปด้วยการอ้างอิงจากตำรา และหนังสือ

9. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กับการบันทึกข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลเป็นประจำ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในครั้งต่อไปในข้อมูลที่ขาด ขัดแย้งกันหรือไม่ชัดเจน การวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้นจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบจำแนกชนิดข้อมูล โดยผู้วิจัยได้แบ่งการจัดเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. โครงสร้างและบริบทแวดล้อมของชนเผ่าอิวเมียนในอดีต เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในชุมชน และข้อมูลที่ได้จากบันทึกเอกสารต่างๆ ในเรื่องของประวัตินุ้ยบ้าน ลักษณะของบ้านเรือน การดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัว การสร้างครอบครัว การแต่งงานและการมีบุตรตลอดจน ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของเมียน ความเชื่อ พิธีกรรม ข้อห้ามข้อปฏิบัติ สมุนไพรที่เกี่ยวข้องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

2. โครงสร้างและบริบทแวดล้อมของชนเผ่าอิวเมียนในปัจจุบัน เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ และผู้ปกครอง การสังเกต และข้อมูลเอกสาร ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ในด้านวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ลักษณะของบ้านเรือน การแต่งงาน การมีบุตร ความคาดหวังในตัวบุตร ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การประกอบอาชีพ และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็ก

3. วัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครอง เกี่ยวกับวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รูปแบบการเลี้ยงดูเด็ก บทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก และการตอบสนองความต้องการให้กับเด็กในด้านต่างๆ

ข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการที่ต่างกัน ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูล เพื่อหาแบบแผนในสถานการณ์ต่างๆ แล้วนำข้อมูลมาเรียงลำดับตามความเหมาะสม โดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างของข้อมูลที่มีเหตุผล เพื่อนำมาสร้างเป็นข้อสรุปข้อมูล ส่วนข้อมูลที่เป็นความคิด การให้คุณค่าในเรื่องต่างๆ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตีความโดยใช้พื้นฐานจากข้อมูลเอกสารต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้าในช่วงก่อนของการเตรียมตัวสู่ภาคสนาม

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดประเภทข้อมูล สรุปแบบอุปนัยและสรุปแบบตีความ ทั้งข้อมูลที่รวบรวมได้ในส่วนที่เป็นข้อมูลที่เป็นเอกสารในพื้นที่ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และป้องกันปัญหาการยึดติดในกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จะตีความบนพื้นฐานของทัศนะและความหมายของผู้ให้ข้อมูลศึกษาเป็นหลัก

10. การนำเสนอรายงาน

การเขียนรายงานและนำเสนอข้อมูลในการศึกษาในครั้งนี้ ใช้วิธีการพรรณนาประกอบการวิเคราะห์ และรูปภาพต่างๆ ประกอบการพิจารณา

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลของชุมชนที่ศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพทั่วไปของหมู่บ้านเป้าหมายที่เป็นชนเผ่าอิวเมี่ยน ทั้งในด้านของวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ การดูแลหลังคลอด บทบาทหน้าที่ รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยชนเผ่าอิวเมี่ยน ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูเด็กในด้านของการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย ที่มีความแตกต่างจากชนเผ่าอื่นๆ โดยแบ่งผลการศึกษาดังนี้

1. ด้านโครงสร้างทางกายภาพและบริบทของชุมชน
2. ด้านประเพณี และวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต
3. ด้านพิธีกรรมและความเชื่อในการตั้งครรภ์ การคลอดบุตร และการดูแลหลังคลอดบุตร
4. ด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร

1. ด้านโครงสร้างทางกายภาพและบริบทของชุมชน

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามและการลงพื้นที่เป้าหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายไว้ 4 จังหวัด 9 หมู่บ้าน ดังนี้

1. หมู่บ้านแม่เลี่ยม หมู่ 3 ตำบลห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. หมู่บ้านเล่าซีก้วย หมู่ 16 ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
3. หมู่บ้านห้วยชมพู หมู่ 6 ตำบลห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
4. หมู่บ้านน้ำกึ หมู่ 5 ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
5. หมู่บ้านน้ำเกาะ หมู่ 6 ตำบลยอด อำเภอ สองแคว จังหวัดน่าน
6. หมู่บ้านใหม่ปางคำ หมู่ 1 ตำบลผาซางน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา
7. หมู่บ้านปางมะโอ หมู่ 4 ตำบลผาซางน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา
8. หมู่บ้านผาซ้อ หมู่ 1 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
9. หมู่บ้านขุนแม่หวด หมู่ 4 ตำบลบ้านหวด อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ซึ่งผู้วิจัยสามารถลงเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด 4 จังหวัด จำนวนหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน ซึ่งแต่ละหมู่บ้าน มีลักษณะโดยทั่วไปที่ค่อนข้างแตกต่างกัน นั่นคือ บางหมู่บ้าน อยู่ในหุบเขา การเดินทางค่อนข้างลำบาก เช่น หมู่บ้านห้วยแม่เหลี่ยม เมื่อเทียบกับบางหมู่บ้านมีการเดินทางที่ค่อนข้างสะดวก ทั้งที่อยู่ในจังหวัดเดียวกัน จึงทำให้ได้ข้อมูลที่ค่อนข้างจะแตกต่างกัน ในด้านการอบรมเลี้ยงดู ส่วนข้อมูลด้านความเชื่อและพิธีกรรมยังมีความคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้านข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน ดังนี้

1.1 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน จะมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก นั่นคือ หมู่บ้านห้วยแม่เหล็ก หมู่บ้านน้ำกิ หมู่บ้านขุนแม่หวด หมู่บ้านห้วยชมพู หมู่บ้านเลาซีก้วย จะตั้งอยู่บนเขาสูง และไม่ค่อยสูงมากนัก แต่การเดินทางค่อนข้างลำบาก บนเส้นทางที่เป็นทั้งดินแดง ดินรกร้าง และมีถนนที่ลาดด้วยซีเมนต์เป็นระยะ ละอะไปตามไหล่เขา ระหว่างการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านจะมี หมู่บ้านเผ่าอื่นๆ เป็นระยะ ส่วนหมู่บ้านใหม่ปางค่า หมู่บ้านปางมะโอ หมู่บ้านน้ำเกาะ หมู่บ้านผาซ้อ จะเป็นหมู่บ้านที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บนที่ราบ ติดกับถนนสายหลัก แม้จะมีบางหมู่บ้านที่อยู่

ส่วนลักษณะอากาศ เป็นช่วงที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนมีนาคม ระหว่างการเดินทางผ่านเขา มีอากาศค่อนข้างเย็น แต่พอไปถึงหมู่บ้านเป็นช่วงบ่ายๆ อากาศร้อน และ ตอนเย็นอากาศเย็นและพอดตกคืออากาศหนาว จากการสอบถามผู้เฒ่า กล่าวว่า “ที่นี่ถ้าเป็นช่วงหน้า ร้อนกลางวันก็ร้อนมากเหมือนกัน ส่วนกลางคืนก็เย็นๆ แต่ถ้าเป็นหน้าหนาว ช่วงเวลาดีๆ จะหนาว มากๆ เด็กๆ นะเป็นหวัดตลอดเลย เห็นไหม คนนี้ (หมายถึงหลานที่พามาด้วย) ยังมีไข้กอยู่เลย” ส่วน หน้าฝนการเดินทางค่อนข้างลำบากมาก ดังนั้นลักษณะอากาศของหมู่บ้านทั้ง 9 ก็จะไม่ค่อยแตกต่าง จากหมู่บ้านอื่นๆ ในตัวเมืองมากนัก นั่นคือ มี 3 ฤดูเหมือนกัน แต่ที่แตกต่างจะเป็นอากาศที่หนาวกว่า และเย็นนานกว่า โดยเฉพาะหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนภูเขาสูง

ภาพที่ 4.1 การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้าน

ภาพที่ 4.2 บรรยากาศในหมู่บ้าน

1.2 ลักษณะของประชากร

ลักษณะประชากรของหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 85 จะเป็นชนเผ่า อีวเมี่ยนและอีกร้อยละ 15 เป็นชนเผ่าอื่นๆ เช่น ชนเผ่ามูเซอ ชนเผ่าอาข่าและชนเผ่าอีวเมี่ยนที่มาจาก ประเทศลาว โดยชนเผ่าเหล่านี้จะมาสร้างบ้านเรือนในหมู่บ้านและอีกบางส่วนแต่งงานกับหนุ่มสาวใน หมู่บ้าน ผู้คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ กับเด็กปฐมวัยและเด็กที่ยังเรียนในระดับชั้น ประถมศึกษา ส่วนหนุ่มสาวที่เรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 หากไม่เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นก็จะไปทำงาน ในตัวจังหวัด หรือต่างจังหวัด และต่างประเทศ ส่วนผู้ที่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาจะต้องเข้าศึกษา

ในตัวอำเภอ และตัวจังหวัด ซึ่งจะต้องไปเช่าหอพักอยู่ในเมือง นานๆ ครั้งจะได้กลับบ้าน ผู้เฒ่ากล่าว
ว่า “ในหมู่บ้านมีแต่คนแก่ๆ ทั้งนั้นละคนหนุ่มก็ไปหมด พอมีลูกก็เอาส่งมาให้เลี้ยง ก็ส่งเงินมาเท่านั้น
นานจะกลับมาบ้านที่นี้ ก็ตอนตรุษจีนนั่นแหละ ส่วนคนที่อยู่ต่างประเทศ ก็ต้องไป 2 ปี บ้าง 3 ปี
บ้างตามสัญญาจ้าง” ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของผู้เฒ่าอีกท่านว่า “ลูกไปทำงานได้ 2 ปีละ ปีหน้าจะ
กลับมา ลูกเราก็เลี้ยงให้ เมื่อก่อนนะกว่าจะรู้ข่าว ตอนนั้นมันเร็ว มีโทรศัพท์ เห็นหน้าด้วย ก็ทำให้หาย
คิดถึงได้” ประกอบกับสิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตได้นั้นคือ ประชากรที่อยู่ในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นผู้ปกครอง
รุ่นอายุ 30 ปีขึ้นไป และเด็กเล็กระดับปฐมวัย ส่วนวัยรุ่นจะไม่มีอยู่ในหมู่บ้าน

1.3 ลักษณะทางกายภาพ การสร้างบ้านเรือน

ลักษณะทางกายภาพของการตั้งบ้านเรือนของชนเผ่าอิวเมี่ยน จากทั้ง 9 หมู่บ้าน จะ
แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มหมู่บ้านที่สร้างบ้านเรือนบนภูเขาสูง หรืออยู่บนดอยตามที่เข้าใจ
ส่วนใหญ่จะสร้างบ้านด้วยไม้ไผ่ กล้วยาคา และไม้ มีฐานะตั้งแต่ยากจน จนถึงระดับฐานะปานกลาง และ
สร้างบ้านด้วยกระเบื้อง ซีเมนต์และหลังคาใช้กระเบื้องลอน จะมีฐานที่ร่ำรวยกว่าคนอื่นๆ ซึ่งจะมีไม่
มากนักในแต่ละหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านห้วยแม่เหลี่ยม หมู่บ้านน้ำกิ หมู่บ้านห้วยชมพู หมู่บ้านเลาซีก้วย
และหมู่บ้านขุนแม่หวด ส่วนกลุ่มที่ 2 หมู่บ้านจะตั้งอยู่บนเส้นทางที่มีการเดินทางสะดวกสบาย แม้จะ
ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทาง การสร้างบ้านจึงนิยมใช้หลังคากระเบื้องลอนและบล็อกซีเมนต์ หรือ
ไม้ จะมีฐานะค่อนข้างดีกว่า เช่น หมู่บ้านใหม่ปางค่า หมู่บ้านปางมะโอ หมู่บ้านผาซ้อ และหมู่บ้าน
น้ำเกาะ เพราะทั้ง 4 หมู่บ้านนี้ มีการตั้งบ้านเรือนที่ติดกับถนนสายหลัก มีการเดินทางที่สะดวก แต่
อย่างไรก็ตามในหมู่บ้านก็มีการสร้างบ้านเรือนที่ยังใช้กล้วยาคาและไม้ อยู่บ้างตามแต่ฐานะของแต่ละ
ครอบครัว จะเห็นได้ว่าลักษณะการสร้างบ้าน จะบ่งบอกถึงฐานะของครอบครัว รวมทั้งการอบรมเลี้ยง
ดูเด็ก โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

ภาพที่ 4.3 ลักษณะการสร้างบ้านเรือนของชนเผ่าอิวเมี่ยน

1.4 ลักษณะการประกอบอาชีพ

ด้วยสภาพแวดล้อมที่โอบล้อมไปด้วยภูเขาจึงทำให้ชนเผ่าอิวเมียนในอดีตประกอบอาชีพด้วยการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เนื่องจากในอดีตนั้นชนเผ่าอิวเมียนยังไม่มีความรู้รวมทั้งเทคโนโลยีในการเพาะปลูก จึงทำให้ชนเผ่าอิวเมียนประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักเพื่อเลี้ยงชีพ และจำหน่ายบ้าง อาชีพที่ชนเผ่าอิวเมียนทำมาหาเลี้ยงชีพ นั่นคือการปลูกข้าว ปลูกฝิ่น ทำสวนลั่นจี่ และทำไร่เลื่อนลอย

ในปัจจุบันชาวชนเผ่าอิวเมียนมีความรู้ความเข้าใจในการเลือกประกอบอาชีพมากขึ้นรวมทั้งเข้าถึงเทคโนโลยีต่างๆ เช่น เครื่องทุนแรง สารเคมี อาหารเสริมพืช ความรู้และเทคนิคการผลิตที่หลากหลาย จึงทำให้ชาวชนเผ่าอิวเมียนมีการประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้หลักให้กับครอบครัว การประกอบอาชีพของชนเผ่าอิวเมียน จากการสอบถามและการสังเกต ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 จะประกอบอาชีพ ทำสวนลั่นจี่ สวนกาแฟ และทำไร่ข้าวโพดและปลูกข้าวไร่ โดยบริเวณสวนหรือไร่ก็จะอยู่ล้อมรอบ หมู่บ้านบ้างก็อยู่ห่างไกลจากหมู่บ้าน และบ้างก็อยู่ใกล้ๆ ขึ้นอยู่กับการจัดจอบตั้งแต่การมาตั้งบ้านเรือนใหม่ๆ ประกอบอาชีพ ค้าขาย เช่น ขายน้ำเต้าหู้ ขายข้าวต้มปลา เป็นต้น ร้อยละ 10 และอีกร้อยละ 10 รับจ้างทั่วไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ ในหมู่บ้านจึงมีผู้ประกอบการที่ค่อนข้างมีอายุมากเป็นผู้เลี้ยงดูเด็ก บางคนเป็นพ่อแม่ และบางคนไม่ใช่พ่อแม่ กล่าวคือ ต้องประกอบอาชีพต่างจังหวัดหรือต่างประเทศก็จะส่งลูกมาให้ผู้เป็นปู่ย่าหรือตายายเป็นผู้เลี้ยงดูเด็กแทน หรือบางคนที่มีอาชีพค้าขายต้องออกจากบ้านไปหลายวัน ก็จะฝากลูกไว้กับผู้เฒ่าผู้แก่ในครอบครัว ดังนั้น การประกอบอาชีพของชนเผ่าอิวเมียนส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก นั่นคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพทำสวนทำไร่ มีโอกาสในการอยู่กับลูก ดูแลลูกได้มากกว่าประกอบอาชีพอื่นๆ

1.5 สาธารณูปโภคและเทคโนโลยี

ด้านสาธารณูปโภค และเทคโนโลยี ถือว่ามีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันนี้มาก เช่นเดียวกับหมู่บ้านชนเผ่าอิวเมียน แม้บางหมู่บ้านจะอยู่ห่างไกล ระยะเวลาไม่สะดวกสบาย แต่ในทุกๆ หมู่บ้านจะมีสาธารณูปโภคและเทคโนโลยีเข้าถึง จึงทำให้สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยอย่างรวดเร็วทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย และการเลี้ยงดูเด็ก สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความเจริญทางด้านสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า โทรทัศน์ โทรศัพท์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ เข้ามามีบทบาทเมื่อช่วง 20 ปีก่อน (พ.ศ. 2538 – 2558) ส่วนคอมพิวเตอร์ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ (อินเทอร์เน็ต) เข้ามามีบทบาทเมื่อ 5 ปีก่อน (พ.ศ. 2548 – 2553) สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นความจำเป็นที่ครอบครัวต้องดิ้นรนเพื่อแสวงหามาครอบครองและสนองต่อความต้องการ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ลูกหลานมีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกับชุมชนอื่นๆ เพราะมีส่วนทำให้เด็กๆ ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านของภาษาไทยกลางที่พัฒนาได้เร็วกว่าปกติ แม้จะหลายหมู่บ้านที่มีการเดินทางค่อนข้างลำบาก ถนนที่เข้าสู่หมู่บ้านจะเป็นถนนดินลูกรังในช่วงฤดูฝนถนนจะแฉะ การสัญจรเป็นไปด้วยความยากลำบากก็ตาม ทุกหมู่บ้านจะมีไฟฟ้าใช้ มีสัญญาณโทรศัพท์มือถือ แต่อาจจะไม่มีสัญญาณเป็นบางจุดๆ จึงทำให้มีความสะดวกสบายในการสื่อสารกับสังคมภายนอก ทันท่วงทีเหตุการณ์ต่างๆ มากขึ้น

สำหรับสินค้าอุปโภค บริโภค เช่น สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ผงซักผ้า เกลือ น้ำมันพืช อาหารแห้งและเสื้อผ้าต่างๆ ในอดีตจะไปซื้อมาจากตัวอำเภอต่างๆ ครั้ง ในปัจจุบันมีความสะดวกมากขึ้น เพราะมีร้านค้าในชุมชน ตลาดนัดตามหมู่บ้านใกล้เคียง และสามารถหาซื้อได้จากห้างสรรพสินค้า ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชนในแง่ของความสะดวกสบาย โดยเฉพาะการซื้อสินค้าประเภทนมและสินค้าอุปโภคอื่นๆ ที่ใช้ในครัวเรือน แต่ในอีกด้านหนึ่งเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในครอบครัว สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ปกครอง ที่ว่า “เมื่อสมัยก่อนนะเรายังไม่กินขนมเลย นานๆ ได้กินที แต่เดี๋ยวนี้ แปบๆ ก็จูงมือเราไปร้านค้าละ วันหนึ่งก็หลายบาทนะ ถ้าไม่พาไปก็ร้องไห้ ทำใจได้ละ ลูกคนอื่นกิน เขาก็อยากกิน”

จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน กล่าวว่า สถานที่สำคัญที่มีส่วนช่วยให้ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนในแต่ละหมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต คือ โรงเรียน สถานือนามัย (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื่องมาจากอดีตนั้นโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนน้อยมาก ผู้ชายจะมีโอกาสในการเล่าเรียนมากกว่าผู้หญิง เนื่องจากผู้หญิงต้องเป็นแม่ศรีเรือน อีกทั้งโรงเรียนยังอยู่ไกล บางแห่งต้องเดินไปเรียนวันละหลายกิโลเมตร แต่ตอนนี้สะดวก มีรถยนต์ในการเดินทางไปโรงเรียน โดยเฉพาะ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงทำให้เด็กๆ มีโอกาสในการเล่าเรียนมากขึ้นและผู้ใหญ่ได้เห็นความสำคัญของการศึกษาจึงให้ผู้หญิงมีโอกาสเรียนเท่าเทียมกับผู้ชาย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนมีการพัฒนาตนเองได้อย่างเท่าเทียมคนพื้นราบ ผู้ปกครองกล่าวว่า “เมื่อก่อนนะ 5 ขวบถึงจะได้เข้าอนุบาลน้อ เราก็เลี้ยงเขาถึง 5 ปี เวลาไปสวนก็ต้องเอาไปด้วย แต่ตอนนี้สบายละ ตั้งแต่มีศูนย์เด็กเล็กนะ ตอนเช้าก็ไปส่ง – เย็นก็ไปรับ เหมือนมีคนช่วยเราดูแล ใหม่ๆ ก็ร้องไม่ยอมไป แต่ตอนนี้ไม่ยอมกลับบ้านเลย และรู้สึกว่าเขาเก่งขึ้นเลยนะ กลับมากก็ทอ กอ เอ้ย กอ ไก่ ให้ฟัง” สังเกตจากสีหน้าผู้ปกครอง มีความสุขมากในการพูดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่มีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระในการดูแลเด็กๆ ได้มากขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แม้สาธารณูปโภคและเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทสำคัญมากไหน ในแง่ของการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และในการทางกลับกัน เทคโนโลยีก็ส่งผลเสียกลับผู้ปกครองได้เช่นกัน นั่นคือ เรื่องของภาระทางด้านค่าใช้จ่ายที่ต้องมีมากขึ้น และความเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย จุนเจือ ร่วมแรงร่วมใจ ก็ลดลงตามสังคมที่เปลี่ยนไป เช่นกัน

2. ด้านประเพณี และวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต

ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนเป็นชนเผ่าที่มีประเพณี วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีการสืบทอดวิถีปฏิบัติต่อกันมาอย่างยาวนาน บางส่วนได้ผ่านการปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคม การดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไป อย่างไรก็ตามชนเผ่าอ้าวเมี่ยนก็ยังดำเนินชีวิตภายใต้กรอบ ประเพณี วัฒนธรรมอย่างเคร่งครัด สมาชิกในสังคมมีข้อที่พึงปฏิบัติและข้อห้ามในการกระทำอยู่มาก การละเมิดจารีตประเพณี จะเป็นการนำมาซึ่งความอับมงคลและถือเป็นการกระทำผิดต่อเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ แม้กาลเวลาและยุคสมัยจะเปลี่ยนไปมากเท่าใด ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งประเพณีพิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆ อย่างเหนียวแน่น จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณี วัฒนธรรม ของแต่ละหมู่บ้าน ได้ให้ข้อมูลที่ตรงกันว่า ประเพณี และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใน

แต่ละหมู่บ้านจะมีจุดประสงค์เดียวกันและเกิดขึ้นในช่วงวันเวลาที่ตรงกันกัน แต่ที่แตกต่างกันคือในด้านของลักษณะ และรูปแบบการจัดกิจกรรมเท่านั้น จากการศึกษาข้อมูลทำให้ทราบว่าในแต่ละปีชนเผ่าอ้าวเมียนแต่ละหมู่บ้านมีประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ดังนี้

- วันขึ้นปีใหม่ (เจ็ย เซียง เหยียง)
- วันกรรม (กิง)
- วันเซงเม้ง
- วันสารทจีน (เจ็ย เจียบ ผุย)
- กิจกรรมกีฬาอ้าวเมียนสัมพันธ์

2.1 วันขึ้นปีใหม่ (เจ็ย เซียง เหยียง)

หลังจากที่ปีเก่าได้ผ่านพ้นไปแล้ว ชนเผ่าอ้าวเมียนจะมีประเพณีฉลองปีใหม่ (เจ็ย เซียง เหยียง) ซึ่งจะเกิดขึ้นทุกๆ ปี เช่นเดียวกับชนเผ่าอื่นๆ แต่เนื่องจากเผ่าเมียนใช้วิธีการนับ วัน เดือน ปีแบบจีน ดังนั้นการฉลองปีใหม่จึงเริ่มพร้อมๆ กับคนจีน ซึ่งตรงกับ “วันตรุษจีน” ภาษาเมียนเรียกว่า “เจ็ยฮย้ง” ก่อนที่จะถึงประเพณี เจ็ยฮย้ง ชนเผ่าอ้าวเมียนแต่ละครัวเรือนจะต้องเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นทั้งของใช้ส่วนตัวและในครัวเรือนให้เรียบร้อยก่อน เพราะเมื่อถึงวันขึ้นปีใหม่แล้วจะมีกฎข้อห้ามหลายอย่างที่เผ่าเมียนยึดถือและปฏิบัติกัน โดยเฉพาะเด็กๆ จะมีความสุขมาก เพราะเป็นช่วงเวลาที่จะได้ใส่เสื้อผ้าใหม่ที่พ่อแม่เย็บให้ ได้มีโอกาสใส่ชุดชนเผ่า และเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นต่างๆ มากมาย สิ่งที่ชนเผ่าอ้าวเมียนต้องเตรียมก่อนจะเริ่มเข้าสู่ปีใหม่ นั่นคือ

2.1.1 การทำความสะอาดบ้านและเครื่องนอน เครื่องใช้ เก็บกวาดบริเวณรอบๆ จัดให้เป็นระเบียบ รวมถึงการนำเครื่องนอน เสื้อผ้า มาซักให้สะอาด ในอดีตนั้น ผู้ปกครองชนเผ่าอ้าวเมียนจะพาลูกไปอาบน้ำขัดซีโคล เพราะชนเผ่าอ้าวเมียนเชื่อว่า เมื่อเริ่มเข้าสู่ปีใหม่อะไรก็จะเจอสิ่งดีๆ

2.1.2 อาหารสัตว์ เช่น หยกกล้วย กล้วย ข้าวโพด รำข้าว สำหรับเลี้ยงหมู เลี้ยงวัวและสัตว์เลี้ยงอื่นๆ ด้วยวิถีชีวิตของชนเผ่าอ้าวเมียนจะต้องเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ มากมาย ในแต่ละครอบครัวก็จะเลี้ยง หมู ไก่ ไข่สำหรับประกอบพิธีกรรมต่างๆ สำหรับการเตรียมอาหารสัตว์นั้น เชื่อว่า หากไม่มีการเตรียมอาหารสัตว์เมื่อถึงเวลาทำไร่ จะมีวัชพืชขึ้นมากทำให้ได้ผลผลิตไม่ดีหรือไม่พอกิน ประกอบกับในช่วงปีใหม่เป็นช่วงเวลาแห่งการเฉลิมฉลองจะไม่มีเวลาในการเตรียมอาหารสัตว์ แต่ปัจจุบันวัฒนธรรมเหล่านี้ได้เลือนหายไปบ้างแล้ว โดยเฉพาะหมู่บ้านที่ตั้งอยู่แหล่งชุมชนมากๆ ส่วนในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล เช่น หมู่บ้านห้วยแม่เหลี่ยม จังหวัดเชียงราย วัฒนธรรมนี้ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ การเก็บเชื้อเพลิง เช่น ฟืน สำหรับหุงต้ม ชนเผ่าอ้าวเมียนเชื่อว่าถ้าไปตัดฟืนในวันขึ้นปีใหม่ จะทำให้ในบ้านมีตัวบุงมาก จึงต้องเตรียมให้พร้อมก่อนปีใหม่ ซึ่งในหลายๆ ครอบครัวก็ยังคงรักษาวรรณธรรมนี้ แต่ปัจจุบันนี้จากการสังเกต ส่วนใหญ่จะใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าและใช้แก๊สสำหรับการหุงต้มแล้ว ส่วนการเก็บฟืนจะเก็บมาสำหรับการจัดพิธีกรรมใหญ่ๆ เช่น การประกอบพิธีกรรมใหญ่ๆ พิธีแต่งงาน พิธีบวช เนื่องจากต้องใช้เชื้อเพลิงในปริมาณมาก

2.1.3 ขนม (ฉั้ว) สำหรับไหว้บรรพบุรุษ และรับประทานในวันขึ้นปีใหม่จะประกอบด้วย ข้าวคลุกงา (ฉั้ว โจง) ทำมาจากข้าวเหนียวใส่งาคั่ว ใส่เกลือเล็กน้อย แล้วนำไปตำด้วยครกตำข้าว ขนาดใหญ่ จากนั้นนำมาปั้นเป็นวงกลมแบนๆ ขนมนี้จะเริ่มทำในเช้าของวันสิ้นปีเก่า ซึ่งตรงกับวันสุดท้ายของปี ก่อนที่จะขึ้นปีใหม่ ในการทำขนม (ฉั้ว โจง) คนเผ่าอิวเมี่ยนจะมาทำรวมกันในบ้านที่มีครกตำข้าว โดยร่วมแรงร่วมใจในการตำข้าว ส่วนเด็กๆ จะมีความสุขมาก แม้จะไม่มีส่วนร่วมในการตำก็ตามแต่จะวิ่งเล่นบริเวณรอบๆ และมานั่งดูอยู่ห่างๆ

2.1.4 เนื้อสัตว์ (อ้อ) ในการเตรียมเนื้อสัตว์ส่วนมากเกิดจากที่แต่ละครอบครัวจะฆ่าสัตว์เพื่อบูชาบรรพบุรุษ ก่อนเข้าสู่ปีใหม่มีทั้งหมูและไก่ เมื่อถึงวันขึ้นปีใหม่ จะไม่ฆ่าสัตว์ เพราะเชื่อว่า การฆ่าสัตว์ในปีใหม่ จะทำให้การเลี้ยงสัตว์ไม่ดี จะทำให้เกิดโรคต่างๆ แก่สัตว์ ซึ่งในการฆ่าสัตว์นี้เด็กส่วนมากจะชอบดู ไม่ว่าจะเป็กรับประทาน และการฆ่าแต่ละ เด็กๆ จะเข้าใจเพียงว่าฆ่าเพื่อทำพิธีกรรมจากการสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่ไม่ได้บอกว่าที่ฆ่าเพราะอะไร มีเหตุผลอะไรมากกว่านั้นไหม ส่วนเด็กๆ ก็ยังไม่ได้สนใจไปมากกว่าจะรอเอากะเพาะของหมูมาเป่าแล้วทำเป็นลูกบอลเล่นกับเพื่อน

2.1.5 ไข่ย้อมสีแดง (จี เจา ลี) ทำมาจากไข่ไก่ ที่นำไปต้ม แล้วนำมาย้อมสีผสมอาหารสีแดง จะทำกันในเช้าของวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งเปรียบเสมือนของขวัญมอบให้กับเด็กในครอบครัวของตนเองญาติพี่น้องและผู้คนที่มาเยี่ยมเยียนครอบครัวของตน ซึ่งถือเป็นสิริมงคล และสิ่งที่ดี เมื่อเด็กๆ ได้รับไข่แดงแล้วก็จะทำชะลอมใส่ไข่แล้วแขวนไว้ที่คอ แล้วนำไปอวดเพื่อนๆ หรือบางคนก็นำไปแลกกับเพื่อนหรือบางคนพอได้ก็แกะรับประทานเลย

2.1.6 ประทัด (เจย์เบ่ว) คนเผ่าอิวเมี่ยนจะซื้อเก็บไว้และใช้จุดในวันที่เริ่มเข้าสู่ปีใหม่ คือหลังเที่ยงคืนของวันสิ้นปี จุดเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวเป็น การแสดงความยินดีที่ปีเก่าได้ผ่านพ้นไปด้วยดีและต้อนรับปีใหม่ที่กำลังจะมาถึง หากครอบครัวไหนตื่นตื่นมาจุดประทัดก่อนแสดงว่า เป็นครอบครัวที่ขยัน ฉะนั้น หลังเที่ยงคืนของสิ้นปี เริ่มปีใหม่จะได้ยินเสียงประทัดดังกระหึ่มไปทั่วหมู่บ้าน โดยเฉพาะเด็กจะชอบมากที่จะมีโอกาสได้เล่น จากการสัมภาษณ์ ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะให้เด็กเล่นได้แต่ต้องอยู่ในความดูแลและใช้ไม้ยาวๆ ในการจุดประทัด

สิ่งเหล่านี้คือสิ่งสำคัญที่คนเผ่าอิวเมี่ยนแต่ละหมู่บ้านจะต้องเตรียม เพื่อต้อนรับปีใหม่แต่ด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลง การเตรียมสิ่งของเพื่อต้อนรับปีใหม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับความสะดวกของแต่ละครอบครัว บางครอบครัวอาจจะเตรียมมากกว่านี้ บางครอบครัวไม่สะดวกเรื่องเงินทอง ก็เตรียมเท่าที่ทำได้ เนื่องจากในวันปีใหม่นี้จะเป็นวันที่ญาติพี่น้องมีโอกาสได้กลับมาเจอกัน ซึ่งบางคนแต่งงานแยกครอบครัวออกไป หรือออกไปทำงานต่างจังหวัดก็จะพากันกลับมาเยี่ยมพ่อแม่และญาติพี่น้องของตนเอง ซึ่งเป็นการพบปะสังสรรค์และทำพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษร่วมกัน “เสียงเมี้ยน” พิธีกรรมนี้จะเริ่มในวันส่งท้ายปีเก่าและต้อนรับปีใหม่ที่กำลังจะมาถึง เป็นการแสดงความขอบคุณแก่วิญญาณบรรพบุรุษที่ได้คุ้มครองดูแลเราในรอบปีที่ผ่านมาด้วยดี หรือบางครอบครัวที่มีการขนานเอาไว้ก็จะมาทำพิธีแก้บนและเซ่นไหว้กันในวันนี้ เริ่มวันขึ้นปีใหม่แต่ละครอบครัวจะตั้งตั้งแต่เที่ยงคืนของวันส่งท้ายปีเก่า เพื่อมาจุดประทัดต้อนรับปีใหม่เพื่อเป็นสิริมงคลให้แก่ครอบครัวและเฉลิมฉลองปีใหม่ซึ่งคนเผ่าอิวเมี่ยนเชื่อว่า ครอบครัวไหนที่ตื่นมาจุดประทัดหลังเที่ยงคืนจะทำให้เป็นคนขยันตลอดปีใหม่ และเวลาประมาณ 05.00 นาฬิกา ผู้ปกครองจะปลุกให้เด็กๆ ตื่นนอนเพื่อไปประกอบพิธีสวดสปีปีใหม่

“ป้ายฮยั้ง” ซึ่งการป้ายฮยั้ง นี้เด็กๆ จะต้องไปที่ประกอบพิธีที่บ้านของคนที่เขาทำพิธีลุยไฟ (บ่วนโด่ง) ซึ่งจะเกิดในช่วงเย็น เป็นพิธีเซ่นไหว้ต่อบรรพบุรุษ มีความหมายว่าปีเก่าได้ผ่านพ้นไปแล้ว สิ่งที่ไม่ดีต่างๆ ก็ขอให้หมดหรือผ่านไป เริ่มปีใหม่แล้วขอให้ให้มีแต่สิ่งที่ดี การดำรงชีวิตสะดวกราบรื่นไม่มีปัญหาอุปสรรค การทำมาหากินให้ได้ผลผลิตดีพอเพียงกับบริโภค ไม่เป็นโรค หรือไม่มีแมลงต่างๆ มารบกวนพืชไร่ พิธีบ่วนโด่งนี้ในแต่ละปีจะทำเพียงไม่กี่ครอบครัว และหมุนเวียนกันไปตามแต่ละครอบครัวที่จะสะดวกในการประกอบพิธีกรรม บางครั้งก็มีการทำเป็นสายตระกูลหรือเครือญาติ โดยจะไปทำพิธีที่บ้านเดียวกับบ้านของญาติอาวุโสที่เป็นเครือญาติเดียวกันและเป็นหลักในด้านพิธีกรรมหรือผู้นำด้านพิธีกรรมของแต่ละสายตระกูล ซึ่งจะมีหิ้งบูชาบรรพบุรุษแตกต่างออกไปจากคนอื่นคือ หิ้งบูชาจะมีลักษณะเป็นศาลเจ้า “เมี่ยน เตี้ย หลง” ส่วนคนอื่นต่างๆ ไปจะมีหิ้งบูชาธรรมดาที่เรียกกันว่า “เมี่ยนป้าย” ซึ่งเด็กๆ ก็จะไปเดินทางไปบ้านที่ประกอบพิธีกรรม ป้ายฮยั้ง นี้ด้วยการไปคารวะที่หน้าหิ้งบูชาบรรพบุรุษตามหมอผีบอก จากนั้นก็จะไปเก็บก้อนหินจากลำธารหรือบริเวณรอบๆ นำมาเก็บไว้ในบ้านที่ประกอบพิธีกรรมชาวชนเผ่าอิวเมี่ยนเชื่อว่า ก้อนหินนี้จะแทนเงินทอง หากมีผู้คนมาร่วมกันเก็บได้มากเท่าใด ในปีนั้นก็จะมีเงินทองมากเท่านั้น และเมื่อป้ายฮยั้งเสร็จเด็กๆ ก็จะได้ไข่แดง (จี เจ้า ลี) คือไข่ไก่ที่ต้มแล้วย้อมสีแดง และอั้งเปา เป็นของขวัญในวันปีใหม่ ซึ่งทุกครอบครัวจะมีการทำไข่แดงเพื่อให้ลูกหลาน มีการถักเป็นชะลอมใส่ไข่คล้องไว้ที่คอ เพื่อความสวยงามแล้วแจกให้ลูกๆ หรือญาติพี่น้องที่มาร่วมงานด้วย

เมื่อการสังสรรค์ผ่านไปพอถึงช่วงเย็นพ่อแม่ก็จะพาเด็กๆ ไปดูพิธีลุยไฟ (บ่วนตง) บ้านที่เด็กๆ ไป ป้ายฮยั้ง เป็นการเรียนรู้พิธีกรรมของเด็กๆ ซึ่งเด็กๆ ยังไม่เข้าใจความหมายว่า เพราะอะไรจึงต้องมีการประกอบพิธีกรรมลุยไฟ จากการสัมภาษณ์ว่า ผู้ปกครองก็จะบอกเด็กว่าพาไปดูการลุยไฟ แต่ไม่ได้บอกว่าเพราะอะไรจึงต้อง ป้ายฮยั้ง และบ่วนตง ในช่วงปีใหม่ เพราะเชื่อว่าเด็กยังไม่เข้าใจ เนื่องจากพิธีกรรมบางอย่างเป็นเรื่องราวที่ซับซ้อน และมีที่มาและที่ไปของการประกอบพิธีกรรมนั้น เมื่อเด็กโตขึ้นจะเข้าใจเอง โดยเฉพาะเด็กผู้ชายจะต้องเรียนรู้พิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้มากกว่าเด็กผู้หญิง จึงทำให้ผู้วิจัยมองย้อนกลับมาที่ตนเองว่า นี่คือเหตุผลที่ตนเองในฐานะเป็นชนเผ่าอิวเมี่ยนแต่ไม่ทราบเรื่องราวของพิธีกรรมอะไรเลย เพียงเพราะตนเองเป็นผู้หญิงจึงไม่ได้รับการถ่ายทอดมากเท่าที่ควร

ภาพที่ 4.4 การย้อมไข่แดงของเด็กชนเผ่าอิวเมี่ยน

ภาพที่ 4.5 ไข่แดงและอั้งเปาวันขึ้นปีใหม่

2.2 วันกรรม (กึ่ง)

วันกรรม หรือภาษาชนเผ่าอิวเมียน เรียกว่า กึ่ง คือ วันที่ถูกกำหนดขึ้นตามความเชื่อของบรรพบุรุษ เกี่ยวกับข้อห้ามที่ห้ามกระทำบางอย่าง ซึ่งมีการยึดถือและปฏิบัติต่อๆ มาจนถึงปัจจุบัน วันกรรมจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ขึ้นปีใหม่เป็นต้นไป วันกรรมนี้ชนเผ่าอิวเมียนจะหยุดงานหรือไม่ทำกิจกรรมบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมนั้นๆ ชนเผ่าอิวเมียนมีวันกรรมหลายวันและมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป ตามสิ่งที่ชนเผ่าอิวเมียน เรียกว่า กึ่ง การกึ่งของชนเผ่าอิวเมียนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเด็ก คือ

2.2.1 วันกรรมเสือนอน (กึ่ง ตะ ม่าว ป่วย) เป็นวันกรรมที่เสือนอนหลับ เพราะฉะนั้นไม่มีการกระทำใดเสี่ยงต่อบทกวนเสือนอน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสียงที่ตั้ง การขับรถ หรือการไปไร่ ไปสวน เพราะเชื่อว่า หากไม่ถือปฏิบัติจะเกิดผลเสียหายต่อสัตว์เลี้ยงและทรัพย์สินจะมีการขอให้วิญญาณทั้งหมดตลอดจนวิญญาณบรรพบุรุษช่วยดูแลเสีย ไม่ให้มารบกวนชีวิตและทรัพย์สินของชาวบ้าน ส่วนเด็กๆ จะไม่เข้าใจความหมายว่าทำไมต้องพูดค่อยๆ ห้ามวิ่งเล่น

2.2.2 วันกรรมเสือดิน (กึ่ง ตะ ม่าว ย่าง เจ้า) เป็นวันถัดมาจากวันกรรมเสือนอน ในวันนี้นชนเผ่าอิวเมียนก็ยังเชื่อเหมือนวันกรรมเสือนอน นั่นคือ ไม่ส่งเสียงดังที่รบกวน พร้อมกับขอให้เทพสิ่งศักดิ์สิทธิ์บันดาลให้เสือดินทางไปหากินที่อื่น

2.2.3 วันกรรมมีด (กึ่ง หยุ) เป็นวันกรรมที่หยุดงานในไร่นา หรือการกระทำที่ต้องใช้ของมีดคม ชนเผ่าอิวเมียนเชื่อว่า หากมีการใช้ของมีคมในวันนี้ จะทำให้เกิดอุบัติเหตุจากของมีคมอยู่เรื่อยๆ ส่วนเด็ก ๆ จะไม่มีโอกาสใช้มีดหรือเล่นของมีคมเลย

2.2.4 วันกรรมพายุ (กึ่ง จย่าว) เป็นวันกรรมที่ชนเผ่าอิวเมียนจะหยุดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสียงดัง การไปไร่ ไปสวน เพราะเชื่อว่า จะไม่มีพายุมาพัดทรัพย์สินเสียหาย พืชผักที่ปลูกก็จะมีโดนพายุทำลาย

ในวันกรรม หรือ กึ่งนี้ เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเด็กชนเผ่าอิวเมียนนั่นก็คือ เมื่อถึงวันกรรมต่างๆ ผู้ปกครองชาวชนเผ่าอิวเมียนจะคอยบอกลูกหลานให้เห็นถึงความสำคัญของวันกรรม โดยเฉพาะในวันกรรมที่สำคัญมากๆ เช่น วันกรรมเสือนอน วันกรรมเสือดิน และวันกรรมพายุในวันนี้นั้น เด็กๆ จะไม่ได้เล่นและห้ามส่งเสียงดัง ซึ่งเด็กๆ ไม่เข้าใจและฝันคำบอกของผู้ใหญ่เสมอๆ เพราะคิดว่าเป็นการห้ามของผู้ใหญ่เท่านั้น เด็กๆ ก็วิ่งเล่นตามปกติแต่ก็จะโดนผู้ปกครองคอยปรามอยู่ตลอดเวลา จนบางครั้งผู้ปกครองต้องบอกว่า “เสียงดังนะ เดี่ยวเสื่อจะออกมาจับกินเลย” ซึ่งเด็กยังไม่รู้เลยว่าเสื่อมีจริงไหมและยังไม่เคยเห็น แต่ส่วนใหญ่ก็จะเชื่อ เพราะความกลัว แต่เด็กๆ ยังไม่เข้าใจว่าเพราะอะไรผู้ปกครองจึงต้องห้ามเพราะยังเล็กเกินกว่าที่จะเข้าใจแต่ผู้ปกครองก็คาดหวังว่าเมื่อโตขึ้นเด็กจะเข้าใจและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

2.3 วันเซงเม้ง (ซิ่งเม้ง)

วันเซงเม้ง จะตรงกับเดือนเมษายน ของทุกปี ก่อนวันสงกรานต์ ซึ่งในแต่ละปีจะเกิดขึ้นไม่ตรงกัน เป็นวันที่ชนเผ่าอิวเมียนเชื่อว่า เป็นวันที่ดีสะอาดเรียบร้อย มาจากคำว่า ซิ่งเม้ง ที่มีความเชื่อว่า วันนี้วิญญาณบรรพบุรุษจะกลับมาเยี่ยมหลุมฝังศพ ดังนั้น ลูก หลานจะต้องไปทำความสะอาด

บริเวณหลุมฝังศพที่จะมีวิญญาณบรรพบุรุษมาเยือน ลูกหลานจึงมีการประกอบพิธีกรรม เผากระดาษเงิน กระดาษทองและกระดาษของชนเผ่าอิวเมียน มีการเตรียมอาหารคาว หวาน ผลไม้ เหล้า น้ำดื่ม ไปเช่นไหว้ที่ฝังกระดูกของบรรพบุรุษ พร้อมกับทำความสะอาดบริเวณรอบ ซึ่งบางที่จะทำการสร้างหรือทาสีใหม่ที่ฝังกระดูกหรือฝังศพของผู้ล่วงลับที่ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่เด็กๆ จะได้แสดงออกถึงความเคารพต่อบรรพบุรุษ

2.4 วันสารทจีน (เจี๋ย เจียบ เฟย)

วันสารทจีน (เจี๋ย เจียบ เฟย) ชนเผ่าอิวเมียนเรียก “เซียดหล่าเจียบเฟย” ซึ่งตรงกับวันที่ 14 และวันที่ 15 เดือน 7 ของการนับแบบเมียน วันเซียดหล่าเจียบเฟยของชนเผ่าอิวเมียน จะมี 2 วัน คือ วันที่ 14 หรือที่เรียกว่า (เจียบเฟย) และวันที่ 15 เรียกว่า (เจียบหิม) เป็นวันที่ชนเผ่าอิวเมียนจะต้องเตรียมการห่อขนม ที่เรียกว่า ฉั่ว เจีเยะ และ ฉั่วหย่ง เพื่อประกอบพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ตามความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ จะเป็นวันที่เทพเจ้า เทวดา วิญญาณบรรพบุรุษ นำขนม อาหาร ไก่ เหล้า ผลไม้ ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม มาเฉลิมฉลองครั้งยิ่งใหญ่ อีกทั้งยังเป็นการทำบุญ มีการอภัยโทษ แก่ดวงวิญญาณต่างๆ ให้เป็นอิสระ ลูกหลานจะต้องทำพิธีบวงสรวงเผากระดาษ (เจียก่อง) กระดาษทองที่พับเป็นรูปเรือ ทองแท่ง กระดาษนี้จะแทนเงินที่วิญญาณบรรพบุรุษนำไปในอีกภพ ชนเผ่าอิวเมียนเชื่อว่า วิญญาณบรรพบุรุษจะได้คุ้มครองดูแลลูกหลานให้อยู่ดี มีสุข วัน เจี๋ย เจียบ เฟย (วันสารทจีน) นี้เด็กชนเผ่าอิวเมียนจะมีบทบาทในการช่วยพับกระดาษ เผากระดาษให้กับบรรพบุรุษ ในระหว่างการทำพิธี เด็กได้ห่อขนมที่เรียกว่า ฉั่ว เจีเยะ คือ การนำข้าวเหนียวคลุกกับผงซีเถ้าที่ได้จากการเผาฟางข้าว จากนั้นห่อด้วยใบที่เป็นลักษณะเฉพาะ ใบห่อขนมชนิดนี้ เรียกว่า ฉั่ว น่อม ตรงกลางมีไส้หมูสามชั้นหั่นเป็นชิ้นผัดกับขิง เกลือ มีลักษณะยาวๆ และมัดด้วยดอกระปรมาณ 6 เส้น นำไปต้มในน้ำให้สุก ส่วนอีกขนมเรียกว่า ฉั่ว ก้วย ทำมาจากข้าวเหนียวที่ผสมกับน้ำกลั่นมาจากผงซีเถ้า จะออกสีเหลืองๆ เมื่อคลุกกับข้าวเหนียว ห่อด้วยใบของดอกอ้อ ห่อคล้ายๆ บะจ่าง เป็นรูปทรงสามเหลี่ยม สำหรับไส้เหมือนกับ ฉั่ว เจีเยะ นำไปต้มด้วยวิธีเดียวกัน เมื่อสุกแล้วจะนำมาประกอบพิธีอย่างละ 8 ห่อ เป็นขนมที่ผู้ปกครองบอกว่า “เด็กๆ ชอบกิน เพราะไม่มีขายในร้านค้าชุมชน และนานๆ จะได้กิน ดังนั้น เด็กๆ จะชอบมาก เวลาที่ห่อขนม หากไม่สามารถห่อได้ก็จะมานั่งเฝ้าไม่ยอมห่าง เป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของชนเผ่าอิวเมียนที่จะซึมซับไปกับเด็กอย่างไม่รู้ตัว”

ภาพที่ 4.6 การจัดโต๊ะและการประกอบพิธีกรรมในวันสารทจีน (เจีย เจียบ เปย)

2.5 กิจกรรมกีฬาอ้วเมียนสัมพันธ์

กิจกรรมกีฬาอ้วเมียนสัมพันธ์ จะเกิดขึ้นหลัง วันปีใหม่ของชนเผ่าอ้วเมียน ส่วนวันเวลาจะไม่เหมือนกันในแต่ละปี เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมาได้ไม่นานนัก มีจุดประสงค์คือ สร้างความสัมพันธ์ให้กับชนเผ่าอ้วเมียน ที่กระจายอยู่ในแต่ละจังหวัดมีโอกาสได้มาพบปะ สังสรรค์ กิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นการแข่งขันกีฬาทั่วไป และกีฬาพื้นบ้านของชนเผ่าอ้วเมียน มีการแต่งกายด้วยชุดชนเผ่าอ้วเมียนมีการแสดงดนตรีวัฒนธรรมต่างๆ ของชนเผ่าอ้วเมียน โดยจะมีเจ้าภาพจัดงานที่หมุนเวียนกันไปในแต่ละจังหวัด เด็กๆ ชนเผ่าอ้วเมียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายด้วยชุดชนเผ่า ในการเดินขบวน เป็นผู้ร่วมแสดงวัฒนธรรม และได้เรียนรู้วัฒนธรรมต่างๆ จากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ที่มารวมตัวกัน

3. ด้านพิธีกรรมและความเชื่อในการตั้งครุฑ การคลอดบุตร และการดูแลหลังคลอดบุตร

มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิตและการสืบทอดเผ่าพันธุ์ วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละคนในแต่ละกลุ่มหรือในแต่ละชาติพันธุ์ ว่าเป็นอย่างไร และแตกต่างในเรื่องใดบ้าง เช่น ด้านภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิต ตลอดจนการแสดงการเล่นต่างๆ ทำให้คนแต่ละกลุ่มเกิดความรัก ความผูกพัน และความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนรวมถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกันบนพื้นฐานของความเชื่อ พิธีกรรม เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม และหลักปฏิบัติที่สืบทอดกันมา จะกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิถีชีวิตในการอบรมเลี้ยงดูเด็กชนเผ่าอ้วเมียน ดังนี้

3.1 พิธีกรรมและความเชื่อในการสร้างครอบครัว

3.1.1 การไปมาหาสู่ของหนุ่มสาว

ชาวชนเผ่าอิวเมียนไม่มีการห้ามในการไปมาหาสู่กันของหนุ่มสาว มีอิสระในการไปมาหาสู่กันระหว่างหนุ่มสาวที่ชอบพอกัน เมื่อถึงวัยเจริญพันธุ์หนุ่มสาวจะเลือกคู่เองตามความชอบและความสนใจของตนเอง แต่ก็มีเป็นบางคู่ที่พ่อแม่ห้ามไม่ให้ไปมาหาสู่กัน เนื่องจากเหตุผลต่างๆ นานา เช่น ฝ่ายชาย หรือฝ่ายสาวมีฐานะยากจน หรือขัดแย้งในการทำมาหากิน หรือดวงไม่สมพงษ์ เพราะเชื่อว่า หากครอบครัวไหนของชาวอิวเมียน มีสะไภ้ หรือว่าเขย เป็นคนขยันทำมาหากิน ถือว่าเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลที่จะมีผู้คนเียนยอ ส่วนดวงที่ไม่สมพงษ์ ในกรณีดวงไม่สมพงษ์กันมากๆ ทางครอบครัวก็จะพิจารณาที่จะไม่ให้ไปมาหาสู่กัน สำหรับบางกรณีที่สามารถแก้ไขได้ ชาวชนเผ่าอิวเมียนก็จะแก้ไขดวงให้สมพงษ์กัน ในการไปมาหาสู่ของหนุ่มสาวทั้งในอดีตและปัจจุบันนี้ มีความแตกต่างกัน ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป การไปมาหาสู่กันของหนุ่มสาวในอดีต จากการบอกเล่าของผู้ที่มีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป กล่าวว่าในอดีตชาวเมียนการไปมาหาสู่กันของหนุ่มสาวนั้นจะเริ่มมีเมื่ออายุประมาณ 15 ปี ขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากว่า ชาวชนเผ่าอิวเมียนในอดีตไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนมากนัก เมื่อจบการศึกษาชั้นสูงสุด (มัธยมศึกษาปีที่ 4 ในสมัยนั้น) ก็จะต้องออกมาช่วยครอบครัวในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ด้วยเหตุนี้จึงมีการลงแขก (ปู้ยง) กันของหนุ่มสาว ทำให้หนุ่มสาวมีโอกาสในการพบปะกันมากขึ้น ประกอบกับในชุมชนจะเป็นชุมชนเล็กๆ ที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน หนุ่มสาวมีโอกาสไม่มากนักในการออกสู่โลกภายนอก หรือเลือกคู่ครองที่มาจากต่างถิ่น แต่ก็มีเหมือนกันที่หนุ่มสาวมีโอกาสได้ไปมาหาสู่กันระหว่างหมู่บ้านจากการแนะนำของผู้เฒ่า ผู้แก่หรือจากการไปเที่ยว เยี่ยมเยียนญาติที่ต่างหมู่บ้าน ฉะนั้นการไปมาหาสู่กันของหนุ่มสาวชาวเมียนในอดีตจึงเกิดขึ้นภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง หนุ่มสาวจะมีหลักในการเลือกคู่ นั้นคือ เป็นคนดี ขยันทำมาหากิน เป็นที่รักของผู้ใหญ่ ไม่ได้มองว่าหน้าตาจะสวยหรือหล่อไหม เนื่องจากในอดีตการสื่อสารและเทคโนโลยีต่างๆ ยังไม่ก้าวหน้ามาก เช่นปัจจุบันนี้ พ่อแม่จะมีส่วนในการเลือกและพิจารณาคู่ชีวิตของลูก แต่ส่วนใหญ่แล้วหนุ่มสาวจะเป็นผู้เลือกคู่เอง จึงใช้วิธีการไปเที่ยวหาที่บ้านในช่วงเย็นถึงค่ำ ด้วยการไปเคาะที่ห้องนอนของสาวและเรียกสาวออกมาคุยนอกบ้าน วิธีนี้จะเกิดขึ้นในกรณีที่พ่อแม่ยังไม่อนุญาต และเมื่อพ่อแม่เห็นชอบด้วยแล้วหนุ่มสาวสามารถเข้ามาคุยกับสาวได้ที่ในบ้านห้องโถง (โตมจิง) เมื่อหนุ่มสาวเกิดความความพึงพอใจหนุ่มสาวสามารถนอนกับสาวได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หนุ่มสาวชาวอิวเมียนใช้เวลาในการคบหาดูใจกันน้อย และสร้างครอบครัวตั้งแต่อายุยังน้อยเช่นกัน ส่งผลให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กของชาวเมียนในชุมชนจะยึดหลักของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านเป็น โดยมีผู้รู้ พ่อแม่ของทั้งฝ่ายชาย และฝ่ายหญิงเป็นผู้ช่วยอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นหลัก

ส่วนในปัจจุบัน จากการบอกเล่าของผู้ปกครองที่มีอายุระหว่าง 45 ปี พบว่า ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วชาวเมียนมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเรื่องของเทคโนโลยีการสื่อสาร ผู้ปกครองยุคนี้มีโอกาสในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ก้าวทันต่อเทคโนโลยีที่เข้ามามีอิทธิพลกับชีวิตมากขึ้น ชนเผ่าอิวเมียนในชุมชนมีโอกาสออกสู่โลกภายนอก ในการไปศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น หรือไปทำงานจึงทำให้หนุ่มสาวในยุคนี้มีโอกาสได้ทำกิจกรรมต่างร่วมกับชาวพื้นเมือง ประกอบกับการที่มีโอกาสเรียนรู้และร่วมกิจกรรมกับสังคมอื่นๆ จึงทำให้การไปมาหาสู่ของหนุ่มสาวในยุคนี้แตกต่างจาก

ในยุคอดีตอย่างชัดเจน โทรศัพท์จึงเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ได้รับความนิยมอย่างมากในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่หนุ่มสาวชนเผ่าอ้าวเมียนก็ไม่ทิ้งวัฒนธรรมอันดีงาม นั่นคือ การให้เกียรติครอบครัวของแต่ละฝ่ายด้วยการไปมาหาสู่กันอย่างเปิดเผย แต่ก็ยังมีบางคู่ที่ยังใช้วิธีการไปมาหาสู่กันแบบในอดีตอยู่ เช่น การลงแขกและนัดคุยกัน รวมทั้งในปัจจุบันนี้สังคมของการไปมาหาสู่กันของหนุ่มสาวชนเผ่าอ้าวเมียนกว้างขวางมากขึ้นจึงทำให้หนุ่มสาวชาวเมียนมีโอกาสได้สร้างครอบครัวกับชาวเมียนด้วยกันแต่ต่างถิ่น ชาวพื้นเมือง หรือแม้แต่ชาวต่างชาติ จากการไปทำงานต่างประเทศ การเลือกคู่ครองจะเกิดจากความสนใจ ความต้องการ และความรักของหนุ่มสาวทั้งสิ้น ระยะเวลาที่คบหาดูใจก็มากขึ้น เหตุผลก็มากขึ้น เช่น เริ่มเลือกคนที่หน้าตา ฐานะ การศึกษา และนิสัยใจคอ จึงทำให้หนุ่มสาวเริ่มแต่งงานช้าลง ประมาณ 22 – 25 ปีขึ้นไป คือ หลังจากจบการศึกษาและประกอบอาชีพแล้ว ส่งผลให้หนุ่มสาวมีความรู้ ความเข้าใจ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กได้มากขึ้นตามไปด้วย

3.1.2 พิธีหมั้น (ไท้เซี่ยะ)

หลังจากที่หนุ่มสาวไปมาหาสู่กันจนตกลงปลงใจที่จะใช้ชีวิตด้วยกันแล้ว ก็เข้าสู่พิธีหมั้น หรือการสู่ขอ ในอดีตนั้น ชนเผ่าอ้าวเมียนจะหมั้นหมายกันก่อน ก่อนที่แต่งงานเมื่อครอบครัวมีความพร้อม โดยมีประเพณีและพิธีกรรมดังนี้ ฝ่ายชายจะเป็นผู้เดินทางไปสู่ขอที่บ้านของฝ่ายหญิง ซึ่งครอบครัวฝ่ายหญิงจะเตรียมงานและพิธีกรรมต่างๆ เมื่อญาติฝ่ายชายเดินทางไปถึงบ้านฝ่ายหญิงแล้วโดยไม่พบอุปสรรคใดๆ เพราะเชื่อว่า หากการเดินทางไปสู่ขอพบอุปสรรคจะทำให้การสู่ขอไม่ราบรื่นเป็นกลางไม่ดี เมื่อไปถึงฝ่ายชายจะเตรียมไก่ 3 ตัว คือ ไก่ตัวผู้ 2 ตัว ไก่ตัวเมีย 1 ตัว จากนั้นก็จะฆ่าไก่ตัวผู้ 1 ตัว เพื่อสู่ขอ (คอย จยฺยฺ ใจ) และทำอาหารร่วมรับประทานกันก่อน ซึ่งยังไม่ใช่การทำพิธี เมื่อญาติทั้งสองฝ่ายมาพร้อมแล้วพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้เรียกค่าสินสอด ซึ่งพิธีในการหมั้นทั้งในอดีตและปัจจุบันนี้ไม่แตกต่างกันมากนัก สิ่งที่จะแตกต่างกันคือ สินสอดขึ้นอยู่กับฐานะของฝ่ายชายตามความเหมาะสม และอาหารการกินที่มีหลากหลายมากขึ้น ส่วนขั้นตอนทางพิธีกรรมยังคงไว้เช่นเดิม เมื่อถึงวันกำหนดหมั้นพิธีจะถูกจัดขึ้นที่บ้านฝ่ายหญิงเป็นเวลา 1 วัน ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้จัดเตรียมอาหารสำหรับจัดเลี้ยงญาติฯ และแขกผู้มีเกียรติ ส่วนฝ่ายชายจะเป็นผู้จัดเตรียมในเรื่องของผู้ประกอบพิธีกรรม เป็นแม่แก่ในการสู่ขอ สินสอด และค่าใช้จ่ายอื่นๆ สินสอดจะประกอบด้วย กำไลเงินของชาวเมียน 1 คู่ (หย่าน เจี่ยม) เงินสด ตามที่ตกลงและในปัจจุบันจะมีการใช้ทองคำและแหวนเพชรเป็นสินสอด สำหรับสินสอดจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับญาติผู้ใหญ่ตกลงและฐานะของฝ่ายชาย เช่น กำไลเงิน 1 คู่ ทอง 2 บาท เงินสด 6,000 บาท และอุปกรณ์ในการปัก เย็บ ชุดเจ้าสาวตามแต่สมควร หรือถ้าฝ่ายชายมีฐานะ สินสอดก็จะมากตาม เช่น กำไลเงิน 1 คู่ ชุดเครื่องประดับเงินของชาวเมียน สร้อยคอทองคำ 3 – 10 บาท เงินสด 30,000 – 100,000 บาท แหวนเพชรหรือแหวนทอง 1 วง เป็นต้น ส่วนไก่อีก 2 ตัว เมื่อฆ่าแล้วจะนำมาทำพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษของตระกูลทั้งสองฝ่าย เพื่อบอกให้ทั้งสองฝ่ายรับรู้ว่ทั้งสองฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันฉันท์สามีภรรยาแล้ว

พิธีหมั้นจะเป็นการทำความรู้จักของญาติทั้งสองฝ่ายให้มากขึ้น และเป็นการเกี่ยวดวงทางการนับญาติ จึงทำให้มีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันออกไปหลังจากพิธีหมั้นเรียบร้อยแล้ว เช่น ญาติฝ่ายชายเรียกลูกสะใภ้ว่า (ย้าม) ญาติฝ่ายหญิงจะเรียกลูกเขยว่า (อ้วย) หนุ่มสาวจะมีพิธียกเหล่าหรือน้ำชา

ให้กับญาติๆ ของแต่ละฝ่ายเสมือนการฝากเนื้อฝากตัว และหลังจากพิธีหมั้นฝ่ายหญิง ก็จะย้ายเข้าไปอยู่กับครอบครัวของฝ่ายชาย เพราะตามธรรมเนียมของชาวเมียน เมื่อหมั้นหรือแต่งงานแล้วฝ่ายหญิงต้องไปเป็นสะใภ้ แต่ก็มีการไปมาหาสู่กับครอบครัวฝ่ายสาวเช่นกันหรือในบางครั้งฝ่ายก็ต้องไปเป็นเขย คือ ไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง เนื่องจากเป็นลูกคนเดียว ไม่มีผู้สืบทอดตระกูล แต่ในปัจจุบันนี้ก็ขึ้นอยู่กับญาติผู้ใหญ่ตกลงกัน เพราะว่าการเดินทางไปมาหาสู่กันระหว่างครอบครัวไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป และการช่วยทำงานก็มีการจ้างแรงงานต่างด้าวมากขึ้น และจากการบอกกล่าวของผู้ปกครองรุ่นใหม่ พบว่าเมื่อพิธีหมั้นเรียบร้อยจะไม่มีใครไปอยู่บ้านของฝ่ายใด แต่ทั้งฝ่ายหญิง และฝ่ายชายจะอยู่ด้วยกัน เพราะต้องทำงานในต่างจังหวัด

พิธีหมั้นเป็นพิธีที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่ แต่เกี่ยวข้องกับอย่างไรกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กชนเผ่าอิวเมียน นั่นคือ ในครอบครัวที่มีการจัดพิธีหมั้นที่สมเกียรติ แสดงถึง ความมั่นคงของครอบครัวที่จะสามารถดูแลความเป็นอยู่ของลูกได้อย่างสมบูรณ์แบบ ในทางตรงข้ามหากพิธีหมั้นเป็นไปตามสภาพของฐานครอบครัว แม้ว่าเด็กจะเกิดมาจากความรักของครอบครัวแต่ในด้านเศรษฐกิจของครอบครัวก็มีส่วนทำให้การอบรมเลี้ยงดูของเด็กเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพครอบครัวเช่นกัน

3.1.3 พิธีแต่งงาน (เบน ฮฮา)

หลังพิธีหมั้นการจัดพิธีแต่งงานจะเกิดขึ้นหลังจากที่ทั้งสองฝ่ายเตรียมตัวพร้อมแล้ว อาจจะเป็นเดือน เป็นปี ขึ้นอยู่กับการความพร้อมทางฐานะ และฤกษ์ยามยามดีที่เหมาะสม พิธีแต่งงานของชนเผ่าอิวเมียนทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่แตกต่างกันมากนัก มีเพียงแต่รูปแบบการจัดงานเท่านั้นที่เป็นไปตามยุคสมัย สำหรับขั้นตอนและพิธีกรรมนั้นยังคงไว้เช่นเดิม การแต่งงานของชาวชนเผ่าอิวเมียนมี 2 แบบ คือ

3.1.3.1 พิธีแต่งงานใหญ่ (โต้ม ซิ่ง จา) พิธีนี้เป็นพิธีใหญ่ซึ่งจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง ครอบครัวที่สามารถจัดพิธีแต่งงานได้ใหญ่โต คือ ครอบครัวที่มีฐานะทางการเงินค่อนข้างดี และมีความพร้อมในของสถานที่ สัตว์เลี้ยง เช่น หมู ไก่ จะใช้เวลาในการทำพิธี 3 วัน 2 คืน ซึ่งจะต้องใช้เวลาเตรียมการกันเป็นปี

วันแรก ฝ่ายเจ้าบ่าวจะให้ญาติทางฝ่ายเจ้าบ่าวไปปรับญาติทางฝ่ายเจ้าสาว แต่ในบางครอบครัวที่สัมพันธ์ เนื่องจากแต่งงานกับเจ้าสาวที่อยู่ต่างหมู่บ้าน ฉะนั้นญาติๆ ฝ่ายเจ้าสาวจะเป็นผู้เดินทางมายังบ้านฝ่ายเจ้าบ่าว แต่จะยังไม่เข้าไปในหมู่บ้าน รอจนกว่าจะมีการต้อนรับจากฝ่ายเจ้าบ่าว โดยนำเครื่องดนตรีของชนเผ่าอิวเมียนมาบรรเลงประกอบการต้อนรับ ในขบวนของเจ้าสาวนั้นจะมีคนหนึ่งที่จูงเจ้าสาว ซึ่งจะต้องเป็นน้องสาวของเจ้าสาว โดยจะถือปลายผ้าเช็ดหน้าไว้ ส่วนคนหนึ่งจะทำหน้าที่แบกสัมภาระของเจ้าสาว (แชะล่อง) ที่จะต้องนำมาใช้ที่บ้านเจ้าบ่าว ซึ่งจะเป็นน้องชายของเจ้าสาว อีกคนจะมีหน้าที่กางร่มให้กับเจ้าสาว และเพื่อนเจ้าสาวทุกคนจะแต่งตัวกันอย่างสวยงาม เมื่อขบวนของเจ้าสาวมาถึงญาติฝ่ายเจ้าบ่าวจะทำการต้อนรับด้วยการบรรเลงดนตรีของชนเผ่าอิวเมียนไปรอบๆ และจะทำความเคารพโดยการโค้งคำนับ 3 ครั้ง ฝ่ายเจ้าสาวก็จะโค้งคำนับตอบ 3 ครั้ง เช่นเดียวกัน จากนั้นฝ่ายเจ้าบ่าวจะจัดเตรียมสถานที่ต้อนรับโดยให้ญาติฝ่ายเจ้าสาวนั่งเป็นวงกลม ส่วนเจ้าสาวจะยืนอยู่กลางวง (เปียน ญ่าง) โดยมีเพื่อนเจ้าสาวยืนล้อมรอบเจ้าสาวไว้ จากนั้นฝ่าย

ต้อนรับจะนำน้ำชา เหล้า บุหรี่ มาบริการให้กับแขกและจะแยกกันไปพักผ่อนตามที่พักที่ได้จัดไว้ ส่วนเจ้าสาวยังไม่ได้เข้าไปในบ้านของเจ้าบ่าวโดยฝ่ายเจ้าบ่าวจะทำเพิงพักให้ภายนอกบ้าน สำหรับเพิงพักนั้นนิยมสร้างห่างจากบ้านเจ้าบ่าวประมาณ 20 เมตร จนกว่าจะถึงวันดี หรือฤกษ์งามยามดีที่ได้กำหนดเอาไว้ของแต่ละตระกูลและดวงของทั้งสองฝ่าย

วันที่สอง เจ้าสาวต้องตื่นนอนแต่เช้า และแต่งกายด้วยชุดเจ้าสาวที่เต็มยศ และใส่ “ปะโจ่ง” ที่หัวเพื่อเตรียมตัวเข้าบ้านเจ้าบ่าวและทำพิธีตามขั้นตอน การเข้ามานั้นจะเข้าทางประตูใหญ่ (ต้มแกง) เมื่อเสร็จพิธีกรรม เจ้าสาวจะเข้าพักที่พัก หรือเรือนหอ ชนเผ่าอิวเมี่ยนไม่นิยมในการสร้างเรือนหอ ส่วนใหญ่จะใช้ห้องนอนของเจ้าบ่าวเป็นเรือนหอ หลังจากนั้นจะมีการเลี้ยงแขกที่มาร่วมแสดงความยินดีในมือเที่ยง และในเวลากลางคืน ญาติผู้ใหญ่จะมารวมกัน บรรเลงเครื่องดนตรีของชนเผ่าอิวเมี่ยน และพูดคุยกัน เพื่อสร้างความบันเทิง แต่สำหรับการแต่งงานในยุคปัจจุบัน มือค่ำจะเป็นการสังสรรค์ระหว่างเพื่อนสนิทของทั้งสองฝ่าย

วันที่สาม จะไม่มีพิธีกรรมอะไร แต่จะเป็นการรับประทานอาหารมือเช้าของญาติๆ และแขกที่มาช่วยงาน พร้อมกับช่วยกันเก็บของ

3.1.4.2 พิธีแต่งงานเล็ก (ชิง จา ตอน) จะเป็นการแต่งงานที่มีการประกอบพิธีกรรมตามธรรมเนียมและกินเลี้ยงให้เสร็จสิ้นภายใน 1 วัน เจ้าบ่าวและเจ้าสาวก็จะแต่งตัวด้วยชุดเจ้าสาวของชนเผ่าอิวเมี่ยน ใส่เครื่องเงินเพื่อความสวยงาม พิธีแต่งงานเล็กจะไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก จุดสำคัญของการแต่งงานของชนเผ่าอิวเมี่ยนคือ การที่เจ้าบ่าวตกลงตามสัญญาจ่ายค่าตัวเจ้าสาวให้กับพ่อแม่ของเจ้าสาว เพื่อเป็นการทดแทนที่ได้เลี้ยงดูเจ้าสาวมา และฝ่ายเจ้าบ่าวจะต้องบอกให้วิญญาณบรรพบุรุษของตนเองยอมรับ และช่วยคุ้มครองเจ้าสาว

พิธีแต่งงานเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความมั่นคงของครอบครัว เด็กที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่มีงานแต่งงานที่ยิ่งใหญ่นั้นหมายถึงว่า เป็นครอบครัวที่มีฐานะทางครอบครัวดีก็ทำให้เด็กมีวิถีชีวิตที่ดีกว่าเด็กที่เกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะไม่ค่อยดีนัก และจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองหลายๆ ท่านส่วนใหญ่จะมีบุตรก่อนแต่งงาน บางคนมีลูก 2 คนแล้วค่อยแต่งงาน เพราะในอดีตชนเผ่าอิวเมี่ยนจะไม่มีการคุมกำเนิด ส่วนปัจจุบันความคิดได้เปลี่ยนไป จะมีการหมั้นหมาย และแต่งงานก่อน จึงจะวางแผนการมีบุตร

ภาพที่ 4.7 การยกน้ำชาในพิธีแต่งงาน

ภาพที่ 4.8 การแต่งกายในพิธีแต่งงานแบบใหญ่

3.1.4 การวางแผนครอบครัว

การวางแผนครอบครัวของชนเผ่าอ้าวเมียนทั้งในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกันมาก จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านๆ ตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า ในอดีตจะไม่มี การวางแผนครอบครัวว่าหลังจากแต่งงานจะมีบุตรเมื่อไหร่และจะมีกี่คน เนื่องจากในอดีตไม่มีการคุมกำเนิด ฉะนั้นในแต่ละครอบครัวจะมีบุตรหลายคน เฉลี่ยประมาณครอบครัวละ 5 – 6 คน และมีเฉพาะบางคนเท่านั้นที่ได้เรียนหนังสือในหมู่บ้าน ฉะนั้นความเป็นอยู่ก็จะอยู่ตามสภาพของครอบครัว ครัวครัวที่มีฐานร่ำรวย ลูกๆ ก็จะได้เรียนหนังสือ มีโอกาสไปอยู่ในตัวเมือง สำหรับครอบครัวที่ยากจน ก็จะทำงานสวน งานไร่อยู่ที่บ้าน แต่ชนเผ่าอ้าวเมียนก็จะอบรมสั่งสอนลูกชายให้เป็นคนดี ขยันทำมาหากิน ส่วนลูกสาวก็ให้ขยันทำงานบ้าน งานเรือน และงานในไร่ ถ้าสาวใดเย็บปักผ้าของชนเผ่าอ้าวเมียนได้สวย ก็จะเป็นที่หมายปองของหนุ่มๆ ในหมู่บ้าน และเมื่อถึงวัยเจริญพันธุ์ก็ได้แต่งงานมีครอบครัวและอยู่ในหมู่บ้านต่อไป

ส่วนการวางแผนครอบครัวของของผู้ปกครองปัจจุบัน พบว่า ผู้ปกครองจะมี การวางแผนครอบครัวมากขึ้น นั่นคือ จะเลือกผู้ชายที่มีความเหมาะสมฐานะทางการเงิน การศึกษานิสัยใจคอ และจะแต่งงานเมื่อมีอายุเฉลี่ยประมาณ 20 – 25 ปี และหลังจากแต่งงานบางคนก็พร้อมที่จะมีบุตรและบางคนก็จะเว้นระยะประมาณ 1 – 2 ปี เนื่องจากผู้ปกครองจะวางแผนว่าเมื่อมีบุตรแล้วใครจะดูแล จะต้องเข้าโรงเรียนที่ไหน ค่าใช้จ่ายเท่าไร มีความพร้อมหรือยังที่จะมีครอบครัว จำนวนบุตรที่ต้องการขึ้นอยู่กับความพร้อมและฐานะของครอบครัวคือ 1 – 2 คน เพศที่ต้องการมากที่สุดคือเพศชาย เพราะว่าตามวัฒนธรรมของชนเผ่าอ้าวเมียนจะถือว่าบุตรชายจะต้องเป็นผู้สืบสกุล และเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล สิ่งที่สังเกตได้จากการสัมภาษณ์ ผู้ปกครองรุ่นใหม่ที่ตั้งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกันและมีอาชีพในการทำไร่ทำสวน การวางแผนครอบครัวหรือการเลี้ยงดูบุตรก็จะไม่ชัดเจนเท่ากับครอบครัวที่พ่อแม่ทำงานต่างจังหวัดและส่งเงินมาให้ปู้ย่าเป็นผู้ดูแล จะมีการวางแผนการเลี้ยงดูดูแล วางแผนอนาคตของบุตรที่ค่อนข้างชัดเจน

3.2 พิธีกรรมและความเชื่อในการตั้งครรภ์

จากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการมาเกิดของเด็กของชนเผ่าอิวเมียน กล่าวว่า ล้วนเป็นความเชื่อที่เชื่อต่อๆ กันมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ก็ยังคงมีความเชื่อเช่นนี้อยู่ ส่วนความเชื่อเรื่องการเกิด ชนเผ่าอิวเมียนเชื่อว่า บรรพบุรุษหรือวงศ์ตระกูลของเราที่ล่วงลับไปนานแล้วกลับมาเกิดใหม่ เช่น เด็กบางคนเกิดมาหน้าตาไม่เหมือนพ่อแม่ แต่เหมือนบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นต้น

3.2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน

ความเชื่อเกี่ยวกับความฝันก่อนการตั้งครรภ์ ทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้ปกครองก็ยังมีความเชื่อที่เหมือนกันอยู่ นั่นคือ

- ถ้าฝันว่า ได้เก็บของเหน็บไว้ที่เอว หมายถึงว่ากำลังจะตั้งครรภ์
- ก่อนมาเกิดแม่จะฝันเห็นว่า เก็บสิ่งของหรือผลไม้ต่างๆ ได้ หรือมีคนให้สิ่งของเครื่องใช้แก่เรา
- ถ้าฝันว่า ได้ของดีหรือได้ผลไม้ลูกดีๆ ก็จะได้ลูกที่ดี และปลอดภัยทั้งแม่และเด็ก
- แต่ถ้าฝันว่า ได้สิ่งของที่ไม่ดีถือว่าเป็นลางร้าย ต้องหาคนมาทำพิธีกรรมตามความเชื่อของชนเผ่าอิวเมียน เช่น สะเดาะเคราะห์ต่างๆ
- แต่ถ้าฝันว่า เห็นแต่ของดีๆ แต่ก็ไม่ได้ การตั้งครรภ์อาจจะแท้งลูกต่อมาได้ หรืออาจจะเกิดอุบัติเหตุแก่แม่หรือลูกได้
- ถ้าฝันเห็นสิ่งดีๆ จะได้ลูกชายหรือลูกสาวที่ตีสมใจ

แต่ความเชื่อเหล่านี้อาจจะเกิดขึ้นกับผู้ปกครองเพียงบางส่วนเท่านั้น สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ปกครองที่หมู่บ้านน้ำเกาะจังหวัดน่าน ที่กล่าวว่า “ไม่เคยฝันเลย เพราะตอนที่ท้องไม่รู้เลยว่าท้อง จนท้องโตได้หลายเดือนจึงรู้ว่าท้อง หรือว่าฝันอยู่แต่ไม่จำไม่ได้แล้ว” พร้อมกับเสียงหัวเราะ ผู้วิจัยจึงถามตามต่อว่า แล้วไม่วิธีป้องกันหรือคะ “ก็ใช้วิธีการคุมแบบกินยาคุมก็กินบ้างไม่กินบ้าง” ขณะนั้นผู้เป็นแม่สามมีได้พูดขึ้นว่า “เขาอายุยังน้อยเป็นเมียคนที่มาจากประเทศลาว ไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรหรอกขนาดท้องยังไม่รู้เรื่องเลย” ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจเหตุการณ์มากขึ้น เพราะจากการสังเกต ผู้ปกครองท่านนี้อายุยังน้อยและยังอุ้มลูกให้นมยังไม่ถนัดเลย

นอกจากความเชื่อในการตั้งครรภ์ที่มาจากความฝันแล้ว การตั้งครรภ์ของชนเผ่าอิวเมียนจะเป็นชาวดีของญาติทั้งสองตระกูลที่จะได้มีบุตรหลานสืบทอดสกุล นอกจากความเชื่อเรื่องเคราะห์ในการตั้งครรภ์แล้ว ชนเผ่าอิวเมียนยังมีความเชื่อเรื่องของการมีบุตรยาก และการประกอบพิธีกรรมที่จะทำให้มีบุตรได้ง่ายขึ้น ชนเผ่าอิวเมียนที่มีบุตรยากจะไปหาหมออายุสุมไพรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเก็บยาสมุนไพร จากนั้นให้หมอจะเก็บยาสมุนไพรในป่า ในขณะที่เก็บหรือดึงยาสมุนไพรก็จะมีการท่องคาถาไปด้วย หากว่ายาสมุนไพรนั้นดึงง่าย หมอจะเชื่อว่าจะทำให้ตั้งครรภ์ง่าย แต่ถ้าดึงยากก็จะทำให้ตั้งครรภ์ยากขึ้น และนำมาพิ้งแดดให้แห้ง ก่อนจะไปเอามาอายุสุมไพรมาต้มดื่มนั้น หญิงสาวที่ต้องการตั้งครรภ์จะต้อง ใช้ผ้าขาวใส่ข้าวสาร พร้อมด้วยอายุสุมไพรตามที่ตกลง พร้อมด้วยเหรียญกษาปณ์ของชนเผ่าอิวเมียน 1 เหรียญ แล้วผู้กรวมกันชนเผ่าอิวเมียนเรียกว่า (สิเจียน) แล้วนำไปยื่น

ให้กับหมอยาสมุนไพร พร้อมกับที่หมอยาอื่นสมุนไพรให้ หญิงสาวต้องใช้เลือดตนเองในการรับยาสมุนไพร จากนั้นนำไปต้มดื่มตามคำแนะนำ หากมีการตั้งครรภ์เกิดขึ้นและคลอดบุตรออกมาเป็นลูกชาย หญิงสาวก็จะต้องนำไก่ เหล้า และเงิน ตามจำนวนที่ตกลงกันเพื่อเป็นการบูชาค่าครู และหากได้ลูกสาวก็จะเสียค่าครูน้อยกว่าลูกชาย แต่หากไม่มีการตั้งครรภ์เกิดขึ้น หญิงสาวก็ไม่ต้องนำสิ่งใดไปให้หมอยาสมุนไพร ผู้วิจัยก็ได้สอบถามกับหมอยาสมุนไพร ซึ่งท่านได้กล่าวว่า วิธีการขอเด็กนี้มีผู้ประสบความสำเร็จในการตั้งครรภ์มาแล้วเหมือนยาสมุนไพรจะช่วยในการปรับสมดุลให้ร่างกายเหมาะสมที่จะมีบุตรและการท่องเที่ยวของหมอยาสมุนไพรจะทำให้เด็กมาเกิดเร็วขึ้น นอกจากความเชื่อด้านสมุนไพรแล้ว ยังมีความเชื่ออีก 1 พิธีกรรม ที่นิยมทำเมื่อมีบุตรยาก นั่นคือ การสร้างสะพาน (จำเจียว) โดยต้องใช้หมอดีในการประกอบพิธีกรรม โดยเอาไม้และไม้ไผ่มาสร้างให้มีลักษณะคล้ายๆ กับสะพาน โดยสร้างในสถานที่ที่เหมาะสม ที่หมอดีเป็นผู้เลือก เมื่อถึงเวลาประกอบพิธีกรรม หมอดีจะให้หญิงสาวที่ต้องการมีบุตรอยู่อีกฝากหนึ่งของสะพานและเรียกให้เด็กมาเกิดกับตน ขณะเดียวกันก็หมอดีก็จะประกอบพิธีกรรมไปด้วย

จากการสัมภาษณ์ ผู้ปกครองในอดีตส่วนใหญ่จะใช้ทั้งสองวิธี ส่วนผู้ปกครองในปัจจุบัน บอกว่าใช้วิธีการกินยาสมุนไพรมากกว่า ผู้วิจัยถามว่าเชื่อไหมเพราะอะไร ผู้ปกครองบ้านผาซ้อ ตอบว่า “ก็เชื่อนะเพราะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น ผู้ใหญ่ให้เราทำอะไรเราก็ทำ” ส่วนผู้ปกครอง ที่หมู่บ้านเล่าซีก้วย บอกว่า “ไม่แน่ใจเพราะว่าตนเองมีลูกค่อนข้างง่าย ตอนนี้ 2 คนแล้วไม่ต้องทำอะไรเลย คิดว่าจะเป็นความพร้อมของร่างกายของพ่อกับแม่มากกว่า”

3.2.2 ความเชื่อระหว่างการตั้งครรภ์

ชนเผ่าอ้าวเมียนเชื่อว่า ในระหว่างตั้งครรภ์ จะมีตำแหน่งที่อยู่ของขวัญ (วิญญาณ) ว่าแต่ละเดือนของการตั้งครรภ์ขวัญจะย้ายไปเรื่อยๆ ดังนั้นผู้ที่ตั้งครรภ์ควรปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสม จะต้องยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อของชนเผ่าอ้าวเมียนอย่างเคร่งครัด ทั้งตนเองและคนในครอบครัวต้องช่วยกันปฏิบัติตาม มิฉะนั้นเชื่อว่า อาจจะมีผลกระทบต่อเด็กที่อยู่ในครรภ์ได้ ความเชื่อเรื่องขวัญ (วิญญาณ) ของเด็กในครรภ์มีดังนี้

เดือนที่ 1 และ เดือนที่ 7 ชาวเมียนมีความเชื่อว่า ขวัญ (วิญญาณ) ของเด็กในครรภ์ จะอยู่ที่ประตู ดังนั้นห้ามคนใดคนหนึ่งในครอบครัว รื้อ ซ่อมแซม หรือทำประตูใหม่เด็ดขาด เพราะเชื่อกันว่าจะเป็นอันตรายต่อเด็กในครรภ์ได้

เดือนที่ 2 และเดือนที่ 8 ชาวเมียนเชื่อว่า ขวัญ (วิญญาณ) ของเด็กในครรภ์จะอยู่ที่เตาไฟ (ตะเลอว) เพราะฉะนั้นห้ามคนใดคนหนึ่งในครอบครัวทำการรื้อเตาไฟ ทำเตาไฟใหม่ ทูบทิ้ง ซ่อมแซมเตาไฟ หรือเอาน้ำไปราดที่เตาไฟ โดยเด็ดขาด เพราะเชื่อว่าจะมีผลกระทบต่อเด็กในครรภ์จะทำให้เด็กเกิดมาไม่สมบูรณ์ หรืออาจจะทำให้แท้งลูกได้

เดือนที่ 3 และเดือนที่ 9 ชาวเมียนเชื่อว่า ขวัญ (วิญญาณ) ของเด็กในครรภ์จะอยู่ที่ครกกระเดื่อง (ตอย) เป็นอุปกรณ์ที่ชนเผ่าอ้าวเมียนใช้ตำขบในประเพณีต่างๆ จึงห้ามทำครกกระเดื่องใหม่ รื้อทุบทิ้งหรือซ่อมแซมเด็ดขาด มิฉะนั้นจะมีผลต่อเด็กในครรภ์เหมือนกัน

เดือนที่ 4 และเดือนที่ 10 ชาวเมียนเชื่อว่า ขวัญ (วิญญาณ) ของเด็กในครรภ์จะอยู่ที่บริเวณที่ทำพิธีกลางบ้าน (ไต้มทิง) จึงห้ามรื้อหรือซ่อมแซมบริเวณนั้นเด็ดขาด

เดือนที่ 5 และเดือนที่ 11 ชาวเมียนเชื่อว่า ขวัญ (วิญญาณ) ของเด็กในครรภ์จะอยู่ที่เตียงนอน จึงห้ามทำเตียงใหม่ หรือรื้อ ซ่อมแซมและห้ามปักผ้าหรือเย็บผ้าบนเตียง มิฉะนั้นจะทำให้เกิดอันตรายกับเด็กในครรภ์ได้เช่นกัน

มีเรื่องเล่าว่า มีชาวเมียนหลายคนที่ถูกเกิดมาแล้วผิดปกติ เช่น ปากแห้งเพดานโหว่ หูแห้ง เกิดจากที่คุณแม่สูบบุหรี่และใช้กรรไกรตัดปลายตะเกียง และคุณแม่เย็บผ้าในห้องนอน โดยที่ลืมไปว่าหญิงที่กำลังตั้งครรภ์อยู่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หญิงตั้งครรภ์และคนในครอบครัวปฏิบัติตามความเชื่อนี้ได้อย่างต้องเคร่งครัด

เดือนที่ 6 และเดือนที่ 12 ชาวเมียนเชื่อว่า ขวัญ (วิญญาณ) ของเด็กในครรภ์จะอยู่ที่ตัวแม่ เสื้อผ้าที่แม่ใช้แล้วแต่ยังไม่ได้ซัก จึงห้ามนำมาเย็บ หรือทำให้ขาดเป็นอันขาด จะทำให้เด็กในครรภ์ได้รับอันตรายได้

ความเชื่อที่ต้องปฏิบัติตามนี้เรียกว่า การเก่ หรือ การถือกรรม ซึ่งการเก่นี้จะต้องร่วมกันปฏิบัติระหว่างตัวของหญิงตั้งครรภ์กับบุคคลต่างๆ ในครอบครัวก็จะเห็นความสำคัญของการเก่ และปฏิบัติตามความเชื่อของตนเองอย่างเคร่งครัด เพื่อความปลอดภัยของแม่และเด็กที่อยู่ในครรภ์ หากไม่เชื่อไม่ปฏิบัติตาม เชื่อกันว่า แม่เด็กจะคลอดลูกยาก แม่หรือลูกอาจจะเสียชีวิต หรือทั้งแม่ทั้งลูก หรือถ้าหากว่าคลอดออกมาปลอดภัยทั้งแม่และลูกแต่ว่าจะไม่ครบ 32 ประการ คือ หูหนวก ตาบอด แขนขา พิการ เป็นต้น ดังนั้นการเก่ ถือเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นที่หญิงมีครรภ์จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด นอกจากการเก่แล้ว เมื่อรู้ว่าตั้งครรภ์ต้องไม่รับประทานของแสลง (ม่ายปว้าง) เช่น ห้ามกินงูเห่า เหงี้ยว (สัตว์กินเนื้อทุกชนิด) และหากไม่ปฏิบัติตามก็อาจจะทำให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ได้ สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญท่านนี้กล่าวว่า “เมื่อก่อนนะมีหญิงคนหนึ่งเขาไม่เชื่อเลยไปกินอาหารแสลง ทำให้ลูกที่เกิดมาชักบางคนก็ชักจนตายนะ บางคนก็ชักเรื่อยๆ จนถึงโตนะ ฉะนั้นของแสลงนะห้ามกินเด็ดขาดเลย”

3.2.3 พิธีกรรมระหว่างการตั้งครรภ์และหลังคลอดบุตร

ชนเผ่าอิวเมียนเป็นชนเผ่าที่มีการประกอบพิธีต่างๆ มากมายตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ จนถึงเสียชีวิต ซึ่งในระหว่างการตั้งครรภ์ของผู้หญิงเมียนจำเป็นต้องประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตามแต่เหตุการณ์ ดังนี้

พิธีกรรมบน “ไฮ้วเซียแซงหลุ่น” จะประกอบในกรณีที่หญิงที่ตั้งครรภ์มีสุขภาพกายไม่ค่อยแข็งแรงเท่าที่ควร จะต้องทำพิธีกรรมบน ไว้เพื่อให้ลูกที่เกิดมามีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองในอดีตจะทำพิธีกรรมนี้มากกว่าผู้ปกครองในปัจจุบัน เนื่องจากผู้ปกครองรุ่นใหม่เชื่อเรื่องของการดูแลและสุขภาพ การบำรุงครรภ์ และการพบแพทย์ตามที่นัด มากกว่าพิธีกรรมเพื่อป้องกันลูกแท้ง “ออนละจ๊าบ” พิธีกรรมนี้จะประกอบเมื่อหญิงที่ตั้งครรภ์เคยมีภาวะแท้งลูกมาก่อนและจะประกอบพิธีกรรมนี้ไว้ป้องกันการแท้งลูกในคนต่อไป

พิธีกรรมให้ลูกคลอดง่าย “ใจใสด” หรือ “จำเจี้ยว” พิธีกรรมนี้จะประกอบเมื่อหญิงตั้งครรภ์มีอายุครรภ์ได้ 5 เดือน จนถึงกำหนดคลอด เพราะเชื่อว่า เมื่อประกอบพิธีกรรมนี้แล้ว เอาขวัญ (ว่วน) ผูกติดที่เสื้อผ้าที่ใส่ เมื่อถึงกำหนดคลอดต้องแกะขวัญนี้ออก จะทำให้คลอดง่าย ไม่เป็นอันตราย และเจ็บท้องไม่นาน แต่ถ้าหากไม่ได้ถอดขวัญนี้ออกจะทำให้เจ็บท้องนานและคลอดยาก และถ้านึกขึ้นได้ให้รีบถอดออก

พิธีกรรมแก้บน “เจี้ย ละ จ๊าบ หยุ่น” เป็นพิธีกรรมที่ทำหลังจากคลอดลูกแล้วได้ 5 วัน พิธีกรรมนี้ต้องใช้หมูจำนวน 1 ตัว และกระดาศ (เจี้ย) จำนวนตามที่บนไว้ หากครอบครัวไหนไม่พร้อมหรือฐานะไม่ดี อาจจะใช้ครกเดือนหรือมากกว่าหนึ่งเดือนก็ได้ แต่ต้องประกอบพิธีกรรมนี้สำหรับครอบครัวที่ประกอบพิธีบนบานไว้

พิธีกรรมบอกบรรพบุรุษ “ทิม เมี้ยน คู้” จะประกอบพิธีกรรมนี้หลังจากที่คลอดลูกแล้ว เป็นพิธีกรรมที่บอกบรรพบุรุษได้รู้ว่าจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นในตระกูลนี้ อีกทั้ง ยังเป็นการแยกชื่อฝ่ายสาวจากผี “เมี้ยน” (ตามความเชื่อของชนเผ่าอ้าวเมี้ยน ทุกตระกูลจะมีผีบรรพบุรุษประจำตระกูล) ตระกูลของฝ่ายสาวไปเข้าผีตระกูลของฝ่ายชายโดยที่ยังไม่ได้ทำพิธีแต่งงานก็ได้ และเป็นการบอกกล่าวให้ผีบ้าน หรือบรรพบุรุษรับรู้ว่ามีสมาชิกในบ้านเพิ่มขึ้น ให้ปกป้อง คุ่มครองให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป โดยเฉพาะในเด็ก ก็อย่าได้เจ็บป่วย ให้เลี้ยงง่าย ไม่อแง

พิธีกรรม ทิม เมี้ยน คู้ ถือว่าเป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างมาก กล่าวคือ ตอนที่หญิงสาวจะประกอบพิธีแต่งงานหรือไม่ประกอบพิธีแต่งงานก็ตาม ก็ต้องบอกผีบ้านหรือผีบรรพบุรุษให้รับทราบถึงการแยกออกไปเพื่อเข้าตระกูลของฝ่ายชาย เพราะชนเผ่าอ้าวเมี้ยนเชื่อว่าหากหญิงสาวคนไหนไม่ประกอบพิธีกรรมนี้ เมื่อแยกเรือนออกไปเข้าสู่บ้านฝ่ายชาย ผีบ้านบ้านตระกูลฝ่ายชายก็ไม่มีชื่อของฝ่ายหญิง และเมื่อเสียชีวิตไป ลูกหรือสามีประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีให้ ผู้เสียชีวิตจะไม่ได้รับบุญกุศลนี้ จะกลายเป็นคนอยู่หรือเป็นผีที่ไม่มีตระกูล คนหลง คนเถื่อน (ฟ้าไม่ถึง ดินไม่ถึง) หาที่สิงสถิตย์ไม่ได้ ผีตระกูลทั้ง 2 ฝ่ายก็ไม่ได้รับรู้ หากความสุขทั้งภพนี้และภพหน้าไม่ได้ และพิธีกรรมเรียกขวัญ “เจี้ยว ว่วน” เป็นพิธีกรรมที่สามารถจะประกอบได้ตั้งแต่เล็กจนแก่เฒ่า จะประกอบพิธีนี้ก็ต่อเมื่อพบว่า เจ็บป่วยบ่อย อ่อนแอ ไม่สบายใจ ตกใจสุดขีด หรือกลัวสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาก จนทำให้ขวัญหาย จึงต้องประกอบพิธีเรียกขวัญ เพื่อให้ขวัญกลับมาอยู่กับตัว สำหรับการประกอบพิธีกรรมเรียกขวัญ ในเด็กที่อายุแรกเกิด - 14 ปี จะต้องใช้ “เปียงว่วน” คือ ถ้วยที่ใส่ข้าวสาร นำด้ายมาม้วนๆ วางบนข้าวสารและนำมาไข่มวงตรงกลางของด้าย ทำคล้ายๆ รังนก ถ้าเป็นเด็กผู้ชายจะใช้ด้ายสีขาว และถ้าเป็นเด็กผู้หญิงจะใช้ด้ายสีแดง เมื่อประกอบพิธีกรรมเสร็จจะนำด้ายนี้มาผูกข้อมือส่วนข้าวสารและไข่จะต้มให้เด็กรับประทาน แต่ถ้าเด็กยังเล็กผู้เป็นแม่จะเป็นจะรับประทานแทนลูก ในระหว่างการประกอบพิธีกรรมผู้ประกอบพิธีกรรมจะม้วนกระดาศ “เจี้ย” (เป็นกระดาศสีขาวตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมของชนเผ่าอ้าวเมี้ยน) ให้กลมเล็กๆ พร้อมกับท่องคาถาเสกลงในกระดาศนั้น และเมื่อเสร็จพิธีกรรมจะมอบให้เด็กผูกไว้ที่เสื้อเพื่อให้ขวัญอยู่กับตัวเด็กตลอดไป แต่หากอายุมากกว่า 14 ปี การประกอบพิธีกรรมก็ไม่ต้องมี “เปียงว่วน” แล้ว มีเพียงแต่ขวัญที่ทำมาจากกระดาศเท่านั้น สิ่งที่จะต้องนำมาประกอบพิธีกรรมดังนี้

- โต้ะประกอบพิธีกรรม เป็นโต้ะสี่เหลี่ยมขนาดกลาง ไม่สูงมาก ไม่มีขนาดที่เป็นชัดเจน

ขึ้นอยู่กับความพร้อมของครอบครัว สำหรับวางแผนในการประกอบพิธีกรรม

- ไก่ตัวผู้ 1 ตัว ที่ต้มสุก เพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ
- จอกใส่เหล้าขาว 5 ใบ และจอกน้ำ 1 ใบ เพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ
- กระจ่างรูป และปักธูป 3 ดอก เพื่อบอกกล่าวผีบรรพบุรุษมารับของเซ่นไหว้
- ลี เจียน ทำมาจากผ้าจัตุรัสสีขาว กว้างพอประมาณ ห่อข้าวสารประมาณ 1-2 ถ้วย

พร้อมกับใส่เงิน 2 – 3 บาท แล้วมัดเป็นจุก การมัดต้องใช้ฟางข้าวหรือตอกเท่านั้น เพื่อเป็นค่าครูของผู้ประกอบพิธีกรรม

- จ้าว ทำจากโคนไม้ไผ่ผ่าครึ่ง เพื่อใช้เป็นเครื่องเสียงทนาย และบอกให้รู้ว่าจะประกอบพิธีกรรมอะไร

- กิม เป็นเหล็ก เพื่อใช้เป็นเครื่องเสกทำลายสิ่งไม่ดี
- เจ้ย ก่อง เป็นกระดาษสีขาวขุ่นของชนเผ่าอิวเมียนที่ตัดเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าและตอก

ด้วยอุปกรณ์ของเมียนให้เป็นลวดลาย ใช้แทนเงิน เพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ

เมื่อตั้งโต๊ะพิธีกรรมแล้วหมอผีผู้ประกอบพิธีกรรมเริ่มทำพิธีใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ถึงประมาณ 2 ชั่วโมงขึ้นอยู่กับความชำนาญของผู้ประกอบพิธีกรรม เมื่อทำพิธีเสร็จ จะได้ ววน (ขวัญ) จากกระดาษ “เจ้ย ก่อง” ม้วนเป็นก้อนลักษณะกลมๆ ตั้งแต่ตอนทำพิธี นำมาผูกติดกับกระเป่าเสื้อหรือเสื้อก็ได้ ชนเผ่าอิวเมียนเชื่อว่าขวัญจะได้อยู่ติดตัว

3.3 ความเชื่อการคลอดบุตร และการดูแลหลังคลอด

การคลอดและการดูแลหลังคลอดบุตร ของชนเผ่าอิวเมียนทั้งในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกันมาก เพราะชนเผ่าอิวเมียนมีความเชื่อและข้อปฏิบัติที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน จาก การสัมภาษณ์แบ่งประเด็นได้ดังนี้

3.3.1 การคลอดบุตร (หญิง กุง หง่า)

การคลอดบุตรในอดีต จากการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่บอกว่า การคลอดบุตรในอดีตนั้น ลำบาก ไม่สะดวกสบายเหมือนตอนนี้ เนื่องจาก ชนเผ่าอิวเมียนจะมีลักษณะการตั้งบ้านเรือนหรือหมู่บ้าน ตามไหล่เขาหรือหุบเขา เส้นทางคมนาคมลำบาก กว่าจะเดินทางเข้าถึงหมู่บ้านได้ อีกทั้งในอดีต ยังไม่มีสถานอนามัย ยังไม่สามารถไปคลอดที่โรงพยาบาลได้ การคลอดบุตรของชนเผ่าอิวเมียนในอดีต จึงเป็นการคลอดแบบธรรมชาติในบ้านของตนเอง โดยมีหมอต้าแยเป็นผู้ทำคลอดให้ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าต่อว่า เมื่อก่อนไม่มีโอกาสรู้เลยว่า จะคลอดเมื่อไหร่ จะได้เตรียมตัว จะมีการกะประมาณช่วงเวลาคลอดของผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ฉะนั้น จะต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อมเสมอ เมื่อมีใครในครอบครัวคลอดเจ็บท้องจะคลอด ก็จะต้องรีบตามหมอต้าแยประจำหมู่บ้าน เมื่อหมอต้าแยมาถึง ก็จะมาดูอาการ แล้วนำผ้าคาดเอวของเมียนมัดกับข้อ จากนั้นให้หญิงสาวที่คลอดลูกจับผ้าไว้ ห้ามนอนต้องนั่ง เชื่อกันว่าถ้านอนแล้วจะคลอดลูกไม่ออก จะต้องมีคนพยุงข้างละ 1 คน หมอต้าแยจะเอาผ้า

รองเด็กไว้ จะรองจนกว่าเด็กคลอดออกมาทั้งตัว หมอตำแยจะดึงรอกออกมาวัดให้ยาวจากสะดือถึงหัว เข้าของทารก จากนั้นก็เอาด้ายมามัดที่รอกใกล้ๆ กับสะดือ แล้วใช้เปลือกไม้ไผ่ตัดออก ถ้ามีสิ่งสกปรก อยู่ในปากต้องล้างออกมาให้หมด ถ้าทารกร้องไม่ออกให้รูดสายสะดือจากทางรกที่ติดกับแม่มาหาตัว เด็ก จะทำให้เด็กร้องออก หลังจากนั้นใช้น้ำอุ่นเช็ดตัวเด็ก และหันเด็กด้วยผ้าที่อบอุ่น จากการ สัมภาษณ์ มีผู้เฒ่าท่านหนึ่งบอกว่า การคลอดแบบนี้ทำให้ลูกมีโอกาสเสียชีวิตค่อนข้างมาก เพราะบาง คนลูกจะติดเชื่อบาดทะยัก จากการใช้ของมีคม เช่น ไม้ไผ่เหลา หรือมีด ที่ต้มน้ำร้อนแต่ไม่สะอาด ทำให้เสียชีวิตในเวลาต่อมา และต่อจากนั้นก็จะเป็นการดูแล ผู้เป็นมารดา นั่นคือ หมอตำแยจะต้มไข่ไก่ กับพริกไทยให้ผู้เป็นแม่รับประทาน และหลังจากนั้นจะมีการประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า “กินเบี้ยะปู่ แจ” ผู้เฒ่าเล่าต่อว่า ไข่ตัวนี้สำคัญมาก เพราะชนเผ่าอิวเมียนเชื่อว่า ในการฆ่าไข่ตัวนี้ห้ามเอามีดฆ่า แต่ให้ฆ่าด้วยวิธีการเอาเชือกรัดคอ เวลาที่ทำความสะอาดไข่ห้ามล้างปาก เพราะเชื่อว่า ถ้าล้างปาก ไข่จะทำให้เวลาที่เด็กทานนมแม่จะอาเจียนออกมา เมื่อถอนเรียบริ้วแล้วล้างให้สะอาด สับเป็นชิ้นต้ม กับยาสมุนไพร เนื้อไข่จะให้มารดาทาน ส่วน หัว คอ ปีก จะให้ผู้ประกอบพิธีกรรมรับประทาน ไข่ตัว นี้ห้ามผู้อื่นรับประทาน เป็นพิธีกรรมที่บอกให้บรรพบุรุษรับรู้ว่ามีสมาชิกใหม่ในครอบครัวเพิ่มขึ้น และ ขอให้ช่วยดูคุ้มครองด้วย เมียนมีความเชื่อว่า ถ้าหากได้ลูกแฝดชายหญิง ถือกันว่าทั้งสองเป็นเนื้อคู่กัน ต้องแบ่งลูกสาวให้ผู้อื่นไปเลี้ยงดู เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วต้องให้เขาทั้งสองแต่งงานกัน มิเช่นนั้น จะทำให้เกิดเรื่องไม่ดีกับคนใดคนหนึ่ง

สำหรับการคลอดบุตรในปัจจุบันจากการบอกเล่าของผู้ปกครองสมัยใหม่ ทุกท่านจะคลอดลูก ที่โรงพยาบาล ผู้วิจัยสงสัยว่าทำไมถึงคลอดที่โรงพยาบาลได้ เพราะบางหมู่บ้านอยู่ห่างไกลจาก โรงพยาบาลค่อนข้างมาก ประกอบเดินทางที่ยากลำบาก คำตอบ คือ ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะรู้ว่าวัน ที่คลอดบุตร จึงเตรียมตัวในการคลอดบุตรไว้ก่อนแล้วและเดินทางไปนอนรอในตัวเมืองที่ใกล้กับ โรงพยาบาล ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ชาวเมียนเองก็พัฒนาตนเองให้ทันกับยุคสมัย ทำให้ การตั้งครรภ์จนถึงการคลอดบุตร เป็นเรื่องที่ไม่ลำบากหรือยุ่งยากเหมือนในอดีต เริ่มตั้งแต่เมื่อสาว เมียนตั้งครรภ์ก็จะมีฝากครรภ์กับแพทย์ ครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยก็จะฝากครรภ์พิเศษ หลังจากนั้นก็มีไปพบแพทย์ตามทีนัด ก็จะได้รับความรู้ในการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์และการเตรียมตัวใน การคลอดบุตรจากแพทย์ จากการอ่านนิตยสารต่างๆ ดูโทรทัศน์ และศึกษาในอินเทอร์เน็ต ในระหว่าง นั้นก็มีการเตรียมอุปกรณ์ เสื้อผ้าและเครื่องใช้ที่จำเป็นในการคลอดบุตร ซึ่งในอดีตชาวเมียนจะมีความ เชื่อที่จะไม่เตรียมการก่อนลูกจะคลอด เพราะเชื่อว่าจะมีเหตุร้ายๆ เกิดขึ้นกับมารดาและบุตรได้ แต่ใน ปัจจุบัน ความเชื่อนี้ได้เลือนหายไปบ้างแล้ว เพราะผู้ปกครองยุคใหม่จะเตรียมพร้อม เสมอ เพราะให้ เหตุว่าเมื่อถึงเวลาคลอดจริงๆ จะไม่วุ่นวาย อีกอย่างการเตรียมตัวตั้งแต่เนิ่นๆ เป็นความสุขของผู้ที่จะ เป็นแม่ นั่นคือ ในระหว่างที่ตั้งครรภ์นั้น มีผู้ปกครองบางท่านที่อาศัยอยู่ที่บ้านไม่ได้ประกอบอาชีพ ก็ จะนั่งปักผ้าแล้วมาเย็บเป็นเป้สะพายลูก หรือแม่แต่หมวก และชุดของชนเผ่าอิวเมียน เก็บไว้ให้ลูก และเมื่อกำหนดเวลาที่จะคลอดบุตร ก็จะไปนอนที่โรงพยาบาลที่ตนเองฝากครรภ์เพื่อรอคลอดแต่ก็มี บางคนโทรให้ปวดท้องคลอดก่อนจึงจะพาไปโรงพยาบาล ผู้ที่ไปฝากก็จะเป็นสามีและญาติๆ หญิงสาว แรกคลอดก็จะนอนที่โรงพยาบาล 2 – 3 วัน ขึ้นอยู่กับว่าจะผ่าตัดคลอดหรือจะคลอดด้วยวิธีธรรมชาติ หลังจากนั้นก็จะกลับมาอยู่เดือนที่บ้านเป็นเวลา 1 เดือน

3.3.2 การดูแลหลังคลอดบุตร

หลังจากที่คลอดบุตรแล้ว หญิงสาวที่คลอดบุตรจะอยู่เดือน (เอี่ยม หลา) เป็นเวลา 1 เดือน ในระหว่าง 1 เดือน การดูแลหลังการคลอดถือว่าเป็นสิ่งที่ชาวเมียนให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งทั้งในเรื่อง ข้อห้ามและข้อปฏิบัติ อาหารและยาสมุนไพรและการดูแลบุตร เพราะว่าหากในระหว่างอยู่เดือนไม่ถือกรรม (เก) ก็จะทำให้หญิงสาวที่คลอดบุตรจะมีโรคต่างๆ มากมาย การดูแลหลังคลอดบุตรของชาวเมียนมี ดังนี้

3.3.2.1 ข้อควรปฏิบัติและข้อห้าม

ชนเผ่าอิวเมียนมีข้อห้ามข้อควรปฏิบัติหลังคลอดมากมาย เพื่อสุขภาพร่างกายของแม่และเด็กที่เพิ่งคลอด ดังนี้

1. ห้ามออกจากบ้าน เป็นเวลา 1 เดือน ห้ามหญิงสาวที่คลอดบุตรออกจากบ้านเพื่อไปเที่ยวบ้านผู้อื่น หรือไปเที่ยวนอกบ้าน แต่การไปพบแพทย์ตามนัดหมายสามารถทำได้ ส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่ในห้องนอนและภายในบ้าน จากการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าและผู้ปกครองในสมัยใหม่ ยังคงปฏิบัติตามข้อห้ามอย่างเคร่งครัด เพราะเชื่อว่า หากไม่มีการอยู่เดือนจะทำให้หญิงสาวที่คลอดบุตรเจ็บป่วยได้ในอนาคต

2. ห้ามสามีหลับนอนกับภรรยาเป็นเวลา 1 – 2 เดือน เนื่องจากหญิงสาวที่คลอดบุตรเหนื่อยล้ากับการคลอดบุตรและร่างกายยังไม่พร้อม ก็จะห้ามไม่ให้สามีหลับนอนกับผู้เป็นภรรยา แต่สามารถนอนในเตียงเดียวกันได้ เพราะสามีจะต้องช่วยดูแลภรรยาในช่วงกลางคืน

3. ห้ามอาบน้ำเย็นหรือดื่มน้ำเย็น เนื่องจาก หลังคลอดบุตร สุขภาพร่างกายของหญิงสาวที่คลอดบุตรจะยังไม่แข็งแรง และเป็นการปรับสภาพของร่างกายอยู่ ฉะนั้น ชนเผ่าอิวเมียนจะไม่ให้หญิงสาวที่เพิ่งคลอดบุตรอาบน้ำเย็นหรือ ดื่มน้ำเย็น ยิ่งช่วงที่อยู่เดือน 1 เดือน จะอาบน้ำด้วยน้ำยาสมุนไพรต้ม และดื่มน้ำสมุนไพร จากการสัมภาษณ์ของผู้ปกครองรุ่นใหม่กล่าวว่า “เราต้องทำงานและใช้ชีวิตอยู่ในเมือง ฉะนั้นจะหาสมุนไพรมาต้มอาบ มันค่อนข้างยาก ภาชนะที่ใช้ต้มน้ำสมุนไพรก็ไม่มี ทำได้มากที่สุดก็อาบน้ำอุ่น” และมีผู้ปกครองบางท่านก็กล่าวว่า “คลอดในเมืองนะ ไม่ได้คลอดที่หมู่บ้านหรอก แต่ได้อาบน้ำสมุนไพรอยู่ เพราะคุณแม่เอาสมุนไพรมาให้ ก็ซื้อหม้อใบใหญ่ๆ มาต้มแล้วอาบ แต่ไม่ได้แช่น้ำยาสมุนไพรนานเหมือนบ้านบนดอยหรอกแต่ก็ดีกว่าไม่อาบน้ำสมุนไพรเลย” ผู้วิจัยถามว่า เชื่อไหมว่าถ้าไม่อาบน้ำสมุนไพรแล้วจะเจ็บป่วย ผู้ปกครอง ตอบว่า “เชื่อนะ ขึ้นชื่อว่าสมุนไพรก็เหมือนยา เพราะเคยเห็นที่บ้านหลายคนเหมือนกันที่ไม่เก่ (ไม่ปฏิบัติตาม) พออายุมากขึ้นก็บอกว่า มือเย็น เท้าเย็น ปวดท้องน้อยบ้าง ถ้ามีโอกาสก็อยากเก่ให้ได้มากที่สุด เพราะสุขภาพของตนเอง”

4. การใส่เสื้อผ้าหนาๆ เพื่อให้ความอบอุ่นกับร่างกาย เช่น ถุงเท้า หมวก เสื้อกันหนาว เพื่อป้องกันไม่ให้ร่างกายกระทบกับความเย็นจะทำให้เกิดการเจ็บป่วย ถึงแม้อากาศจะร้อนแค่ไหน หญิงสาวที่เพิ่งคลอดบุตรใหม่ๆ และอยู่เดือนอยู่นั้น จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ผู้เฒ่าเล่าให้ฟังว่า “เมื่อสมัยก่อน ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด สมัยก่อนไม่ค่อยร้อน เราก็ก็นใส่เสื้อผ้าหนาๆ ได้ แต่เป็นในสมัยปัจจุบัน เห็นบางคนทีคลอดบุตรแล้วก็ไม่ ใส่เสื้อผ้าหนาๆ ใส่แต่ถุงเท้ากับหมวก เพราะมันร้อน”

5. ห้ามยกของหนัก เพราะจะทำให้แผลไม่สมานติดกัน ไม่ว่าจะยกน้ำให้ลูกอาบหรือตนเองอาบก็จะมีคนคอยช่วยเหลืออยู่เสมอ ถ้าเป็นในอดีต ส่วนใหญ่จะคลอดธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันผู้ปกครอง หลายท่านผ่าคลอด เนื่องจาก ความต้องการส่วนตัวและ ตามคำแนะนำของแพทย์ ฉะนั้น การยกของหนักจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงมากๆ

6. ห้ามซักผ้าทั้งของตนเองและของลูกถ้าหากมีความจำเป็นเนื่องจากไม่มีคนดูแลก็สามารถทำได้แต่ต้องซักด้วยน้ำอุ่น แต่ในปัจจุบันมีความสะดวกสบายมากขึ้น ผู้ปกครองที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะมีเครื่องทุ่นแรง นั่นคือ เครื่องซักผ้า ฉะนั้นเมื่อหญิงสาวเห็นว่าสามารถช่วยตนเองได้ ก็จะซักผ้าเอง และกล่าวต่อว่า ถ้าเป็นเดือนแรก สามีจะช่วยซักให้ทั้งหมด สำหรับผู้เฒ่ากล่าวว่า “ในอดีตไม่มีเครื่องซักผ้า น้ำท่าก็ลำบาก บางที่ต้องหอบไปซักในน้ำห้วย (ลำธาร) ซึ่งไกลจากหมู่บ้านพอสมควร คนที่จะช่วยซักก็ต้องเป็นสามีนั่นแหละ แต่บางบ้านได้แม่สามีดี แม่สามีหรือญาติทางสามีก็จะทำให้หมดเลย นั่นก็โชคดีไป”

3.3.2.2 อาหารและยาสมุนไพรหลังคลอด

หลังคลอดบุตรหญิงสาวจะต้องระมัดระวังในการรับประทานอาหารเป็นอย่างมากเนื่องจากว่า เมื่อรับประทานอาหารที่แสลงแล้วอาจทำให้เกิดเจ็บป่วยและเป็นโรคต่างๆ ตามมาทีหลังได้ ดังนั้นชาวเมียนมาจะต้องเลือกรับประทานที่ปลอดภัยเท่านั้น ขณะเดียวกันชาวเมียนมาก็จะมีการใช้ยาสมุนไพรควบคู่กับการรับประทานที่ปลอดภัยเพื่อเป็นการบำรุงร่างกายให้แข็งแรง อาหารและยาสมุนไพรของชาวเมียนมาหลังคลอดบุตรมีดังนี้

1) อาหารสำหรับหลังคลอดบุตร

ในระหว่างที่อยู่เดือน หญิงสาวที่คลอดบุตรนอกจะมีข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติแล้ว ก็ยังต้องเลือกรับประทานอาหารอย่างเคร่งครัด เพราะเชื่อว่าหากรับประทานอาหารตามใจชอบจะมีผลต่อสุขภาพร่างกายและมีผลต่อน้ำนมของคุณแม่ ซึ่งการถือปฏิบัตินั้นในอดีตจะเคร่งครัดมากกว่า เนื่องจากอาหารบางก็หายาก แต่สำหรับผู้ปกครองในปัจจุบัน อาหารมีความหลากหลายมากขึ้นแต่ยังคงต้องระวังการรับประทานอาหารอยู่ อาหารหลักของหญิงสาวที่อยู่เดือน มีอยู่ไม่กี่ชนิด เช่น เนื้อไก่ ไข่ วุ้นเส้น บะหมี่เหลือง เป็นต้น จากนั้นก็นำอาหารเหล่านี้ไปประกอบเป็นอาหารต่างๆ เช่น ต้มไก่กับวุ้นเส้น ใส่เกลือเล็กน้อย พริกไทยนิดหน่อย หรือ ไข่ไก่ ก็จะไปตุ๋นหรือ ทำเป็น ตองเจ๊า คือ ต้มหม้อใส่น้ำเล็กน้อยให้น้ำเดือด จากนั้นตอกไข่ลงไปคนเล็กน้อย ใส่น้ำตาลหรือน้ำอ้อย รับประทานเป็นอาหารว่าง จากการบอกเล่าของผู้เฒ่ากล่าวว่า ในอดีตหากให้หญิงสาวที่อยู่เดือน รับประทานอาหารที่เป็นเนื้อไก่ ไข่ไก่ เมื่อบุตรโตขึ้นจะหากินง่าย อุดมสมบูรณ์ แต่จากการสอบถามผู้ปกครองสมัยใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีความเชื่อในเรื่องนี้ แต่เชื่อว่าจะมีกินหรือไม่มีกิน น่าจะอยู่ที่ตัวบุคคลมากกว่า

2) ยาสมุนไพร

นอกจากอาหารแล้วยาสมุนไพร เป็นสิ่งสำคัญที่หญิงสาวหลังคลอดต้องรับประทานและอาบ โดยเฉพาะในอดีต ผู้เฒ่ากล่าวว่า “เมื่อก่อนมันไม่มีหมอ ไม่มีโรงพยาบาล ดังนั้นเวลาที่ป่วยก็ต้องพึ่งยา

สมุนไพรอย่างเดียว บางคนก็ต้องตาย เพราะยาสมุนไพรเอาไม่อยู่ แต่สำหรับการผู้หญิงคลอดใหม่ถือว่าจะเป็นมากๆ นะ ไม่ว่าจะเอามากินเป็นยาสมุนไพร หรือต้มอาบน้ำ ตนเองนะ แม่สามีพยายามให้ บ้างและแม่ตนเองบ้าง หรือบางครั้งคนที่มาเยี่ยมเราก็นำยาสมุนไพรด้วย” ซึ่งแตกต่างจากผู้ปกครอง ในปัจจุบัน การใช้ยาสมุนไพรหลังคลอดมีความสำคัญอยู่แต่ด้วยวิถีชีวิตที่ต้องทำงาน อยู่ในเมือง บางครั้งไม่สามารถใช้ยาสมุนไพรได้ ก็ใช้วิธีการอื่นบ้าง แต่ถ้าเป็นไปได้ก็อยากใช้สมุนไพรเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ปกครองอีกหลายๆ ท่าน ที่มีโอกาสได้คลอดบุตรแล้วกลับมาอยู่ที่บ้านบนดอย ดังนั้น จึงมีผู้เฒ่า หรือพ่อแม่เป็นผู้เตรียมยาสมุนไพรให้อยู่แล้ว จึงได้ใช้ยาสมุนไพรตลอดระยะเวลาการอยู่ เดือน ยาสมุนไพรชาวเมียนใช้ในระหว่างอยู่เดือนนั้นคือ

2.1) น้ำยาสมุนไพร (เคียวอวม)

สำหรับอาบระหว่างอยู่เดือนและอาบเมื่อออกเดือนแล้วในน้ำยาสมุนไพรจะ ประกอบด้วยยาสมุนไพรที่หาได้จากท้องถิ่นที่มีสรรพคุณในการบำรุงร่างกาย โดยที่ญาติของหญิง คลอดบุตรจะเป็นผู้หามา หรือจะให้ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องยาสมุนไพรเป็นผู้จัดทำให้ (ในปัจจุบันมีการ ขายเป็นชุดๆ ซึ่งสะดวกและง่ายต่อการนำไปใช้) ในกรณีนี้อาจจะต้องเสียค่าใช้จ่ายบ้างเล็กน้อย สำหรับการต้มยาสมุนไพร ชาวเมียนจะต้มในกระทะใบบัว (ต้มแขง) หรือ ถัง หรือ หม้อใบใหญ่ๆ ด้วยการนำยาสมุนไพรที่หาได้ล้างให้สะอาด ตากแดดให้แห้ง แล้วนำมาต้มกับน้ำรวมกันในหม้อ เดียวกัน เมื่อถึงเวลาอาบจะมีการเชิญชาวเมียนใกล้เคียงมาอาบด้วย แต่หญิงสาวที่คลอดบุตรจะเป็นผู้ อาบก่อน การอาบยาสมุนไพรจะใช้เวลาอาบนานพอสมควร เนื่องจากจะนั่งแช่ในอ่างน้ำที่ร้อนๆ เพื่อให้ น้ำยาสมุนไพรได้สัมผัสกับร่างกายมากที่สุด ให้เหงื่อไหลออกมา จะทำให้ร่างกาย กระชุ่มกระชวย สบายเนื้อสบายตัวมากขึ้น เป็นการบำรุงร่างกายให้หญิงแรกคลอดให้แข็งแรงเร็วขึ้น การอาบน้ำยาสมุนไพร จะอาบเรื่อยๆ จนกว่าจะออกจากการอยู่เดือน

2.2) ยาต้มสมุนไพร (ตีวากม)

การรับประทานยาต้มสมุนไพรจะรับประทานก่อนการอาบน้ำยาสมุนไพร เป็นการเพิ่ม น้ำนมและบำรุงร่างกายให้แข็งแรง จะรับประทานก่อน การอาบน้ำยาสมุนไพร ในยาต้มสมุนไพร จะ ประกอบด้วยยาสมุนไพรต่างๆ ทั้งที่เป็นแบบสด และแบบแห้ง นำมาหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ ต้มรวมกัน ให้ น้ำยาสมุนไพรออกมาให้เข้มข้นมากที่สุด จากนั้นตักบางส่วนออก ใส่ใส่สับลงไปต้มไก่ให้สุก หรืออาจ เปื่อยนิดๆ ก็จะอร่อยยิ่งขึ้น ไก่ที่นิยมใช้ส่วนมากเป็นไก่กระดูกดำหรือไก่บ้านก็ได้ หากไม่มีไก่บางท่าน ก็ใช้หมู แต่ก็ไม่ได้รับความนิยม เพราะจะทำให้ น้ำยาสมุนไพรไม่อร่อย เมื่อไก่สุกได้ที่แล้วให้เติมข้าว หมาก (ตีวากม) ลงไปตามความเหมาะสม สำหรับข้าวหมากนี้ในอดีตชาวเมียนจะทำเอง ด้วยการนำ ข้าวเหนียวที่หุงสุกแล้วใส่ยีสแล้วหมักทิ้งไว้ ให้เกิดรสชาติ เปรี้ยวนิดๆ หวานหน่อยๆ ในระหว่างการ หมักต้องควบคุมไม่ให้อากาศเข้ามากเพราะจะทำให้ข้าวหมากเกิดเชื้อราได้ แต่ในปัจจุบันนี้มีจำหน่าย แต่ราคาอาจจะแพงเล็กน้อย และรสชาติอาจไม่ถูกใจก็ได้ ดังนั้นชนเผ่าอิวเมียนจึงนิยมที่จะทำตีวากม ไว้รับประทานเอง เมื่อใส่ข้าวหมากแล้วก็ตามด้วยน้ำตาลตามความชอบ แต่ห้ามใส่เกลือเพราะจะทำให้ รสชาติเพี้ยนและไม่อร่อย เมื่อถึงเวลารับประทานจะเติมพริกไทยดำ ให้รสชาติออกเผ็ดนิดๆ ก็จะ เพิ่มความอร่อยมากยิ่งขึ้น

ในการอาบน้ำสมุนไพรและการรับประทานตัวกาม นี้เสมือนเป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน เพราะว่า เมื่อครอบครัวไหนมีการคลอดบุตรจะต้องมีการอาบน้ำยาสมุนไพรและกินยาต้มสมุนไพร ชาวบ้านก็จะมาบ้านของหญิงสาวแรกคลอดเพื่อมาอาบน้ำและกินยาต้มสมุนไพร และหญิงสาวที่คลอดบุตรก็จะได้มีโอกาสได้พูดคุยกับผู้อื่น หลังจากที่อยู่เดือน 1 เดือน ตัวอย่างยาสมุนไพรที่ชนเผ่าอิวเมียนใช้หลังคลอดบุตรมี ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ยาสมุนไพรที่ชนเผ่าอิวเมียนใช้หลังคลอดบุตร

ยาสมุนไพร	สรรพคุณ	วิธีการใช้
ชื่อ ย่งลีน 	แก้ปวดเมื่อยหลังคลอด	ใช้ใบสดหรือตากแห้ง ต้มรวมกับยาสมุนไพรตัวอื่นๆ นำมาอาบหรือแช่ตัวเมื่อรู้สึกปวดเมื่อยระหว่างอยู่เดือน
ชื่อ แป๊ะบัวน 	เพิ่มน้ำนมและบำรุงร่างกาย	ใช้ต้มกับตัวกามโดยต้มกับ ไก่ ข้าวหมาก และต้มรวมกับสมุนไพรตัวอื่นๆ รับประทานระหว่างอยู่เดือน
ชื่อ เตียหจาน 	บำรุงเลือดให้เลือดลมไหลเวียนดี	ใช้ต้มดื่มแทนน้ำหรือใช้ต้มกับตัวกามโดยต้มกับ ไก่ ข้าวหมาก และต้มรวมกับสมุนไพรตัวอื่นๆ รับประทานระหว่างอยู่เดือน

ตารางที่ 4.1 ยาสมุนไพรที่ชนเผ่าอัวเมี่ยนใช้หลังคลอดบุตร (ต่อ)

ยาสมุนไพร	สรรพคุณ	วิธีการใช้
<p>ชื่อ เตี้ยดาง</p> 	บำรุงร่างกาย	ใช้ต้มกับตัวกามาโดยต้มกับไก่ ข้าวหมาก และต้มรวมกับสมุนไพรตัวอื่นๆ รับประทานระหว่างอยู่เดือน
<p>ชื่อ เตี้ยซี</p> 	บำรุงเลือด	ใช้ต้มกับตัวกามาโดยต้มกับไก่ ข้าวหมาก และต้มรวมกับสมุนไพรตัวอื่นๆ รับประทานระหว่างอยู่เดือน
<p>ชื่อ จันฮ่อมเตี้ย</p> 	รักษาอาการปวดเมื่อย ปวดข้อ เอ็น	ต้มดื่มแทนน้ำหรือต้มรวมกับสมุนไพรตัวอื่นๆ นำมาอาบหรือแช่ตัวเมื่อมีอาการปวดเมื่อยข้อ เอ็นต่างๆหรือหันเป็นชิ้นเล็กๆ ห่อด้วยผ้าแล้วนำไปอังไฟให้อุ่นๆ นำมาประคบบริเวณที่ปวด
<p>ชื่อ ป้วงเตี้ยต้ม</p> 	แก้อาการคันเนื้อคันตัวระหว่างอยู่เดือน	ต้มดื่มแทนน้ำหรือต้มรวมกับสมุนไพรตัวอื่นๆ นำมาอาบหรือแช่ตัว

ตารางที่ 4.1 ยาสมุนไพรที่ชนเผ่าอัวเมียนใช้หลังคลอดบุตร (ต่อ)

ยาสมุนไพร	สรรพคุณ	วิธีการใช้
ชื่อ สบพาน 	แก้อาการแสง	ใช้ต้มกับตีวคามโดยต้มกับไก่ ข้าวหมาก และต้มรวมกับสมุนไพรตัวอื่นๆ รับประทานระหว่างอยู่เดือน หรือเมื่อมีอาการแสง

3.3.3 ผู้ดูแลหลังคลอด

จากการสัมภาษณ์ ผู้เฒ่า เกี่ยวกับผู้ดูแลหลังคลอด กล่าวว่า หน้าที่ในการดูแลหญิงหลังคลอด ไม่มีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน แต่ส่วนใหญ่จะช่วยกัน นั่นคือ สามีจะดูแลเรื่องของอาหารและการซักผ้าส่วนสมาชิกในครอบครัว เช่น คุณแม่สามีจะดูแลเรื่องการดูแลตัวเอง ข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติ ส่วนคุณพ่อสามี จะดูแลเรื่องการทำพิธีกรรมต่างๆ หรือในบางครอบครัวหญิงคลอดบุตรอยู่บ้านทางฝ่ายหญิง ก็จะเป็นหน้าที่ของครอบครัวฝ่ายหญิง และมีครอบครัวฝ่ายชายช่วยดูแลเช่นกัน ผู้เฒ่ายังกล่าวอีกว่า “บางทีนะครอบครัวที่ยากจน สมาชิกในครอบครัวต้องทำงาน ก็ต้องดูแลตัวเองเป็นหลัก ก็ทำงานที่ไม่ค่อยหนักมาก เช่น ทำอาหารเอง เป็นต้น ส่วนตัวเองโชคดี ได้ครอบครัวดี ได้รับการดูแลจากครอบครัวทั้งสองฝ่าย” ซึ่งไม่ได้แตกต่างจากครอบครัวในปัจจุบันมากนัก และจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองสมัยใหม่กล่าวว่า ผู้ที่ดูแลส่วนใหญ่จะเป็นสามีและสมาชิกในครอบครัวจะช่วยกัน ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องผู้ดูแลหลังคลอด เพราะอยู่กับแบบครอบครัวใหญ่

4. ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอัวเมียน

4.1 การส่งเสริมพัฒนาการ 4 ด้าน

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองรุ่นใหม่ พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีหลักในการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัยและเกือบทั้งหมดบอกเป็นเสียงเดียวกันว่าไม่ทราบเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการ 4 ด้าน รู้แต่เพียงว่าจะดูแลลูกอย่างไรให้ลูกกินอิ่ม นอนอุ่น ไม่เจ็บป่วย ส่วนการส่งเสริมพัฒนาการต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ผู้วิจัยจึงได้ให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัยว่ามี 4 ด้าน และแต่ละด้านมีความแตกต่างกัน แต่ต้องส่งเสริมพัฒนาการให้เหมาะสมกับวัยพร้อมๆ กันทั้ง 4 ด้าน การส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของผู้ปกครองชนเผ่าอัวเมียน มีดังนี้

4.1.1 การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและสุขภาพอนามัยของเด็ก

4.1.1.1 ด้านวิถีชีวิตของเด็ก

1) นมแม่

นมแม่เป็นอาหารที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กใน ขวบปีแรก ผู้ปกครอง เชื่อว่าการที่ลูกได้ดื่มนมแม่ตั้งแต่แรกเกิด ลูกจะได้รับประโยชน์สูงสุดและจะทำให้ลูกมีร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ ความเชื่อนี้เป็นความเชื่อดั้งเดิมผสมผสานกับความเชื่อสมัยใหม่ จนเผ่าอิวเมียน จึงนิยมที่จะ ให้ลูกได้ดื่มนมเป็นเวลาานถึง 6 – 12 เดือน เนื่องจากหลังคลอดคุณแม่จะต้องรับประทานข้าวหมาก (ตัวกาม) และไข่หวาน (ต่องเจ้า) จึงทำให้คุณแม่มีน้ำนมมากและเพียงพอที่ให้ลูกดื่มนมเป็นเวลาานได้ รวมทั้งผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนบางท่านมีน้ำนมมากอยู่แล้วจึงทำให้สามารถให้ลูกดื่มนมเป็น เวลาานได้ ผู้ปกครองบางท่านกล่าวว่า *“เมื่อก่อนนะไม่มีอาหารเสริม ต้องดื่มนมแม่ ถ้าจำไม่ผิดเกือบ 2 ปี ดื่มนมแม่ไม่มีเลยแล้วก็กินกล้วยด้วย เรายังแข็งแรงเลย ตอนนีให้ลูกดื่มนมนาน หากน้ำนมมี มากพอจะให้ดื่มนจนถึง 1 ขวบ เป็นการประหยัดด้วย”* นอกจากนี้ผู้ปกครองเชื่อว่าการดื่มนมแม่จะทำให้ ลูกมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยง่าย ฉลาด ว่องไว และไม่ดื้อ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างแม่กับลูก ยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัวในการซื้อนมผงสำเร็จรูป เพราะผู้ปกครองบางท่านที่น้ำนมมีไม่เพียงพอลูกจึงได้ดื่มนมแม่แค่ 4 – 6 เดือน จะต้องเสียค่าใช้จ่าย ในการซื้อนมผงสำเร็จรูปประมาณเดือนละ 1,000 – 2,000 บาท

สำหรับการให้เวลาที่จะให้ลูกดื่มนม ผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนจะให้ลูกดื่มนมเป็นเวลา คือ ช่วงเช้า ช่วงกลางวัน ช่วงเย็น และก่อนนอน และเมื่อลูกแสดงหิว เช่น การร้องไห้ แสดงว่าลูกเริ่มหิว แล้ว ผู้เป็นแม่ก็จะเปิดนมให้ลูกดื่มนมทันทีแต่ถ้าอยู่ในที่สาธารณะผู้ปกครองก็จะกลับมาที่บ้านก่อน หรือ หาสถานที่หลบผู้คนที่จะทำให้ลูกได้ดื่มนมแต่สำหรับเด็กแรกเกิดถึงประมาณ 6 เดือน ช่วงวัยนี้ เด็กยังดื่มนมแม่เป็นหลัก ดังนั้นการให้นมกับลูกจึงบ่อยมากขึ้น ตามความต้องการของลูกและปริมาณ น้ำนมของแม่ และเมื่อลูกสามารถรับประทานอาหารอื่น เช่น กล้วยครูด อาหารเสริม (ซีรีแลค) นมยูเอชที ได้บ้างแล้ว จึงทำให้ปริมาณและจำนวนครั้งในการให้นมก็จะลดลง เพราะผู้ปกครองหลาย ท่านกล่าวว่า การที่ให้ลูกดื่มนมผงสำเร็จรูปจะทำให้ลูกท้องอืด ไม่ถ่าย และเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่าย ให้กับครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของผู้ปกครองที่กล่าวว่า *“ไม่กลัวหรอก ลูกดื่มนมนะทำให้ลูก แข็งแรง มีภูมิคุ้มกันทานมีความผูกพันมากขึ้นถ้ามีเยอะนะจะให้ลูกดื่มนถึง 1 ขวบครึ่งเลย ประหยัด ด้วย”*

ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะต้องทำประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำสวน แต่เมื่อถึงเวลาให้นมลูกก็จะ กลับมาที่บ้าน เพื่อให้นมลูกเป็นเวลา ไม่มีการบีมน้ำนมเก็บไว้เหมือนคุณแม่ที่ทันสมัยแล้ว จึงต้องฝาก ลูกให้กับ ปู่ ย่า ตา ยาย ให้เลี้ยงแทน และผู้ปกครองบางท่านก็จำเป็นต้องหย่านมแม่ให้กับลูกและให้ ลูกดื่มนมผงสำเร็จรูปและนมยู เอช ที แทน การหย่านมแม่ของผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนนั้นจะใช้ หลากหลายวิธี บางท่านใช้หลากหลายวิธี แต่ไม่สามารถหย่านมให้ลูกได้ บางท่านใช้วิธีเดียว บางท่าน ไม่ได้ใช้วิธีการอะไรเลยก็สามารถหย่านมแม่ให้ลูกได้ วิธีการที่ผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนใช้ เช่น การ ใช้ผลไม้แคว้ง (เจ็ยอิม) เป็นเม็ดสีเขียวเล็กๆ ลำต้นคล้ายกับมะเขือ เมื่อสุกจะมีสีส้มมีรสขม นำมาทา

บริเวณหัวนม พอลูกดูดนมก็จะทำให้รู้สึกขม ลูกก็ไม่อยากดูดนมอีก วิธีนี้ในบางรายก็ได้ผล บางรายก็ไม่ได้ผล ก็ต้องใช้วิธีอื่น เช่น การใช้พริกบ้าง แยกนอนกับลูกบ้าง เป็นต้น ผู้ปกครองบางท่านจะต้องใช้วิธีหลายๆ วิธี เพื่อจะหย่านมให้ลูก แต่ในบางท่านเมื่อลูกดูดนมแล้วไม่มีน้ำนม ลูกก็ไม่อยากตึมนมไปเอง ดังคำกล่าวของผู้ปกครองที่ว่า “คนแรกนะหย่านมง่ายมากไม่ต้องทำอะไรเลย พอ น้ำนมแม่ไม่พอ ก็ให้นมชงใส่ขวดเลย เขาก็ตึมนะ ไม่ร้องด้วย แต่คนเล็กนี่ยังไม่หย่าง่ายๆ ถ้าน้ำนมยังมีก็จะให้ตึมนไปเรื่อยๆ” เช่นเดียวกับผู้ปกครองบางท่านที่เลี้ยงเด็ก ไม่ใช่เป็นคุณแม่ เป็นคุณยาย การให้นมเด็ก ผู้ปกครองจึงต้องอาศัยนมผงสำเร็จรูปและนมยูเอชที เป็นหลัก ผู้วิจัยสังเกตเห็นเด็กที่ไม่ได้อยู่กับคุณพ่อ คุณแม่ จะมีร่างกายที่ไม่ค่อยแข็งแรง ผอมๆ ตัวเล็กๆ และไม่ร่าเริง

จากคำบอกกล่าวของผู้ปกครองบางท่าน ไม่มีน้ำนมให้ลูกตั้งแต่แรกเกิด ผู้ปกครองให้ลูกตึมนมผงสำเร็จรูปแทน และผู้ปกครองก็จะทานข้าวหมาก (ตัวกลม) เพื่อกระตุ้นน้ำนม เพื่อให้ลูกได้ตึมนมแม่บ้าง ผู้ปกครองท่านหนึ่งกล่าวว่า “ตั้งแต่คลอดมาลูกไม่ได้ดูดนมเลยนะ อาจเป็นเพราะว่าตอนคลอดเป็นการผ่าตัด จึงไม่สามารถ อุ้มลูกให้ดูดนมได้คงไม่ได้กระตุ้นตั้งแต่นั้นมา รวมทั้งหลังคลอดไม่ได้กินตัวกลมเลย ตอนนั้นก็ตึมนมผงไปก่อน บางวันก็ตึมนมของน้ำสาวอยู่ ลูกจะได้แข็งแรงบ้าง (หัวเราะ)”

2) อาหารสำหรับเด็ก

ผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนจะเริ่มให้อาหารอื่นร่วมกับการให้น้ำนมแม่ เช่น กลั้วน้ำว่าครูด อาหารเสริม (ซีรีแลค) นมยูเอชที เมื่อลูกอายุประมาณ 4 – 5 เดือน ต่อมาเมื่อลูกเริ่มจะมีฟันขึ้นก็จะหัดให้เด็กได้ทานข้าวต้ม ปลาทุ และเนื้อทอด หมูทอด ไก่ทอดบ้าง ผู้ปกครองจะเป็นผู้เคี้ยวให้ละเอียดและป้อนให้เด็กทาน เพราะผู้ปกครองเชื่อว่าการที่ลูกได้ทานปลาและเนื้อสัตว์จะทำให้ลูกฉลาด และมีสุขภาพแข็งแรง รวมทั้งปลาทุเป็นปลาที่สามารถหาได้ง่ายกว่าปลาชนิดอื่นๆ สามารถหาซื้อได้จากร้านค้าในชุมชน และเมื่อลูกหย่านมแล้ว ผู้ปกครองจะเริ่มให้ นมยูเอชที เช่น นมเปรี้ยว นมหวาน นมถั่วเหลือง เป็นต้น พร้อมกับเริ่มฝึกหัดให้ลูกได้ทานข้าวร่วมปลา เนื้อสัตว์ และผักบ้าง จากการสอบถามผู้ปกครองพบว่า ลูกๆ ส่วนใหญ่จะไม่ยอมทานผัก แต่ถ้าเป็นผลไม้ เช่น ส้ม สับปะรด แอปเปิ้ล ลูกก็จะทานบ้าง เนื่องจากผลไม้เหล่านี้มีรสหวาน และสามารถหาได้ง่ายในชุมชน เมื่อลูกอายุประมาณ 2 - 6 ขวบ อาหารหลักของลูก คือ ข้าวสวย ซึ่งจะทานร่วมกับ ปลาทุ เนื้อสัตว์ น้ำแกง ไข่เจียว และเด็กจะทานร่วมกับสมาชิกในครอบครัว เมื่อลูกต้องเข้าโรงเรียนอาหารของลูกโรงเรียนจะเป็นผู้จัดให้จากการสังเกตทำให้ทราบช่วงเวลาที่คุณปกครองให้ลูกรับประทานอาหาร คือ

มื้อเช้า เวลาประมาณ 07.00 น. – 08.00 น. ผู้ปกครองจะให้ลูกรับประทานอาหารเช้าก่อนสมาชิกคนอื่นๆ เนื่องจากต้องเตรียมตัวไปโรงเรียน แต่ในบางมื้อถ้าเด็กตื่นสายก็จะไม่รับประทานอาหารเช้าที่บ้านพ่อแม่จะไปซื้อขนม และขนม เช่น ข้าวเหนียวหน้าสังขยา หรือในบางครั้งถ้ามีหมูทอด ไก่ทอด ผู้ปกครองก็จะซื้อแล้วใส่กล่องข้าวไว้กับลูกเพื่อไปรับประทานที่โรงเรียน

มื้อกลางวัน เวลาประมาณ 11.30 น. – 12.00 น. เป็นช่วงเวลาที่เด็กต้องรับประทานอาหารเช้าที่โรงเรียนแต่ถ้ายังอยู่ในช่วงวัยที่ยังไม่เข้าโรงเรียนและเป็นวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ผู้ปกครองก็จะหาอาหารง่ายๆ ให้เด็กรับประทาน เช่น อุ่นกับข้าวของมื้อเช้า หรือพาลูกไปรับประทานก๋วยเตี๋ยว ข้าวซอยไก่ ขนมจีน ตามร้านค้าในชุมชน

มือเย็น เวลาประมาณ 17.00 น. – 18.00 น. มือเย็นเป็นช่วงเวลาที่สมาชิกทุกคนอยู่พร้อมหน้าพร้อมหน้ากันและเป็นมือที่พิเศษกว่ามืออื่น เพราะมีเวลาในการรับประทานอาหารนานกว่า ไม่ต้องรีบเร่ง และผู้ปกครองจะเป็นผู้เตรียมอาหารให้ คนเผ่าอิวเมียนจะไม่นิยมการรับประทานอาหารนอกบ้าน เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอค่อนข้างมาก

สำหรับอาหารว่างของลูกๆ ก็จะเป็นขนมอบกรอบเป็นถุงๆ ที่ขายตามร้านค้าในชุมชน ซึ่งเป็นอาหารที่เด็กชอบมากกว่าอาหารหลักหรือข้าว เพราะมีรสชาติที่กลมกล่อมและมีให้เลือกหลากหลาย รวมทั้ง อนุมัติ ไอศกรีม น้ำอัดลม น้ำหวานต่างๆ ราคาขนมหรืออาหารว่างก็มีตั้งแต่ของละ 1 บาท 5 บาท และ 10 บาท จากการสอบถามผู้ปกครองส่วนใหญ่จะไม่อยากให้ลูกรับประทานอาหารเหล่านี้เนื่องจากไม่มีประโยชน์ต่อร่างกายอีกทั้งยังเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัว แต่ผู้ปกครองก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือห้ามลูกได้ เพราะว่าเมื่อลูกเห็นเพื่อนรับประทานก็อยากรับประทานด้วยก็จะขอคนอื่นรับประทานผู้ปกครองจึงต้องซื้อให้ลูกรับประทาน

เนื่องจากว่าครอบครัวชนเผ่าอิวเมียนเป็นครอบครัวใหญ่ มีสมาชิกในครอบครัวมาก ก็จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งด้วยภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่อยู่อย่างพอเพียงจึงทำให้ชนเผ่าอิวเมียนไม่มีพี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ในการดูแลเด็ก พ่อแม่จึงมีหน้าที่ในการจัดเตรียมอาหารให้เด็กๆ แต่ในบางครั้งที่พ่อแม่ต้องไปทำงานสวน ทำไร่ หรืออื่นๆ ผู้ดูแลแทนก็ต้องเป็นผู้อาหารให้รับประทาน ส่วนการรับประทานอาหารพ่อแม่จะฝึกให้ลูกได้ทำเองตั้งแต่เล็กๆ อาจมีหกละเอะบ้าง เมื่อเด็กอายุ 4 – 5 ขวบ ก็จะสามารถรับประทานอาหารได้เองอย่างคล่องแคล่ว ดังนั้นในช่วงเวลาที่เด็กต้องไปโรงเรียน เด็กๆ ก็จะสามารถดูแลตัวเองได้

3) การนอนของเด็ก

การนอนหลับของเด็กถือเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่ทำให้เด็กได้พักผ่อน เด็กปฐมวัยชนเผ่าอิวเมียนจะนอนกับพ่อแม่ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงประมาณ 8 ขวบ เพราะผู้ปกครองเชื่อว่าการที่ลูกได้นอนกับพ่อแม่านานมากเท่าไรก็จะทำให้ลูกผูกพันกับผู้ปกครองมากขึ้น การนอนในช่วงเวลากลางวันเด็กๆ จะนอนเปล และในช่วงกลางคืนจะนอนร่วมกับผู้ปกครอง เมื่ออายุประมาณ 1 – 3 ขวบ ก็จะนอนวันละ 1 – 2 ครั้งๆ ละ 2 – 3 ชั่วโมง ในช่วงเวลาประมาณ 10.00 น. – 12.00 น. และอีกช่วงหนึ่งในช่วงบ่ายๆ เวลาประมาณ 15.00 น. – 16.00 น. และเมื่อเริ่มเข้าโรงเรียน อายุ 3 – 5 ขวบ เด็กจะนอนที่โรงเรียนระหว่างเวลา 12.00 น. – 14.00 น. และนอนในช่วงกลางคืนที่บ้าน เริ่มเข้านอนเวลาประมาณ 20.00 น. และตื่นตอนเช้าเวลาประมาณ 06.00 น. แต่หากเป็นวันเสาร์ วันอาทิตย์ เด็กจะนอนตื่นสายและกลางวันจะเด็กบางคนจะไม่นอน ผู้วิจัยถามต่อว่า มีการกล่อมให้ลูกนอนด้วยวิธีไหนบ้าง ผู้ปกครองกล่าวว่า “ก็มีตบๆ กัน ลูกหลับง่าย ก็มีบ้างที่เล่านิทานให้ลูกฟัง พูดคุยกับลูกบ้าง นอนกอด เดี่ยวเขาก็หลับ”

สถานที่ที่ผู้ปกครองจัดให้เด็กนอนถ้าเป็นในเด็กเล็กส่วนใหญ่จะนอนในเปล มีทั้งเปลแบบสำเร็จรูปที่ซื้อมา และเปลที่ผู้ปกครองจัดทำขึ้นเอง คือการนำผ้ามัดหัวและท้ายดึงให้ตึงและมัดติดกับเสาที่อยู่ข้างละด้าน จากนั้นจะนำไม้มาวางออกให้เพื่อให้เด็กนอนได้สบายยิ่งขึ้น การนอนเปลนี้จะทำให้ผู้ปกครองมีเวลาในการทำงานบ้านและทำกิจกรรมอื่นๆ เช่น ปักผ้าเมียน เพราะผู้ปกครองเชื่อว่า

การที่อุ้มเด็กนอนจะทำให้เด็กติดมือ และเป็นเด็กขี้เกียจ งอแง ฉะนั้นผู้ปกครองจะฝึกให้ลูกนอนในเปลตั้งแต่เล็กๆ จากคำบอกกล่าวของผู้ปกครองบางท่าน บอกว่าลูกไม่ค่อยยอมนอนที่เปลหรือที่นอน จึงต้องอุ้มหรือสะพายหลังด้วยการใช้ผ้าปักของเมี่ยน (ส่วง ปุย) เพราะ การให้เด็กนอนหลับด้วยการสะพายหลัง ของแม่จะทำให้เด็กหลับได้นานกว่านอนสถานที่อื่นๆ เด็กจะรู้สึกอบอุ่น เมื่อสะดุ้งก็ยังเจอแผ่นหลังจึงรู้สึกปลอดภัย แต่พอเด็กเริ่มโตขึ้น เวลาในการนอนก็น้อยลงและนอนไม่ค่อยเป็นเวลา และเวลากลางคืนเด็กปฐมวัยชนเผ่าอิวเมี่ยนก็จะนอนกับพ่อแม่บนเตียงเดียวกันโดยจะให้ลูกนอนใกล้ผู้เป็นแม่มากกว่าเพราะจะได้สะดวกเวลาให้นมลูก

ภาพที่ 4.9 การนอนหลับของเด็กบนหลังของแม่ ภาพที่ 4.10 การนอนหลับบนที่นอนเวลากลางวัน

4) การขับถ่ายของเด็ก

เรื่องการขับถ่ายในเด็กปฐมวัยชนเผ่าอิวเมี่ยน พบว่าไม่ค่อยมีปัญหามากนัก จากการสัมภาษณ์ มีเด็กเพียงไม่กี่คนที่มีอาการท้องผูก ผู้ปกครองบอกว่ามีสาเหตุมาจากเด็กดื่มนมผงสำเร็จรูป และเด็กไม่ค่อยรับประทานอาหารที่มีกากใยเช่น ผักและผลไม้ และมีเด็ก 1 คน ที่ผู้ปกครองบอกว่าเกิดจากที่เด็กไม่ค่อยนั่งถ่าย พอถึงเวลาที่จะถ่ายจริงๆ ถ่ายไม่ออกจึงต้องเบ่ง ก็จะเจ็บ เด็กก็ไม่อยากนั่งถ่าย จึงต้องมีใช้ยาสวนทวารหนักบ้าง สำหรับวิธีการแก้ไขเด็กที่ท้องผูก ผู้ปกครองจะใช้น้ำมหาหิงทาบริเวณตรงท้อง เพื่อให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายสบายท้อง และบางรายก็มีอาการท้องเสีย ผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมี่ยนเชื่อว่า เกิดจากคุณแม่ที่ให้นมลูกอยู่รับประทานอาหารที่เผ็ดหรืออาหารที่หมักดอง เช่น ผักกาดดอง มะม่วงดอง ส้มตำ เป็นต้น เมื่อลูกท้องเสียจะให้ลูกดื่มน้ำใบฝรั่งต้ม (มะอ๋อยน่อม) ก็จะทำให้ลูกหายจากการท้องเสีย ดังคำกล่าวที่ว่า “ถ้าไม่ท้องเสียมากก็จะใช้ ใบฝรั่ง ต้มให้ดื่ม แต่ถ้าท้องเสียมากก็จะไปหาหมอที่อนามัย” การให้เด็กดื่มน้ำใบฝรั่งนี้จะมีเฉพาะในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากสถานนีอนามัย เพื่อเป็นการบรรเทาอาการท้องเสียให้เด็กในเบื้องต้น สำหรับหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับสถานนีอนามัย (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล) ก็จะพาเด็กไปพบแพทย์มากกว่า แต่ก็มีบางครั้งครวที่ซื้อยาจากร้านขายยามาเก็บไว้ในตู้เย็น เมื่อลูกมีอาการท้องเสีย หรือท้องผูกก็จะให้ลูกรับประทานทันที

ตามดินนี้แหละ เพียงแต่คอยดูไม่ให้กิน เพราะชอบหยิบใส่ปาก เด็กๆ ชอบน้ำ ” “ไม่เคยห้ามนะ เพราะลูกมีความสุขมากเวลาที่เล่นดิน เล่นทราย แต่เราก็คอยดูว่าเป็นสถานที่สะอาดไหม และเวลาเล่นปาดินใส่ตาหรือเปล่า เพราะเวลาที่เด็กเล็กเล่นกับเด็กโตกว่า ก็จะเล่นไม่ค่อยระวัง ” และเมื่อเด็กเริ่มโตขึ้นอยู่ในช่วงวัย 3 - 6 ขวบ การวิ่งเล่นจะเป็นสิ่งที่เด็กชอบมาก เด็กมีอิสระในการวิ่งเล่นมากขึ้น การเล่นส่วนใหญ่ก็จะเล่นกับเพื่อนทั้งรุ่นเดียวกันและต่างวัยกัน บางทีก็เล่นคนเดียว ด้วยการ วิ่งเล่น ปีนต้นไม้ เล่นของเล่น เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นดิน ตามรอบบ้าน และถ้าเป็นช่วงเทศกาล เช่น เทศกาลตรุษจีน เด็กๆ ก็จะได้เล่นลูกข่างที่ทำขึ้นเอง ลูกสะบ้า และไม้โก่งกาง (มาเกี๊ยะ) แต่การเล่นแบบนี้ต้องเด็กที่โตกว่า 6 ขวบแล้ว ส่วนเด็กเล็กก็จะไปนั่งดูมากกว่า เนื่องจากการเล่นของเล่นเหล่านี้อันตรายสำหรับเด็ก สำหรับเด็กผู้หญิงผู้ปกครองจะให้เล่นของเล่นที่ไม่ต้องใช้แรงเยอะ เช่น ของเล่นส่วนใหญ่ก็จะเป็นการเล่นตุ๊กตา เล่นบทบาทสมมติที่ทำมาจากผ้าพับหรือม้วนให้เป็นเด็กๆ ให้ลูกเล่น รวมทั้งเด็กผู้หญิงก็จะเล่นเย็บปัก ซึ่งแม่จะนำเศษผ้า ด้าย และเข็มที่ปลายมน ให้เด็กๆ ได้ฝึกการเย็บผ้า ซึ่งผู้ปกครองบอกว่า “เขาไม่เย็บจริงหรอก อยากเล่นมากกว่า แต่เราก็ไม่ห้ามนะ อยากให้รู้รู้จัก ค่อยๆ ให้เขาฝึกไป แต่เราก็ห่วงเรื่องเข็มเดียวโดนเข็มร้องให้อีก ” ถ้าเด็กที่ยังไม่เข้าศูนย์พัฒนาเด็กในชุมชนเล็กๆ จะวิ่งเล่นในชุมชน อยู่ใกล้ๆ ผู้ปกครอง ของเล่น ส่วนใหญ่จะเป็นวัสดุ อุปกรณ์ที่หาง่ายๆ ในบ้าน หรือในบางครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวย ก็จะซื้อของเล่นที่ขายตามท้องตลาดให้เด็กบ้าง

ภาพที่ 4.11 การปั่นจักรยานของเด็ก

ภาพที่ 4.12 การเล่นใบพัดของเด็ก (ปัตๆ)

4.1.1.2 ด้านสุขอนามัยของเด็ก

ถึงแม้ว่าการดูแลด้านสุขอนามัยหรือความสะอาดร่างกายของเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยนจะไม่พิถีพิถัน เช่นเดียวกับคนพื้นเมือง แต่ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนก็ไม่เคยละเลยในเรื่องของความสะอาดของร่างกายเด็ก เพราะนั่น หมายถึงการดูแลที่ดีจากครอบครัว เพราะเชื่อว่า เด็กคนไหนที่ร่างกายสกปรกนั้นหมายถึงผู้ปกครองเป็นคนขี้เกียจ ไม่ดูแลเด็ก จะทำให้ผู้พบเห็นจะนำไปพูดในทางที่ไม่ดีได้ ฉะนั้นผู้ปกครองชนเผ่าอ้าวเมี่ยนจึงต้องดูแลความสะอาดร่างกายของเด็กอยู่เสมอ การดูแลความสะอาดของร่างกายของเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยน มีดังนี้

1) การอาบน้ำของเด็ก

การอาบน้ำของเด็กชนเผ่าอิวเมียนในช่วงสามเดือนแรก สมาชิกในครอบครัว เช่น ย่าหรือยาย ช่วยเหลือหญิงแรกคลอด ในการอาบน้ำให้ลูก เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการอุ้มเด็ก อีกทั้งผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนที่แรกคลอดยังไม่ประสบการณ์อาจจะทำให้เด็กเกิดอุบัติเหตุได้หากอุ้มไม่ดี หรืออุ้มผิดท่า เมื่อผู้ปกครองสามารถอาบน้ำให้เด็กเองได้แล้ว แม่จึงมีหน้าที่หลักในการอาบน้ำให้ลูก โดยจะอาบด้วยน้ำอุ่นหรือน้ำยาสมุนไพรเช่นเดียวกับแม่ ในกะละมังใบเล็กๆ โดยใช้ฟองน้ำชุบผลิตภัณฑ์เด็ก ใช้สระผมและอาบน้ำครั้งเดียว โดยลูบไปที่ผมและลำตัว จากนั้นก็ชุบน้ำล้างฟองผลิตภัณฑ์ออก จะไม่ใช้วิธีการรดน้ำที่ศีรษะ เพราะเชื่อว่าจะทำให้เด็กเป็นหวัดได้ง่าย และทำให้เด็กหายใจไม่ออกได้ และในหนึ่งวันเด็กเล็กจะอาบน้ำเพียงครั้งเดียว เมื่อเด็กเริ่มโต การอาบน้ำของเด็กผู้ปกครองจะฝึกหัดให้เด็กอาบน้ำด้วยตนเองโดยที่มีผู้ปกครองดูแลอย่างใกล้ชิด และลูกก็จะอาบน้ำพร้อมผู้ปกครองแต่สำหรับ ในวันที่มีอากาศร้อนลูกก็จะเล่นน้ำเอง วันละหลายๆ ครั้ง และพ่อแม่ก็จะห้ามบ้าง ให้ลูกเล่นเองบ้าง จนบางครั้งก็ไม่สบาย แต่สำหรับในวันที่มีอากาศเย็นหรือลูกไม่สบาย ผู้ปกครองก็จะใช้วิธีการเช็ดตัวให้ลูกแทน สอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ปกครองกล่าวว่า “ถ้าเป็นหน้าหนาวอากาศมันหนาวมาก หากไม่เลอะเทอะมากก็จะไม่อาบ แต่หากเลอะเลอะมากๆ ก็ต้องรีบอาบ โดยต้มน้ำอาบ เพราะที่บ้านไม่มีเครื่องทำน้ำอุ่น ก็อาบพร้อมกับคุณแม่ี่ละคะ” สำหรับการสระผมถ้าเป็นเด็กผู้หญิงผู้ปกครองจะเว้น 2 วันจึงจะสระหนึ่งครั้ง แต่ถ้าเป็นเด็กชายจะสระทุกวันเพราะผมสั้น แห้งเร็วผลิตภัณฑ์ที่ใช้ก็จะเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กที่มีจำหน่ายตามร้านค้าในชุมชน แต่ชนเผ่าอิวเมียนจะไม่สระผมให้ลูกในช่วงเวลาที่ตึกๆ เพราะจะทำให้ลูกไม่สบายได้ ดังนั้นการอาบน้ำสระผมของเด็กชนเผ่าอิวเมียนก็จะอาบน้ำสระผมก่อนพระอาทิตย์ตกดินหรือหลังกลับมาจากโรงเรียน

2) การแปรงฟัน

การแปรงฟันของเด็กในช่วงแรกเกิดและยังฟันยังไม่ขึ้นนั้นผู้ปกครองจะใช้วิธีการใช้สำลีหรือผ้าสะอาดชุบน้ำ เช็ดคราบน้ำนมจะทำความสะอาดหลังจากที่เด็กดื่มนมเสร็จ และหลังจากที่เด็กเริ่มมีฟันขึ้นผู้ปกครองจะใช้วิธีการทำความสะอาดด้วยการใช้แปรงขนาดเล็กที่มีขนอ่อนนุ่มค่อย ๆ แปรงให้เด็กและเมื่อเด็กโตขึ้นสามารถจับด้ามของแปรงฟันได้แล้วผู้ปกครองจะฝึกหัดให้เด็กได้แปรงฟันเอง แต่เด็กบางคนก็ยังไม่ยอมแปรงฟันจึงทำให้มีฟันผุบ้างแต่ไม่มากนัก รวมทั้งเด็กชนเผ่าอิวเมียนจะนอนแต่หัวค่ำและต้องดื่มนมก่อนจึงทำให้ไม่ได้แปรงฟันเพราะเด็กจะหลับก่อน การแปรงฟันของเด็กจะแปรงวันละ 2 ครั้ง คือ ช่วงเช้าตอนตื่นนอน และตอนอาบน้ำช่วงเย็น โดยที่ผู้ปกครองจะเป็นผู้แปรงให้สำหรับเด็กที่ 3 – 6 ขวบ เด็กจะหัดแปรงเองและสามารถแปรงได้เอง

3) การตัดผมและตัดเล็บของเด็ก

การตัดเล็บ ตัดผม จะทำหลังจากที่ออกเดือนแล้วก็จะตัดเล็บ ตัดผม หรือเมื่อเริ่มเห็นว่ายาวแล้ว การผมตัดเล็บจึงเป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง แต่ก็มีเชื่ออยู่บ้างว่า ห้ามตัดเล็บ ตัดผม ในช่วงเวลาตอนกลางคืน เพราะเชื่อว่าจะทำให้ไม่สบายได้ แต่ในความเป็นจริง ในอดีตแต่ละหมู่บ้านไม่มีแสงสว่างจากไฟฟ้า มีเพียงตะเกียงที่ให้แสงสว่าง จึงทำให้มองไม่ชัดเจน ในเวลาที่ตัดผมหรือตัดเล็บอาจจะ

ทำให้ได้รับบาดเจ็บได้ เช่นเดียวกับปัจจุบันที่หมู่บ้านยังต้องใช้แผงโซล่าเซลล์ อยู่ แสงสว่างอาจจะไม่เพียงพอ แต่อย่างไรก็ตามผู้ปกครองกล่าวว่า “ก็ไม่ค่อยตัดกลางคืนหรอก เพราะ เด็กไม่ยอม ส่วนใหญ่ก็ตัดกลางวันดีกว่า” ส่วนในปัจจุบันนี้การตัดผมของเด็กชนเผ่าอ้าวเมียนจะไปที่ ร้านเสริมสวยมากขึ้น เพราะผู้ปกครองกล่าวว่า “ก็จะไปตัดที่ร้านเพราะไม่ค่อยแพง สิบบาท บางทีก็ยี่สิบบาท ถ้าตัดเองลูกไม่ค่อยอยู่นิ่งเลยกลัวเขาเจ็บแต่พอไปที่ร้านนะลูกจะนิ่ง ตั้งแต่เข้าโรงเรียนก็เลยไปให้ร้านตัดเป็นประจำ ส่วนเล็บก็จะจัดเองบ้าง บางทีครูก็ตัดให้ หัวเราะ”

4) การแต่งกายของเด็ก

สำหรับเรื่องการแต่งกายของเด็กชนเผ่าอ้าวเมียน จากการที่ได้ลงพื้นที่และสังเกตเห็นว่าชนเผ่าอ้าวเมียนจะไม่สวมใส่ชุดชนเผ่า เด็กๆ จะใส่ชุดทั่วไปตามยุคสมัย หากมองภายนอกแถบจะไม่รู้เลยว่าเป็นเด็กชนเผ่าอ้าวเมียน โดยเฉพาะในหมู่บ้านที่เจริญ เช่น บ้านบ้านปางค่า เป็นต้น แต่สำหรับหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล การสวมเสื้อผ้าของเด็กก็จะมอมแมมมากกว่า เพราะเด็กเล่นคลุกคลีกับฝุ่น ดิน ทราวยตลอดเวลา สำหรับการแต่งกายด้วยชุดชนเผ่าอ้าวเมียน เด็กจะสวมชุดชนเผ่าอ้าวเมียนเมื่อมีงานประเพณี หรือมีการแสดง เช่น งานตรุษจีน งานอ้าวเมียนสัมพันธ์ งานแต่งงาน เป็นต้น ซึ่งจากการสอบถามเด็กชนเผ่าอ้าวเมียนจะมีชุดเกือบทุกคน เพราะผู้ปกครองจะปักให้ โดยเฉพาะหมวก เด็กๆ จะสวมใส่ตั้งแต่เล็กๆ ดังนั้นในชีวิตประจำวันของเด็กการแต่งกายจึงแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีจำหน่ายตามตลาดนัดเด็กชนเผ่าอ้าวเมียนแต่ละคนจะมีจำนวนเสื้อผ้าประมาณ 20 – 30 ชุด จำนวนชุดนี้ขึ้นอยู่กับฐานะของครอบครัว ครอบครัวที่มีฐานะดีก็จะมีชุดเป็นจำนวนมากและมีหลากหลายแบบ เช่น ชุดอยู่บ้าน ชุดนอน ชุดไปเที่ยว สำหรับครอบครัวที่ฐานะทางบ้านไม่ค่อยดีจำนวนชุดก็น้อยลงตามฐานะ อาจจะมีเพียงไม่กี่ชุดและไม่มีความหลากหลาย คือ ชุดอยู่บ้าน ชุดนอน ชุดเที่ยว ชุดเดียวกัน อย่างไรก็ตามผู้ปกครองชนเผ่าอ้าวเมียนก็มีหลักในการเลือกซื้อผ้าให้กับลูก คือ ถ้าเป็นเด็กหญิง ก็จะเน้นที่สีสวยงาม อ่อนหวาน สีจึงเป็นสีที่เด็กชอบ เช่น สีชมพู สีฟ้า เป็นต้น สำหรับเด็กผู้ชายการเลือกสีผ้าก็จะเป็นสีเรียบๆ เข้มๆ และส่วนใหญ่จะเป็นชุดที่นิยมตามการ์ตูนในโทรทัศน์ เช่น แบทแมน อุลตราแมน เพราะเด็กรู้สึกว่เมื่อตัวเองได้สวมใส่แล้วจะทำให้ตนเองเหมือน ฮีโร่ตามตัวละครในการ์ตูนหรือละครนั้นๆ และเพื่อนๆ ก็จะชื่นชม ส่วนใหญ่แล้วผู้ปกครองจะเป็นผู้เลือกซื้อเสื้อผ้าให้เด็ก จะเลือกที่สวมใส่ได้หลายโอกาส เนื้อผ้านิ่ม ไม่ระคายเคืองผิว และที่สำคัญต้องราคาไม่แพงสอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ปกครองที่ว่า “ชุดอยู่บ้านก็เน้นที่ใส่สบาย ไม่แพง ชักง่าย ๆ เพราะเสื้อผ้าเด็กเปื้อนบ่อยมาก ส่วนชุดเที่ยว นานๆ จะซื้อที อาจจะแพงนิดนึงให้เขาใส่ตอนไปเที่ยว แต่เขาจะพอซื้อมาก็ใส่แล้วอยากโชว์เพื่อนๆ จะเอาแนวไม่ได้หรอกคะ แม่นี่แหละต้องคอยบอกตลอด”

ภาพที่ 4.13 การแต่งกายด้วยชุดชนเผ่าอ้าวเมี่ยน

ภาพที่ 4.14 การแต่งกายด้วยชุดที่ทันสมัย

5) การทำความสะอาดเสื้อผ้า

ในขวบปีแรกของเด็ก เสื้อผ้าที่เด็กใส่ ส่วนมากจะเป็นผ้าอ้อม และเสื้อผ้าผืนบางๆ เล็กส่วนมากก็จะไม่ค่อยเปื้อนมากเท่าไร การซักก็จะแยกออกจากของพ่อแม่ แต่ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนก็ไม่นิยมใช้ผลิตภัณฑ์ซักสำหรับซักผ้าเด็ก เพราะเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ก็จะใช้ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ไป แต่เมื่อเด็กเริ่มโต และเริ่มไม่อยู่นิ่งตามประสาของเด็ก ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศและที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นเชิงเขาเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยน จึงต้องคลุกคลีกับดิน ทราย ทั้งวัน จึงทำให้เสื้อผ้าเปื้อนมากและต้องเปลี่ยนผ้าวันละ 2 - 3 ชุด เนื่องจากว่าเป็นวัยที่ยังอยู่นิ่งไม่นั่ง ชอบเล่น และบางทีก็ปีสสาวะใส่กางเกงบ้าง จึงทำให้พ่อแม่ต้องซักเสื้อผ้าเด็กทุกๆ วัน ส่วนมากแล้วพ่อแม่ก็จะไม่ซักรวมกับของพ่อแม่ และจะซักด้วยมือ เพราะเสื้อผ้าเด็กๆ จะเปื้อนมาก บางที่ต้องแช่ก่อนจึงจะซักให้สะอาดได้ แต่จากการสังเกตหลายครอบครัวมีเครื่องซักผ้า ผู้ปกครองบอกว่า “เหนื่อยนะซักผ้าลูก วันหนึ่งเปลี่ยนหลายชุดมาก เปื้อนเยอะ โยนใส่เครื่องซักผ้าอย่างเดียวเลย จะได้มีเวลาทำอย่างอื่น” ส่วนผ้าปูที่นอน ผ้าห่มของเด็กๆ จะใช้ร่วมกับของพ่อแม่ ดังนั้น การซักหรือการดูแลความสะอาดก็จะขึ้นอยู่กับแต่ละครอบครัว บางครอบครัวจะซักอาทิตย์ละ 1 ครั้ง บางครอบครัว 2 อาทิตย์ต่อ 1 ครั้ง บางครอบครัวก็เป็นเดือนจึงจะซัก เมื่อแห้งแล้วพ่อแม่ก็จะเก็บมาพับบ้าง ไม่พับบ้าง ใส่ในตะกร้าของลูกๆ แต่เก็บไว้เดียวกับของพ่อแม่ คือในปลายเตียงนอน เพราะชนเผ่าอ้าวเมี่ยนบางครอบครัวจะไม่มีห้องแต่งตัวที่แยกออกจากห้องนอน

6) การเจ็บป่วย

การเจ็บป่วยของเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยน จะเหมือนกับเด็กอื่นๆ เพราะการเจ็บป่วยของเด็กในวัยนี้เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพียงแต่จะเจ็บป่วยมาก หรือเจ็บป่วยน้อย ขึ้นอยู่กับสุขภาพของเด็กและการดูแลจากครอบครัว การเจ็บป่วยของเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยนเป็นการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ไป เช่น โรคไข้หวัด ปวดหัว ตัวร้อน สาเหตุมาจากอากาศเย็น ร่างกายไม่แข็งแรง การเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศ ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนก็มีวิธีในการดูแลเมื่อลูกเจ็บป่วยด้วยหลายวิธี นั่นคือ เมื่อลูกเป็นไข้หวัดธรรมดา จะใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดตัว หายาให้รับประทาน แต่หากลูกป่วยมากก็จะพาไปโรงพยาบาลส่งเสริม

สุขภาพตำบล (สถานีอนามัย) หรือโรงพยาบาลประจำอำเภอ ผู้ปกครองมีวิธีการดูแลลูกเมื่อเจ็บป่วย โดยใช้ยาสมุนไพรของชนเผ่าอัวเมียน นั่นคือ เมื่อลูกป่วยเป็นไข้ ตัวร้อน จะใช้ยาสมุนไพรที่ชื่อว่า หจ่าม นำใบมาทุบๆ ให้ละเอียด แล้วใช้ผ้าห่อนำมาพันที่เท้าหรือมือของเด็ก เรียกว่า เปลวหจ่าม ใช้เวลาในการประคบประมาณ 3-5 ชั่วโมง ถ้าเห็นว่าที่อุ้งเท้าหรืออุ้งมือปรากฏเป็นสีน้ำเงินแล้วแสดงว่า ฤทธิ์ใช้ได้ออกจากร่างกายแล้ว วิธีเหล่านี้ก็เป็นการดูแลเด็กพื้นฐานยามเป็นไข้เท่านั้น แต่ถ้าหากว่าเด็กเจ็บป่วยมากๆ ผู้ปกครองก็กล่าวว่า “วิธีการเปลวหจ่ามนี้ เราใช้มานานแล้ว และเห็นว่ามันได้ผลดี ก็นำมาใช้กับลูกตลอดเลย แต่เราก็ป้อนยาให้กับลูกร่วมด้วย ” ผู้วิจัยถามว่า แล้วยาซื้อมาจากไหน “ซื้อจากรายขายยา เอามาเก็บไว้ หรือบางทีเหลือจากที่ไปหาหมอมา ” ผู้ปกครองกล่าว ผู้วิจัยถามว่า ไม่กลัวยาหมดอายุหรือว่ารักษาไม่ตรงโรคหรือคะ “ก็ดูก่อนนะว่าถ้าหากหมดอายุก็ไม่ให้ลูกกิน ก็เป็นยาของเขานะแหละ โรคเค็มๆ หมอให้มา ก็คิดว่าตรงนะ พอลูกได้กินแล้วบวกกับ เปลวหจ่าม แล้วลูกก็ดีขึ้น ก็ไม่ต้องไปหาหมอ มันไกล อีกอย่างบางทีลูกเจ็บป่วยกลางคืน ทำให้ได้มากที่สุด ก็ เช็ดตัว ดูแลและลูกไปก่อน ” นอกจากการเจ็บป่วยของลูกที่สามารถระบุสาเหตุได้ เช่น ลูกไปเล่นน้ำ อากาศเปลี่ยนแปลง แล้ว ก็มีหลายๆ ครั้งที่ผู้ปกครองยังมีความเชื่อว่า การเจ็บป่วยของลูกไม่ได้มาจากสาเหตุเหล่านี้ แต่เกิดจากสิ่งที่ไม่เห็นเป็นสิ่งที่เร้นลับ ทำให้ลูกต้องเจ็บป่วย ผู้ปกครองกล่าวว่า “ก็เชื่อ นะ ลูกตนเองยังไม่เคยเจอ แต่มีลูกของคนในหมู่บ้านนี้แหละคะ เจอมา ร้องไห้ไม่หยุด ป่วยหนัก ไปหาหมอก็ไม่หาย ก็เลยต้องพึ่งพิธีกรรมทางบ้านเราก็หายนะ มันก็แปลก ไม่เชื่อก็ไม่หลบหลุน้อย ” ซึ่งสอดคล้องกับ ผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งกล่าวว่า “ไม่เชื่อก็ได้ เราได้เห็นอยู่ อย่างลูกคนเล็กนี่เจ็บป่วยบ่อยมาก หาหมอก็ไม่หาย ร่างกายไม่ค่อยแข็งแรง มีชาวบ้านบอก ลอง เพียดอ่วมหาง ดูลี หลังจากที่ทำแล้วก็ดีขึ้นบ้างเล็กน้อย ความเชื่อนะ มองไม่เห็น ” ผู้ปกครองอธิบายว่า เพียดอ่วมหาง คือ การกรวดน้ำของชนเผ่าอัวเมียน นั่นคือ ตักน้ำใส่ถ้วยแล้วท่องคาถา แล้วอมน้ำพ่นออกมาให้โดนตัวเด็ก ผู้ที่ ทำจะเป็นผู้อาวุโสในบ้านและเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องการท่องคาถา

นอกจากความเชื่อเรื่องเจ็บป่วยแล้ว ชนเผ่าอัวเมียนกับความเชื่อก็ยังมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เช่น เวลาที่เด็กตกใจแล้วทำให้นอนไม่หลับจนแฉะ ก็เชื่อว่าจะวิญตกรหล่นหายไป ก็ใช้วิธีการ “เสียวกิง ” เป็นการเรียกขวัญอีกรูปแบบหนึ่ง นั่นคือ ผู้รู้จะท่องคาถาพร้อมทำมีอวนรอบศีรษะเด็ก 3 รอบ พอท่องคาถาเสร็จ ก็พูดว่า “เส็งเฉกหือ ” แล้วพูดว่าขวัญเอยขวัญมา ก็เป็นอันจบพิธีการเรียกขวัญแบบง่ายๆ แต่ถ้าลูกยังไม่หายจากอาการไม่สบาย หรือยังมีอาการแปลก ที่ไปพบแพทย์แล้วก็ยังไม่หายผู้ปกครองก็จะประกอบพิธีเรียกขวัญ “เจ็ว ว่วน ” ให้เด็กเพื่อเรียกขวัญให้กับเข้ามาอยู่กับเด็ก

ในขณะที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลอยู่ในหมู่บ้าน เป็นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ เวลาในช่วงกลางวันร้อนมาก แต่พอตกเย็นถึงช่วงตึกอากาศหนาวเย็น เพราะแต่ละหมู่บ้านอยู่ตามไหล่เขาหุบเขา ที่อยู่ห่างไกล จึงทำให้เห็นเด็กๆ หลายคนป่วยเป็นไข้หวัด สืบเนื่องจากน้ำมูกที่ไหล อาการซึมเศร้าและการใช้พลาสติกติดไว้ที่หน้าผาก แต่เรื่องการเจ็บป่วยของเด็กชนเผ่าอัวเมียนนั้น จากการสอบถามผู้ปกครองกล่าวว่า เด็กๆ ไม่ค่อยเจ็บป่วยอะไร เพราะแข็งแรง ให้เล่นกับดิน เลี้ยงแบบให้ช่วยเหลือตนเอง ปีนป่ายวิ่งเล่นได้อย่างอิสระ จึงทำให้เด็กชนเผ่าอัวเมียนค่อนข้างแข็งแรงไม่ค่อยเจ็บป่วยมากนัก นอกจากการดูแลลูกเมื่อยามเจ็บป่วยแล้ว มีอีกประการหนึ่งที่เป็นการป้องกันการเจ็บป่วยให้เด็ก นั่นคือ ผู้ปกครองจะพาเด็กๆ ไปปรับวัดขึ้นตามที่แพทย์นัด ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ประจำหมู่บ้าน

ตามที่หมอนัด จึงทำให้เด็ก ๆ ที่เกิดมาจะได้รับวัคซีนครบตามกำหนด และจะไม่ค่อยป่วยเป็นโรคอื่นที่รุนแรง จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลลูกได้ง่าย รวมทั้งยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายให้ครอบครัว

ภาพที่ 4.15 การปลิวจ้ำมที่เท้าและมือ เมื่อเป็นไข้ของเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยน

4.1.2 การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจของผู้ปกครองชนเผ่าอ้าวเมี่ยน ไม่ได้กระทำอย่างเป็นทางการ ส่วนใหญ่การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจจะเกิดขึ้นในวิถีชีวิตของเด็กอยู่แล้ว โดยบางครั้งผู้ปกครองไม่ทราบเลยว่ากิจกรรมที่กระทำอยู่นั้นเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจให้เด็กอ เพียงแต่เห็นลูกมีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสเบิกบานและมีความสุข แค่นี้ผู้ปกครองก็ดีใจและสุขใจแล้ว การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจผู้ปกครองชนเผ่าอ้าวเมี่ยนได้ มีดังนี้

4.1.2.1 ด้านการมอบความรัก

เป็นเป็นวิธีการหนึ่งของผู้ปกครองเมี่ยน เชื่อว่าจะทำให้เด็กมีความสุขและสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจของเด็กได้ ผู้ปกครองกล่าวว่า เป็นวิธีการที่ทำได้ง่ายและได้กระทำเป็นประจำอยู่แล้ว นั่นคือ การแสดงความรักให้กับลูก ๆ เช่น การกอด การหอมแก้ม และบอกรัก ดังคำกล่าวของ ผู้ปกครองที่ว่า “วิธีการที่ใช้ส่วนใหญ่ก็ หอมแก้ม กอด จูบหน้ามาก ก่อนลูกไปโรงเรียนหรือกลับมาจากโรงเรียน ไม่ค่อยบอกรักคะ แต่เขานะจะรู้ว่าพ่อแม่รักเขา ยิ่งพ่อนะคะไม่ค่อยพูดคะ แต่หวงลูกมากกว่าแม่นะคะ” ผู้ปกครองอีกท่าน “ยิ่งช่วงยังเล็กๆ นะคะ หอมเข้าหอมเย็น กอดทุกวัน เวลาที่เราหอม หรือเล่นกับลูก ลูกก็ยิ้ม อารมณ์ดีตลอดก็คิดว่าเขานะจะอารมณ์ดีนะคะ เพราะเขายังไม่รู้เรื่องเครียดๆ ของผู้ปกครอง” และอีกท่าน “บอกรักนะ แต่ไม่บ่อยคะ เวลา กอดเขา ก็จะถามว่า รักมาหมาใหม่ ถ้ารักก็จูบที่นึ่งประมานนี้ เด็กน้อ เขาอยู่กับใครเขาก็รักหมดแหละ ” เนื่องด้วยเด็กยังอยู่ในวัยทารก และวัยเตาะแตะ จึงเป็นช่วงวัยที่พ่อแม่จะแสดงออกถึงความรัก ความเอาใจใส่ลูก เพื่อให้ลูกรู้สึกอบอุ่น ผูกพันกับพ่อแม่ในขณะเดียวกันครอบครัวก็จะมีเวลาอยู่กับลูก ทำกิจกรรมกับลูก สอนลูก โดยเฉพาะผู้เป็นแม่ ส่วนพ่อก็จะทำงาน แต่เมื่อกลับมาถึงบ้านก็จะเล่นกับลูก

หรือเลี้ยงลูกแทนแม่ทันที แม่ก็จะเป็นผู้เตรียมอาหารไว้สำหรับมือเย็นต่อไป และในบางโอกาสก็พาเด็กๆ ไปเที่ยวงานวัด งานวันเด็ก และงานอื่นๆ ตามแต่เวลาจะอำนวย รวมทั้งเวลาที่เด็กๆ ทำความดี หรือวันพิเศษ เช่น วันเกิดของลูก ผู้ปกครองก็จะแสดงถึงความรักที่มอบให้ด้วยการ ซื้อของขวัญที่ลูกชอบและอยากได้มานาน แต่ผู้ปกครองก็จะดูตามความเหมาะสมและความสามารถของผู้ปกครองที่จะสรรหามาได้ สิ่งที่ผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนทำให้กับลูกนั้นอาจจะไม่ได้มากมายแต่เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองทุกท่านทำด้วยความรักจริงๆ เพื่อความสุขของลูก ผู้วิจัยถามว่า เด็กๆ ที่อาศัยอยู่กับยาย พ่อแม่เขาแสดงความรักกับลูก อย่างไรบ้าง ผู้ปกครองตอบว่า “เรามีแต่แม่ พ่อแม่ได้เลิกกันตั้งแต่เขาอยู่ในท้องแม่เขาก็จะโทรมาหาทุกๆ วัน ซื้อของเล่น เสื้อผ้า ส่งมาให้ และกลับมาที่บ้านประมาณ 2 – 3 เดือนต่อครั้ง” ลูกสนิทกับคุณแม่เขาไหม ผู้วิจัยถาม “ไม่ค่อยสนิทนะ เพราะเขาอยู่กับยายตั้งแต่อายุได้ 1 เดือน เวลาที่คุณแม่กลับมาอนที่บ้านยังไม่ยอมนอนด้วยเลย จะนอนกับยาย บางทีแม่เขาก็น้อยใจแต่เราก็บอกว่า” ซึ่งเด็กที่ต้องอาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่ พ่อแม่ นั้นมีหลายครอบครัวมากๆ ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจาก ที่พ่อแม่หย่าร้างกัน พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศ (ประเทศไต้หวันและประเทศเกาหลี) และที่สำคัญคือ คุณแม่ท้องไม่พร้อม จึงไม่สามารถระบุได้ว่าใครเป็นพ่อของลูก จึงต้องฝากลูกไว้กับยาย หรือญาติที่อยู่ในหมู่บ้าน เพราะตนเองต้องทำงานเพื่อหารายได้ส่งมาจุนเจือครอบครัว หากต้องเลี้ยงลูกอยู่บ้านคงไม่มีอะไรจะมาเลี้ยงลูกได้ สิ่งที่ผู้ปกครองที่เป็นผู้ดูแลและจะทำได้ คือ เป็นผู้มอบความรัก ความเอาใจใส่แทนพ่อแม่ให้มากที่สุด

4.1.2.2 ด้านการเอาใจใส่เอาใจใส่เด็ก

การเอาใจใส่ลูกของผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนสิ่งที่เห็นชัดเจนมากที่สุด นั่นคือ ผู้ปกครองจะจัดหาอาหารให้ลูกได้ทานจนอิ่ม ดูแลในเรื่องของเครื่องแต่งกาย การอาบน้ำ การไปโรงเรียนผู้ปกครองจะเตรียมพร้อมให้กับลูกทุกอย่าง รวมทั้งในสิ่งที่ลูกต้องการผู้ปกครองก็จะสรรหามาให้ได้ตามความสามารถของตนเอง เพื่อไม่ยอมให้ลูกงอแง หรือ ไปแย่งของเพื่อนมาเล่น และการสังเกตพฤติกรรมของลูกในแต่ละวันก็เป็นการเอาใจใส่ดูแลของผู้ปกครองชนเผ่า อิวเมียน เช่น สังเกตว่าลูกไม่สบายหรือเปล่า มีอะไรผิดปกติไหม และเมื่อลูกไม่สบายก็จะหยุดกิจกรรมทุกอย่างเพื่อมาดูแลลูก ดังคำกล่าวที่ว่า “หากลูกไม่สบาย หยุดงานกะ มาดูแลเขา พาไปหาหมอ เป็นห่วง ก็ให้คุณพ่อไปทำงานก่อน” นอกจากการมอบความรักและความเอาใจใส่ให้ลูก สิ่งหนึ่งที่ผู้ปกครองคิดว่าเป็นมอบความรักให้กับลูก นั่นก็คือ การชมเชย การปรบมือ หอมแก้ม กอด และการเสริมแรงทางบวก เมื่อลูกทำความดี และการซื้อของขวัญเล็กๆ น้อยๆ ให้ก็ถือเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ ผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนนิยมใช้

4.1.2.3 การทำกิจกรรมร่วมกัน

การทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัวชนเผ่าอิวเมียน จากการสัมภาษณ์พบว่า กิจกรรมที่ทำร่วมกันมากที่สุด คือ การดูโทรทัศน์ร่วมกัน กินข้าวร่วมกัน ไปเที่ยวตลาดนัดหรือวันเด็กแห่งชาติ ร่วมกัน อันเนื่องมาจากการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ประกอบกับหมู่บ้านตั้งอยู่ห่างไกลจากสถานที่ท่องเที่ยวหรือสวนสนุกอื่นๆ กิจกรรมที่ผู้ปกครองทำร่วมกับลูกจึงง่าย ๆ และเป็นสิ่งที่ทำเป็นประจำในวิถีชีวิตประจำวัน ไม่มีอะไรพิเศษ และยิ่งในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น ลิ่นจี ข้าวโพด

ข้าว เป็นช่วงที่ครอบครัวชนเผ่าอิวเมียนและผู้ปกครองต้องทุ่มเทเวลากับการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร แต่หลังจากกลับจากการทำงานแล้ว ผู้ปกครองจะให้เวลากับลูกในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับลูก เช่น ดูโทรทัศน์ด้วยกันหลังรับประทานอาหารเย็น อ่านนิทานด้วยกันก่อนนอน เล่นขี้ม้ากับพ่อ ถึงแม้จะเหนื่อยแค่ไหน ผู้ปกครองจะพยายามหาเวลาในการทำกิจกรรมๆ ร่วมกับลูกให้มากที่สุด ผู้ปกครองคนหนึ่งกล่าวว่า “เหนื่อยมากนะบางวัน ต้องออกจากบ้านแต่เช้ามีดไปเก็บลันจี กลับมาก็สายๆ ก็ต้องเอาลันจีไปขายกว่าได้เข้าบ้านบางทีก็มีดแล้ว ลูกก็หลับ แต่ก็พยายามทักทายเขาส่งลูกเข้านอน ทุกๆ วัน เพราะบางที่เขาถามทำไมแม่กลับบ้านดึกจัง ผมไปด้วยได้ไหม เราารู้เลยว่าเขาเหงาก็ต้องบอกว่าเราหาเงินจะได้มีเงินซื้อของเล่นไง” และผู้ปกครองก็จะทำจริงตามที่ได้พูดไว้กับลูก เมื่อหมดฤดูกาลเก็บเกี่ยว ผู้ปกครองก็จะมีเวลาที่จะอยู่ร่วมกับลูกมากขึ้น รวมทั้งผู้ปกครองจะมีรายได้จากการขายผลผลิต ผู้ปกครองก็จะพาเด็กๆ ไปซื้อเสื้อผ้า ไปทานข้าวที่ห้างสรรพสินค้าโลตัสและไปเที่ยวที่ต่างๆ ตามสมควร เช่น ไปเที่ยวงานวัด งานวันเกิดของอำเภอ ถึงแม้ว่ากิจกรรมที่ผู้ปกครองทำร่วมกับลูกจะไม่หลากหลายแต่สิ่งที่ผู้ปกครองเชื่อว่าจะทำให้ลูกมีความสุข นั่นคือ การที่พ่อแม่อยู่พร้อมหน้าและรับประทานอาหารด้วยกันก็เป็นการสร้างรอยยิ้มและความสุขให้กับลูกได้ สำหรับเด็กที่อยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่คุณพ่อคุณแม่ ผู้ดูแลก็จะทำหน้าที่เช่นเดียวกับพ่อแม่ทั้งหมด ส่วนใหญ่ไม่ต้องไปทำงาน มีเวลาในการเลี้ยงดูทำกิจกรรมร่วมกับเด็กค่อนข้างมาก เพราะมีรายได้จากการที่คุณพ่อคุณแม่ของเด็กส่งมาให้

4.1.3 การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

เนื่องจากชนเผ่าอิวเมียนอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีกิจกรรมที่คนในหมู่บ้านทำร่วมกันมากมาย มีความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือกัน มาตั้งแต่บรรพบุรุษ สิ่งเหล่านี้จะถูกปลูกฝังและถ่ายทอดสู่รุ่นลูก มาจนถึงปัจจุบัน สิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตได้ ในขณะที่ผู้ปกครองต้องไปร่วมงานในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นประเพณีแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ผู้ปกครองก็จะจูงมือลูกไปร่วมงานด้วย กิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยชนเผ่าอิวเมียน มีดังนี้

4.1.3.1 การเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรม

เนื่องจากการใช้ชีวิตแบบชนเผ่าอิวเมียนที่เป็นไปอย่างเรียบง่าย การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กของชนเผ่าอิวเมียน จึงเป็นการเรียนรู้สังคมที่อยู่แวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเด็กถ้าเด็กในช่วงวัยแรกเกิด - 1 ขวบ การเรียนรู้สังคมของเด็กส่วนใหญ่จะเรียนรู้จากบุคคลที่อยู่รอบข้าง นั่นคือ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย การเรียนรู้สังคมภายนอกจึงยังไม่ปรากฏชัดเจน เพราะผู้ปกครองจะไม่ค่อยพาเด็กๆ ไปเที่ยวที่ไหน เพราะเชื่อว่าลูกยังเล็กขวัญยังอ่อน อาจจะทำให้ไม่สบายได้ง่าย และเมื่อลูกเริ่มโตขึ้นการเรียนรู้สังคมภายนอกก็มีมากขึ้นตามด้วย นั่นคือ ผู้ปกครองจะพาเด็กๆ ไปสถานที่ต่างๆ ด้วยทุกครั้ง การเรียนรู้ทางสังคมส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้จากการไปร่วมงาน ประเพณี หรือ พิธีกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในชุมชน เช่น ประเพณีตรุษจีน (ปายฮยั้ง) พิธีกรรมบวช พิธีแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น เพราะผู้ปกครองจะต้องไปร่วมงานประเพณี และพิธีกรรมนั้นๆ ดังนั้นเด็กชนเผ่าอิวเมียนจะได้เรียนรู้การเข้าสังคมจากสิ่งเหล่านี้ ด้วยการ วิ่งเล่นภายในสถานที่จัดงาน

ร่วมกับเพื่อนๆ ได้ดูและชมประเพณี พิธีกรรม และกิจกรรมต่างๆ ที่มีความแตกต่างกัน แม้ว่าเด็กจะวิ่งเล่นตามความสนุกสนานตามประสาของเด็ก ยังไม่เข้าใจว่าประเพณี พิธีกรรมว่าจัดขึ้นเพื่ออะไร ซึ่งผู้ปกครองก็กล่าวว่า “คิดว่าเด็กยังไม่เข้าใจ เขาแค่รู้ว่าถ้าไปงานจะมีเพื่อนเล่นเยอะ เราก็บอกแค่ว่าเขาทำอะไร แต่เขายังไม่รู้ความหมาย ถ้าโตแล้วเขาน่าจะเข้าใจเอง เราก็บอกแต่ว่า ห้ามเล่นไกลนะ และไม่ดื้อและห้ามทำร้ายคนอื่น เล่นกันเบาๆ นะ” นี่เป็นวิธีการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้ลูกของผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียน ดังนั้นผู้ปกครองจึงเชื่อว่าการศึกษาที่พาเด็กไปในสถานที่ต่างๆ ที่มีคนเยอะๆ ก็จะทำให้เด็กได้เรียนรู้การเข้าสังคมด้วยตนเอง โดยที่เด็กจะรู้ว่าจะปฏิบัติตัวอย่างไรเมื่ออยู่กับบุคคลอื่นๆ ที่ไม่ใช่พ่อแม่

4.1.3.2 การเล่นร่วมกับเพื่อน

การเล่นคือการเรียนรู้ของเด็กที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านร่างกาย การเล่นของเด็กชนเผ่าอิวเมียนยังเป็นส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมอีกด้วย เพราะเด็กชนเผ่าอิวเมียนใช้เวลาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน วันหยุดและช่วงปิดภาคเรียน วิ่งเล่นกับเพื่อนที่เป็นวัยเดียวกันหรือต่างวัยกัน นั่นคือ ตื่นเช้ามารับประทานอาหารเรียบร้อยแล้ว ก็จะขออนุญาตผู้ปกครองไปวิ่งเล่นกับเพื่อนๆ การเล่นกับเพื่อนๆ ผู้ปกครองเชื่อว่าจะทำให้เด็กได้เรียนรู้และรู้จักแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อ การเสียสละ และความเข้มแข็ง เมื่อต้องอยู่รวมกัน จะทำให้เด็กเรียนรู้ความเป็นพี่ เป็นน้อง การเป็นผู้นำ ผู้ตาม รวมทั้งการเล่นกับเพื่อนจะทำให้เด็กได้เล่นบทบาทสมมติ เช่น การเล่นขายของ การเล่นร่วมกับเพื่อน สอดคล้องกับผู้ปกครองที่กล่าวว่า “ไม่เคยห้ามลูกนะให้เขาเล่นได้กับทุกคน แต่ก็บอกห้ามแก๊งเพื่อน จะทำให้ไม่มีคนอยากเล่นด้วย เขาก็จะรู้นะบางที่เป็นฝ่ายโดนเขาก็จะทนนะ เพราะกลัวไม่มีเพื่อนแต่ถ้าอยู่ที่บ้านนะโดนนิดโดนหน่อย ไม่ยอมร้องไห้อย่างเดียว แต่มีหลายครั้งที่เขาโดนเพื่อนทำร้ายและเขาก็ทำร้ายเพื่อน ต้องให้เขาเรียนรู้เองนะดีที่สุด” และเมื่อถึงเวลาที่จะต้องเข้าโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประจำหมู่บ้าน เด็กก็จะได้เข้าสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งเพื่อนใหม่ที่เป็นชนเผ่าอิวเมียน คนพื้นราบ และชนเผ่าอื่นๆ รวมทั้งคุณครูใหม่ ผู้ปกครองกล่าวว่า “ตอนนี้น้องเข้าเรียนที่ศูนย์เด็กเล็กของหมู่บ้านคะ ตอนแรกๆ ก็ยังไม่อยากให้น้องไป แต่เราต้องทำมาหากินน้อง เลยให้เข้า ร้องใหญ่เลย แต่พอนานๆ เริ่มมีเพื่อน คิดเพื่อน คิดเล่น ไปปรับยังไม่ค่อยอยากกลับบ้านเลย” ผู้วิจัยสังเกตว่าในปัจจุบันทุกหมู่บ้านจะมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฉะนั้นตอนเช้าๆ ผู้ปกครองจะส่งลูก ไปฝากศูนย์พัฒนาเด็ก เป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองได้เป็นอย่างมากและเด็กๆ จะมีความสุขมากที่ได้อยู่ร่วมกับเพื่อน จึงทำให้เด็กในปัจจุบันมีโอกาสเรียนรู้ทางสังคมมากกว่าในอดีตที่ไม่มีโอกาสได้เข้าโรงเรียน

4.1.3.3 การเป็นแบบอย่างที่ดี

จากการสอบถามผู้ปกครอง กล่าวว่า การเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวจะทำให้เด็กสามารถนำไปเป็นแบบอย่างที่ดีเมื่อเข้าสังคมอื่นได้ ไม่ว่าจะเป็น การพูดจาที่ไพเราะกับบุคคลในครอบครัวและคนอื่นๆ การแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อกับครอบครัวอื่น โดยให้เด็กๆ นำไปมอบให้กับบ้านใกล้เคียง และสิ่งสำคัญที่ผู้ปกครองทำเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกนั้น

คือ การไม่ทะเลาะหรือตีกันภายในครอบครัวให้ลูกเห็น ผู้ปกครองกล่าวว่า “มีเหมือนกันนะที่ทะเลาะกันเวลาที่พ่อเขาเมามาหาเรื่อง บางทีก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ ลูกก็เห็น บางทีลูกร้องไห้เลย เราก็กังใจนะ ก็กอดลูกและเลี้ยงที่จะไม่ทะเลาะกับพ่อเขาซะ หลังๆ มาก็คูญกับพ่อเขาว่า ห้ามทะเลาะกันให้ลูกเห็นอีก” จากการบอกกล่าวของผู้ปกครองแถบทุกครอบครัวมีเรื่องทะเลาะกัน แต่จะหนักหรือเบาขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ลูกก็เห็นบ้างไม่เห็นบ้าง บางทีก็ไม่ได้ใส่ใจว่าลูกเห็นแล้วลูกจะเรียนแบบ เพราะคิดว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ แม้ผู้ปกครองจะทะเลาะกัน แต่ผู้ปกครองก็ไม่เคยสอนลูกให้ทะเลาะกับเพื่อน และพยายามให้ลูกเห็นแบบอย่างที่ดีเสมอ เช่น เมื่อมีเด็กคนไหนทำความดี ผู้ปกครองก็จะให้ดูเป็นแบบอย่าง

ภาพที่ 4.16 การเล่นเกมในไอแพดร่วมกับเพื่อน

ภาพที่ 4.17 การเล่นหมากเก็บกับเพื่อนต่างวัย

4.1.3.4 การเรียนรู้บทบาททางเพศ

การส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้บทบาททางเพศของเด็กๆ เมื่ออายุ 1 – 2 ขวบ การเรียนรู้เพศเด็กๆ ยังไม่สามารถบอกได้ว่าตนเองเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย แต่ผู้ปกครองถามว่าใครเป็นผู้หญิง เด็กสามารถยกมือได้ว่าตนเองเป็นผู้หญิง เพราะการเล่นของเด็กยังไม่แบ่งแยกชายหญิง ยังเล่นร่วมกัน จะแตกต่างกันที่ความชอบเริ่มไม่เหมือนกัน ผู้ที่จะกำหนดบทบาทของเพศชายหรือเพศหญิง นั่นคือ ผู้ปกครองจะซื้อของเล่นและเสื้อผ้าที่แตกต่างกัน และเมื่อเด็กอายุ 3 – 5 ขวบเริ่มบอกว่าได้ว่าตนเองเป็นเพศหญิงหรือชาย และเริ่มเข้าใจบทบาทมากขึ้น ผู้วิจัยได้ถามเด็กอายุ 3 ขวบว่า “ผมเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย” เด็กตอบว่า “เป็นผู้ชายซิ” แล้วรู้ได้อย่างไร..? “รู้สิ ยี่มอายๆ ใส่กางเกงไง” พูดแล้วทำท่าทางเขินอาย ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจว่าผู้ปกครองให้เด็กเรียนรู้บทบาททางเพศผ่านการกระทำที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเด็ก เช่น การสอนเรื่องเพศในการปัสสาวะ ผู้ปกครองกล่าวว่า “สอนลูกว่าตัวเองเป็นผู้หญิง ก็ต้องนั่งปัสสาวะ เราก็กต้องทำให้เขาเห็นนะ เพราะบางทีเขายังทำให้ไม่เป็น แต่ตอนนี้ไม่ต้องบอกละ ส่วนคนโตเป็นลูกชาย ให้พ่อเขาสอน หัวเราะ” นอกจากการทำเป็นแบบอย่างแล้วผู้ปกครองยังสอนให้เด็กรู้จักสังเกต เช่น การแต่งกาย เสื้อผ้าผู้หญิงก็ต้องอ่อนหวาน และของผู้ชายก็ต้องสีเข้ม ผู้ชายผมสั้น ผู้หญิงผมยาว และเป็นลูกผู้ชายก็ต้องเข้มแข็งกว่าผู้หญิง ต้องอดทนมากกว่า ห้ามเล่นแรงกับผู้หญิง ผู้ปกครองกล่าวว่า ก็ต้องสอนอย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่สอนครั้ง

เดี๋ยวและเด็กจะจำ และการกระทำที่ดีเกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องเพศ จะช่วยให้เด็กเข้าใจบทบาททางเพศมากขึ้น นอกจากนี้ โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ยังมีส่วนช่วยให้เด็กเข้าใจเรื่องเพศและบทบาททางเพศมากขึ้น

ฉะนั้นด้วยบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในครอบครัวจะถูกถ่ายทอดให้แก่เด็กๆ ผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน เด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิง จะเรียนรู้บทบาทความเป็นชาย และความเป็นหญิง จากความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และผู้ใหญ่คนอื่นๆ ที่เป็นสมาชิกในครอบครัว เช่น เด็กจะเข้าใจว่าพ่อหรือผู้ชายคือกำลังสำคัญในครอบครัวในการหาเลี้ยงครอบครัว ในขณะที่แม่หรือผู้หญิงจะมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการบ้านเรือนหรือการเตรียมอาหาร การดูแลเด็กและเป็นผู้ไปรับไปส่งที่โรงเรียน ในขณะที่เดียวกันเด็กๆ ก็ได้เรียนรู้ว่า ผู้เป็นพ่อหรือผู้ชายก็สามารถดูแลเด็กได้เช่นเดียวกับแม่หรือผู้หญิงก็สามารถออกไปทำมาหาเลี้ยงครอบครัวเคียงบ่าเคียงไหล่ผู้เป็นพ่อได้เช่นกัน ก็จะทำให้เด็กรู้ว่าเมื่อเด็กต้องอยู่ในสังคมจะปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อให้เหมาะสมกับเพศของตนเอง เช่น เป็นผู้ชายก็ต้องอดทน เสียสละ เป็นต้น และเด็กจะมีโอกาสได้เห็นพ่อนำเงินมามอบให้แม่และคอยปรึกษารือกับแม่เมื่อจะต้องตัดสินใจบางสิ่งบางอย่าง ในครอบครัวชายเด็กจะพบว่า พ่อแม่จะแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งไว้ที่ตู้เอาุโสที่สุดในบ้าน เด็กยังมีโอกาสได้เรียนรู้อีกว่า ตู้เอาุโสในบ้านมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการให้คำปรึกษาหรือช่วยตัดสินใจในเรื่องราวต่างๆ แก่บุตรหลาน นอกจากนี้การแบ่งบทบาทด้านการช่วยเหลืองานบ้านระหว่างเด็กชายหรือเด็กหญิงในขณะที่ยังเล็กไม่มีความแตกต่างมากนัก เพียงแต่ว่าเด็กหญิงจะถูกหัดให้ช่วยทำงานบ้านเมื่อมีอายุน้อยกว่าเด็กชาย ตั้งแต่อายุประมาณ 4 – 5 ขวบ ในขณะที่เด็กชายในวัยนี้จะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่น เนื่องจากว่าผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนมีความเชื่อว่าผู้หญิงเมียนต้องขยัน เป็นแม่บ้านแม่เรือน ก็จะทำให้ผู้พบเห็นชื่นชม เด็กผู้ชายก็จะมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้ปกครอง เช่น ช่วยหยิบโน้นหยิบนี้ เก็บเสื้อผ้าใส่ตะกร้า เล็กๆ น้อยๆ ตามที่เด็กๆ จะทำได้ ก็ต่อเมื่ออายุได้ประมาณ 5 – 6 ขวบแล้ว

การสอนสรรพนามแทนเด็กชาย เด็กหญิง เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ จะเมื่อผู้ปกครองเรียกเพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของเพศตามลักษณะการตั้งชื่อของชนเผ่าอิวเมียน ในการบ่งบอกถึงการเป็นเพศหญิงและเพศชาย มีดังนี้

ลำดับที่	เพศชาย (จั่งตอน)	เพศหญิง (เซี้ยะตอน)
คนที่ 1	เก้า/แคะ	เหมย, จั้ง
คนที่ 2	ป่า/เหล	ก้อย / ไหน
คนที่ 3	ชาน	ฟาม
คนที่ 4	สู	ฝ่ย
คนที่ 5	อู่	ลาย

ในปัจจุบันนี้ การตั้งชื่อตามหลักของชนเผ่าอิวเมียนนั้นจะเป็นแคในนามให้รู้กันเท่านั้น เพราะทุกคนหรือผู้พบเห็นจะรู้จักเด็กๆ ในนามของชื่อเล่น ตามที่ผู้ปกครองแต่งตั้งขึ้นตามยุคสมัย เช่น น้องปลาย น้องโบ น้องบอย น้องภูมิ เป็นต้น สิ่งที่ผู้วิจัยพบเห็นนั่นคือ เวลาที่ผู้ปกครองเรียกชื่อเมียน เด็กๆ จะไม่ขานรับหรือไม่หันมามอง แต่พอเรียกชื่อเล่นที่ตั้งขึ้นแล้วกลับหันกลับมาทันที นั่นแสดงว่าเด็กคุ้นกับชื่อเล่นมากกว่าชื่อของชนเผ่าอิวเมียน

4.1.4 การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียน ผู้ปกครองกล่าวว่าควรจะเป็นบทบาทของโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากกว่า เพราะผู้ปกครองไม่มีความรู้และไม่มีเวลาในการส่งเสริมให้เด็กๆ แต่ยังมีผู้ปกครองหลายๆ ท่านที่พยายามส่งเสริมพัฒนาทางด้านสติปัญญาของลูกหลายๆ วิธี ดังนี้

4.1.4.1 การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านสติปัญญาของเด็ก จากการสอบถามผู้ปกครองพบว่าการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กนั้น ผู้ปกครองไม่มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านแต่อย่างไร เพราะพื้นที่บ้านมีจำกัดและไม่มีการแบ่งสัดส่วนว่าบริเวณไหนเป็นของลูก เมื่อเดินเข้าในบ้านของผู้ปกครอง พบว่าภายในบ้านเป็นห้องกว้างๆ มีทีวี โทรทัศน์ ตู้เย็นและแบ่งเป็นห้องนอนแต่ละห้อง มีบริเวณนั่งดูโทรทัศน์ จึงไม่มีการจัดห้องหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับเด็กๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ปกครองว่า “เป็นห้องของเด็กๆ ต่างหากหรือไม่มีหรอก โน่นไงที่เล่นลูก กองทราย กองดิน ถ้วย ช้อน ส่วนพวกแผ่นโปสเตอร์ก็จะติดไว้ในห้องนอน และก็จะท่องก่อนนอน เขาก็จะเป็นครูให้แม่ทำตาม” และ “นี่เป็นมุม ของเล่นทุกอย่าง พวกไม้บล็อก รถยนต์ และอื่นๆ ก็จะวางอยู่ที่นี้ พอเขาเล่นเสร็จเขาก็เก็บเอง” ส่วนด้านการส่งเสริมการสังเกตและการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กนั้น ผู้ปกครองกล่าวว่า จะบอกลูกๆ อย่างที่พบเห็นว่าเป็นอะไรดีไม่ดี กินได้กินไม่ได้ หรือเวลาที่ได้ไปนอกสถานที่ เช่น เดินทางไปในตัวอำเภอ ผู้ปกครองก็จะสอนสิ่งต่างๆ ที่เด็กพบตลอดการเดินทาง ดังคำกล่าวของผู้ปกครองที่กล่าวว่า “ไม่ต้องว่าเราจะสอนเขาเลย เขาถามตลอด บางทีตอบไม่ทัน เขาก็จะถามว่า แม่นี่รถอะไร สีอะไร เขาไปไหน ทำอะไร ถามตลอดทาง แต่ก็ดีนะ ถามครั้งเดียวเขาก็จำได้แล้ว ก็เป็นการเรียนรู้ของเขาแหละ” เนื่องจากเด็กยังอยู่ในวัยแห่งการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวเขา ฉะนั้นไม่ว่าจะอยู่ภายในบ้านหรือนอกบ้าน ผู้ปกครองจะให้ความรู้แก่เด็กทุกอย่าง แต่บางครั้งผู้ปกครองไม่ต้องสอน เด็กก็สามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ที่เด็กพบเจอทุกวัน ซึ่งทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เช่นกัน และที่สำคัญในปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำหมู่บ้าน จึงสามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาได้อีกทางหนึ่ง

4.1.4.2 สื่อและแหล่งเรียนรู้ของเด็กชนเผ่าอ้าวเมียน

การเรียนรู้ของเด็กชนเผ่าอ้าวเมียนจะเรียนรู้ผ่านสิ่งแวดล้อมรอบตัวและเรียนรู้โดยที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่เชื่อว่าเด็กกำลังเล่นมากกว่าเรียนรู้ จึงไม่มีการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กแต่อย่างใด เพราะคิดว่าหากเมื่อลูกเข้าโรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ลูกจะได้เรียนรู้เอง แต่จากการบอกเล่าของผู้ปกครองหลายๆ ท่านที่มีอายุน้อยและผู้ปกครองมิได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุปริญญา และปริญญาตรี ผู้ปกครองก็จะกิจกรรมหรือสื่อที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก เช่น การให้เด็กเล่นดิน เล่นทราย เล่นบล็อก การเล่นนิทานก่อนนอน การอ่านหนังสือร่วมกับลูก การสอนการบ้าน การให้เด็กท่องตัวยุทธชนะกับตัวอักษรก่อนนอนหลับ วาดรูป ระบายสี และ ดูรายการโทรทัศน์ที่ลูกชอบ รวมทั้งแผ่นซีดีความรู้ต่างๆ เป็นต้น

กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองชนเผ่าอ้าวเมียนทำเป็นประจำแต่ในบางครอบครัวก็ไม่ได้ทำเพราะ เวลาไม่เอื้ออำนวย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ปกครองที่กล่าวว่า “สื่อที่จัดทำให้ลูก น่าจะเป็นนิทาน วาดภาพระบายสี แผ่นซีดี เอ บี ซี หรือ ก-ฮ บ้าง นิทานไม่เคยเล่าคะ เพราะเล่าไม่เป็น” เป็นคำบอกกล่าวของผู้ปกครองที่มีอายุมากและหมู่บ้านอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง “แม่เขาให้เลี้ยงเราก็เลี้ยงอย่างเดียว แก่ละน้อแต่เขาก็จะขอสมุด ดินสอ มาฝึกเขียน เราก็ทำให้แต่สอนไม่เป็นหรอก เดี่ยวเข้าโรงเรียนคุณครูเขาสอนเอง” เป็นคำกล่าวของผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อแม่ และ “มีบ้างคะเล่านิทาน ร้องเพลง สอนฝึกเขาอ่านพยัญชนะ ฝึกอ่านตัวเลข ดูซีดีกับเขา ถ้ามีเวลานะ หัวเราะ เพราะเราก็อยากให้ลูกเราเก่งมากกว่านะคะ” จากการพูดคุยทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ผู้ปกครองท่านนี้มีความรู้ในเรื่องของการเลี้ยงดูเด็กเป็นอย่างดี สิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นนั่นคือ ลูกๆ ของผู้ปกครองท่านนี้จะกล้าพูด กล้าแสดงออก เป็นเด็กอารมณ์ดี จากการสัมภาษณ์ พูดคุยกับผู้ปกครองหลายๆ คน ทำให้เห็นว่าผู้ปกครองบางคนก็ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของพัฒนาการเด็กและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อาจจะเป็นเพราะว่าผู้ปกครองเกือบร้อยละ 50 จากที่สัมภาษณ์ทั้งหมด ผู้ปกครองไม่ใช่พ่อแม่ จึงทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูให้กินอิ่ม นอนอุ่นดูแลความปลอดภัยเท่านั้น จึงทำให้การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นหน้าที่ของคุณครูเป็นหลัก ดังนั้นผู้ปกครองจึงอบรมเลี้ยงดูด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ และส่งเสริมพัฒนาการตามสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามก็มีผู้ปกครองบางคนที่มีความรู้ความเข้าใจที่จะหาสิ่งต่างๆ เพื่อมาส่งเสริมพัฒนาการของลูก ดังคำกล่าวนี้ “การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของลูกหรือพี่ก็จะให้เขาได้วิ่งเล่น ปีนป่าย เล่นน้ำ เล่นทรายที่บ้าน พัฒนาการด้านอารมณ์ก็คือ ร้องร้องรำทำเพลงกับพ่อและแม่ก็เป็นแบบอย่างที่ดีที่จะไม่เครียด ส่วนพัฒนาการด้านสังคม ก็จะพาลูกไปเดินห้างบ้าง ไปงานมงคลต่างๆ บ้าง ตามแต่โอกาสอำนวย เพื่อให้เขารู้จักการวางตัวเมื่อต้องอยู่กับคนเป็นจำนวนมากๆ ส่วนการพัฒนาการด้านสติปัญญาก็จะทบทวนการบ้านให้ หรือเวลาไปที่ไหน เห็นแผ่นซีดี ความรู้ต่างๆ คิดว่าจะมีประโยชน์กับลูกได้ก็จะซื้อมาให้ลูกได้ฝึกตลอด ก็พอมีความรู้บ้างว่าในช่วงวัยนี้เขาจะเป็นอย่างไร ดูจากหนังสือบ้าง เอกสารแจกของโรงพยาบาลบ้าง ในเล่มสมุดรายงานประจำตัวเด็ก (เล่มสีชมพู) ตอนนี่เริ่มสะกดกนะคะ มีอินเตอร์เน็ต หออะไรก็แป็บเดียว บางทีก็หาพร้อมกับลูกๆ เลย”

4.1.4.3 การส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรม

เนื่องด้วยชนเผ่าอิวเมียนมีวัฒนธรรมและภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ การส่งเสริมทักษะทางภาษาและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนถ่ายทอดให้เด็กตั้งแต่เล็กๆ จากวิถีชีวิตประจำของเด็ก จากการสัมภาษณ์และสังเกตพบว่า ภาษาชนเผ่าอิวเมียนเป็นสิ่งที่เด็กเรียนรู้ได้ดีกว่า เพราะ ผู้ปกครองจะใช้ภาษาเมียนกับเด็กตั้งแต่ที่เด็กเริ่มจะพูด หรือบางที่ผู้ปกครองก็จะพูดกับเด็กทั้งที่เด็กยังไม่พูดไม่ได้ จึงทำให้เด็กซึมซับเรื่อยๆ เมื่อเด็กพูดได้ก็จะสามารถสื่อสารด้วยภาษาเมียนได้เอง ส่วนในเรื่องของภาษาที่สอง เช่น ภาษากลางภาษาเหนือ เด็กจะได้เรียนรู้ภาษาจากโรงเรียน ฉะนั้น หากเด็กอยู่บ้านจะสื่อสารด้วยภาษาเมียน แต่ผู้วิจัยก็สังเกตเห็นว่า ผู้ปกครองก็จะใช้ภาษากลางในการสื่อสารสลับกับภาษาเมียน ในการสื่อสารกับลูก “น้องปรายทำอะไรอยู่ ต่ายหย่น หาง เร้ว” ฉะนั้นเด็กที่อยู่ในหมู่บ้านที่ห่างไกล จะสามารถสื่อสารภาษาเมียนได้ดีกว่า ภาษากลาง ส่วนเด็กที่อยู่ในหมู่บ้านที่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองมาก ก็จะสามารถสื่อสารภาษากลางได้ดีกว่าภาษาเมียน และเด็กที่อยู่กับผู้ปกครองที่เป็นตายาย จะสื่อสารภาษาเมียนได้ดีกว่าภาษากลาง “ใช้ภาษาเมียนเป็นหลัก เขาก็รู้เรื่องและตอบได้ แต่เด็กคนนี้ไม่ค่อยพูดหรอกคือ อย่างเดียว”

ตัวอย่างภาษาเมียนที่ผู้ปกครองส่งเสริมให้กับเด็กปฐมวัยชนเผ่าอิวเมียน

เครือญาติ

อง	ปู่
กู๋	ย่า
มา	แม่
เตีย	พ่อ
ก้อ	พี่ชาย
ต่อ	พี่สาว
เหยี่ยว	น้องชาย
หมั่ว	น้องสาว

สรรพนาม

เฮีย	ฉัน
เม่ย	เธอ , คุณ
เฮีย บัว	พวกเรา
เม่ย บัว	พวกคุณ

กิริยา

หย่น	กิน
หย่น หาง	กินข้าว
หย่น ยั่ว	กินขนม
โอบ	ดื่ม
โอบ หอย	ดื่มนม
โอบ อวม	ดื่มน้ำ
มิ่ง	ไป
มิ่ง หาย	ไปไหน
มิ่ง หัวว	ไปเล่น

อวัยวะของร่างกาย

เมหียน	หน้า
บจิง	ตา
บจอง	จมูก
จยุย	ปาก
หย่า	ฟัน
น่อม	หู
จาง	คอ
เซี่ยจาง	แขน
ปั่ว	มือ
ชิน	ลำตัว
เจ้า	ขา

เครื่องแต่งกายและเครื่องใช้

ลุย	เสื้อ
โหิว	กางเกง
จู้น	กระโปรง
เฮ่	รองเท้า
หมัด	ถุงเท้า
บ๊วะจ้อง	ถุงย่าม

โฉว	หนังสือ
ปัด	ดินสอ

คำนาม

เปี้ยว	บ้าน
โห๊ะตอง	โรงเรียน
จู้นครู	ครู
เหวะ	นักเรียน
เซีย	รถยนต์
เซียได้	เครื่องบิน
จู้	หมา
ลุ่มมิว	แมว
ตุ้ง	หมู
ใจ	ไก่
อ๊าบ	เป็ด
นางาง	งู
เปี้ยว	ปลา

ตัวเลข

เอี้ยต	1
อี	2
ปัว	3
เปี้ย	4
ปยา	5
จู้	6
เซีย	7
เหี้ยต	8
ตัว	9
เจียบ	10

เป็นตัวอย่างภาษาเมียนที่เด็กๆ คนเผ่าอ้าวเมียนสามารถสื่อสารได้เป็นอย่างดี โดยผู้ปกครอง จะไม่มีการสอนอย่างเป็นทางการแต่จะสอนผ่านกิจกรรมหรือวิถีชีวิตประจำวัน ก็จะทำให้เด็กได้ซึมซับ และสามารถสื่อสารได้พร้อมกับเข้าใจความหมายในที่สุด เช่น “*อาอองต่ายโล๊ะ*” หมายถึง ตากำลังมา เป็นต้น เนื่องจากตั้งแต่เกิดและในการดำรงชีวิตในแต่ละวันของเด็กจะเรียนรู้ภาษาจากสภาพแวดล้อม รอบๆ ตัวเด็ก ดังนั้นเด็กจะเข้าใจการสื่อสารกับผู้ปกครองและกับผู้อื่น แต่เด็กจะตอบกลับมาเป็น ภาษากลาง หรือภาษาพื้นเมือง เนื่องจากว่าเด็ก ค้นคว้าภาษาเหล่านี้จากโรงเรียน เพราะที่โรงเรียนจะ สื่อสารด้วยภาษากลาง ภาษาชนเผ่าอื่นๆ ดังนั้น เด็กก็จะสื่อสารกับเพื่อนด้วยภาษากลาง สลับกับภาษา เมียน และภาษามือ

ในเรื่องการส่งเสริมขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีในเด็กชนเผ่าอ้าวเมียน ผู้ปกครองยังไม่ ถ่ายทอดให้ แต่ก็ทำให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการพาไปในงานประเพณีต่างๆ เช่น งานบวช เด็กจะได้เรียนรู้ และซึมซับวัฒนธรรม ประเพณีจากการไปร่วมงาน จากชุมชน จากผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการสังเกตของ เด็กๆ เพราะผู้ปกครองกล่าวว่าเด็กยังไม่สามารถเข้าใจได้ว่าประเพณีวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีความหมายว่าอย่างไร เด็กจะรู้เพียงว่า เขากำลังทำอะไร ตัวเองต้องทำอะไร เช่น ปายหยั่ง ในวัน ตรุษจีน เด็กๆ ก็จะทำความรักกับบรรพบุรุษ และได้โช่แดงเป็นของขวัญ แต่ยังไม่ทราบว่าทำเพื่ออะไร เป็นต้น

4.2 บทบาทหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

บทบาทหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอ้าวเมียน ผู้วิจัย แบ่งได้ 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ผู้ปกครองที่อบรมเลี้ยงดูเป็นคุณพ่อคุณแม่ ดังนั้นบทบาทหน้าที่สำคัญในการเลี้ยงดูเด็กจะเป็นหน้าที่ของคุณแม่ ทำหน้าที่ในการดูแลในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมพัฒนาการเตรียมเสื้อผ้า จัดหาอาหาร พาไปส่งโรงเรียน ส่วนคุณพ่อจะทำหน้าที่ในการหารายได้จุนเจือครอบครัว เป็นผู้นำทางความคิดและวางแผนอนาคตของลูกพร้อมกับคุณแม่ ประเด็นที่ 2 ผู้ปกครองที่อบรมเลี้ยงดูไม่ใช่คุณพ่อ คุณแม่ บทบาทหน้าที่หลักในการอบรมเลี้ยงดูจะเป็นตายาย หรือ ปู่ย่าในการดูแลวิถีชีวิตของเด็กทั้งหมด คุณพ่อ คุณแม่ที่ทำงานต่างจังหวัด ต่างประเทศ จะเป็นผู้หารายได้มาจุนเจือครอบครัว อย่างไรก็ตามเนื่องจากครอบครัวชนเผ่าอ้าวเมียนเป็นครอบครัวใหญ่ฉะนั้นบทบาทหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จึงไม่แบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน จะเป็นการช่วยกันดูแลกันมากกว่า

ภาพที่ 4.18 การเลี้ยงดูเด็กด้วยพ่อแม่

ภาพที่ 4.19 คุณยายเลี้ยงหลาน

4.3 ความคาดหวังในการเลี้ยงดูเด็ก

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมี่ยน ส่วนใหญ่คาดหวังอยากให้ลูกเป็นคนดีของสังคม ไม่เจ็บไม่ป่วย สอดคล้องกับกับผู้ปกครองที่กล่าวว่า “เขายังเล็ก ไม่ได้คาดหวังอะไร แค่เห็นเขามีความสุขไม่เจ็บป่วยก็พอแล้ว แต่หากเขาโต เราก็คอยอยากให้เขาดูแลตัวเองได้ก็พอ” ผู้วิจัยถามว่า ความหวังที่จะให้ลูกดูแลเราผู้ปกครองในอนาคตไหม “ถ้าเป็นไปได้ก็ดีนะ เพราะเราเป็นชนเผ่าเมี่ยน เวลาที่เราตายไปก็อยากให้เขาทำพิธีกรรมให้บ้าง ขอแค่นี้แหละ แต่จะเลี้ยงดูหรือปาวนั้น ไม่รู้ นะ เพราะตอนนี้เขายังเล็กมาก” ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ปกครองหลายๆ ท่าน ที่กล่าวว่า “ก็อยากให้เขาเก่งนะ เพราะคุณพ่อคุณแม่ไม่เก่ง ใจอยากให้เขาได้งานทำดีๆ ตั้งใจเรียน จะได้มีชีวิตดีกว่าพ่อแม่” “ไม่คาดหวังหรอก ลากเสียงยาว ทุกวันนี้ ขอไม่ต้อก็พอ เหนื่อยวันๆ ไล่จับแทบไม่ทัน แค่ไม่เจ็บ ไม่ป่วยก็พอละ” นี่เป็นคำกล่าวของผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อแม่ ด้วยวิถีชีวิตของชนเผ่าอิวเมี่ยนนั้น ชนเผ่ามีความเชื่อว่าจะต้องมีบุตรเป็นลูกชาย เพราะผู้ชายจะได้บวช (กว่าตัง) และเป็นผู้สืบสกุล หากเมื่อสิ้นบุญผู้ปกครองไป ลูกที่สืบสกุลจะต้องประกอบพิธีกรรมให้เพื่ออุทิศ ส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ผู้ปกครองคาดหวังจาก เด็กๆ แต่ยังไม่สามารถบอกเด็กๆ ได้ เนื่องจากเขายังเล็ก และคิดว่าลูกจะเข้าใจเองเมื่อเขาโตแล้ว

4.4 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอิวเมี่ยนจากการบอกเล่าพบว่า ในอดีตนั้นชนเผ่าอิวเมี่ยน ไม่มีรูปแบบการเลี้ยงดูลูกที่ชัดเจน จะเลี้ยงลูกตามวิถีชีวิต เนื่องด้วยความยากจน และสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก การเลี้ยงดูลูกก็เลี้ยงดูตามสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวและสภาพแวดล้อม การเลี้ยงดูมุ่งให้ลูกชายเติบโตมาแล้วสามารถช่วยประอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ ส่วนผู้หญิงไม่มีโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน จึงต้องทำงานบ้านและเย็บปักผ้าชนเผ่าอิวเมี่ยน เป็นแม่บ้าน เป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากในปัจจุบันรูปแบบการเลี้ยงดูมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยการเลี้ยงดูจึงมีรูปแบบที่

ชัดเจน มีความเข้มงวดบ้างในบางครั้งและในบางครั้งก็เลี้ยงลูกอย่างอิสระ เป็นประชาธิปไตย เพื่อให้ลูกเรียนรู้ และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ผู้ปกครองมีการเลี้ยงลูกด้วยเหตุผลและความเหมาะสมมากขึ้น เนื่องจาก ผู้ปกครอง มีโอกาสในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ สามารถสืบค้นความรู้ในการเลี้ยงลูกจากสื่อเทคโนโลยีต่างๆ แล้วนำความรู้จากสื่อเหล่านี้มาประยุกต์กับการเลี้ยงดูลูกของตนเองตามสภาพความเป็นจริงที่สอดคล้องกับบริบทของครอบครัว ดังนั้น รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอ้าวเมียนจะเลี้ยงดูลูกแบบอิสระทั้งในด้านความคิด การเล่น แต่ในบางครั้งผู้ปกครองชนเผ่าอ้าวเมียนก็จะเข้มงวดกับเด็ก ในเรื่องของวินัย เพื่อเป็นการฝึกเด็กตั้งแต่ยังเล็ก สภาพการที่เป็นอยู่ในเด็กบางคนก็ปล่อยอิสระ จนเกินไป แต่ในเด็กบางคนก็เข้มงวดจนไม่ยอมให้เด็กไปเล่นกับเพื่อนๆ เพียงเพราะว่า ผู้ดูแลมีอายุมากแล้วจึงไม่สามารถวิ่งไล่จับเด็กๆ ได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัย เรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยน ผู้วิจัยขอเสนอ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน เป็นการศึกษาเพื่อเข้าใจถึงวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอ้าวเมี่ยนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชุมชนชาติพันธุ์ ชนเผ่าอ้าวเมี่ยน ในหมู่บ้านชนเผ่าอ้าวเมี่ยน 4 จังหวัด ภาคเหนือ ใช้การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยเทคนิคการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลทั่วไป หมู่บ้านละ 1 ท่าน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการประกอบพิธีกรรมและประเพณี วัฒนธรรมหมู่บ้านละ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อและการดูแลหลังคลอดหมู่บ้านละ 1 ท่าน ผู้ปกครองที่มีบุตรอายุ 1-3 ขวบ หมู่บ้านละ 2 ท่าน ผู้ปกครองที่มีบุตร 3 – 5 ขวบ หมู่บ้านละ 2 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลและเพิ่มเติมข้อมูลที่อาจขาดหายหรือไม่สมบูรณ์ กรอบแนวคิดในการศึกษา ด้านข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน ด้านประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ด้านพิธีกรรมและความเชื่อในการตั้งครุฑและการดูแลหลังคลอดบุตร ด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร และด้านรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตร การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูลดำเนินไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลในแต่ละหมู่บ้านผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งจะทำให้การเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับจากแต่ละหมู่บ้านแล้วนำมาวิเคราะห์ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งจากผู้เชี่ยวชาญ หรือสังเกตจากพฤติกรรมต่างๆ ที่ผู้วิจัยพบเห็นในการดำเนินชีวิตของผู้ปกครอง ผู้วิจัยจะจดบันทึกประจำวันต่อเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ที่พบบ่อยมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ประเภทของข้อมูล และสรุปแบบตีความโดยยึดหลักการตรวจสอบแบบสามเส้า จากผลการศึกษาได้เนื้อหาที่วิเคราะห์เพื่อตอบคำถามและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พอสรุปได้ดังนี้

1. โครงสร้างทางกายภาพและบริบทชุมชน

เนื่องจากหมู่บ้านที่เข้าศึกษาทั้งหมด 9 หมู่บ้าน 4 จังหวัด แต่ละหมู่บ้านมีการตั้งบ้านเรือนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก นั่นคือ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนภูเขาสูง หรือหุบเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีภูเขาล้อมรอบและมีลำธารไหลผ่าน และจะอยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอหรือตัวจังหวัดค่อนข้างมาก การเดินทางค่อนข้างลำบากจะมีเพียงไม่กี่หมู่บ้านที่อยู่ติดถนน และการสร้างบ้านเรือนค่อนข้างทันสมัย การเดินทางสะดวกสบาย แต่ละหมู่บ้านมีการพัฒนาตนเองไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคสมัย ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา การดำเนินชีวิต ด้านวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย

ภาษา ให้เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน แต่การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ผู้รู้ในอดีตถ่ายทอดให้กับคนรุ่นใหม่ นั้นยังไม่มีเปลี่ยนแปลง

ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนจะเลี้ยงดูเด็กตามสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวที่มุ่งเน้นให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นที่จะสามารถช่วยเหลือครอบครัวในด้านการประกอบอาชีพโดยที่มีโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนมีน้อย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ครอบครัวชนเผ่าอ้าวเมี่ยนไม่มีการวางแผนครอบครัว จำนวนบุตรจึงมาก แต่การอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอ้าวเมี่ยนนั้นยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อที่สืบทอดกันมาได้อย่างเหนียวแน่น ยังไม่มีความรู้หรือวิทยาการใหม่ๆ เข้ามามีบทบาทในชีวิตของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน เด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยนในอดีตจึงสามารถพูดภาษาเมี่ยนและเข้าใจวัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่าอ้าวเมี่ยนเป็นอย่างดี ซึ่งต่างจากผู้ปกครองรุ่นใหม่ในปัจจุบันในแต่ละหมู่บ้าน มีความเจริญและการเข้าถึงทางด้านเทคโนโลยี ด้านการศึกษา ด้านองค์ความรู้ต่างๆ จึงทำให้ในแต่ละหมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับการเลือนหายของวัฒนธรรมอันดีงามไปบ้าง แม้จะได้รับการถ่ายทอด จากบรรพบุรุษก็ตาม แต่คนรุ่นใหม่ยังไม่สามารถรักษาไว้ได้ทั้งหมด นั่นคือ ภาษาเมี่ยน การแต่งกาย ซึ่งในปัจจุบันนี้ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนจะไม่แต่งกายด้วยชุดชนเผ่าอ้าวเมี่ยนในชีวิตประจำวันแต่จะมีการแต่งกายบ้างเมื่อมีพิธีกรรม รวมทั้งการสื่อสารภาษาเมี่ยนในปัจจุบันจะใช้สื่อสารกันเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ส่วนคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่แล้วจะสื่อสารด้วยภาษาไทยกลางและภาษาพื้นเมืองร่วมกับการสื่อสารด้วย ภาษาเมี่ยน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอ้าวเมี่ยนที่เด็กปฐมวัยชนเผ่าอ้าวเมี่ยนสามารถพูดภาษาเมี่ยนได้น้อยกว่าการสื่อสารด้วยภาษาไทยกลางและภาษาพื้นเมืองรวมทั้งการแต่งกายที่เด็กปฐมวัยไม่ค่อยมีโอกาสได้สวมใส่ชุดชนเผ่าอ้าวเมี่ยนเลยและเด็กปฐมวัยบางคนยังไม่มีชุดชนเผ่าอ้าวเมี่ยนด้วย ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน นับว่าเป็นสิ่งที่ดีที่จะส่งเสริมให้เด็ก ๆ รุ่นใหม่มีโอกาสเรียนรู้และได้รับการพัฒนามากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงนี้ก็มาพร้อมการเลือนหายของวัฒนธรรม ประเพณี อันดีงามที่บรรพบุรุษสืบทอดมาอย่างยาวนาน

2. ด้านประเพณี และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต

วิถีชีวิตของชนเผ่าอ้าวเมี่ยนจะผูกพันกับประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองและมีการสืบทอดต่อกันมาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาอันยาวนาน บางส่วนได้เปลี่ยนแปลงเพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานะของสังคมและการดำรงชีวิตในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนจะดำเนินชีวิตภายใต้กรอบวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัด สมาชิกในสังคมมีข้อที่พึงปฏิบัติและข้อห้ามในการกระทำอยู่มาก การละเมิดจารีตประเพณี จะเป็นการนำมาซึ่งความอับมงคลและถือเป็นการกระทำผิดต่อเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ แม้กาลเวลาและยุคสมัยจะเปลี่ยนไปมากเท่าใด ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนเป็นชนเผ่าที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งประเพณีพิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆ ไว้ มีเพียงแต่รูปแบบการจัดที่เปลี่ยนไปเท่านั้นซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยนตั้งแต่แรกเกิด จากการสัมผัส ปล่อยให้ข้อมูลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาข้อมูลจาก 9 หมู่บ้าน ทำให้ทราบว่าในแต่ละปีชนเผ่าอ้าวเมี่ยนจะมี ประเพณี พิธีกรรมและกิจกรรมต่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตเหมือนกัน ดังนี้

2.1 วันขึ้นปีใหม่ (เจี๋ย เซียง เหอฮียง)

หลังจากที่ปีเก่าได้ผ่านพ้นไปแล้ว คนเผ่าอิวเมี่ยนจะมีประเพณีฉลองปีใหม่ (เจี๋ย เซียง เหอฮียง) ซึ่งจะเกิดขึ้นทุกๆ ปี เช่นเดียวกับชนเผ่าอื่นๆ แต่เนื่องจากเผ่าเมี่ยนใช้วิธีการนับ วัน เดือน ปี แบบจีน ดังนั้นการฉลองปีใหม่จึงเริ่มพร้อมๆ กับคนจีน ซึ่งตรงกับ “วันตรุษจีน” ภาษาเมี่ยนเรียกว่า “เจี๋ยฮย้ง” เป็นช่วงเวลาที่ชนเผ่าอิวเมี่ยนได้เฉลิมฉลอง ได้เริ่มต้นกระทำความดีๆ เพื่อตนเองและครอบครัว

2.2 วันกรรม (กิง)

วันกรรม หรือภาษาชนเผ่าอิวเมี่ยน เรียกว่า กิง คือ วันที่ถูกกำหนดขึ้นตามความเชื่อของบรรพบุรุษ เกี่ยวกับข้อห้ามที่ห้ามกระทำบางอย่าง ซึ่งมีการยึดถือและปฏิบัติกันต่อๆ มาจนถึงปัจจุบัน วันกรรมจะเริ่มต้นตั้งแต่หลังวันขึ้นปีใหม่เป็นต้นไป วันกรรมนี้ชนเผ่าอิวเมี่ยนจะหยุดงานหรือไม่ทำกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมอื่นๆ ชนเผ่าเมี่ยนมีวันกรรมหลายวันและมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป ตามสิ่งที่ชนเผ่าอิวเมี่ยน เรียกว่า กิง การกิงของชนเผ่าอิวเมี่ยนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเด็กนั่นคือ เด็กต้องหยุดการทำกระทำกิจกรรมบางอย่าง เช่น ห้ามส่งเสียงดัง ห้ามวิ่งเล่น แม้จะเป็นการขัดแย้งกับธรรมชาติของเด็กแต่ผู้ปกครองก็ต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจและต้องทำเป็นแบบอย่างที่ดี

2.3 วันเซงเม้ง (ซิงเม้ง)

วันเซงเม้ง จะตรงกับเดือนเมษายน ของทุกปี ก่อนวันสงกรานต์ ซึ่งในแต่ละปีจะเกิดขึ้นไม่ตรงกัน เป็นวันที่ชนเผ่าอิวเมี่ยนเชื่อว่าต้องประกอบพิธีกรรม เผากระดาษเงิน กระดาษทองและกระดาษของชนเผ่าอิวเมี่ยน มีการเตรียมอาหารคาว หวาน ผลไม้ เหล้า น้ำต้ม ไปเซ่นไหว้ที่ฝังกระดูกของบรรพบุรุษ พร้อมกับทำความสะอาดบริเวณรอบ ซึ่งบางที่จะทำการสร้างหรือทาสีใหม่ที่ฝังกระดูกหรือฝังศพของผู้ล่วงลับที่ ปู่ ย่า ตายาย พ่อแม่เด็กๆ จะได้แสดงออกถึงความเคารพต่อบรรพบุรุษ

2.4 วันสารทจีน (เจี๋ย เจียบ เฟย)

วันสารทจีน (เจี๋ย เจียบ เฟย) ชนเผ่าอิวเมี่ยนเรียก “เซียดหล่าเจียบเฟย” ซึ่งตรงกับวันที่ 14 และวันที่ 15 เดือน 7 ของการนับแบบเมี่ยน วันเซียดหล่าเจียบเฟยของชนเผ่าอิวเมี่ยน จะมี 2 วัน คือ วันที่ 14 หรือที่เรียกว่า (เจียบเฟย) และวันที่ 15 เรียกว่า (เจียบหิม) เป็นวันที่ชนเผ่าอิวเมี่ยนจะต้องเตรียมการห่อขนม ที่เรียกว่า ฉั่ว เจี๊ยะ และ ฉั่วหย่ง เพื่อประกอบพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ตามความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ จะเป็นวันที่เทพเจ้า เทวดา วิญญาณบรรพบุรุษ นำขนม อาหาร ไก่ เหล้า ผลไม้ ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม มาเฉลิมฉลองครั้งยิ่งใหญ่ อีกทั้งยังเป็นการทำบุญ มีการอภัยโทษแก่ดวงวิญญาณ ต่างๆ ให้เป็นอิสระ ลูกหลานจะต้องทำพิธีบวงสรวงเผากระดาษ (เจียก่อง) กระดาษทองที่พับเป็นรูปเรือ ทองแท่ง กระดาษนี้จะแทนเงินที่วิญญาณบรรพบุรุษนำไปในอีกภพ ชนเผ่าอิวเมี่ยนเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษจะได้คุ้มครองดูแลลูกหลานให้อยู่ดี มีสุข

3. ด้านการสร้างครอบครัว พิธีกรรมและความเชื่อในการตั้งครรภ์และการดูแลหลังคลอด

3.1 การสร้างครอบครัว

ด้านการสร้างครอบครัว จะเริ่มจากที่หนุ่มสาวไปมาหาสู่กัน ซึ่งผู้ปกครองจะไม่มี การห้ามการไปมาหาสู่กันของหนุ่มสาว หนุ่มสาวจะเลือกคู่ตามความชอบ และความสนใจของตนเอง แต่ก็ มีเป็นบางคู่ที่พ่อแม่ต้องห้าม อันเนื่องมาจากเหตุผลต่างๆ เช่น ฝ่ายผู้ชาย หรือฝ่ายหญิงมีฐานะยากจน ขี้เกียจในการทำมาหากิน หรือมีบางคู่ดวงไม่สมพงษ์กัน เพราะชนเผ่าอิวเมียนเชื่อว่าครอบครัวใดที่ได้ ได้สะใภ้ หรือลูกเขย ที่ขยันทำมาหากิน มีฐานะทางการเงินที่เหมาะสมกัน ถือว่าเป็นเกียรติแก่วงศ์ ตระกูล จะมีผู้คนเอ็นโย การไปมาหาสู่ของหนุ่มสาวทั้งในอดีตและปัจจุบันนี้ มีความแตกต่างกัน ตาม ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ในอดีตชาวเมียนจะไปมาหาสู่กันของหนุ่มสาวนั้นจะเริ่มมีเมื่ออายุประมาณ 15 ปี ขึ้นไป จะใช้วิธีการลงแขกในการทำงานสวน ทำไร่ และคุยกันในช่วงเย็น ซึ่งจะอยู่ในความดูแล ของผู้ใหญ่ ส่วนในปัจจุบันมีการติดต่อที่ทันสมัยมากขึ้น จะติดต่อกันทางโทรศัพท์ โซเชียลเน็ตเวิร์ค และการพูดคุยกัน ประกอบกับที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความรู้ มีโอกาสได้เรียนหนังสือมากขึ้น จึงทำให้ วิธีการหาคู่ครอง มีการไตร่ตรองมากขึ้นและใช้ระยะเวลาในการศึกษาดูใจกันนานมากขึ้นเช่นกัน ทำให้เริ่มแต่งงานและใช้ชีวิตคู่เมื่อมีอายุ ส่งผลให้ การอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนใน ปัจจุบัน มีความทันต่อโลกและเหตุการณ์อีกทั้งผู้ปกครองยังมีความรู้ที่จะถ่ายทอดให้เด็กๆ มากขึ้น

เมื่อหนุ่มสาวตกลงปลงใจที่จะใช้ชีวิตร่วมกันแล้วจะเข้าสู่การสู่ขอตามขั้นตอน ดังนี้ การขอวัน เดือน ปี เกิด (ไท่ นัน แซง) พ่อแม่ฝ่ายชายจะเป็นผู้ไปพูดคุยเพื่อขอวันเดือน ปี เกิดของฝ่ายหญิง เพื่อมาให้ผู้เชี่ยวชาญผูกดวงให้ความสมพงษ์กัน จากนั้นก็ทำการจองฝ่ายสาวไว้ (เมื่อย ตัง) พ่อแม่ฝ่าย ชายก็จะนำกำไลเงินของเมียน 1 คู่ ไปวางจองหรือหมั้นไว้ก่อน ซึ่งในปัจจุบันนี้จะนิยมใช้ทองเป็นของ หมั้นหมาย และจะเข้าสู่พิธีการสู่ขออย่างเป็นทางการ โดยจะมีการประกอบพิธีกรรมของชนเผ่าอิว เมียนและมีการเรียนเชิญญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายมาเป็นสักขีพยาน ส่วนสินสอดในการสู่ขอจะขึ้นอยู่กับฐานะทางครอบครัวของฝ่ายและการร้องขอจากฝ่ายหญิง จะเป็นวันที่ทั้งสองฝ่ายได้ทำความรู้จัก กับญาติของแต่ละฝ่ายมากขึ้น

หลังจากนั้นเมื่อทั้งสองฝ่ายเตรียมตัวพร้อมแล้วจะเข้าสู่พิธีการแต่งงาน อาจจะใช้เวลาในการ เตรียมพิธีแต่งงานเป็นเดือน เป็นปี ขึ้นอยู่กับการเตรียมตัวและฤกษ์ยามยามตีที่เหมาะสม ทั้งสองฝ่ายก็ จะมีความพร้อมสำหรับการแต่งงาน พิธีแต่งงานของชาวเมียนทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่แตกต่างกัน มากนัก มีเพียงแต่รูปแบบการจัดงานเท่านั้นที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย สำหรับขั้นตอนและพิธีกรรมนั้น ยังคงไว้เช่นเดิม การแต่งงานของชาวเมียนมี 2 แบบ คือ พิธีแต่งงานใหญ่ (ไต้ม ซิง จา) พิธีนี้เป็นพิธี ใหญ่ซึ่งจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง จะเป็นครอบครัวที่มีฐานะดี จะใช้เวลาในการทำพิธี 3 วัน 3 คืน ซึ่ง จะต้องใช้เวลาเตรียมความพร้อมนานพอสมควร ส่วนพิธีแต่งงานขนาดเล็ก (ซิง จ่า ตอน) จะเป็นการ รวบรวมพิธีกรรมในการแต่งงานและการเลี้ยงหรือรับรองแขกจะลดลง พิธีกรรมจะเสร็จภายใน 1 วัน และเก็บของอีก 1 วัน การแต่งกายในวันแต่งงานจะเป็นชุดชนเผ่าอิวเมียนแบบประยุกต์และไม่ต้อง สวมที่คลุมหัว (ปะโจง) และพิธีเล็กนี้ไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก ในปัจจุบันการแต่งงานได้ เปลี่ยนไปบ้างตามยุคสมัย การแต่งกายจะเป็นการประยุกต์ แต่งง่ายๆ สบายๆ ไม่สิ้นเปลืองมาก เน้น ประกอบพิธีการให้ครบตามกระบวนมากกว่า

ด้านการวางแผนครอบครัวของผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียน ทั้งในอดีตและปัจจุบันจะมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ในอดีตนั้นไม่มีการวางแผนครอบครัว ในแต่ละครอบครัวจะมีบุตรมาก เนื่องจากว่าชนเผ่าอิวเมียนจะใช้ชีวิตอยู่บนดอยสูง ห่างไกลความเจริญและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และการสาธารณสุขไม่เอื้ออำนวยมากเท่ากับปัจจุบันนี้ จึงทำให้ผู้ปกครองในอดีตไม่มีการคุมกำเนิด แต่ในปัจจุบันนี้ชาวเมียนมีการวางแผนครอบครัวมากขึ้น เริ่มตั้งแต่การสร้างครอบครัว เมื่อมีความพร้อม หรือหลังสำเร็จการศึกษาและมืงานทำเป็นหลักแหล่ง และมั่นคงก่อนถึงจะเลือกคู่ครอง หลังจากแต่งงานแล้วบางครอบครัวก็จะมีบุตรเลย ส่วนบางคนครอบครัวสร้างครอบครัวก่อน 1 – 2 ปี แล้วค่อยมีบุตร จำนวนบุตรที่ต้องการขึ้นอยู่กับความพร้อมและฐานะของครอบครัว บุตรที่ต้องการคือบุตรชาย

วิธีการเลือกคู่ครอง พิธีหมั้น พิธีแต่งงานตลอดจนการวางแผนครอบครัว มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอิวเมียน นั่นคือ สิ่งเหล่านี้จะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะสามารถทำนายได้ว่าเด็กที่กำลังเกิดมาในแต่ละครอบครัวที่มีวิธีการเลือกคู่ครอง พิธีหมั้น พิธีแต่งงานตลอดจนการวางแผนครอบครัว ที่แตกต่างกันนั้นย่อมทำให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กของแต่ละครอบครัวแตกต่างกันด้วย เช่น ครอบครัวที่พ่อแม่มีวิธีการเลือกคู่ครองที่เหมาะสมกัน ด้วยฐานะ ความรู้ มีพิธีหมั้น พิธีแต่งงานที่สมเกียรติ ตลอดจนจะมีการวางแผนครอบครัวอย่างเป็นระบบ จะส่งผลให้มีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพตามไปด้วย

3.2 พิธีกรรมและความเชื่อในการตั้งครรรค์

ด้านพิธีกรรมและความเชื่อในการตั้งครรรค์จะถูกถ่ายทอดมาอย่างยาวนาน จะมีบ้างที่ความเชื่อนั้นถูกเลื่อนหายไปกับกาลเวลา ซึ่งชนเผ่าอิวเมียนเชื่อเรื่องการเกิดของเด็กว่า บรรพบุรุษที่ล่วงลับและ ผู้ที่มีบุญวาสนาต่อกันในชาติก่อนมาเกิดใหม่ หรือเกิดมาใช้เวรใช้กรรมเก่า ที่ทำมาในอดีตชาติ นอกจากความเชื่อดังกล่าวชนเผ่าอิวเมียนยังเชื่อเรื่องสิ่งลี้ลับก่อนการตั้งครรรค์ การมีบุตรยากและพิธีกรรมขอลูก ในอดีตจะมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้ลูกมาเกิด แต่ในปัจจุบันผู้ปกครองรุ่นใหม่ที่มีบุตรยาก บางครอบครัวที่มีบุตรยากจึงใช้วิธีการของลูกทั้งสองแบบ นั่นคือ ปรึกษาแพทย์และทำพิธีการของลูกตามความเชื่อ นอกจากความเชื่อของการมีตั้งครรรค์และการมาเกิดของเด็ก เมื่อตั้งครรรค์แล้วชนเผ่าอิวเมียนยังมีความเชื่อเกี่ยวกับตำแหน่งของขวัญและการปฏิบัติตัวระหว่างการตั้งครรรค์ที่เหมาะสม จากความเชื่อของเมียนเชื่อว่าระหว่างที่เด็กอยู่ในครรรค์ของแม่นั้นขวัญหรือว่าวิญญาณของเด็กนั้นจะเปลี่ยนตำแหน่งที่อยู่ไปเรื่อยๆ ในแต่ละเดือน ดังนั้นผู้หญิงชาวเมียนหากรู้ว่าตนเองเริ่มตั้งครรรค์จะต้องยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อของชาวเมียนอย่างเคร่งครัด ทั้งตนเองและคนในครอบครัวต้องช่วยกันปฏิบัติตาม มิฉะนั้นเชื่อว่าอาจจะมีผลกระทบต่อเด็กที่อยู่ในครรรค์ได้ ซึ่งในแต่ละเดือนจะมีความเชื่อที่ต่างกันและการปฏิบัติตัวของหญิงสาวที่ตั้งครรรค์ก็แตกต่างกันในแต่ละเดือน ความเชื่อที่ต้องปฏิบัติตามนี้ชาวเมียนเรียกว่า “การเก้” หรือ การถือกรรม ซึ่งการเก้นี้จะต้องร่วมกันปฏิบัติระหว่างตัวของแม่เองกับบุคคลต่างๆ ในครอบครัวก็ต้องเห็นความสำคัญของการเก้ และปฏิบัติตามความเชื่อของตนเองอย่างเคร่งครัด สำหรับหญิงมีครรรค์การเก้มี

ความสำคัญมาก เพื่อความปลอดภัยของแม่และเด็กที่อยู่ในครรภ์ หากไม่เชื่อไม่ปฏิบัติตาม มีความเชื่อกันว่า จะให้คลอดยาก แม่หรือลูกอาจจะเสียชีวิตหรือจะเสียชีวิตทั้งสอง หรืออาจจะทำให้อวัยวะไม่ครบทั้ง 32 ประการ คือ หูหนวก หรือตาบอด แขน ขา พิการ เป็นต้น รวมทั้งเมื่อเริ่มรู้ว่าตั้งครรภ์ ต้องห้ามรับประทานอาหารที่แสลง ซึ่งความเชื่อนี้ผู้ปกครองในปัจจุบันได้รับการถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้เชื่อและปฏิบัติตามแม้ว่าจะไม่เคร่งครัดเท่ากับในอดีตก็ตาม

พิธีกรรมระหว่างการตั้งครรภ์และคลอดบุตรของชนเผ่าอิวเมียนมีตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ จนถึงเสียชีวิต ซึ่งในระหว่างการตั้งครรภ์ของผู้หญิงเมียนจะต้องมีประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตามแต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือตามความต้องการของผู้หญิงที่ตั้งครรภ์เอง นั่นคือ ถ้าหากหญิงที่ตั้งครรภ์มีสุขภาพกายไม่ค่อยแข็งแรง จะต้องประกอบพิธีกรรมบน “ไฮ้วเซี่ยแซงหญุ่น” เพื่อให้ลูกที่เกิดมา มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง คลอดง่าย และถ้าหากหญิงที่ตั้งครรภ์เคยแท้งลูกมาก่อนต้องประกอบพิธีกรรม “ออนละจ่าบ” เพื่อป้องกันการแท้งลูก และหญิงตั้งครรภ์ 5 เดือนขึ้นไปจนถึงก่อนคลอด จะต้องประกอบพิธีกรรม “ไจ้เซต” เพื่อสะเดาะเคราะห์กรรมที่ไม่ดี ให้เปลี่ยนจากหนักให้เป็นเบา นอกจากนี้ยังมีการประกอบพิธีกรรม “จ่าเจี้ยว” เพื่อสืบชะตาให้หญิงตั้งครรภ์ มีสุขภาพแข็งแรง หลังจากคลอดแล้ว 5 วัน ต้องประกอบพิธีกรรม “จ้าวหญุ่น” (แก๊บน) ที่ได้บ่นไว้ และเมื่อคลอดแล้ว ต้องประกอบพิธีกรรม “ทิม เมียน คู้” เป็นการบอกผีบรรพบุรุษว่าจะมีการเพิ่มสมาชิกในครอบครัว ให้ปกป้องคุ้มครอง จะเห็นได้ว่าการประกอบพิธีกรรมแต่ละอย่างของชนเผ่าอิวเมียนทั้งในระหว่างการตั้งครรภ์และหลังคลอดล้วนมีความหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งชนเผ่าอิวเมียนจะให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรมนี้ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

3.3 การคลอดบุตรและการดูแลหลังคลอดบุตร

การคลอดบุตรและการดูแลหลังคลอดบุตร จะแตกต่างกันทั้งในอดีตและปัจจุบัน นั่นคือการคลอดบุตรในอดีตมีความเสี่ยงในการเสียชีวิตหลังคลอดค่อนข้างสูง เนื่องจาก ชนเผ่าอิวเมียนจะคลอดเองที่บ้านโดยมีหมอตำแยช่วยคลอด เนื่องจากห่างไกลจากโรงพยาบาล และหลังคลอดเด็กก็จะเสียชีวิตเนื่องจากติดเชื้อระหว่างการทำคลอด ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่การคลอดบุตรเป็นเรื่องง่ายและสะดวก มากขึ้น ด้วยความทันสมัยของเทคโนโลยี จึงทำให้การคลอดบุตรของชนเผ่าอิวเมียนมีความปลอดภัยมากขึ้น รวมทั้งผู้ปกครองรุ่นใหม่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพของคุณแม่และลูก ตั้งแต่อยู่ในครรภ์และหลังคลอด จะมีการวางแผนการฝากครรภ์กับแพทย์ที่ไว้ใจได้และเลือกที่จะฝากพิเศษ แม้ว่าผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนจะมีความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วย แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องยึดถือมาปฏิบัติโดยตลอด นั่นคือ ข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติหลังคลอดบุตร ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของด้านอาหารการกิน ยาสมุนไพรหลังคลอดบุตร หญิงคลอดลูกจะไม่รับประทานอาหารแสลง และรับประทานยาสมุนไพร เพื่อให้สุขภาพแข็งแรงควบคู่ไปด้วย

สำหรับผู้ดูแลหลังคลอด คือ ผู้ที่เป็นสามี และหญิงสาวที่มีบุตร เนื่องจากครอบครัวชนเผ่าอิวเมียนจะอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ ฉะนั้น การดูแลเด็กหลังคลอดก็จะได้รับการดูแลจากแม่ฝ่ายชายหรือแม่ของฝ่ายหญิงที่จะถ่ายทอดวิธีการเลี้ยงลูกให้หญิงสาว โดยเฉพาะเรื่องของการอาบน้ำให้ลูก ข้อห้ามข้อควรปฏิบัติ รวมทั้งพิธีกรรม ความเชื่อ ที่ผู้ปกครองรุ่นใหม่ยังไม่เข้าใจมากนัก

4. ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

4.1 การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กชนเผ่าอัวเมียน

4.1.1 การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและการดูแลสุขภาพของเด็ก

นอกจากการดูแลสุขภาพหลังคลอดของมารดา ชนเผ่าอัวเมียนให้ความสำคัญกับการดูแลบุตรหลังคลอดไม่แพ้กัน โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอาหารหลักของเด็กที่สำคัญของเด็กแรกเกิดนั้นคือ

นมแม่ ซึ่งผู้ปกครองชนเผ่าอัวเมียนส่วนใหญ่ให้นมแม่เป็นอาหารหลักกับลูก แต่หากแม่ไม่มีนมแม่ชาวเมียนก็จะให้ลูกดื่มนมผงสำเร็จรูปและให้ลูกดื่มนมจากจากคุณแม่ท่านอื่น เมื่อลูกเริ่มโตผู้ปกครองจะให้อาหารอื่นร่วมกับการดื่มนม เช่น กล้วย ซีรีแลค นมผงสำเร็จรูปและนมชนิดอื่นๆ ตามความเหมาะสมในแต่ละช่วงวัยและตามฐานะของครอบครัว หากเด็กที่เกิดกับผู้ปกครองที่มีฐานะดีก็จะได้รับอาหารที่ดีและมีประโยชน์มากกว่าเด็กที่เกิดในครอบครัวที่มีฐานะยากจน แม้ว่าชนเผ่าอัวเมียนจะเลี้ยงลูกตามฐานะครอบครัว แต่ผู้ปกครองชนเผ่าอัวเมียนก็จะสรรหาสิ่งที่ดีที่สุดมอบให้ลูกเสมอ

การนอนหลับ พบว่า เด็กแรกเกิด - 1 ขวบ จะใช้เวลาในการนอนหลับกลางวันวันละ 6 - 8 ชั่วโมง และนอนในช่วงเวลากลางคืน ใช้เวลาในการนอน 8 - 10 ชั่วโมง ลักษณะในการนอนช่วงเวลากลางคืน จะนอนบนที่นอนกับผู้ปกครอง ส่วนลักษณะการนอนในตอนกลางวันก็จะขึ้นอยู่กับเด็กแต่ละคนและสถานที่ที่ต่างกัน เช่น นอนบนที่นอน การนอนในเปล นอนบนตักแม่หรืออ้อมกอดของแม่ และสพายหลัง แต่ผู้ปกครองต้องการให้ลูกนอนกับเบาะนอน เป็นการฝึกให้ลูกชินกับการนอนบนที่นอน เพราะผู้ปกครองชนเผ่าอัวเมียนจะมีหน้าที่รับรับผิดชอบมากกว่าเลี้ยงลูก นั่นคือ การรับผิดชอบงานบ้านต่างๆ เช่น การซักผ้า เตรียมอาหารสำหรับครอบครัว ปักผ้าเมียน เป็นต้น ฉะนั้น หากต้องมาสพายลูกบนหลัง หรืออุ้มลูกกลับแล้ว ก็ไม่สะดวกที่จะทำกิจกรรมอื่นๆ เมื่อลูกอายุ 2 - 5 ขวบ เด็กจะนอนหลับตอนกลางวันที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือโรงเรียนประจำหมู่บ้าน จะใช้เวลาในการนอนหลับช่วงเวลากลางวัน ประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง และเมื่อลูกอยู่บ้านการนอนหลับพักผ่อนจึงอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง

การขบถายของเด็กชนเผ่าอัวเมียน มีการขบถายที่เป็นไปตามปกติ จะมีเพียงบางครั้งที่เด็กเกิดอาการท้องเสีย ท้องผูกการขบถายก็จะเปลี่ยนไป เมื่อลูกมีอาการท้องเสีย ส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะใช้การรักษาด้วยยาแผนปัจจุบันที่มีขายตามร้านขายยา และในปัจจุบันผู้ปกครองชนเผ่าอัวเมียนไม่มีการใช้ยาสมุนไพรสำหรับรักษาอาการท้องเสีย ด้วยเหตุผลที่เห็นว่าเห็นผลช้าและใบฝรั่งหายากในชุมชน สำหรับสถานที่ขบถายของเด็กมีความสะดวกสบายมากขึ้นนั่นคือ กระโถนสำหรับเด็ก ห้องน้ำ และเด็กบางคนขบถายตามที่ต่างๆ อย่างไรก็ตามผู้ปกครองก็จะฝึกหัดให้ลูกได้ขบถายเอง โดยใช้ห้องน้ำ และมีผู้ปกครองคอยดูแลอย่างใกล้ชิด อาการที่จะบ่งบอกว่าลูกต้องการขบถาย โดยจะสังเกตจากการแสดงออกทางสีหน้าและท่าทางของเด็ก

การดูแลความสะอาดของร่างกาย ผู้ปกครองให้ความสำคัญพอสมควร แม้ว่าจะไม่สะอาด สะอาดเหมือนเช่นเดียวกับการดูแลความสะอาดของผู้ปกครองในชุมชนเมือง เนื่องจากเด็กชนเผ่า อ้าวเมียนคลุกคลีกับดิน ทราบทั้งวันแต่ผู้ปกครองชาวเมียนก็จะดูความสะอาดของร่างกายตั้งแต่การ อาบน้ำ การสระผม แปรงฟัน ตัดเล็บ ตัดผม ตามความเหมาะสมของช่วงวัย นั่นคือ ในช่วงแรกเกิด - 3 ปี การดูแลความสะอาดของร่างกายจึงเป็นไปอย่างละเอียดอ่อน เนื่องจากเด็กยังเล็กและมีภูมิ ต้านทานน้อย และเมื่อลูกเติบโตขึ้นอยู่ในช่วงวัย 3 - 6 ปี ผู้ปกครองชาวเมียนก็จะฝึกให้ลูกได้ดูแล ตนเองในเบื้องต้น ที่ลูกสามารถปฏิบัติได้ง่าย เช่น การแปรงฟัน การอาบน้ำ สระผม อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง โดยมีผู้ปกครองคอยดูแลอย่างใกล้ชิด แต่หากเป็นห่วงฤดูหนาว บางครั้งเด็กอาจจะไม่อาบน้ำ หรือ อาบในช่วงเวลาเที่ยงๆ แทน

การดูแลเรื่องของเสื้อผ้า ของใช้ของเด็กๆ จะเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะจัดหามาให้เด็ก ตามความเหมาะสมของฐานะของครอบครัว ครอบครัวที่มีฐานะดี จะมีเสื้อผ้าและของใช้ให้เด็ก ค่อนข้างครบถ้วน มีจำนวนมาก และมีคุณภาพ ส่วนครอบครัวที่มีฐานะยากจน เสื้อผ้าของใช้ของลูกก็ จะเลือกซื้อเท่าที่จำเป็น ในช่วงแรกเกิด - 3 ปี ผู้ปกครองจะเป็นผู้สวมเสื้อผ้าให้ รวมทั้งการดูแลซักผ้า แต่เมื่อลูกสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ซึ่งอยู่ในช่วงวัย 3 - 6 ปี ผู้ปกครองจะคอยฝึก คอยสอนให้ลูก สามารถสวมใส่เสื้อผ้าโดยที่ผู้ปกครองคอยดูแลอยู่ใกล้ ส่วนการดูแลความสะอาดเสื้อผ้าและของใช้ ผู้ปกครองจะเป็นผู้ซักและเก็บให้กับเด็กๆ โดยแยกการซักออกจากของผู้ปกครอง และจัดเก็บไว้ใน ตระกร้า แยกออกจากของผู้ปกครองอย่างเป็นสัดส่วน

การเล่นของเด็กชนเผ่าอ้าวเมียน การเล่นของเด็กชนเผ่าอ้าวเมียนในช่วงอายุแรกเกิด - 2 ขวบ จะเล่นกับของเล่นที่หาง่ายในชุมชน ใช้สถานที่บริเวณรอบบ้าน โดยผู้ปกครองดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น การคลานเพื่อคว้าสิ่งต่างๆ รอบตัว เมื่อเด็กอายุ 2 - 6 ขวบแล้ว จะเป็นช่วงวัยที่เข้าโรงเรียน จะมีการ เล่นอิสระและของเล่นมีความหลากหลายมากขึ้น โดยจะเล่นกับเพื่อนทั้งรุ่นเดียวกันและต่างวัยกัน และทำกิจกรรมตามที่คุณครูจัดให้ การเล่นจึงมีความหมายมากขึ้น

การดูแลเมื่อเจ็บป่วย พบว่าเด็กชนเผ่าอ้าวเมียนไม่ค่อยเจ็บป่วยรุนแรงมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นอาการของการเป็นไข้หวัด เช่น ตัวร้อนมี น้ำมูก มีอาการซึม ส่วนวิธีการดูแลรักษา คือ ผู้ปกครองจะซื้อยาลดไข้จากร้านขายยามาให้ลูกทาน และบางทีก็ใช้ยาที่มีอยู่แล้ว จากนั้นก็จะ เช็ดตัว เพื่อให้ไข้ลด สวมเสื้อผ้าที่หนาๆ และพักผ่อนให้มากๆ โดยพ่อแม่ก็จะดูแลอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ใช้ยา แผนปัจจุบันแล้ว ชนเผ่าอ้าวเมียนยังมีการใช้ยาสมุนไพรบรรเทาอาการตัวร้อนเป็นไข้ โดยการ “เปลว หจ้าม” ซึ่งเป็นวิธีการรักษาอาการไข้หวัดที่ได้รับการถ่ายทอดมาอย่างยาวนาน แต่ถ้าหากลูกเจ็บป่วย มาก จะพาไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล เด็กชนเผ่าอ้าวเมียนส่วนใหญ่จะแข็งแรงสมวัย เนื่องจากได้รับการ ดูแลให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงอยู่เสมอ ส่งผลให้ผู้ปกครองดูแลลูกได้ง่าย เป็นการประหยัด ค่าใช้จ่ายให้ครอบครัว แต่ในการเจ็บป่วยบางครั้งผู้ปกครองก็มีความเชื่อว่าสาเหตุมาจากสิ่งเร้นลับ ที่มองไม่เห็นจึงทำให้ผู้ปกครองจะต้องประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้ลูกปลอดภัยจากภัยอันตรายและ หายจากอาการเจ็บป่วย

4.1.2 การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

การแสดงความรักและการเอาใจใส่ พบว่าครอบครัวชนเผ่าอ้าวเมี่ยนเป็นครอบครัวที่อบอุ่น เป็นครอบครัวใหญ่ที่อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมหน้า ทุกคนต่างแสดงความรักความเอาใจใส่กับเด็กๆ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีหลานคนแรกและเป็นลูกผู้ชาย แต่ก็มีบางครอบครัวที่ลูกไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ผู้ที่มอบความรักความเอาใจใส่แทน ก็ คือผู้ดูแล เนื่องจากเด็กยังเล็กจึงยังไม่เห็นว่าเด็กไม่มีความสุขหรือว่า ไม่ได้รับความรักจากพ่อแม่ การแสดงความรักของผู้ปกครองชนเผ่าอ้าวเมี่ยนที่กระทำต่อลูก คือ การกอด หอมแก้ม และบอกรัก รวมทั้งการเลี้ยงดูลูกบนพื้นฐานของครอบครัวที่รักและเข้าใจกัน ไม่ทะเลาะหรือตบตีให้ลูกเห็น และมีการทำกิจกรรมต่างๆ ในวันว่างจากการทำงานและในช่วงเวลาเย็นๆ ก่อนนอน สิ่งเหล่านี้ก็เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ที่จะสามารถทำให้เด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยนมีความสุข จากความรักและความอบอุ่นที่ผู้ปกครองมอบให้ได้

4.1.3 การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม

ครอบครัวชนเผ่าอ้าวเมี่ยนอยู่กันแบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ฉะนั้นการเรียนรู้ การเข้าสังคมของเด็กๆ จะเกิดขึ้นตั้งแต่เล็กๆ โดยที่ผู้ปกครองจะพาไปร่วมกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น งานประเพณี พิธีกรรม หรืองานมงคล ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน อีกทั้งการไปมาหาสู่ซึ่งกันระหว่างผู้คนในหมู่บ้าน ทำให้เด็กได้มีเพื่อนทั้งในวัยเดียวกันและต่างวัย ได้เรียนรู้การเป็นพี่น้อง การเล่นร่วมกัน การแบ่งปันและการเป็นผู้นำผู้ตามจากการเล่นกับเพื่อนในหมู่บ้าน โดยมีผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการเข้าสังคม

การเรียนรู้วัฒนธรรมของเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยน ได้รับการถ่ายทอดตั้งแต่เด็กยังเล็ก วัฒนธรรมบางประการเป็นสิ่งที่ลึกซึ้งละเอียดอ่อน เด็กยังไม่สามารถเข้าใจได้ แต่ยังมีวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงรากเหง้าของการเป็นชนเผ่าอ้าวเมี่ยน ที่ผู้ปกครองถ่ายทอดให้กับเด็กๆ ให้เรียนรู้ตั้งแต่เกิด นั่นคือ การแต่งกาย ภาษา ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ แม้ว่าเด็กยังเล็กและยังไม่เข้าใจ แต่ผู้ปกครองก็เชื่อว่าสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ ได้สัมผัสในวิถีชีวิตประจำวันของจะซึมซับให้กับเด็กทุกๆ วันและทำให้เด็กมีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชนเผ่าอ้าวเมี่ยนได้ วิธีการที่ปกครองจะถ่ายทอดวัฒนธรรมหรือความเป็นตัวตนของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ในการแต่งกายด้วยชุดชนเผ่า การใช้ภาษาเมี่ยนในการสื่อสารกับเด็ก และการได้สังเกตและเข้าไปมีส่วนร่วม ในประเพณีหรือการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

4.1.4 การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา สิ่งที่ผู้ปกครองชนเผ่าอ้าวเมี่ยนส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กๆ ได้ นั่นคือ การหาของเล่น สื่อการเรียนรู้ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและที่จัดซื้อ แต่ในครอบครัวที่มีฐานะทางครอบครัวไม่ดีนัก การส่งเสริมก็เป็นไปตามสภาพครอบครัว และหน้าที่ส่วนใหญ่จึงต้องเป็นครูที่ต้องส่งเสริมให้กับเด็กๆ ผู้ปกครองชนเผ่าอ้าวเมี่ยนไม่มีการจัดสภาพแวดล้อมที่บ้าน

เพื่อให้เด็กเรียนรู้ แต่ให้เด็กได้เรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่เป็นบริเวณรอบๆ ของเล่นจะเป็นสิ่งที่ไม่ใช่แล้ว ดังนั้นสื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยชนเผ่าอ้าวเมี่ยนจะเป็นของจริงที่อยู่แวดล้อมเด็ก จึงทำให้เด็กๆ มีโอกาสเรียนรู้จากสื่อและสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติมากกว่า

การส่งเสริมภาษาเมี่ยน และภาษาที่สองสำหรับเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยน พบว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญทั้งสองภาษา นั่นคือ การใช้ภาษาเมี่ยนจะส่งเสริมและฝึกพูดให้กับเด็กๆ ตั้งแต่เล็ก ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเมี่ยนในการสื่อสารกับลูก ส่วนภาษาที่สอง คือภาษาไทยกลาง เด็กๆ จะเรียนรู้จากโรงเรียน การเรียนรู้จะเป็นไปตามศักยภาพของเด็กแต่ละคนรวมทั้งการส่งเสริมของผู้ปกครอง เด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยนบางคนสามารถสื่อสารภาษาไทยกลางได้ชัดเจน แต่บางคนยังสื่อสารสลับไปสลับมากับภาษาเมี่ยน และสำเนียงในการสื่อสารไม่ชัดเจน โดยเฉพาะเด็กที่อยู่กับผู้ปกครองที่มีอายุมากแล้ว และที่ใช้ภาษาเมี่ยนสื่อสารเป็นหลัก ส่วนเด็กที่มีผู้ปกครองเป็นคนรุ่นใหม่ สามารถสื่อสารภาษาไทยกลางได้ชัดเจน ก็จะทำให้ลูกสื่อสารเป็นภาษาไทยกลางได้ชัดเจนเช่นกัน ด้วยสังคมที่เปลี่ยนไป การสื่อสารเมี่ยนในเด็คนับวันจะเลือนหายไป เนื่องจากเด็กจะคุ้นชินกับการใช้ภาษาไทยกลางเป็นหลัก ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงเด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่เป็นไปตามวัย แต่ในขณะเดียวกันภาษาเมี่ยนกำลังจะเลือนหายไปกับคนรุ่นใหม่

4.2 บทบาทหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ จึงทำให้สมาชิกในบ้านมีจำนวนมาก เมื่อมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น ทุกคนในบ้านจะให้ความรัก ความเอ็นดู ผู้ที่บทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูสมาชิกใหม่ เริ่มตั้งแต่ผู้ที่มีอาวุโสมากที่สุดในบ้านคือ ปู่ และย่า จะทำหน้าที่ในการสอนสิ่งต่างๆ เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม ข้อควรปฏิบัติที่คนในสมัยก่อนปฏิบัติกัน และในขณะเดียวกันก็จะช่วยดูแลหลานแทนผู้ปกครองเด็ก ต่อมาคือพ่อแม่ของฝ่ายสามี แม่ฝ่ายชายจะเป็นผู้มีบทบาทในการจัดเตรียมอาหาร อาบน้ำให้หลาน และสอนวิธีการต่างๆ ให้กับลูกสะใภ้ และเป็นผู้ดูอย่างใกล้ชิด ส่วนพ่อของฝ่ายชายจะเป็นผู้หาหมอผี หรือผู้ประกอบพิธีกรรมรวมทั้งการเตรียมสิ่งที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม สามีเป็นผู้หารายได้จุนเจือครอบครัว ส่วนผู้เป็นแม่มีหน้าที่หลักคือดูแลลูกในทุกๆ อย่าง ฉะนั้นในครอบครัวของชาวเมี่ยนจะไม่มีภาระหน้าที่อย่างชัดเจน ทุกคนจะช่วยกันดูแลเด็ก แต่หน้าที่หลักๆ ในการดูแลเด็กคือผู้ที่เป็นพ่อแม่ของเด็ก

4.3 ความคาดหวังในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ผู้ปกครองชนเผ่าเมี่ยน ส่วนใหญ่จะคาดหวังให้ลูกเป็นคนดีของสังคม สุขภาพแข็งแรง เป็นคนดีของสังคม มีภาระงานทำดีที่ไม่ลำบาก และมีความคาดหวังในตัวลูกชายมากกว่าลูกสาวไว้ดูแลในยามแก่เฒ่าและเป็นผู้หรือสืบสกุลให้กับครอบครัว

4.4 ด้านรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอ้าวเมี่ยนพบว่า ในอดีตนั้นชนเผ่าอ้าวเมี่ยน ไม่มีรูปแบบการเลี้ยงดูลูกที่ชัดเจน จะเลี้ยงลูกตามวิถีชีวิต และสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก การเลี้ยงลูกมุ่งให้ลูกชายเติบโตมาแล้วสามารถช่วยประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ ส่วนผู้หญิงไม่มีโอกาสใน

การศึกษาเล่าเรียน จะทำหน้าที่เป็นแม่ศรีเรือนหรือแม่บ้านเป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากในปัจจุบัน รูปแบบการเลี้ยงลูกมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยการเลี้ยงลูกจึงมีรูปแบบที่ชัดเจน มีความเข้มงวด บ้างในบางครั้งและในบางครั้งก็เลี้ยงลูกอย่างอิสระ เป็นประชาธิปไตย เพื่อให้ลูกเรียนรู้ และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ มีการเลี้ยงลูกด้วยเหตุผล เนื่องจาก ผู้ปกครองมีโอกาสในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ สามารถสืบค้นความรู้ในการเลี้ยงลูกจากสื่อเทคโนโลยีต่างแล้วนำความรู้จากสื่อเหล่านี้มาประยุกต์กับการเลี้ยงดูลูกของตนเองตามสภาพความเป็นจริงที่สอดคล้องกับบริบทของครอบครัว

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอัวเมียน ใน 4 จังหวัดภาคเหนือ ทั้งหมด 9 หมู่บ้าน คือ จังหวัดลำปาง จำนวน 2 หมู่บ้าน จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 หมู่บ้าน จังหวัดพะเยาจำนวน 2 หมู่บ้าน และจังหวัดน่านจำนวน 2 หมู่บ้าน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ศึกษา คือ ผู้เชี่ยวชาญด้าน ประเพณี พิธีกรรม จำนวน 9 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อ และการดูแลหลังคลอด ชนเผ่าอัวเมียนจำนวน 9 คน และผู้ปกครองชนเผ่าอัวเมียนที่เลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี จำนวน 45 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอัวเมียน ผลจากการศึกษานำมาอภิปรายได้ดังนี้

ด้านโครงสร้างกายภาพและบริบทของชุมชน

การเปลี่ยนแปลงมาพร้อมการพัฒนาความเจริญในด้านบวกและการเลือนหายของวัฒนธรรมอันดิงาม หมู่บ้านชนเผ่าอัวเมียนทั้ง 9 หมู่บ้าน ใน 4 จังหวัดภาคเหนือ ก็เช่นเดียวกัน ในหมู่บ้านที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บนหุบเขา ห่างไกลจากตัวอำเภอหรือตัวจังหวัด การเดินทางลำบากบนถนนที่เป็นถนนลูกรัง เทคโนโลยียังไม่สามารถเข้าถึง การประกอบอาชีพหรือเศรษฐกิจของหมู่บ้านยังไม่ดีมากนัก ย่อมเป็นหมู่บ้านที่ยังรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีอันดิงาม อันเป็นผลดีต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอัวเมียนแบบดั้งเดิม จากรุ่นเก่าสู่ผู้ปกครองรุ่นใหม่ได้ง่ายมากขึ้น เช่นหมู่บ้าน เลาซีก้วย หมู่บ้านน้ำเกาะ หมู่บ้านห้วยชมพู และหมู่บ้านขุนแม่หวด ย่อมส่งผลให้การอบรมเลี้ยงดูและวิถีชีวิตของเด็กชนเผ่าอัวเมียนแตกต่างจากเด็กที่เกิดในหมู่บ้าน ที่มีความสะดวกทั้งในด้านของ การเดินทาง อาชีพ สาธารณูปโภคและเทคโนโลยีต่างๆ เช่น หมู่บ้านใหม่ปางค่า หมู่บ้านผาซ้อ หมู่บ้านปางมะโอ และหมู่บ้านน้ำกิ การสร้างบ้านเรือน จะอยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด แต่ด้วยการเดินทางที่สะดวก มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย สาธารณูปโภคเข้าถึง และพร้อมด้วยเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการอบรมเลี้ยงดูเป็นอย่างดี ซึ่งในมุมมองของผู้เฒ่าผู้แก่มองว่าเป็นสิ่งที่ดีที่จะนำพาความเจริญและความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตมากขึ้น แต่สิ่งต้องกังวลนั้นคือ ความเป็นชนเผ่า อัวเมียน ทั้งด้านการแต่งกายและภาษาเมียน ที่คนรุ่นหลังควรอนุรักษ์และผู้ปกครองรุ่นใหม่ต้องถ่ายทอดให้กับเด็กปฐมวัยชนเผ่าอัวเมียนต่อไป มิเช่นนั้น ภาษาเมียนและการแต่งกายจะถูกเลือนหายไปจากวิถีชีวิตของชนเผ่าเมียนแน่นอน และอีกทั้งด้านวิถีการดำเนินชีวิตที่เคยอยู่แบบเรียบง่าย

ตามวิถีชนเผ่าก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย ชุมชนจะอยู่กันแบบต่างคนต่างอยู่ ความเอื้อเฟื้อ เมื่อเผ่ากันก็จะน้อยลงวิถีชีวิตแบบทุนนิยมจะมีมากขึ้น ก็จะส่งผลต่อการเลี้ยงดูเด็กที่ผู้ปกครองไม่มีเวลาในอบรมสั่งสอนหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับลูกหลานอีกต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับบทความ เรื่อง ปัญหาวิกฤติของครอบครัวไทยของคลังปัญญาไทย (2550) ที่ได้กล่าวถึงวิกฤติของครอบครัวอย่างน่าสนใจว่า จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความซับซ้อนและเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองใหญ่ สังคมไทยซึ่งแต่เดิมเป็นสังคมชนบท มีความเอื้ออาทรต่อกันมีแนวโน้มเป็นสังคมเมืองมากขึ้น โครงสร้างและรูปแบบของครอบครัวซึ่งเคยเป็นครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ขนาดของครอบครัวเริ่มเล็กลง ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม สถาบันครอบครัวซึ่งเคยเป็นทุนทางสังคม มีระบบเครือญาติที่มีความผูกพันอย่างใกล้ชิด มีความเกื้อกูล เอื้ออาทร และการอบรม ชัดเจนบุตรหลาน การปลูกฝังวัฒนธรรมและค่านิยมประเพณี กลับอ่อนแอลง ซึ่งมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกครอบครัวทั้งทางลบและทางบวก อันเนื่องมาจากปัญหาวิกฤติที่ครอบครัวเผชิญอยู่ ดังนี้ รวมทั้งภาวะความอยู่ดีมีสุขของประชาชนด้านชีวิตครอบครัวมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะดัชนีด้านสัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัวมีค่าดัชนีลดลงจากร้อยละ 80.85 ในปี 2539 ลดลงเป็น 70.77 ในปี 2545 แสดงให้เห็นการอยู่ร่วมกันและความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวเริ่มเสื่อมสลาย ความผูกพันและความเกื้อกูลกันในครอบครัวเริ่มห่างเหิน อันเนื่องมาจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจบังคับให้สมาชิกในครอบครัวต่างต้องพึ่งตนเองมากขึ้น ขาดการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความผูกพันกันน้อยลง ความห่วงใยอาทร ความเสียสละ ความอดทนและพึ่งพาต่อกันลดน้อยลง ขาดความเข้าใจระหว่างคู่สมรส พ่อแม่กับลูก พี่กับน้องหรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงทั้งในครอบครัวและในสังคมด้วยเช่นกัน

ด้านประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรมและความเชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

ประเพณีวัฒนธรรม ของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน ทำให้เด็กปฐมวัยชนเผ่าอ้าวเมี่ยนได้ซึมซับความเป็นชนเผ่าอ้าวเมี่ยน ผ่านการถ่ายทอดของผู้เชี่ยวชาญและผู้ปกครองของเด็กๆ แม้ว่ารูปแบบของบางประเพณีจะเปลี่ยนตามยุคสมัยแต่กระบวนการในการจัดจัดประเพณีและถ่ายทอดวัฒนธรรมยังคงอยู่เหมือนเดิม ส่วนในด้านของพิธีกรรมและความเชื่อ เป็นสิ่งที่ผูกพันกับชนเผ่าอ้าวเมี่ยนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ผู้ปกครองบางท่านจะไม่สามารถปฏิบัติความเชื่อนั้นได้ทั้งหมด แต่ตราบใดที่ในหมู่บ้านยังมีผู้ถ่ายทอดพิธีกรรมและความเชื่อต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น พิธีกรรมและความเชื่อนั้นยังคงอยู่ต่อไปชั่วลูกชั่วหลานในรุ่นๆ ไป ซึ่งสอดคล้องกับบทวิเคราะห์ความเชื่อของผู้เลี้ยงดูหลักของคนไทย 4 ภาค เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเด็กขวบปีแรก พื้นที่ศึกษาโครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทย ของอำภพร พัววิไล และคณะ (2546) พบว่าใน 4 พื้นที่ศึกษามีความเชื่อรวมถึงข้อห้าม ข้อปฏิบัติ และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพและการดูแลสุขภาพ ทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันออกไป ข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอิทธิพลต่อการดูแลเด็กแรกเกิด ถึง 3 เดือน ซึ่งสอดคล้องไปกับอิทธิพลชุดความรู้สมัยใหม่ ถึงแม้ว่าความรู้ใหม่นี้จะได้รับการถ่ายทอดไปแล้วก็ตาม แต่พบว่า ไม่สามารถสอดแทรกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทยอย่างแท้จริง หากต้องการแก้ไขปัญหสุขภาพด้วยวิธีการสมัยแล้วก็ควรไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล

หรือเจ้าหน้าที่อนามัย แต่ถ้าจะใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ สามารถทำได้เองโดยยึดตามคำแนะนำของ ผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสในครอบครัวหรือผู้รู้ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของผู้วิจัย พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในเรื่องของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอ้าวเมียน แต่ที่สามารถปฏิบัติตามความเชื่อและประกอบพิธีกรรมได้นั้นเพราะว่ายังมีผู้อาวุโสเป็นผู้เป็นผู้ถ่ายทอดให้ปฏิบัติตามเท่านั้น แต่หากไม่มีผู้ถ่ายทอดให้แล้ว สิ่งดีงามเหล่านั้นคงจะไม่หลงเหลือใน ชุมชนของชนเผ่าอ้าวเมียนเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาหรือเรียนรู้อีกต่อไป ดังคำบอกเล่าของผู้เชี่ยวชาญ ชนเผ่าอ้าวเมียนที่คาดหวังอยากเห็น ประเพณี วัฒนธรรมความเชื่อ และพิธีกรรม อยู่คู่กับชุมชนว่า อยากให้เด็กรุ่นใหม่เรียนรู้และศึกษาวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ และการประกอบพิธีกรรม เหล่านี้ ไว้เพื่อเป็นการสืบทอดให้สิ่งดีงามเหล่านี้ยังคงอยู่กับชุมชนชนเผ่าอ้าวเมียนตลอดไป เนื่องจากปัจจุบันนี้ มีเด็ก และคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในการสืบทอด ประเพณี วัฒนธรรม ด้านความเชื่อและพิธีกรรม น้อยลงทุกที โดยเฉพาะด้านการประกอบพิธีกรรม หากมันไม่มีผู้สืบทอด ในไม่ช้าการประกอบ พิธีกรรมในเด็ก ก็คงสูญหายไปจากวิถีของชนเผ่าอ้าวเมียนแน่นอน

ด้านการคลอดบุตรและการดูแลหลังคลอด

ด้านการดูแลหลังคลอดของชนเผ่าอ้าวเมียนพบว่า เมื่อหญิงสาวชนเผ่าอ้าวเมียนคลอดบุตรจะ รับประทานอาหารได้เพียงบางอย่างที่ไม่แสดงเท่านั้น นั่นคือ ไข่ เนื้อไก่ หมี่เหลือง วุ้นเส้นจะไม่ใส่ เครื่องปรุงกลิ่นใดๆ นอกจากเกลือ น้ำตาล พริกไทย เท่านั้น และยาสมุนไพรที่ชาวหญิงสาวชนเผ่า อ้าวเมียนต้องรับประทาน นั่นคือ ตี๋วงาม ซึ่งมีส่วนผสมของ เนื้อไก่ ข้าวหมาก น้ำตาล พริกไทย และยาสมุนไพรเมียนชนิดต่างๆ และต้องจำ คือการต้มไข่กับน้ำอ้อย ซึ่งชนเผ่าอ้าวเมียนเชื่อว่าอาหาร เหล่านี้จะช่วยให้คุณแม่มีน้ำนมมากขึ้นอีกทั้งยังทำให้ร่างกายปรับสภาพและฟื้นตัวได้เร็วมากยิ่งขึ้นซึ่ง อาหารเหล่านี้ตามข้อมูลโภชนาอาหาร เนื้อไก่ ไข่ อาหารเหล่านี้เมื่อร่างกายย่อยแล้วจะให้สารอาหาร ประเภทโปรตีน ซึ่งให้ประโยชน์ต่อร่างกายในด้านการเจริญเติบโตของร่างกาย ช่วยซ่อมแซมส่วนที่สึก หรอ ช่วยสร้างเซลล์และเนื้อเยื่อต่างๆ ของร่างกาย อีกทั้งยังให้พลังงาน และช่วยควบคุมการทำงานของ อวัยวะต่างๆ ภายในร่างกาย ซึ่งเหมาะกับหญิงหลังคลอดที่สูญเสียพลังงานเป็นจำนวนมากในการ คลอด รวมทั้งผลจากการทำคลอด ที่จะช่วยเพิ่มพลังงานให้คุณแม่แข็งแรงมากขึ้นและผลจากการ คลอดเข้าสู่ปกติมากยิ่งขึ้น สำหรับหมี่เหลือง วุ้นเส้น น้ำตาล อยู่ในหมู่ของคาร์โบไฮเดรต ที่มีประโยชน์ ในการเพิ่มพลังงานให้ร่างกายแข็งแรง (ทักษิญา โตะนิ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับ มาลินี จำเริญ (2537) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมความเชื่อและพฤติกรรมของมารดาหลังคลอด จากการศึกษา พบว่า การงดอาหารแสดงหลังคลอดบุตรของหญิงหลังคลอด ในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มี ความเชื่อว่าถ้ารับประทานอาหารแสดงแล้วจะเกิดอาการผิวดำแดง เลือดตื้นขึ้น น้ำคาวปลาไม่ไหล น้ำนมหยุดไหล มีไข้และเกิดอาการชักได้ อาหารที่เชื่อว่าแสดง เช่น หน่อไม้ อาหารหมักดอง อาหาร ทะเล ปลาไหล ปลาดุก โดยเฉพาะปลาที่ไม่เกล็ด ถ้ารับประทานแล้วจะทำให้สิ้น ทำให้หกล้ม มดลูก หลุดได้ง่าย สำหรับผลไม้บางอย่าง เช่น ขนุน ลำไย รับประทาน เพราะจะทำให้ร้อนและเกิดอาการ ลำแดงได้ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่ารับประทานข้าวเหนียวและน้ำตาลแล้วจะทำให้แผลในช่องคลอด ขึ้น แผลไม่ติด ทำให้แผลหายช้า ซึ่งขัดแย้งกับความเชื่อของชนเผ่าอ้าวเมียนที่ต้องรับประทาน ต้องจำ

ที่มีส่วนผสมของน้ำตาลหรือน้ำอ้อย เพราะจะทำให้เพิ่มน้ำหนักของมารดาได้ เช่นเดียวกับที่ สุภาวดี เหลืองขวัญ (2536) ที่ศึกษาการอยู่เดือนและปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูด้วยนมแม่ ที่กล่าวว่าห้ามหญิงหลังคลอดดื่มน้ำที่ยังไม่ได้ต้ม หรืออาหารสุกๆ ดิบๆ เพราะเชื่อว่าเมื่อรับประทานอาหารเช่นนี้แล้วจะทำให้ให้น้ำนมไม่สุก ลูกคุณนมเข้าไปแล้วจะทำท้องเสีย และหญิงที่หลังคลอดจะต้องรับประทานแกงเลียงจะทำให้มีน้ำนมมากและขับถ่ายได้ดี เพราะในแกงเลียงจะมีส่วนประกอบของผักชนิดต่าง ๆ ที่ให้วิตามินและเส้นใย เหมาะสมสำหรับการขับถ่ายและมีกึ่งที่ให้โปรตีน แต่ในขณะที่เดียวกันก็จะห้ามหญิงหลังคลอดรับประทานผักที่มีเถ้าวัลย์เลื้อย เช่น ตำลึง ผักทอง เพราะจะทำให้มดลูกหลุดและหญิงหลังคลอดบุตรต้องรับประทานข้าวกับเกลืออย่างน้อย 7 วัน ห้ามรับประทานอาหารอื่นเพราะจะทำให้แสลง ความเชื่อในการดูแลหญิงหลังคลอดเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตของแต่ละชุมชน ซึ่งมีทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ซึ่งชนเผ่าอิวเมียนก็ยังมีความเชื่อนี้อยู่มากแม้ในบางหมู่บ้านหรือผู้ปกครองบางคนจะไม่เห็นด้วยก็ตามแต่ก็เชื่อไว้และป้องกันตนเองไว้ดีที่สุด

ด้านการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ของเด็กชนเผ่าอิวเมียน

การดูแลด้านร่างกายและสุขภาพอนามัยของเด็ก ด้านวิถีการดำเนินชีวิตในเรื่องของการดื่มนมแม่ พบว่าผู้ปกครองจะให้ความสำคัญกับน้ำหนักแม่เป็นอย่างมากด้วยการให้ลูกได้ดื่มนมเป็นเวลา 6 - 12 เดือน ดังนั้นผู้ปกครองจะรับประทานอาหารที่เพิ่มน้ำหนัก เช่น ตู๋วากม ต้องเจ้า เพราะเชื่อว่าน้ำหนักแม่จะช่วยเพิ่มภูมิต้านทานโรคให้กับลูกและให้ลูกมีสุขภาพแข็งแรง อีกทั้งยังเป็น การประหยัดค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงลูก ซึ่งสอดคล้องกับการ วรรณวิมล วิเชียรฉาย (2549) ที่ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนหลังคลอดของหญิง ตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลพระปกเกล้า พบว่า หญิงตั้งครรภ์มีความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยง ลูกด้วยนมแม่ 5 อันดับแรกว่า การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างลูก และพ่อแม่ ร้อยละ 99.00 ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของสมองและสติปัญญาของลูก ร้อยละ 97.00 ทำให้ลูกได้รับสารอาหารครบถ้วน และถ้ามีน้ำหนักไม่เพียงพอสามารถส่งเสริมให้น้ำนมเพียงพอได้ ร้อย ละ 96.00 และสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนได้แม้ไม่มีใครเห็นด้วย ร้อยละ 79.00 และหญิงตั้งครรภ์มีความตั้งใจการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน เพราะจะช่วย ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างแม่และลูก เป็นผลดีต่อสุขภาพของลูกและช่วยลดค่าใช้จ่าย และ สอดคล้องกับ จินตนา พัฒนพงศ์ธร (2547) ศึกษาอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และปัจจัยที่มีผลต่อ การเลี้ยงลูกนมแม่อย่างเดียวนานอย่างน้อย 4 เดือน พบว่า อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย 4 เดือน พ.ศ. 2545 พบอัตราร้อยละ 13.80 ซึ่งมีอัตราสูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2542 ร้อยละ 10.88 มารดามี ความพึงพอใจที่ได้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับมากร้อยละ 83.40 มารดาคิดว่าระยะเวลาที่จะเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่ควรอยู่ในช่วง 9-12 เดือน ร้อยละ 43.4 สามี่มีความเห็นด้วยและสนับสนุนให้ภรรยาเลี้ยง ลูกด้วยนมแม่ร้อยละ 93.9 สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดา นั่นคือ อาชีพ ของมารดาทั้งก่อนคลอดและหลังคลอดบุตร ภาวะผิปกติหรืออาการแทรกซ้อนของเด็ก ระยะเวลาที่

จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดา ความพึงพอใจของมารดาที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการได้รับการสนับสนุนจากสามี

การดูแลด้านร่างกายและสุขภาพอนามัยของเด็ก ในเรื่องของการเจ็บป่วยของเด็กชนเผ่าอิวเมียน พบว่า เด็กจะไม่เจ็บป่วยมากนัก จะเป็นไข้หวัดธรรมดา ที่มีสาเหตุและในบางท่านก็ยังเชื่อเรื่องการเจ็บป่วยที่มีสาเหตุมาจากสิ่งที่มองไม่เห็น เมื่อเด็กเจ็บป่วยจะดูแลเบื้องต้นจากคนในครอบครัว ซึ่งบางครอบครัวก็จะใช้วิธีการรักษาแบบพื้นบ้านตามความเชื่อดั้งเดิมและบางครอบครัวก็จะดูแลแบบสมัยใหม่ด้วยการพบแพทย์และซื้อยาทานเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย (2549) ศึกษาการใช้แรงงานเด็กภาคประมงต่อเนื่องภาคประมงเกษตรกรรมและคนรับใช้ จังหวัดสมุทรสาคร พบว่าในด้านปัญหาสุขภาพของเด็กส่วนใหญ่ไม่ค่อยเจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บสาหัส แต่จะเจ็บป่วยเล็กน้อย เมื่อมีปัญหาจะอยู่เฉย รongลงมาคือ รักษาตนเอง และปรึกษาครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ สมพงษ์ สระแก้ว (2545) ศึกษาแนวทางการรักษาสุขภาพในกลุ่มแรงงานต่างด้าวจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า แบบแผนการใช้บริการสุขภาพของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มักจะใช้บริการจากร้านขายยา หรือซื้อยารับประทานเองตามร้านยาหรือร้านคลินิก เมื่อมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย แต่เมื่อมีอาการหนักจึงจะไปรักษาที่โรงพยาบาลและการดูแลสุขภาพด้วยตนเองนอกจากจะหาซื้อยากินเองแล้วการไปดูแลสุขภาพกับหมอพื้นบ้านพม่าที่มีความรู้เรื่องยาแผนโบราณ ยาแผนปัจจุบันที่เป็นที่ไว้วางใจของคนในหมู่บ้าน ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของแรงงานที่จะดูแลรักษาสุขภาพของเด็ก

ด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กของชนเผ่าอิวเมียน พบว่า ผู้ปกครองเมียนจะมีการส่งเสริมตามสภาพของครอบครัว เช่น สื่อโปสเตอร์พยัญชนะ ตัวอักษร และการฝึกให้ลูกอ่านหนังสือเด็กบ้าง ส่วนใหญ่แล้วเด็กจะใช้เวลากับการดูโทรทัศน์ และร่วมกิจกรรมกับผู้ปกครองหลังกลับมาจากโรงเรียนหรือช่วงเย็นหลังรับประทานอาหารเช้าและผู้ปกครองจะมีการเล่านิทานที่เป็นหนังสือนิทานทั่วไปเพื่อความบันเทิงและส่งเสริมทักษะทางภาษาให้กับลูก แต่ยังไม่พบผู้ปกครองเมียนเล่านิทานที่เป็นของชนเผ่า ซึ่งแท้จริงแล้วการเล่านิทานไม่ว่าจะเป็นนิทานประเภทไหนประโยชน์ที่ได้จากการที่ผู้ปกครองเล่านิทานให้ลูกฟังหรือให้ลูกเล่าให้ฟัง นั่นคือ การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของเด็ก การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็ก การส่งเสริมสายใยรักระหว่างครอบครัว การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาสมองให้เกิดการคิดและเรียนรู้รวมทั้งการฝึกสมาธิให้กับเด็ก (ธันวา จิตต์สงวน และคณะ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับ ปัทมาวดี เล่ห์มงคล (2551) กล่าวว่า เด็กเล็กที่ได้รับการฝึกให้ดูรูปภาพ อ่านหนังสือหรือได้รับฟังการเล่านิทานมักจะเป็นเด็ก ช่างพูด มีความมั่นใจในการพูดและสามารถตอบคำถามในปัญหาต่างๆ ได้ และมีความพร้อมที่จะอ่านหนังสือด้วยตนเองและผลพลอยได้จากที่พ่อแม่อ่านหนังสือให้เด็กฟัง คือ ขณะที่อ่านเด็กจะอยู่ในอ้อมกอดของพ่อแม่ ย่อมทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เมื่อเด็กอบอุ่นใจเด็กก็จะรู้สึกปลอดภัย ไว้วางใจสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบข้าง ความรู้สึกเช่นนี้จะพื้นฐานสำคัญสำหรับพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพของเด็กต่อไป รวมทั้งการอ่านนี้ยังช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน รักที่จะเรียนรู้นอกจากนี้บทบาทของตัวละครเป็นบทบาทสมมติ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมมีความรู้สึกเข้าใจผู้อื่นและรู้จักแบ่งปัน เช่นเดียวกับ เสาวลักษณ์ สมวงษ์ (2545) ที่ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการเล่านิทานสองภาษาที่มีผลต่อความสามารถในการใช้ภาษาไทยของเด็กวัยอนุบาลที่ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาที่หนึ่ง พบว่า

กิจกรรมการเล่นิทานสองภาษาช่วยพัฒนาให้เด็กปฐมวัยสามารถใช้ภาษาไทยได้ดีกว่าการเล่นิทานโดยใช้ภาษาเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาภรณ์ มาละโรจน์ (2544) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดรวบยอดทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่เรียนกับครูที่ใช้ภาษาต่างกัน พบว่า เด็กปฐมวัยที่เรียนกับครูที่ใช้ภาษาไทยกลางควบคู่กับภาษาถิ่นในการสอนได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่เรียนกับครูที่ใช้ภาษาไทยกลางอย่างเดียวในการสอน

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาด้านการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรม พบว่าเด็กปฐมวัยชนเผ่าอิวเมี่ยนสามารถเรียนรู้ภาษาที่สอง คือภาษาไทยกลางและภาษาพื้นเมืองได้จากสื่อต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเด็กได้อย่างรวดเร็ว ซึ่ง ชลาธิป สมานิติ (อ้างใน Lessow-Hurley, 2000) กล่าวไว้ในหนังสือการพัฒนาภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยถึง ปัจจัยที่มีผลต่อระบบการเรียนรู้สองภาษาของเด็ก พบว่าตัวแปรที่มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาที่สอง คือ อายุ คนที่สามารถเรียนรู้ภาษาที่สองได้ดีในช่วงวิกฤต คืออายุระหว่าง 2 ปี ถึงก่อนวัยรุ่น ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาเกิดจากการทำงานอย่างเป็นระบบของสมองซีกซ้ายและซีกขวา โดยที่สมองแต่ละข้างมีการพัฒนาและมีหน้าที่พิเศษของตัวเอง เด็กที่เรียนภาษาแรกและภาษาที่สองตั้งแต่อายุน้อยใช้สมองส่วนเดียวกันในการเรียนรู้ แต่เมื่อมีอายุมากขึ้น ส่วนของสมองที่ใช้เรียนรู้ภาษาจะแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Lessow-Hurley, 2000 cited in Larsen-Freeman and Long, (1991) กล่าวว่าเด็กที่เรียนรู้ภาษาก่อนถึงช่วงวัยรุ่นสามารถเรียนรู้ภาษาที่สอง ในการออกเสียงหรือเปล่งเสียงได้เหมือนเจ้าของภาษา ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้ภาษาที่สองของผู้ใหญ่ที่มักจะพูดภาษาที่สองแบบมีสำเนียงภาษาแม่แฝงอยู่ และอายุมีผลต่อการรับรู้ภาษา คือยิ่งเด็กการรับรู้ภาษาที่สองได้ตั้งแต่อายุน้อยเท่าใด จะยิ่งทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ภาษาที่สองและมีสำเนียงเหมือนเจ้าของภาษาอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบล เวียงสมุทร (2537) ที่ได้ศึกษาความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยโดยใช้การเล่าเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษาไทยกลางควบคู่กับภาษาถิ่นในจังหวัดภาคอีสาน ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่เรียนรู้สองภาษาจะมีความพร้อมทางภาษาสูงกว่ากลุ่มเด็กที่ใช้ภาษาไทยกลางเพียงอย่างเดียวและจากการศึกษาผลการสอนของครูปฐมวัยแบบสองภาษา ใช้ภาษาท้องถิ่นควบคู่กับภาษาไทยกลาง หรือการใช้ภาษาบ้านกับภาษากลาง พบว่านักเรียนที่เรียนกับครูที่ใช้สองภาษาในการสอนผลการเรียนของเด็กดีกว่ากลุ่มที่ครูใช้ภาษากลางภาษาเดียว จากการศึกษาดังกล่าวจึงทำให้ทราบว่าเด็กชนเผ่าอิวเมี่ยนสามารถเรียนรู้ภาษาที่สองได้อย่างรวดเร็วนั้นเนื่องมาจากความพร้อมของวัยที่อยู่ในช่วงวัยที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ภาษาที่สอง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านวิธีการดำเนินชีวิต ในด้านของพิธีกรรมกรรมนั้น การแต่งงานและความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ นั้นแม้ว่าผู้ปกครองจะจัดพิธีกรรมต่างๆ ตามประเพณีอันดีงามของชนเผ่าอิวเมี่ยนแต่สิ่งผู้ปกครองได้ปฏิบัติกันนั้นมีเพียงผู้เชิญขาน ผู้อาวุโสเท่านั้นที่คอยถ่ายทอดให้ หากหมตรุ่นของผู้เชิญขานผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโสแล้ว คนรุ่นหลังจะเรียนรู้ประเพณีเหล่านี้จากใคร ดังนั้นชาวชนเผ่าอิวเมี่ยนรุ่นใหม่จึงควรศึกษาอย่างจริงจังหรือผู้เชิญขานควรถ่ายทอดกับคนรุ่นหลังให้สืบทอดประเพณีอันดีงามนี้สืบต่อไป หรือจัดสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ไว้ในหมู่บ้านเพื่อจะให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่ออันดีงามเหล่านี้ไว้

2. ด้านความเชื่อในเรื่องการคลอดบุตรและการดูแลหลังคลอดบุตรในประเด็นของสมุนไพรวินิจฉัยที่ใช้หลังคลอดบุตรใหม่ๆ จะมีการทานยาสมุนไพรรักษาและอาบน้ำยาสมุนไพรรักษา ซึ่งเป็นยาสมุนไพรรักษาที่ได้ตามท้องถิ่นและแต่ละชนิดมีสรรพคุณที่แตกต่างกันตามที่คุณผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้บอกกล่าวต่อๆ กันมาเท่านั้น ควรจะมีหน่วยงานที่มีความรู้ในเรื่องของยาสมุนไพรรักษาโดยตรงเป็นผู้บ่งบอกถึงสรรพคุณต่างๆ อย่างชัดเจน รวมทั้งขนาด ปริมาณการใช้ วิธีใช้ที่ชัดเจน เพื่อเป็นข้อมูลในการใช้ยาสมุนไพรรักษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และปลอดภัยมากที่สุด

3. ด้านความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง เนื่องจากชาวชนเผ่าอ้าวเมี่ยนจะส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กตามความรู้ที่ผู้ปกครองได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และตามความเชื่อและวิถีการปฏิบัติที่สืบทอดต่อๆ กันมา ซึ่งก็เป็นสิ่งดีที่ชนเผ่าอ้าวเมี่ยนสามารถอนุรักษ์ความเชื่อบางอย่างไว้ได้แต่เพื่อในการอบรมเลี้ยงดูชนเผ่าอ้าวเมี่ยนที่มีคุณภาพ ควรจะมีการเชื่อมระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กสมัยใหม่มาจากหน่วยงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เช่น โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาจารย์ ครู นักวิชาการ ที่มีความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย มาจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือ จัดทำหนังสือเอกสารให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองจะได้มีความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้มากขึ้น

4. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ในเรื่องของสภาพแวดล้อมแหล่งการเรียนรู้ ผู้ปกครองจะให้เด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยนได้มีโอกาสเรียนรู้กับสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างอิสระ ในทุกสถานที่ จนบางครั้งผู้ปกครองลืมนึกถึงความปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นกับเด็ก เช่น การจัดเก็บของมีคม ระบบไฟฟ้า สารเคมี การเกษตร รวมทั้งการลักขโมยเด็ก การข่มขืน เพราะสิ่งเหล่านี้อาจจะเกิดขึ้นได้โดยที่คาดไม่ถึง ดังนั้นผู้ปกครองควรคำนึงถึงและปลูกฝังให้เด็กรู้จักอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ อะไรที่เป็นพิษและการป้องกันตนเองจากการล่อหลวงหรือการลักพาตัวเด็ก

5. ด้านการดูแลสุขภาพเด็กเมื่อไม่สบายเพียงเล็กน้อยจึงนิยมรักษาพยาบาลด้วยวิธีง่ายๆ โดยผู้ปกครองเองรักษาตามประเพณีพื้นบ้านและซื้อยารับประทานจากร้านขายยาต่างๆ และเมื่อป่วยหรือไม่สบายหนักจึงจะไปรักษาที่ สถานีอนามัย และโรงพยาบาล ฉะนั้นในการซื้อยารับประทานเองเป็นการเสี่ยงต่อการซื้อยาที่ไม่ตรงกับอาการที่เกิดขึ้นกับเด็ก หรืออาจทำให้เด็กเกิดอาการแพ้หรือดื้อยาหากได้รับประทานในปริมาณที่มาก จึงควรมีหน่วยงาน เช่น เจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัย หรือโรงพยาบาลมาให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยา การหาซื้อยารับประทานหรือจัดทำเอกสารในการแจ้งเตือน ข้อควรระวังในการใช้ยา และที่สำคัญที่สุดผู้ปกครองควรซื้อยาในการรักษาโรคกับแพทย์ หรือได้รับคำแนะนำการใช้ยารักษาโรคจากเภสัชกร

6. ด้านส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านภาษา การสื่อสารของเด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยนจะใช้ภาษาไทยกลางและภาษาล้านนาในการสื่อสารกับผู้ปกครองและผู้ปกครองก็สื่อสารกับเด็กด้วยภาษาไทยกลางและภาษาพื้นเมือง จึงทำให้เด็กเกิดการคุ้นชินกับภาษาเหล่านี้มากกว่าภาษาเมี่ยนและส่งผลให้เด็กชนเผ่าอ้าวเมี่ยนเริ่มจะสื่อสารเมี่ยนได้ไม่ดีเท่ากับภาษาที่สอง ดังนั้นผู้ปกครองควรเปลี่ยนพฤติกรรมในการสื่อสารกับเด็กด้วยภาษาเมี่ยนให้มากขึ้น รวมทั้งมีการสอนภาษาเมี่ยนให้มากขึ้นด้วยเช่นกัน ส่วนการเรียนรู้ภาษาอื่นนอกเหนือจากภาษาเมี่ยนให้เด็กไปเรียนรู้จากโรงเรียน เพราะเด็กในช่วงวัยนี้สามารถเรียนรู้ภาษาที่สองได้คืออยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอื่นๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่าที่ใช้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
2. ควรศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาฐานระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เกี่ยวกับวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของชนเผ่าอิวเมียนและชนเผ่าอื่นๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรมภาษาไทย

- กมลนันท์ รังสยาธรร. (2543). *การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. กรุงเทพมหานคร.
- กองสงเคราะห์ชาวเขา. (2540). *ทำเนียบชุมชนพื้นที่สูง 20 ทั่วในประเทศไทย*. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. กรุงเทพมหานคร.
- กุศล สุนทรธาดา. (2541). *บทบาทองค์ความรู้ เรื่องการเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทย*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คลังปัญญาไทย. (2550). *ปัญหาวิกฤตครอบครัวไทย*. 12 กุมภาพันธ์ 2557
<http://www.panyathai.or.th>
- เครือข่ายวัฒนธรรมอ่าวเมียน. (2545). *สาระองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอ่าวเมียน (เข้า)*. องค์การชุมชนบ้านปางค่า - ปางพริก. พะเยา: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม.
- จิตตินันท์ ชุมทอง. (2547). *ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับเขาวนอารมณ์ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2539). *ความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก*. เอกสารการสอนชุดพัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดูหน่วยที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- จินตนา พัฒนพงศ์ธร. (2547). *ศึกษาอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกนมแม่อย่างเดียวยังน้อย 4 เดือน*. สำนักส่งเสริมคุณภาพ กรมอนามัยแม่และเด็ก กระทรวงสาธารณสุข. นนทบุรี.
- ชลธิป สมานิติ. (2549). *การพัฒนาภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- दनัย กล่าวแล้ว. (2545). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทยใหญ่: กรณีศึกษาหมู่บ้านสามัคคี จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทัศนียา โตะนิ. (2551). *การแพทย์รักษากาย ธรรมะรักษาใจ*. 12 กุมภาพันธ์ 2557.
<http://ahanfood5.ueuo.com>
- ทิพจุฑา สุภิมารส. (2550). *การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย เขมรถิ่นไทยตามแนวทฤษฎีการสร้างพลังภูมิปัญญาชาวบ้าน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธันวาคม จิตต์สงวน และคณะ. (2551). *คู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้วยการเล่นนิทาน อ่านหนังสือ และการเล่นกับลูก*. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์: กรุงเทพมหานคร.
- ทีศนา เขมมณี และคณะ. (2536). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย*. หน่วยปฏิบัติการวิจัยการปฐมวัยศึกษา คณะครุศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพจุกา สุภิมารส. (2550). *การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยเขมรถิ่นไทยตามแนวทฤษฎีการสร้างพลังภูมิปัญญาชาวบ้าน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2541). *บทบาทของครอบครัวกับการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- บุษบง ดันติวรงค์. (2537). *รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในสังคมไทย*. ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการศึกษาศึกษาปฐมวัย เล่มที่ 3. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปัทมาวดี เล่ห์มงคล. (2551). *คู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้วยการเล่นนิทาน อ่านหนังสือ และการเล่นกับลูก*. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์: กรุงเทพมหานคร.
- ปรีชา สุกใส. (2541). *การศึกษาเจตคติเกี่ยวกับ จริยธรรม ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมของครอบครัวที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนารวมชน, สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- พระเทพเวที(ประยุทธ์ ปยุตโต). (2536). *วัฒนธรรมกับการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- มงคล จันทร์บำรุง. (2535). *ชาวเขาเผ่าเย้า*. สถาบันวิจัยชาวเขาเชียงใหม่: กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย.
- มาลินี จำเริญ. (2537). *การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ความเชื่อและพฤติกรรมของมารดาหลังคลอด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เยี่ยมลักษณ์ อุดการ. (2545). *จิตวิทยาพัฒนาการและการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. เอกสารประกอบการสอนโปรแกรมวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์. เชียงใหม่: สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- วรรณวิมล วิเชียรฉาย. 2549. *ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี้ยนาน 6 เดือนหลังคลอดของหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์โรงพยาบาลพระปกเกล้า*. วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า สาขาการพยาบาลครอบครัว: จันทบุรี.
- วรารณ รักริฉัย. (2536). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: แสงศิลป์การพิมพ์.
- “_____”. (2540). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อนแกรมมี่.

- วีระ บำรุงรักษ์. (2532). *สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- ศูนย์ประสานงานพัฒนาการศึกษาบนพื้นที่สูง. (2536). *ชาวเขาในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (ศ.ว.ท.). (2547). *องค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพของแม่และเด็กชนเผ่าอิวเมี่ยน*. โครงการสร้างฐานเด็กเล็กก่อนวัยเรียนบนพื้นที่สูง. เชียงใหม่: มูลนิธิเบอร์นาร์ด แวน เลียร์.
- สมคิด อิสระวัฒน์. (2542). *ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูเด็กของคนไทย ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพมหานคร.
- สมเกียรติ จำลอง. (2545). *ปรัชญาแห่งการรักษาพยาบาลตามจารีตของอิวเมี่ยน*. ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา: เชียงใหม่.
- สุภาวดี เหลืองขวัญ. (2536). *การอยู่เดือนและปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูลูกด้วยนมแม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล
- สุภาภรณ์ มาละโรจน์. (2544). *การศึกษาเปรียบเทียบความคิดรวบยอดทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่เรียนกับครูที่ใช้ภาษาต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2534). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพมหานคร.
- “_____”. (2537). *ประมวลสาระชุดวิชาทักษะและประสบการณ์พื้นฐาน*. สำหรับนักศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรณี วงศ์ไพบูลย์. (2542). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนปรีณัฏร์รอยแยลล์วิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรวุฒิ ปัดไธสง. (2545). *วัฒนธรรมชุมชน:เงื่อนไขความเข้มแข็งชุมชน/หมู่บ้าน*. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. 8 (1): 3.
- สารณี ยงยีน. (2541). *การศึกษาความวิตกกังวลในการสอบของวัยรุ่นที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2537). *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2544). *วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน: พลวัตและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

- อุบล เวียงสมุทร. (2537). ความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นเรื่องประกอบหุ่นมือ โดยใช้ภาษาไทยกลางควบคู่กับภาษาถิ่นและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษาไทยกลาง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อำภพร พัววิไล. (2546). ค่านิยม ความเชื่อ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กในขวบปีแรก. การศึกษาเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทย.

บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ

- Baumrind, D. (1971). *Current Patterns of Parental Authority*.
Developmental Psychology Monographs 4: 1-103.
- Bloom B. (1971). *Stability and Change in Human Characteristics*. New York: John Wiley & Sons.
- Clark, A. W, Affonso, D .D , & Harris. T .R. (1979). *Childbearing A Nursing Perspective*. 2 nd. Philadelphia: F.A. Davis company.
- Green, A. W. 1974. *Society: Analysis of life in Modern Society*. New York: McGraw Hill. (1980). *New Directions in Socialization Research*. American Psychologist 35:639-652.
- Maccoby, E.E., and Martin, J. (1983). *Socialization in the Context of Family: Parent-Child Interaction*. In P.H. Mussen(ed.), *Handbook of Child Psychology*, Vol. 4 Socialization, Personality, and Social Development, pp. 1-101. New York: Wiley.
- Nijhof, K.S., and Rutger, C.E. (2007). *Parenting Styles, Coping Strategies, and the Expression of Homesickness*. *Journal of Adolescence* 30: 709-720.
- Wolfradt, U., Hemple, S., and Miles, J.N. (2003). *Perceived Parenting Styles, Depersonalization*. *Anxiety and Coping*.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แนวคำถามในการสัมภาษณ์

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

1. ด้านข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

คำถามเกริ่นนำ

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. อายุของผู้ให้สัมภาษณ์.....
3. ระดับการศึกษา.....
4. สถานภาพการสมรสในปัจจุบัน.....
5. สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน.....
6. จำนวนสมาชิกในครอบครัวปัจจุบันที่อาศัยอยู่.....

ด้านข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน.....

1. หมู่บ้านจัดตั้งขึ้นเมื่อใด เหตุผลในการเลือกทำเลที่ตั้งของหมู่บ้าน
2. อาชีพของคนในชุมชน คืออะไร
3. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรศัพท์ โทรศัพท์ ตู้เย็น และยานพาหนะ เริ่มเข้ามามีบทบาทในช่วงใด แล้วสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไร
4. สถานที่สำคัญ เช่น โรงเรียน สถานีนามัย เริ่มเข้ามาในหมู่บ้านในช่วงใด ส่งผลอย่างไรกับการเลี้ยงดูเด็กของคนในชุมชน
5. ผู้ชายและผู้หญิงในอดีตมีโอกาสได้เรียนหนังสือหรือไม่ เพราะเหตุใด
6. หากมีโอกาสเรียนหนังสือจบการศึกษาระดับชั้นสูงสุดคืออะไร และหลังจากนั้นจบการศึกษาแล้วคนรุ่นใหม่จะทำอะไรต่อไป

2. ด้านวิธีการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน

2.1 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีวัฒนธรรม

คำถามเกริ่นนำ

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. อายุของผู้ให้สัมภาษณ์.....
3. ระดับการศึกษา.....
4. สถานภาพการสมรสในปัจจุบัน.....
5. สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน.....
6. จำนวนสมาชิกในครอบครัวปัจจุบันที่อาศัยอยู่.....

คำถามเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าอ้าวเมี่ยน

1. ในแต่ละปีชนเผ่าอ้าวเมี่ยน มีประเพณีที่สำคัญอะไรบ้าง จัดขึ้นในช่วงใดและจัดขึ้นที่ไหน
2. ประเพณีแต่ละอย่างมีความสำคัญอย่างไรกับชนเผ่าอ้าวเมี่ยนและเกี่ยวข้องอย่างไรกับการดำเนินชีวิตและเด็กเรียนรู้ประเพณีต่างๆ อย่างไร
3. เด็กปฐมวัยชนเผ่าอ้าวเมี่ยนมีส่วนร่วมในการจัดประเพณีอย่างไร

4. ปัจจุบันประเพณีวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน อย่างไร ส่งผลอย่างไรกับการเลี้ยงเด็กของชนเผ่าอิวเมี่ยน

5. ความคาดหวังที่อยากให้ประเพณีวัฒนธรรมคงอยู่กับหมู่บ้าน..... คืออะไร เพราะอะไร

2.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านครอบครัว และการประกอบพิธีกรรม คำถามเกริ่นนำ

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. อายุของผู้ให้สัมภาษณ์.....
3. ระดับการศึกษา.....
4. สถานภาพการสมรสในปัจจุบัน.....
5. สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน.....
6. จำนวนสมาชิกในครอบครัวปัจจุบันที่อาศัยอยู่.....

คำถามเกี่ยวกับการครอบครัวและ การประกอบพิธีกรรม

1. พ่อแม่แม่เจอกันครั้งแรกที่ไหน รู้จักกันได้อย่างไร
2. ผู้ชายในอดีตมีวิธีการไปมาหาสู่สาวอย่างไร
3. มีหลักในการเลือกคู่ชีวิตอย่างไร
4. พ่อแม่มีส่วนในการเลือกคู่ให้หรือไม่ เพราะอะไร
5. ระยะเวลาในการคบหาดูใจกันก่อนการตัดสินใจแต่งงาน
6. พ่อแม่แม่แต่งงานเมื่ออายุเท่าใด
7. มีพิธีกรรมอะไรบ้าง (เล่ารายละเอียดของพิธีกรรมเท่าที่จำได้)
8. หลังจากแต่งงานแล้วย้ายไปอยู่ที่ไหน เพราะเหตุใด
9. หลังแต่งงานมีการวางแผนครอบครัวหรือไม่ เช่น ระยะเวลาการมีบุตร จำนวนบุตร เพศ การเว้นระยะห่างของการมีบุตร และการเตรียมตัวกับการมีบุตร
10. ส่วนใหญ่แล้วชาวเมี่ยนจะมีบุตรประมาณกี่คน เพศที่ต้องการคือเพศอะไร เพราะอะไร
11. ในระหว่างการตั้งครรภ์มีการประกอบพิธีกรรมอะไรบ้าง เหตุผลที่ประกอบพิธีกรรม
12. หลังคลอดจนถึง 6 ขวบ มีการประกอบพิธีกรรมให้แม่และลูกหรือไม่ พิธีกรรมที่ประกอบมีอะไรบ้าง เรียกว่าอะไร และเพราะเหตุใดจึงประกอบพิธีกรรมนี้
13. บุคคลที่จะทำหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมคือใคร
14. สิ่งต่างๆ ที่นำมาประกอบพิธีกรรมประกอบด้วยอะไรบ้าง แต่ละชนิดมีความหมายอย่างไร
15. ระยะเวลาในการประกอบพิธีนานเท่าใด

2.3 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อการคลอดบุตรและการดูแลหลังคลอด

คำถามเกริ่นนำ

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. อายุของผู้ให้สัมภาษณ์.....
3. ระดับการศึกษา.....
4. สถานภาพการสมรสในปัจจุบัน.....
5. สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน.....
6. จำนวนสมาชิกในครอบครัวปัจจุบันที่อาศัยอยู่.....

คำถามเกี่ยวกับความเชื่อ การคลอดบุตรและการดูแลหลังคลอด

1. ในระหว่างการตั้งครรภ์มีความเชื่อ ข้อควรปฏิบัติ ข้อห้าม (แก่) ขวัญเด็ก และความฝันอะไร เพราะอะไรถึงเชื่อเช่นนั้น
2. หญิงตั้งครรภ์จะคลอดบุตรที่ไหน ใครมีบทบาทสำคัญในการดูแลระหว่างคลอดและหลังคลอด
3. หลังคลอดมีข้อห้ามหรือข้อควร ปฏิบัติ อย่างไร เช่น อาหาร การใช้ยาสมุนไพร
4. เด็กมักจะเจ็บป่วยด้วยโรคอะไร แล้วมีวิธีการรักษาโรคและดูแลเด็กอย่างไร
5. เด็กได้ดื่มนมแม่หรือไม่ เพราะเหตุใด นานเท่าไร นอกจากนี้มีการเสริมอาหารให้เด็กอะไรบ้าง
6. ชาวเมียนมีความเชื่อว่าเด็กเจ็บป่วยมาจากอะไรบ้าง เพราะอะไร
7. สมาชิกในครอบครัวมีบทบาทอย่างไรกับการเลี้ยงดูเด็ก
8. ในอดีตเด็กมีของเล่นอะไรบ้าง แหล่งที่มาของเล่นคือที่ไหน เพราะอะไร
9. ในอดีตมีการอบรมมีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไร และแนวทางในการเลี้ยงดูเป็นอย่างไร

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียน

คำถามเกริ่นนำ

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
 2. อายุของผู้ให้สัมภาษณ์.....
 3. ระดับการศึกษา.....
 4. สถานภาพการสมรสในปัจจุบัน.....
 5. สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน.....
 6. จำนวนสมาชิกในครอบครัวปัจจุบันที่อาศัยอยู่.....
1. คำถามเกี่ยวกับการครอบครัวและ การประกอบพิธีกรรม
 1. ผู้ปกครองเจอกันครั้งแรกที่ไหน รู้จักกันได้อย่างไร
 2. มีวิธีการไปมาหาสู่กันอย่างไร

3. ในการเลือกคู่ชีวิต มีหลักในการเลือกอย่างไร
4. พ่อแม่มีส่วนในการเลือกคู่ให้หรือไม่ เพราะอะไร
5. ระยะเวลาในการคบหาดูใจกันก่อนการตัดสินใจแต่งงาน
6. ผู้ปกครองแต่งงานเมื่ออายุเท่าใด
7. มีพิธีกรรมอะไรบ้าง (เล่ารายละเอียดของพิธีกรรมเท่าที่จำได้)
8. หลังจากแต่งงานแล้วย้ายไปอยู่ที่ไหน เพราะเหตุใด
9. หลังแต่งงานมีการวางแผนครอบครัวหรือไม่ เช่น ระยะเวลาการมีบุตร จำนวนบุตร เพศ การเว้นระยะห่างของการมีบุตร และการเตรียมตัวกับการมีบุตร
10. ส่วนใหญ่แล้วชาวเมียนจะมีบุตรประมาณกี่คน เพศที่ต้องการคืออะไร เพราะอะไร
11. ในระหว่างการตั้งครรภ์มีการประกอบพิธีกรรมอะไรบ้าง เหตุผลที่ประกอบพิธีกรรม
12. หลังคลอดจนถึง 6 ขวบ มีการประกอบพิธีกรรมให้แม่และลูกหรือไม่ พิธีกรรมที่ประกอบมีอะไรบ้าง เรียกว่าอะไร และเพราะเหตุใดจึงประกอบพิธีกรรมนี้
13. บุคคลที่จะทำหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมคือใคร เพราะเหตุใด
14. สิ่งต่างๆ ที่นำมาประกอบพิธีกรรมประกอบด้วยอะไรบ้าง แต่ละชนิดมีความหมายอย่างไร

2. คำถามเกี่ยวกับความเชื่อ การคลอดบุตรและการดูแลหลังคลอด

1. ในระหว่างการตั้งครรภ์มีความเชื่อ ข้อควรปฏิบัติ ข้อห้าม (แก่) ขวัญเด็ก และความฝันอะไร เพราะอะไรถึงเชื่อเช่นนั้น
2. หญิงตั้งครรภ์จะคลอดบุตรที่ไหน ใครมีบทบาทสำคัญในการดูแลระหว่างคลอดและหลังคลอด
3. หลังคลอดมีข้อห้ามหรือข้อควร ปฏิบัติ อย่างไร เช่น อาหาร การใช้ยาสมุนไพร
4. เด็กมักจะเจ็บป่วยด้วยโรคอะไร แล้วมีวิธีการรักษาโรคและดูแลเด็กอย่างไร
5. เด็กได้ดื่มนมแม่หรือไม่ เพราะเหตุใด นานเท่าไร นอกจากนี้มีการเสริมอาหารให้เด็กอะไรบ้าง
6. ชาวเมียนมีความเชื่อว่าเด็กเจ็บป่วยมาจากอะไรบ้าง เพราะอะไร
7. สมาชิกในครอบครัวมีบทบาทอย่างไรกับการเลี้ยงดูเด็ก
8. เด็กมีของเล่นอะไรบ้าง แหล่งที่มาของเล่นคือที่ไหน เพราะอะไร
9. มีการอบรมมีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไร และแนวทางในการเลี้ยงดูเป็นอย่างไร

3. แนวคำถามการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัยชนเผ่าอิวเมียน

3.1 การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายและการดูแลสุขภาพอนามัยเด็ก

1. เด็กดื่มนมแม่บ้างหรือไม่ เพราะอะไร และระยะเวลาในการดื่มนานเท่าใด
2. วิธีการให้นมเด็กเป็นอย่างไร เวลาที่ให้นมเด็กเป็นอย่างไร
3. เด็กอย่านมหรือยัง ถ้าอย่าแล้วเด็กหย่านมเมื่ออายุเท่าไร เหตุผลที่ให้หย่านมวิธีการที่ทำให้เด็กหย่านมทำอย่างไรบ้าง

4. เด็กได้รับอาหารเสริมบ้างหรือไม่ อาหารเสริมที่ได้รับให้เด็กครั้งแรกเมื่ออายุเท่าไร มีอะไรบ้าง เหตุผลที่ให้เพราะอะไร
5. ผู้ปกครองมีการดูแลและรักษาความสะอาดร่างกายเด็กอย่างไร (การอาบน้ำ การสระผม การตัดเล็บ การตัดผม)
6. ผู้ปกครองมีวิธีการดูแลและรักษาความสะอาดที่นอนและเครื่องใช้ของเด็กอย่างไร
7. ผู้ปกครองมีวิธีการดูแลและรักษาความสะอาดเครื่องแต่งกายของเด็กอย่างไร
8. ผู้ปกครองจัดให้เด็กได้นอนเป็นอย่างไร เมื่อไหร่ ระยะเวลาานานเท่าไร
9. ผู้ปกครองมีวิธีการดูแลเด็กเวลาเด็กขับถ่ายอย่างไร
10. โรคที่เด็กมักจะเจ็บป่วยได้แก่โรคอะไรบ้าง
11. ผู้ปกครองมีวิธีการดูแลรักษาพยาบาลเด็กเมื่อเด็กเจ็บป่วยอย่างไร เพราะเหตุใด
12. ผู้ปกครองได้พาเด็กไปตรวจสุขภาพ รับวัคซีนคุ้มกัน หรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
13. ผู้ปกครองมีความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของเด็กหรือไม่ เพราะอะไร
14. ผู้ปกครองมีการใช้ยาสมุนไพรในการดูแลการเจ็บป่วยของเด็กหรือไม่ เพราะอะไร

3.2 การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา

1. ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวมีการสื่อสารเพื่อแสดงความรักความห่วงใยเด็กเป็นอย่างไร มีการสัมผัส กอด หอม พุดคุย หรือ แสดงกริยาท่าทางซึ่งเป็นการสื่อสารภาษากับเด็ก เช่น การยิ้ม การหัวเราะ การพยักหน้าให้เด็กรับรู้ความรู้สึก หรือไม่อย่างไร
2. ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวมีการจัดสรรเวลาในการดูแลเอาใจใส่เด็กอย่างไร เพราะเหตุใด
3. ผู้ปกครองและสมาชิกภายในครอบครัวมีการตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างไร
4. ผู้ปกครองทำกิจกรรมอะไรกับเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เช่น การร้องเพลง ดูโทรทัศน์ เป็นต้น
5. กิจกรรมที่ทำส่วนมากทำในช่วงเวลาใด เพราะอะไร
6. ครอบครัวมีการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้บทบาททางเพศของตนเองและของผู้อื่นอย่างไร
7. ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็กหรือไม่ อย่างไร ในด้านการพุดคุย มารยาททางสังคม และการปฏิบัติต่อผู้อื่นในเรื่องต่างๆ
8. ครอบครัวมีวิธีการสอนให้เด็กรู้จักวิธีการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างไร
9. ผู้ปกครองมีการเสริมแรงทางบวกและทางลบ ให้กับเด็กอย่างไร
10. ผู้ปกครองมีวิธีการเสริมแรงด้วยวาจา ท่าทาง และการปฏิบัติอย่างไรบ้าง เมื่อเด็กทำความดี หรือทำกิจกรรมสำเร็จด้วยตนเอง

11. ผู้ปกครองมีวิธีการตักเตือน หรือลงโทษเด็กอย่างไร เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
12. ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวส่งเสริมให้เด็กสังเกตและเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างไร
13. ผู้ปกครองมีการจัดสภาพแวดล้อมและจัดหาอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็ก หรือไม่ อย่างไร
14. ผู้ปกครองมีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กอย่างไร
15. ครอบครัวมีการส่งเสริมให้เด็กเล่นและทำกิจกรรมการสนทนาอย่างไร เช่น การพูดคุย เล่นนิทาน
16. สื่อที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภายในบ้านมีอะไรบ้าง
17. ครอบครัวมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี การใช้ภาษาไทยกลาง ภาษาเมียน คำนิยมของสังคม รวมทั้งศีลธรรมทางศาสนาให้แก่เด็กอย่างไร
18. ครอบครัวมีการส่งเสริมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและชุมชนอย่างไร
19. ครอบครัวส่งเสริมให้เด็กได้ใกล้ชิดกับศิลปวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมพื้นบ้านเช่น ดนตรีภาษาเมียน การแต่งกายแบบเมียน และการละเล่นของเมียนอย่างไร

3.3 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ และรูปแบบในการอบรมเลี้ยงดูเด็กชนเผ่าอัวเมียน

1. คนในครอบครัวมีบทบาทสำคัญอย่างไรกับการเลี้ยงดูเด็ก
2. มีการแบ่งหน้าที่อย่างไรในการเลี้ยงดูเด็ก และใครมีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูเด็ก
3. ใครมีบทบาทหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัวและรายได้ในการเลี้ยงดูบุตร
4. ครอบครัวชนเผ่าอัวเมียนมีรูปแบบการเลี้ยงดูอย่างไร
5. มีการเรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกหรือไม่ อย่างไรหน่วยงานที่ให้ความรู้คือ
6. แนวทางการอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นอย่างไร เช่น มีการศึกษาใดๆ ช่วยงานที่บ้านมีครอบครัว

ภาคผนวก ข
รายชื่อหมู่บ้านที่ให้ข้อมูล

รายชื่อหมู่บ้านที่เก็บข้อมูล

1. หมู่บ้านแม่เลี่ยม หมู่ 3 ตำบลห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. หมู่บ้านเล่าซีก้วย หมู่ 16 ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
3. หมู่บ้านห้วยชมพู หมู่ 6 ตำบลห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
4. หมู่บ้านน้ำกิ หมู่ 5 ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
5. หมู่บ้านน้ำเกาะ หมู่ 6 ตำบลยอด อำเภอ สองแคว จังหวัดน่าน
6. หมู่บ้านใหม่ปางค่า หมู่ 1 ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา
7. หมู่บ้านปางมะโอ หมู่ 4 ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา
8. หมู่บ้านผาช่อ หมู่ 1 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
9. หมู่บ้านขุนแม่หวด หมู่ 4 ตำบลบ้านหวด อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ภาคผนวก ค
ภาพประกอบการลงพื้นที่

ภาพที่ ค-1 สัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านยาสมุนไพรและผู้ปกครองชนเผ่าอิวเมียนบ้านปางค่า

ภาพที่ ค- 2 การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านห้วยชมภู จังหวัดเชียงราย และหมู่บ้านน้ำกิ จังหวัดน่าน

ภาพที่ ค - 3 การเลี้ยงลูกของผู้ปกครองบ้านน้ำเกาะจังหวัดน่าน และบ้านห้วยชมภู จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ ค - 4 การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญด้านยาสมุนไพรและด้านประเพณี วัฒนธรรม

ภาพที่ ค - 5 สัมภาษณ์ผู้ปกครองที่ดูแลเด็กและผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรมบ้านขุนแม่ฮวด จังหวัดลำปาง

ภาพที่ ค - 6 ถ่ายภาพร่วมกับผู้ปกครองบ้านห้วยแม่เหลี่ยมและบ้านปางคำ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวจันทร์พร แซ่ลิว
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2551	ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (เกียรตินิยมอันดับ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
พ.ศ. 2554	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2547- พ.ศ. 2551	โรงเรียนตรุณนิมิตวิทยา จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. 2551- พ.ศ. 2552	โรงเรียนอนุบาลบูรณะศึกษา จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2553- พ.ศ. 2554	สถาบันวิจัยการเรียนรู้ จังหวัด กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2554- พ.ศ. 2555	โรงเรียนนานาชาติมังกรน้อย จังหวัด นนทบุรี
พ.ศ. 2555- ปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง

ชื่อ-นามสกุล	นางวาสนา จักรแก้ว
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2540	วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2544	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548 – ปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ประวัติด้านงานวิจัย	
พ.ศ. 2548	การศึกษาความต้องการฝึกอบรมตามทักษะและคุณลักษณะเฉพาะ สาขาวิชาเพื่อพัฒนาอาชีพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์พิษณุโลก
พ.ศ. 2550	การศึกษาสภาพปัญหาและสภาพความต้องการการจัดประสบการณ์ของ เด็กปฐมวัยจังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2551	การศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่การให้บริการด้านการ จัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พิษณุโลก
พ.ศ. 2551	การศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่การให้บริการด้านการ จัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พิษณุโลก
พ.ศ. 2553	การสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการเทศบาลนครไทย ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2553 – 2555